

9 69 ΠΔΒ
ΙΩΑΝΝΟΥ ΦΟΥΝΤΑ
ΔΗΜΟΔΙΔΑΣΚΑΛΟΥ

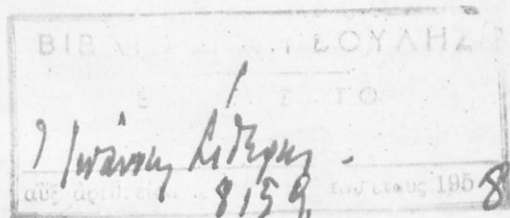
Φούντας (Κέντρο)

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ

ΤΗΣ ΑΠΛΗΣ ΚΑΘΑΡΕΥΟΥΣΗΣ

Διὰ τούς μαθητὰς τῆς Ε' καὶ ΣΤ' τάξεως
τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου.

Ἐγκριμένη παρὰ τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας
Ἀριθ. Ἀποφ. 53016/1950

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΠΩΛΗΣΙΣ

Ἐκδοτικὸς Οἶκος ΣΙΔΕΡΗ Σταδίου 52α, Ἀθήναι

ΙΩΑΝΝΟΥ ΦΟΥΝΤΑ

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ

Ε' ΚΑΙ ΣΤ' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

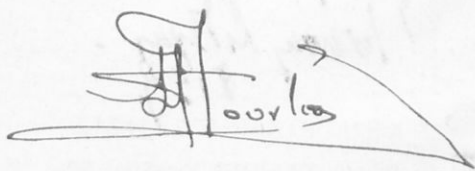
002
ΚΛΣ
ΣΤ2Α
823

ΑΘΗΝΑΙ 1957

ΚΡΙΣΙΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ
ΤΩΝ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

- Α. 'Επιμελεστάτη έπεξεργασία τής ύλης και ή εμφάνις αὐτῆς γίνεται κατά τρόπον αὐστηρῶς 'Επιστημονικόν.
- Β. 'Η Διάταξις τῆς ύλης καθ' ὅλα συστηματική με λογικήν ἀκολουθίαν κατά τὰ 'Επιστημονικῶς καθιερωμένα.
- Γ. Αί ἀσκήσεις ἄφθονοι, ποικίλοι, εὐληπτοι και ἐν πολλοῖς με πλήρεις προτάσεις. Λίαν μεθοδικῶς, ἐπὶ τῇ βάσει προτασσομένων παραδειγμάτων, παρέχονται οἱ ὅρισμοὶ και οἱ κανόνες.
- Δ. 'Αρίστη γλωσσική διατύπωσις. 'Ακρίβεια και σαφήνεια· εἰς τὴν σύνταξιν οὐδὲν λάθος και τὸ ὕφος ὁμαλὸν και ρεόν.
Χρήσιμον τὸ ἐν τέλει παράρτημα τῶν συμπληρωματικῶν κανόνων τονισμοῦ.
Φρονουῦμεν ὅτι τὸ βιβλίον τοῦτο παρουσιάζει μίαν γραμματικὴν πρότυπον.

Πᾶν γνήσιον ἀντίτυπον φέρει τὴν ὑπογραφήν τοῦ συγγραφέως.

Handwritten signature and stamp. The signature is in Greek and appears to be 'Σταυρίδης'. To the right of the signature is a rectangular stamp with the word 'συγγραφέας' (author) written inside. A large, sweeping line is drawn across the bottom of the signature and stamp area.

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΗΣ

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

ΦΘΟΓΓΟΛΟΓΙΚΟΝ

Λ ό γ ο ς

Παραδείγματα :

‘Ο Θεός ἀγαπᾷ τοὺς ἀνθρώπους, οἱ ὅποιοι ὑπακούουν εἰς τὰς ἐντολάς του.

‘Ο μαθητὴς θὰ ἦτο καλύτερος, ἐὰν ἦτο περισσότερο ἐπιμελής.

1. Οἱ ἄνθρωποι συνεννοοῦνται μεταξύ των μὲ τὸν λόγον.

2. ‘Ο λόγος εἶναι προφορικὸς καὶ γραπτός. Ὄταν ὀμιλοῦμεν ἔχομεν τὸν προφορικὸν λόγον, ὅταν γράφωμεν ἔχομεν τὸν γραπτὸν λόγον.

3. Μὲ τὸν λόγον φανερώνομεν τὰς σκέψεις μας, διατυπώνομεν τὰς ἰδέας μας καὶ ἐκφράζομεν τὰ αἰσθήματά μας.

Π ρ ό τ α σ ι ς

Παραδείγματα :

Παίζω.

‘Ο μαθητὴς γράφει.

‘Ο Πέτρος ἀγαπᾷ τὸ ποδόσφαιρον.

1. ‘Ο λόγος ὁ ὅποιος φανερώνει μόνον μίαν ἀπλήν σκέψιν ἢ μίαν ἀπλήν ἰδέαν ἢ μίαν ἀπλήν ἐπιθυμίαν λέγεται πρότασις.

Λ έ ξ ε ι ς — Σ υ λ λ α β α ἰ — Φ θ ό γ γ ο ι

‘Η πρότασις ἀποτελεῖται ἀπὸ μίαν, δύο ἢ καὶ περισσοτέρας λέξεις.

2. ‘Η λέξις χωρίζεται εἰς μικρότερα μέρη. Τὰ μέρη αὐτὰ δύνανται ν’ ἀποτελοῦνται ἀπὸ ἓν, δύο, ἢ καὶ τρία σύμφωνα μὲ ἓν φωνῆεν ἢ δίφθογγον καὶ λέγονται συλλαβαί.

3. Κάθε συλλαβὴ ἀποτελεῖται ἀπὸ μίαν ἢ περισσοτέρας φωνάς. Αἱ φωναὶ αὐταὶ λέγονται φθόγγοι. ‘Η λέξις ε λ α γίνεται ἀπὸ τοὺς φθόγγους ε, λ, α. Τὰ γραπτὰ σημεῖα ε.λ.α. τὰ ὅποια παριστάνουν τοὺς φθόγγους λέγονται γράμματα.

4. Τὰ γράμματα τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης εἶναι 24.

α) Μικρά: α β γ δ ε ζ η θ ι κ λ μ ν ξ ο π ρ σ τ υ φ χ ψ ω.

β) Κεφαλαία : **Α Β Γ Δ Ε Ζ Η Θ Ι Κ Λ Μ Ν Ξ Ο Π Ρ Σ Τ
Υ Φ Χ Ψ Ω.**

5. Τὰ 24 γράμματα παριστάνουν γραπτῶς τοὺς στοιχειώδεις φθόγγους τῆς γλώσσης μας καὶ τὰ ὀνομάζομεν Ἑλληνικὸν Ἀλφάβητον.

6. Μὲ κεφαλαῖον γράμμα γράφομεν : α) Τὸ πρῶτον γράμμα τῶν κυρίων ὀνομάτων, τῶν πατρωνυμικῶν καὶ τῶν Ἑθνικῶν. β) Τὸ πρῶτον γράμμα τῶν λέξεων εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ λόγου.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 1.— Γράψατε ἀνὰ τρία ὀνόματα ἀνθρώπων, πόλεων, ὀρέων ποταμῶν, χωρῶν, θαλασσῶν, Ἑθνῶν, μηνῶν, ἡμερῶν.

Διαίρεσις τῶν γραμμάτων

1. Τὰ 24 γράμματα διαιροῦνται εἰς δύο : Φωνήεντα καὶ σύμφωνα.

α) Τὰ φωνήεντα εἶναι ἑπτὰ : **α, ε, η, ι, ο, υ, ω.**

Λέγονται φωνήεντα διότι μόνα των ἀποτελοῦν συλλαβὴν καὶ προφέρονται μὲ δυνατὴν φωνήν.

β) Τὰ σύμφωνα εἶναι 17 : **β, γ, δ, ζ, θ, κ, λ, μ, ν, ξ, π, ρ, σ, τ, φ, χ, ψ.** Λέγονται σύμφωνα διότι δὲν ἔχουν μόνα των δυνατὴν φωνήν, παρὰ ὅταν προφέρωνται μαζί μὲ ἄλλα φωνήεντα.

2. Ἀπὸ τὰ ἑπτὰ φωνήεντα :

α) Τὰ μὲν **ε** καὶ **ο** λέγονται βραχέα.

β) Τὰ **η** καὶ **ω** λέγονται μακρά.

γ) Τὰ δὲ **α, ι, υ** λέγονται δίχρονα διότι ἄλλοτε μὲν λαμβάνονται ὡς βραχέα καὶ ἄλλοτε ὡς μακρά.

ΣΗΜ. Ὅταν τὸ δίχρονον φωνὴν μιᾶς συλλαβῆς εἶναι βραχὺ γράφομεν ὑπεράνω αὐτοῦ τὸ σημεῖον $\bar{\ }$, ὅταν εἶναι μακρὸν γράφομεν ὑπεράνω αὐτοῦ τὸ σημεῖον $\acute{\ }$, π.χ. πῆχυς, σῶμα, ψυχή.

3. Ἀπὸ τὰ 17 σύμφωνα :

α) Τὰ **κ, γ, χ, π, β, φ, τ, δ, θ** λέγονται ἄφωνα, διότι δὲν ἔχουν φωνήν.

β) Τὰ **λ, μ, ν, ρ, σ**, λέγονται ἡμίφωνα, διότι ἔχουν ἀδύνατον φωνήν.

γ) Τὰ **ζ, ξ, ψ**, λέγονται διπλά, διότι γίνονται ἀπὸ τὴν ἔνωσιν δύο συμφώνων. Τὸ **ζ** ἐκ τοῦ **δ+σ**.

Τὸ **ξ** ἐκ τοῦ **κ+σ** ἢ **γ+σ** ἢ **χ+σ**. Τὸ **ψ** ἐκ τοῦ **π+σ** ἢ **β+σ** ἢ **φ+σ**.

4. Τὰ ἄφωνα σύμφωνα διαιροῦνται εἰς τρία κατὰ τὸ φωνητικὸν ὄργανον μὲ τὸ ὁποῖον κυρίως προφέρονται.

α) Ὅσα προφέρονται μὲ τὸν οὐρανίσκον (λάρυγγα) λέγονται οὐρανισκόφωνα. Ταῦτα εἶναι : τὰ **κ, γ, χ**.

β) Όσα προφέρονται με τὰ χεῖλη λέγονται χεῖλόφωνα. Ταῦτα εἶναι: τὰ π, β, φ.

γ) Όσα προφέρονται με τοὺς ὀδόντας λέγονται ὀδοντόφωνα. Ταῦτα εἶναι: τὰ τ, δ, θ.

5. Τὰ ἄφωνα σύμφωνα με τὴν δύναμιν τῆς πνοῆς, ἡ ὁποία παράγεται κατὰ τὴν ἐκφώνησιν λέγονται: Τὰ κ, π, τ, ψιλὰ. Τὰ β, γ, δ, μέσα καὶ τὰ χ, φ, θ, δασέα.

6. Τὰ ἡμίφωνα διαιροῦνται εἰς:

α) Τὰ ὑγρά λ, ρ. β) Τὰ ἔνρινα μ, ν. γ) Τὸ συριστικὸν σ.

Α Φ Ω Ν Α			Η Μ Ι Φ Ω Ν Α			
οὐρανισκόφωνα	χεῖλόφωνα	ὀδοντόφωνα	ὑγρά	ἐνρινα	διπλᾶ	συριστικόν
ψιλὰ κ	π	τ	λ	μ	ξ	σ
μέσα γ	β	δ	ρ	ν	ψ	
δασέα χ	φ	θ				

ΣΗΜ. Τὸ σ ὅταν τίθεται ἔμπροσθεν τῶν γραμμάτων γ, β, δ, μ καὶ ν, προφέρεται ὡς ζ, π.χ. σβῆνω, σμήνος, προσγειώσεις, εἰσδύω.

Δίφθογγοί

Οἰκία, αὐλή, εὐχή, οὐρανός, αἷμα, εἴσοδος, υἱός.

1. Δύο φωνήεντα ὅταν προφέρωνται με μίαν φωνήν καὶ ἀποτελοῦν μίαν συλλαβὴν λέγονται δίφθογγοί.

2. Αἱ δίφθογγοί εἶναι δύο εἰδῶν: **Κύριαί** καὶ **καταχρηστικάί**.

Αἱ κύριαί εἶναι ὀκτώ: **αι, ει, οι, αυ, ευ, ου, ηυ, υι.**

Αἱ καταχρηστικάί εἶναι τρεῖς: **α, η, ω.**

3. Ὁ τόνος καὶ τὸ πνεῦμα τίθενται εἰς τὸ δεύτερον φωνήεν τῆς δίφθογγου.

4. Αἱ δίφθογγοί εἶναι ὅλαι μακραὶ ἐκτὸς τῆς **αι** καὶ **οι** αἱ ὁποῖαι, ὅταν εἶναι εἰς τὸ τέλος τῆς λέξεως ἄνευ τελικοῦ **ς**, λογιζονται ὡς πρὸς τὸν τονισμόν βραχεῖαι.

5. Εἰς πολλὰς λέξεις τὸ **ι** καὶ **υ** τῶν δίφθογγων προφέρονται χωριστὰ καὶ δὲν ἀποτελοῦν δίφθογγον. Τότε πρὸς διάκρισιν λαμβάνουν δύο στιγμάς(·), αἱ ὁποῖαι καλοῦνται διαλυτικά σημεῖα π.χ. ἄ·υπνος.

ΣΗΜ. Αἱ δίφθογγοί, **αυ, ευ** καὶ **ηυ** προφέρονται εἰς ἄλλας λέξεις **αβ, εβ,** καὶ **ηβ** καὶ εἰς ἄλλας **αφ, εφ** καὶ **ηφ**. Ὅταν εἶναι ἔμπρὸς ἀπὸ τὰ ἄφωνα **κ, π, τ, χ, φ, θ,** ἀπὸ τὸ **σ** καὶ ἀπὸ τὰ διπλᾶ, **ξ, ψ** προφέρονται ὡς **αφ, εφ, ηφ,** π.χ. εὐκόλος,

εὐπορος, εὐτυχής, εὐθύς, εὐξείνος, εὐψυχος. Ὅταν εἶναι ἔμπρὸς ἀπὸ τὰ ἄλλα σύμφωνα προφέρονται ὡς αβ, εβ καὶ ηβ, π.χ. εὐγενής, Εὐβοία, Εὐρώπη.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 2.— Γράψατε 10 λέξεις, αἱ ὁποῖαι νὰ περιέχουν τὰς κυρίας διφθόγγους.

Σ υ λ λ α β α ἰ

Λέ - γω, νέ - ος, τοῖ - χος, οὐ - ρα - νός.
πα - ρά - θυ - ρον, σι - δη - ρό - δρο - μος.

1. Ἡ λέξις χωρίζεται εἰς μικρότερα μέρη. Τὰ μικρότερα αὐτὰ μέρη δύνανται ν' ἀποτελοῦνται ἀπὸ ἓν, δύο ἢ καὶ τρία σύμφωνα, μὲ ἓν φωνῆεν ἢ δίφθογγον καὶ λέγονται **συλλαβαί**.

2. Αἱ λέξεις ἀνάλογα μὲ τὸν ἀριθμὸν τῶν συλλαβῶν λέγονται :

α) **Μονοσύλλαβοι**, ὅταν ἔχουν μίαν μόνον συλλαβὴν· π.χ. φῶς, νοῦς.

β) **Δισύλλαβοι**, ὅταν ἔχουν δύο συλλαβὰς· π.χ. μῆ-λον, παί-ζω.

γ) **Τρισύλλαβοι**, ὅταν ἔχουν τρεῖς συλλαβὰς· π.χ. θά-λασ-σα θρα-νί-ον.

δ) **Πολυσύλλαβοι**, ὅταν ἔχουν περισσοτέρας ἀπὸ τρεῖς· π.χ. νο-σο-κο-μεῖ-ον, σι-δη-ρό-δρο-μος.

3. Ἡ τελευταία συλλαβὴ τῆς λέξεως λέγεται **λήγουσα**. Ἡ συλλαβὴ τῆς λέξεως ἢ ὁποῖα εἶναι ἔμπρὸς ἀπὸ τὴν λήγουσαν λέγεται **παραλήγουσα**. Καὶ ἡ συλλαβὴ ἢ ὁποῖα εἶναι ἔμπρὸς ἀπὸ τὴν παραλήγουσαν λέγεται **προπαραλήγουσα**.

Μα — θη — τῆς
προπαραλήγουσα παραλήγουσα λήγουσα

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 3.— Νὰ ἀντιγράψετε εἰς τὸ τετράδιόν σας ἀπὸ τὸ μάθημα τῆς ἀναγνώσεως 5 λέξεις μονοσυλλάβους, 5 δισυλλάβους, 5 τρισυλλάβους καὶ 5 πολυσυλλάβους κατὰ τὸ παρακάτω ὑπόδειγμα :

Μονοσύλλαβοι	Δισύλλαβοι	Τρισύλλαβοι	Πολυσύλλαβοι

Σ υ λ λ α β ι σ μ ὸ ς

᾽Ο ᾽Αλ-κι-βι-ά-δης εἶ-ναι ἑ-πι-με-λής.

1. ᾽Ο χωρισμὸς τῶν λέξεων εἰς συλλαβὰς λέγεται **συλλαβισμὸς**. ᾽Ο συλλαβισμὸς γίνεται κατὰ τοὺς ἐξῆς κανόνας.

Παράδειγμα :

Λό-γος, ού-ρα-νός, πό-λε-μος.

α) Όταν ένα σύμφωνον εύρίσκεται μεταξύ δύο φωνηέντων ή διφθόγγων, συλλαβίζεται με τὸ άμέσως επόμενον φωνήεν.

Παράδειγμα :

Πέ-τρα (τρέχω), βι-βλί-ον (βλέπω), κρύ-πτω (πτωχός), ἄρ-τος, ἄν-θος, ἄρ-χή, καρ-πός.

β). Όταν δύο σύμφωνα εύρίσκονται μεταξύ δύο φωνηέντων και υπάρχει λέξις ελληνική ν' αρχίζει από τὰ σύμφωνα αυτά, συλλαβίζονται με τὸ δεύτερον φωνήεν, ἄλλως χωρίζονται.

Παράδειγμα :

έ-χθρός (χθές), ἄ-στρα-πή (στρέφω), ἄ-στρον (στρατός), αι-σχρός (σχέδιον). ἄν-θρω-πος, ἄρ-κτος, ἄν-θραξ, Ἄν-δρέ-ας.

γ) Όταν τρία σύμφωνα εύρίσκονται μεταξύ δύο φωνηέντων και υπάρχει λέξις ελληνική ν' αρχίζει από τὰ τρία αυτά σύμφωνα ή τουλάχιστον από τὰ δύο πρώτα, συλλαβίζονται με τὸ δεύτερον φωνήεν. Εάν όμως δεν υπάρχει, τότε χωρίζονται και τὸ μὲν πρώτον σύμφωνον συλλαβίζεται με τὸ πρώτον φωνήεν, τὰ δὲ δύο ἄλλα με τὸ δεύτερον φωνήεν.

Παράδειγμα :

φά-τνη, δά-φνη, πρᾶ-γμα, τά-γμα.

δ) Όταν πρό τοῦ μ ή ν υπάρχει σύμφωνον ἄφωνον (γμ, θμ, τν, φν), τότε συλλαβίζονται με τὸ δεύτερον φωνήεν.

Παράδειγμα :

γράμ-μα, ἄλ-λος, ἄγ-γε-λος, Ἐκ-κλη-σί-α.

ε) Δύο ὅμοια σύμφωνα χωρίζονται και τὸ μὲν πρώτον σύμφωνον συλλαβίζεται με τὸ προηγούμενον φωνήεν, τὸ δὲ δεύτερον με τὸ ἀκόλουθον φωνήεν.

Παράδειγμα :

Εἴς-ο-δος, σύν-τρο-φος, σύν-οι-κος, ἐκ-λέ-γω.

Αἱ σύνθετοι λέξεις χωρίζονται εἰς τὰ μέρη από τὰ ὅποια αποτελοῦνται.

Παράδειγμα :

Κά-θο-δος (κατὰ ὁδός) πα-ρέ-χω (παρὰ ἔχω).

στ) Τὸ σύμφωνον τὸ ὅποῖον μένει μετὰ τὴν ἐκθλιψιν συλλαβίζεται με τὸ ἀκόλουθον φωνήεν.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 4.—Ἀντιγράψατε τὰς παρακάτω λέξεις και χωρίσατε αὐτὰς εἰς συλλαβὰς :

Ἅγιος, λόγιος, τίμιος, Ἄγγελος, ἄρρωστος, ἄμμος, Σάββατον, γραμμή, ἀστραπή, καρπός, ἀρτοποιός, ἐμπρός, λαμπρός, ἀρχηγός, ἄνθος, ὄρθιος, ἔμπορος, ἔρχομαι, ἄτμος, σταθμός, ἰσθμός, πορθμός, ἐχθρός, σεμνός, καπνός, πυκνός, κοντός, ὀκνηρός, πραγματικός, ἔνορκος, ἔξοδος, εἴσοδος, πολύτιμος, ἐκδρομή, καταστροφή, κατέρχομαι, ἀνέρχομαι.

Χ ρ ό ν ο ς τ ῶ ν σ υ λ λ α β ῶ ν

Παράδειγμα :

νέ-ος, λό-φος, λό-γος, σο-φός, ὄρο-σε-ρός.

1. Ἡ συλλαβὴ ἢ ὁποῖα ἔχει βραχὺ φωνῆεν (**ε-ο**) λέγεται **βρα-χειᾶ συλλαβή**.

Παράδειγμα :

φω-νή, χε-λώ-νη, ζώ-νη, φοι-τη-τής, ναύ-της.

2. Ἡ συλλαβὴ ἢ ὁποῖα ἔχει μακρὸν φωνῆεν (**η-ω**) ἢ δίφθογγον λέγεται **φύσει μακρὰ συλλαβή**.

Παράδειγμα :

τρά-πε-ζα, τό-ξον, ἐ-χθρός, κό-σμος.

3. Ἡ συλλαβὴ ἢ ὁποῖα ἔχει βραχὺ φωνῆεν καὶ κατόπιν αὐτοῦ ἀκολουθοῦν δύο ἢ τρία σύμφωνα ἢ ἓν διπλοῦν, λέγεται **θέσει μακρὰ**.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 5.—Ἀντιγράψατε τὰς παρακάτω λέξεις καὶ θέσατε εἰς κάθε βραχειᾶν συλλαβὴν ὑποκάτω, τὸ βραχὺ σημεῖον — καὶ εἰς κάθε φύσει ἢ θέσει μακρὰν συλλαβὴν τὸ μακρὸ σημεῖον —.

λέ-γω, θέ-λω, τρέ-χω, σο-φός, ἰ-ε-ρός, οὐ-ρα-νός, ἦ-χος, τοῦ-χος, κῆ-πος, αὐ-γή, αὐ-λή, εὐ-χή, μέ-τρον, ἔρ-γον, τό-ξον, ἐ-χθρός, νε-κρός, ἔν-δο-ξος.

Π ν ε ύ μ α τ α

Εὐκόλος, αὐρίον, Ὀλυμπος, ὑγεία.

1. Αἱ λέξεις αἱ ὁποῖαι ἀρχίζουσι ἀπὸ φωνῆεν ἢ δίφθογγον, ἐκτός τοῦ τόνου, λαμβάνουσι εἰς τὴν ἀρχὴν καὶ ἓν ἄλλο σημεῖον. Τὸ σημεῖον αὐτὸ λέγεται **πνεῦμα**.

2. Τὰ πνεύματα εἶναι δύο : ἡ **ψιλὴ** (´) καὶ ἡ **δασεῖα** (ˆ).

3. Εἰς τὰς κυρίας διφθόγγους οἱ τόνοι καὶ τὰ πνεύματα τίθενται εἰς τὸ δεῦτερον φωνῆεν· π.χ. εὐπόρος, εἴσοδος.

4. Αἱ περισσότεραι λέξεις, αἱ ὁποῖαι ἀρχίζουσι ἀπὸ φωνῆεν ἢ δίφθογγον, δέχονται ψιλὴν.

5. **Δασεῖαν λαμβάνουσι :**

α) Όλοι αὶ λέξεις αὶ ὁποῖα ἀρχίζουν ἀπὸ υ· π.χ. ὑγεία, ὕδωρ.

β) Τὰ ἄρθρα ὄ, ἡ οἶ, αἶ.

γ) Τὰ ἀριθμητικά, εἷς ἓν, ἕξ, ἑπτὰ, ἔνδεκα καὶ τὰ παράγωγα αὐτῶν· π.χ. ἕκτος, ἑβδομος, ἑκατόν.

δ) Αἱ ἀντωνυμῖαι αἶ ὁποῖα ἀρχίζουν ἀπὸ ε, η, ο· π.χ. ἡμεῖς, ἡμέτερος, ἕτερος, ἕκαστος, ἑαυτοῦ οἶος, ὁποῖος, ὅσος, ὀπίσσοσ, ὄστις, ὄδε. Ἐξαιροῦνται αἶ ἀντωνυμῖαι : Ἐγὼ-ἐμοῦ, ἐκεῖνος, οὐδεῖς.

ε) Όλοι οἶ σύνδεσμοι οἶ ὁποῖοι ἀρχίζουν ἀπὸ ο ἢ ω, (πλὴν τῶν οὔτε, οὐδέ)· π.χ. ὅτε, ὀπότε, ὅταν, ὀπότεν, ὅτι, ὅμως, ὅπως, ὥς, ὥστε, ὥσπερ.

στ) Αἶ ἀκόλουθοι λέξεις αἶ ὁποῖα ἀρχίζουν :

Ἄπὸ α : Ἄβρος, ἄγιος, ἄγνος· Ἄδης, ἄλυσις, ἄδρος.

Αἶμα, Αἶμος, Ἄλικαρνασσός· ἄλμα, ἄλωσις, ἄρμος.

Ἄλώνιον, ἄλας, ἄλμυρός· Ἄλόννησος, ἄρμα, ἄπαλός.

Ἄμιλλα, ἄρπάζω, ἄρμονία· ἄμαξα, ἄπλῶνα, ἄμαρτία.

Ἄλιάκμων, ἀφή, ἀψίθυρος, ἀψίς· ἄπτομαι, ἀπλοῦς καὶ ἀψίκορος, ἀψίς.

Ἄπὸ ε : Ἐδρα, ἐδῶλιον, Ἐβραῖος· Ἐβρος, ἔτοιμος, ἑταῖρος.

Ἐλλη, Ἐλένη, Ἐρμῆς· Ἐκτάρ, Ἐκάβη, ἐξῆς.

Ἐρπῶ, ἐσπέρα, ἔλκος· ἔλιξ, ἐνώνω, ἔλος.

Ἐλλάς, Ἐλικών, ἐορτή· εἰρμός, ἐλκύω, εἰρκτή.

Ἐρμιόνη, ἐρμηνεύω, ἐταιρεία· εὐρίσκωμαι, ἐπομαι, ἐστία.

Ἄπὸ η : Ἡβη, ἡγεμών, ἡλικία· ἡπαρ, ἡνίοχος, ἡνία.

Ἡδονή, ἡμισυς, ἡμερος· Ἡρακλῆς, Ἡρόδοτος, Ἡφαιστος.

Ἡρα, ἡρως, Ἡσίοδος, ἡλῖος· ἡλος, ἡττα, ἡμέρα, ἡσυχος.

Ἄπὸ ι : Ἰδρύω, ἱερεύς, ἱερός· ἱκετεύω, ἱέραξ, ἰδρώς.

Ἴππος, Ἴπποκράτης, ἰστός· ἵπταμαι, ἰστίον, ἱκανός.

Ἴππίας, Ἴππόλυτος, ἱλαρός, ἱστορία· ἱμάτιον, ἱλεως,

Ἱερουσαλήμ, ἱστορία.

Ἄπὸ ο : Ὅμοιος, ὀμίχλη, ὀδηγός· ὀμιλος, ὀρίζω, ὀμαλός.

Ὄρος, ὄρμος, ὄσιος, ὄρμη· ὄρκος, ὄλμος, ὄπλον καὶ ὄπλη.

Ὄθεν, ὄρασις, ὀδός· καὶ ὀμιλία· Ὄμηρος, ὀμοῦ, ὀμάς· καὶ

Ὄλλανδία.

Ἄπὸ ω : ὦρα, ὦριμος, ὦραῖος.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 6.—Θέσατε τόνους καὶ πνεύματα εἰς τὰς παρακάτω λέξεις :

Ἡ υγρῶσια βλαπτει την υγειαν μας. Ὁ Ὑμηττος εχει υψομετρον χιλια μετρα. Ἡ εκτη ταξις εχει εξηκοντα μαθητας. Μια υφαντρα υφαινει επτα μετρα υφασμα την ημεραν. Το υδωρ της θαλασσης ειναι αλμυρον. Τα φρουτα πρεπει να τρωγωνται ωριμα. Την αμαξαν συρει ο

ιππος. Αφορμή του Τρωικού πολέμου ητο η αρπαγή της ωραιας Ελενης. Η Ηρα, ο Ηφαιστος, και ο Ερμης ησαν θεοι των αρχαιων ελληνων. Ολη η Ιστορια της Ελληνικης Επαναστασεως ειναι γεματη απο ηρωϊσμοις.

Τ ό ν ο ι

Παράδειγμα :

δρό-μος, κῆ-πος, ἄν-θρω-πος

1. Εἰς κάθε λέξιν, ἡ ὁποία ἔχει δύο τοῦλάχιστον συλλαβάς, ἡ μία προφέρεται δυνατώτερον ἀπὸ τὰς ἄλλας καὶ λέγεται τονιζομένη συλλαβή. Ὑπεράνω τῆς τονιζομένης συλλαβῆς θέτομεν ἔν σημείον. Τὸ σημεῖον αὐτὸ λέγεται **τόνος**.

Παράδειγμα :

Ὁ καλὸς μαθητῆς εἶναι φρόνιμος.

2. Οἱ τόνοι εἶναι τρεῖς **ὀξεῖα** (´), **βαρεῖα** (˘) καὶ **περισπωμένη** (¨).

Παράδειγμα :

Ἡ μαθήτρια γράφει τὸ μάθημά της.

3. Ἡ ὀξεῖα τίθεται εἰς τὴν λήγουσαν, εἰς τὴν παραλήγουσαν καὶ εἰς τὴν προπαραλήγουσαν.

Παράδειγμα :

ὁ ἀγαθὸς χωρικός. Τὸ πονηρὸν παιδίον.
ἀλλά : Τὸ καλὸν μου τὸ βιβλίον.

4. Ἡ βαρεῖα τίθεται εἰς τὴν λήγουσαν καὶ εἰς τὴν θέσιν τῆς ὀξεῖας, ὅταν δὲν ἀκολουθῆ σημεῖον στίξεως ἢ ὅταν ἡ λέξις ἢ ὁποία ἀκολουθῆ δὲν ἐγκλίνεται.

Παράδειγμα :

ἀγαπῶ, κῆπος, πολεμῶ, σχολεῖον.

5. Ἡ περισπωμένη τίθεται εἰς τὴν λήγουσαν καὶ εἰς τὴν παραλήγουσαν.

6. Ἡ λέξις ἀνάλογα μὲ τὴν θέσιν καὶ τὸ εἶδος τοῦ τόνου λέγεται:
α) **Ὁξύτονος**, ὅταν ἔχη εἰς τὴν λήγουσαν ὀξεῖαν ἢ βαρεῖαν π.χ. ὁ σοφός, ὁ οὐρανός, ὁ καλὸς μαθητής.

β) **Παροξύτονος**, ὅταν ἔχη εἰς τὴν παραλήγουσαν ὀξεῖαν π.χ. νό-μος, πό-νος, φέ-ρω.

γ) **Προπαροξύτονος**, ὅταν ἔχη ὀξεῖαν εἰς τὴν προπαραλήγουσαν π.χ. πό-λε-μος, ἄ-νε-μος, ἄν-θρω-πος.

δ) **Περισπωμένη**, όταν ἔχη περισπωμένην εἰς τὴν λήγουσαν· π.χ. τιμῶ, τοῦ φυτοῦ, τῆς φωνῆς.

ε) **Προπερισπωμένη**, όταν ἔχη τὴν περισπωμένην εἰς τὴν παραλήγουσαν· π.χ. ἡ νῆ-σος, ὁ πλοῦ-τος, τὰ μῆ-λα.

στ) **Βαρύτονος**, όταν ἡ λήγουσα αὐτῆς ἔχη βαρεῖαν καὶ γενικῶς όταν δὲν τονίζεται ἐπὶ τῆς ληγούσης· π.χ. ὁ σοφὸς ἀνὴρ, παιδεύω.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 7.—Γράψατε εἰς τὸ τετράδιόν σας ἕκ τοῦ ἀναγνωστικοῦ σας, 5 λέξεις ὀξυτόνους, 5 παροξυτόνους, 5 προπαροξυτόνους, 5 περισπωμένας καὶ 5 προπερισπωμένας.

Γενικοὶ κανόνες τονισμοῦ

1. Ποῦ τίθεται ὀξεῖα :

Παράδειγμα :

ἄν-θρω-πος, ἄ-γρι-ος, ἡ-με-ρος.

α) Εἰς τὴν προπαραλήγουσαν θέτομεν ὀξεῖαν.

Παράδειγμα :

λέ-γω, τρέ-χω, λό-γος, Θε-ός.

β) Εἰς τὴν βραχεῖαν συλλαβὴν θέτομεν πάντοτε ὀξεῖαν.

Παράδειγμα :

Εὐρώπη, Κρήτη, φήμη, μήτηρ, παιδεύω.

γ) Εἰς τὴν παραλήγουσαν θέτομεν ὀξεῖαν, όταν ἡ λήγουσα εἶναι μακρά.

δ) Εἰς τὴν ὀνομαστικὴν, αἰτιατικὴν καὶ κλητικὴν τοῦ ἐνικοῦ καὶ πληθυντικοῦ τῶν ἀσυναιρέτων ὀνομάτων, όταν τονίζονται εἰς τὴν λήγουσαν θέτομεν ὀξεῖαν.

2. Ποῦ τίθεται περισπωμένη :

Παράδειγμα :

ᾠραῖος, νῆσος, βραβεῖον, ἀγῶνες.

α) Εἰς τὴν μακρὰν παραλήγουσαν θέτομεν περισπωμένην, όταν ἡ λήγουσα εἶναι βραχεῖα. Ἐξαιροῦνται αἱ λέξεις ὥστε, οὔτε, μήτε, εἶτε, εἶθε, διότι σχηματίζονται ἀπὸ δύο λέξεις : οὐ τέ, μὴ τέ.

Παράδειγμα :

Θεοῦ, οὐρανοῦ, πανταχοῦ, βασιλεῦ, ἱερεῦ.

β) Εἰς τὰς λέξεις αἱ ὁποῖαι λήγουσιν εἰς eu, ου καὶ τονίζονται

εἰς τὴν λήγουσαν θέτομεν περισπωμένην. Ἐξαιρεῖται ἡ λέξις **ἰδοῦ** καὶ τὸ ἀναφορικὸν **πού**.

Εἰς τὴν μακρὰν κατάληξιν τῆς γενικῆς καὶ δοτικῆς τοῦ ἐνικοῦ καὶ πληθυντικοῦ τῶν ὀνομάτων, τὰ ὁποῖα τονίζονται εἰς τὴν λήγουσαν, θέτομεν περισπωμένην. π.χ. τῆς φωνῆς, τῆ φωνῆ, τῶν φωνῶν.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 8.—Ἀντιγράψατε εἰς τὸ τετράδιόν σας τὰς παρακάτω προτάσεις καὶ θέσατε εἰς τὰς λέξεις τὸν κατάλληλον τόνον.:

Τὸ ὑψηλότερον ὄρος τῆς Ἑλλάδος εἶναι ὁ Ὀλυμπος. Ὁ καλύτερος στρατός του κόσμου εἶναι ὁ Ἑλληνικός. Ἡ Κρήτη εἶναι ἡ μεγαλύτερα νῆσος τῆς Μεσογείου. Ὁ κώδων του σχολείου σημαίνει δια να τελειώσῃ το μαθημα. Φροντίσε ν' ἀποκτήσης καλὴν φημην. Ὁ Ἕλλησιν στρατιώτης πηγαινει εἰς τὴν μαχην παντοτε με θαρρος. Ὁ κηπος του σχολειου μας εἶναι ὄραιος. Ἡ νῆσος Ρόδος ἦτο παντοτε Ἑλληνική. Εἰς τους ἀγῶνας του Σταδίου ἐπήγε πλῆθος κόσμου. Ὁ Θεος εἶναι παντοτε παρων. Θεε και Βασιλευ του ουρανου συγχωρησον τους αμαρτωλους.

Ἄ τ ο ν ο ι λ έ ξ ε ι ς

1. Μερικαὶ μονοσύλλαβοι λέξεις προφέρονται στενωῶς μὲ τὴν ἀκόλουθον λέξιν καὶ δὲν τονίζονται.

Αἱ λέξεις αὗται λέγονται **ἄτνοι**. Εἶναι δὲ αἱ ἐξῆς :

- Οἱ τέσσαρες τύποι τοῦ ἄρθρου : **ὀ, ἦ, οἶ, αἶ**.
- Αἱ τρεῖς προθέσεις **ἐν, εἰς, ἐκ, (ἐξ)**.
- Τὸ ἀρνητικὸν μόριον **οὐ (οὐκ, οὐχ)**.
- Οἱ σύνδεσμοι **ὡς καὶ εἰ**.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 9.—Εὑρετε τὰς ἀτόνους λέξεις εἰς τὰς παρακάτω προτάσεις :

Ὁ Παῦλος μελετᾷ. Ἡ Ἑλλη γράφει. Οἱ Ἕλληνες πολεμοῦν. Πηγαινῶ εἰς τὴν ἐξοχὴν. Ἐν ἀνάγκῃ θὰ φύγω μόνος. Ἐρχομαι ἐκ τοῦ ναοῦ. Ἐξ αἰτίας τοῦ Πέτρου δὲν ἔγραψα. Σοῦ ὀμιλῶ ὡς ἄνθρωπος. Δὲν φοβοῦμαι τοὺς ἀνθρώπους, εἰ μὴ μόνον τὸν Θεόν.

Ἐ γ κ λ ι τ ι κ α ἰ λ έ ξ ε ι ς

Παράδειγμα :

Τὸ σχολεῖόν μου, τὸ βιβλίόν σου,
ἄνθρωπός τις, μαθηταὶ τινες.

Εἰς τὰ ἀνωτέρω παραδείγματα αἱ μονοσύλλαβοι ἢ δισύλλαβοι λέξεις **μου, σου, τις, τινες**, συμπροφέρονται τόσον στενωῶς μὲ τὰς προηγουμένας τῶν λέξεων σχολεῖον, βιβλίον, ἄνθρωπος, μαθηταί, ὥστε φαίνονται ὡς μία λέξις.

Αί λέξεις αὔται κατὰ τὴν συμπεφορὰν ἢ ἀποβάλλουν τὸν τόνον των ἢ μεταβιβάζουν αὐτὸν εἰς τὴν λήγουσαν τῆς προηγουμένης λέξεως ὡς ὀξεῖαν.

1. Ἡ μεταβίβασις τοῦ τόνου μιᾶς λέξεως εἰς τὴν λήγουσαν τῆς προηγουμένης ἢ ἡ ἀποβολὴ αὐτοῦ, λέγεται **ἐγκλισις τοῦ τόνου**. Αἱ δὲ λέξεις αἱ ὁποῖαι ἀποβάλλουν ἢ μεταβιβάζουν τὸν τόνον των λέγονται **ἐγκλιτικαὶ λέξεις**.

2. Αἱ συχνότεραι ἐγκλιτικαὶ λέξεις εἶναι :

α) Οἱ τύποι τῶν προσωπικῶν ἀντωνυμιῶν **μοῦ, μοί, μέ, σοῦ, σοί, σέ, μᾶς, σᾶς, τοῦ, τῆς, τῶν, τοῦς, τάς, τά**.

β) Ἡ ἀόριστος ἀντωνυμία **τις, τι** εἰς ὅλας τὰς πτώσεις.

3. Αἱ ἐγκλιτικαὶ λέξεις χάνουν τὸν τόνον των :

α) Ὄταν ἡ προηγουμένη λέξις εἶναι ὀξύτονος ἢ περισπωμένη· π.χ. ὁ ἀδελφός μου, ὁ πατήρ σου, σοφός τις, γεωργοί τινες, τιμῶ τινα.

β) Ὄταν ἡ προηγουμένη λέξις εἶναι παροξύτονος, ἢ δὲ ἐγκλιτικὴ λέξις μονοσύλλαβος· π.χ. ἡ θυγάτηρ μου, ἡ μητέρα των, γέρον τις.

4. Αἱ ἐγκλιτικαὶ λέξεις μεταβιβάζουν τὸν τόνον των εἰς τὴν λήγουσαν τῆς προηγουμένης λέξεως :

α) Ὄταν ἡ προηγουμένη λέξις εἶναι προπαροξύτονος ἢ προπερισπωμένη π.χ. ἀνθρώπος τις, παράδειγμά τι, δῶρόν τι, κηπόν τινα.

β) Ὄταν ἡ προηγουμένη λέξις εἶναι ἄτονος· π.χ. οὐ τε, ὡς τε, εἶ τε εἰς τινα, ἕκ τινος.

γ) Ὄταν ἡ προηγουμένη λέξις εἶναι ἐγκλιτικὴ· π.χ. εἰπέ τις, τί ποτε.

5. Αἱ ἐγκλιτικαὶ λέξεις φυλάττουν τὸν τόνον :

α) Ὄταν ἡ προηγουμένη λέξις εἶναι παροξύτονος, ἢ δὲ ἐγκλιτικὴ λέξις εἶναι δισύλλαβος· π.χ. ἀνθρώπου τινός, φίλοι τινές, βιβλία τινά, ἕζη ποτέ.

β) Ὄταν γίνεταί λόγος περὶ αὐτῶν τῶν ἐγκλιτικῶν· π.χ. τὸ τίς εἶναι ἀόριστος ἀντωνυμία· καὶ

γ) Ὄταν αἱ ἐγκλιτικαὶ λέξεις εὐρίσκονται εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς προτάσεως ἢ ὅταν χωρίζονται ἀπὸ τῆς προηγουμένης διὰ στίξεως ἢ κόμματος· π.χ. τινές μὲν ἐπέστρεψαν· τινές δὲ ὄχι.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 10.— Νὰ τοιισθοῦν αἱ παρακάτω λέξεις :

Τα βιβλία μας καὶ τα τετραδία μας εἶναι καθαρά. Γερὼν τις ἔχασε τα χρηματά του. Ἐπαινοῦμεν τινα διὰ τὴν καλὴν του συμπεριφορὰν. Εἰς τινας πόλεις ὑπάρχουν ὠραία ξενοδοχεῖα. Κηπουροὶ τινες καλλιεροῦν εἰς τὸν κηπὸν των μεγαλὴν ποικιλίαν ἀνθεων. Μετα τινας ἡμερας θα ἔλθῃ ὁ πατήρ μου. Δόξα σοι ὁ Θεός. Ὁ κηπος μας ἔχει πολλα φρούτα.

Σ η μ ε ι ἄ σ τ ῖ ξ ε ω ς

“Όταν ὀμιλῶμεν, δὲν προφέρομεν πάντοτε τὰς λέξεις κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ κατὰ τὸν αὐτὸν τόνον. Ἄλλας λέξεις τονίζομεν περισσότερο καὶ ἄλλας ὀλιγότερον.

Ἄλλοτε πάλιν σταματῶμεν ἢ χρωματίζομεν τὴν φωνὴν μᾶς ἀναλόγως μὲ τὰς σκέψεις καὶ τὰ αἰσθήματα, ὅπου θέλομεν νὰ ἐκφράσωμεν, διὰ νὰ μᾶς ἀντιλαμβάνωνται καλύτερον ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι μᾶς ἀκούουν. Ὁ χρωματισμὸς τῆς φωνῆς μᾶς ἀλλάζει κυρίως, ὅταν θέλωμεν νὰ ἐρωτήσωμεν, νὰ ἐκφράσωμεν τὴν ἀπορίαν μᾶς ἢ νὰ δεῖξωμεν τὴν χαρὰν, τὴν λύπην ἢ τὸν θαυμασμὸν μᾶς.

Διὰ νὰ παραστήσωμεν τὸν χρωματισμὸν τῆς φωνῆς μᾶς, ὅταν γράφωμεν, μεταχειριζόμεθα μερικὰ γραπτὰ σημεῖα τὰ ὁποῖα μᾶς δεικνύουν ποῦ καὶ πόσον πρέπει νὰ σταματήσωμεν καὶ ποῖος πρέπει νὰ εἶναι ὁ τόνος τῆς φωνῆς μᾶς. Τὰ σημεῖα αὐτὰ λέγονται **σημεῖα στίξεως**.

Τὰ σημεῖα στίξεως εἶναι :

Ἡ **τελεία στιγμὴ** (.), ἡ **ἄνω στιγμὴ** (·), τὸ **κόμμα** (,) τὸ **ἐρωτηματικὸν** (;), τὸ **θαυμαστικὸν** (!), αἱ **δύο τελεῖαι** (:), τ' **ἀποσιωπητικὰ** (...), τὰ **εἰσαγωγικὰ** («»), ἡ **παρένθεσις** () ἢ **παῦλα**, (—), τὸ **ένωτικὸν** (-), τὰ **διαλυτικὰ** (··).

Ποῦ θέτομεν τὰ σημεῖα στίξεως.

1. **Τελείαν** (.) θέτομεν εἰς τὸ τέλος μιᾶς περιόδου, ἢ ὁποῖα ἐκφράζει τέλειον νόημα. π.χ. Ὁ ἥλιος μᾶς χαρίζει φῶς καὶ ζωήν.

2. **Ἄνω στιγμὴν** (·) θέτομεν, ὅταν θέλωμεν νὰ χωρίσωμεν τὰ μέρη μιᾶς περιόδου, χρησιμεύει δὲ διὰ νὰ σημειώσωμεν μικροτέραν διακοπὴν ἀπὸ τὴν τελείαν καὶ μεγαλυτέραν ἀπὸ τὸ κόμμα· π.χ. Αὐτοὶ ἦσαν ἀληθινοὶ ἀδελφοὶ μεταξύ των· ἀδελφοὶ εἰς τὴν λύπην, ἀδελφοὶ εἰς τὴν χαρὰν.

3. **Κόμμα** (,) θέτομεν :

α) Ὅταν θέλωμεν νὰ χωρίσωμεν μικρὰς προτάσεις μιᾶς περιόδου· π.χ. Χθὲς ἀπουσίασα ἀπὸ τὸ σχολεῖον, διότι ἤμουν ἀσθενῆς.

β) Ὅταν θέλωμεν νὰ χωρίσωμεν πολλὰ ὑποκείμενα, ἢ κατηγορούμενα ἢ ἀντικείμενα, π.χ. Ὁ Πέτρος, ὁ Παῦλος, ὁ Χρῆστος, καὶ ὁ Λεωνίδας εἶναι φίλοι. Ὁ μαθητὴς εἶναι ἐπιμελής, τακτικὸς, πρόθυμος καὶ ὑπάκουος. Τὰ ζῶα προσφέρουν εἰς τὸν ἄνθρωπον τὸ κρέας, τὸ γάλα, τὸ βούτυρον καὶ τὸ δέσμα.

γ) Ὅταν θέλωμεν νὰ χωρίσωμεν λέξεις ἢ φράσεις, αἱ ὁποῖαι καὶ ἂν παραλειφθοῦν δὲν χάνεται τὸ νόημα τοῦ λόγου· π.χ. Ὁ

Ἔολυμπος, τὸ ὑψηλότερον ὄρος τῆς Ἑλλάδος, ἦτο ἡ κατοικία τῶν Θεῶν.

δ) Ὄταν θέλωμεν νὰ χωρίσωμεν τὰ λόγια τοῦ ὁμιλοῦντος ἀπὸ τὰ ἰδικὰ μας, τοῦ γράφοντος· π.χ. Μάλιστα, εἶπε μὲ θάρρος, δὲν φοβοῦμαι νὰ εἶπω τὴν ἀλήθειαν.

ε) Τὴν κλητικὴν τὴν χωρίζομεν πάντοτε μὲ κόμμα ἀπὸ τὰς ἄλλας λέξεις τῆς προτάσεως· π.χ. Ἐπῆρα τὰ πράγματα, ἀγαπητὲ Πέτρο, καὶ σ' εὐχαριστῶ πολὺ.

4. Ἐρωτηματικὸν (;) θέτομεν εἰς τὸ τέλος μιᾶς φράσεως, μιᾶς προτάσεως, ἢ ὅποια περιέχει ἐρώτησιν· π.χ. πόσων ἐτῶν εἶσαι ;

5. Θαυμαστικὸν (!) θέτομεν εἰς τὸ τέλος μιᾶς λέξεως ἢ προτάσεως, ὅταν θέλωμεν νὰ ἐκφράσωμεν θαυμασμόν, ἀπορίαν, ἐκπληξιν, χαρὰν, λύπην, ἐλπίδα, φόβον, προσταγὴν. Ζήτη! εὐγε! ἀλοίμονον! Πόσα χρόνια ἐπερίμενα αὐτὴν τὴν ἡμέραν!

6. Δύο τελείας (:) θέτομεν εἰς τὸ τέλος μιᾶς προτάσεως διὰ νὰ δεῖξωμεν ὅτι κατόπιν ἀπὸ τὰς δύο τελείας γράφεται κάτι νέον ἢ κάτι σπουδαῖον· π.χ. Ὁ Χριστὸς εἶπε : «ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν».

7. Ἀποσιωπητικὰ (...) θέτομεν εἰς τὸ τέλος μιᾶς προτάσεως διὰ νὰ δεῖξωμεν ὅτι ἀφήνωμεν ἐπίτηδες τὴν πρότασιν ἀσυμπλήρωτον· δηλ. ἀποσιωπῶμεν κάτι τὸ ὅποιον δὲν θέλομεν νὰ εἶπωμεν, εἴτε ἀπὸ ἐντροπήν, εἴτε δι' ἄλλον λόγον· π.χ. Μὴ τὸ ἐπαναλάβης...

8. Εἰσαγωγικὰ (« »). Μέσα εἰς τὰ εἰσαγωγικὰ κλείομεν τὰ ξένα λόγια, τὰ ὅποια ἐπαναλαμβάνομεν, ὅπως ἀκριβῶς τὰ εἶπε ἓνας ἄλλος· π.χ. Ὄταν ἐφθάσαμεν εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ βουνοῦ ὁ διδάσκαλος μᾶς εἶπε : «αὐτὸ εἶναι παιδιὰ, τὸ μέρος τὸ ὅποιον σᾶς ἔλεγα».

9. Παρένθεσις (()). Μέσα εἰς τὴν παρένθεσιν κλείομεν μίαν λέξιν ἢ φράσιν, διὰ νὰ ἐξηγήσωμεν κάτι προηγούμενον ἢ νὰ προσθέσωμεν κάτι πρὸς συμπλήρωσιν καὶ τὸ ὅποιον δύναται νὰ παραλειφθῇ· π.χ. Εἰς τὰ 1821 (25 Μαρτίου) ὁ Παλαιῶν Πατρῶν Γερμανὸς ὑψωσε τὴν σημαίαν τῆς Ἐπαναστάσεως.

10. Ἡ παῦλα (—). Τὴν παῦλαν τὴν χρησιμοποιοῦμεν εἰς τὸν διάλογον καὶ τὴν θέτομεν εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς σειρᾶς.

11. Τὸ ἐνωτικὸν (-) χρησιμεύει διὰ νὰ χωρίζωμεν τὰς λέξεις εἰς συλλαβὰς· π.χ. ἀ-ρε-τή.

” Ε κ θ λ ι ψ ι ς

Παραδείγματα :

ἀντὶ αὐτοῦ = ἀντ' αὐτοῦ
ἀπὸ ἐκεῖ = ἀπ' ἐκεῖ
κατὰ ἀρχὴν = κατ' ἀρχὴν

Εἰς τὰ ἀνωτέρω παραδείγματα βλέπομεν ὅτι ἡ πρώτη λέξις τελειώνει εἰς φωνῆεν, ἡ δὲ δευτέρα ἀρχίζει ἀπὸ φωνῆεν ἢ δίφθογγον καὶ τὸ τελικὸν φωνῆεν τῆς πρώτης λέξεως χάνεται.

1. Ἡ ἀποβολὴ τοῦ τελικοῦ βραχέος φωνήεντος μιᾶς λέξεως, ὅταν ἡ ἐπομένη ἀρχίζῃ ἀπὸ φωνῆεν ἢ δίφθογγον, λέγεται **ἐκθλιψις**.

Σημεῖον τῆς ἐκθλίψεως εἶναι ἡ **ἀπόστροφος** (*), τὴν ὁποῖαν θέτομεν ὑπεράνω τῆς θέσεως τοῦ ἐκθλιβομένου φωνήεντος.

Παραδείγματα :

κατὰ-οἰκῶ = κατοικῶ παρὰ - ἔχω = παρέχω
 ὑπὸ-ἀκούω = ὑπακούω κατὰ - ἔχω = κατέχω

2. Ἐκθλιψις γίνεται καὶ εἰς τὰς συνθέτους λέξεις, ἀλλὰ δὲν τίθεται ἀπόστροφος.

Παραδείγματα :

μετὰ - ἡμῶν (μετ' ἡμῶν) = μεθ' ἡμῶν
 κατὰ - ὁδὸν (κατ' ὁδὸν) = καθ' ὁδὸν
 ἀπὸ - ἀρπάζω (ἀπ' ἀρπάζω) = ἀφαρπάζω

3. Ἄν μετὰ τὴν ἐκθλιψιν τοῦ φωνήεντος ὑπάρχῃ σύμφωνον ἄφωνον ψιλὸν (**κ, π, τ**), ἡ δὲ ἐπομένη λέξις ἔχει δασεῖαν, τότε τὸ ψιλὸν τρέπεται εἰς τὸ ὁμόφωνόν του δασύ: Τὸ **κ** εἰς **χ**, τὸ **π** εἰς **φ** καὶ τὸ **τ** εἰς **θ**. Ἐξαιροῦνται τὸ μεθαύριον (μετὰ - αὔριον) καὶ ἐφέτος (ἐπὶ - ἔτος).

4. Δὲν ἐκθλίβονται :

α) Τὸ **α, ι, ο** τῶν μονοσυλλάβων λέξεων· π.χ. τὰ ἀγαθὰ, τὸ ἄριστον, **πρὸ** ἐμοῦ.

β) Τὸ **ι** τοῦ συνδέσμου **ὅτι**· π.χ. μᾶς εἶπεν ὅτι ἦλθεν.

γ) Τὸ **ι** τῶν προθέσεων **περὶ, μέχρι** ἢ **ἄχρι**, π.χ. περὶ αὐτοῦ, **μέχρι** αὐτοῦ.

δ) Τὸ **ι** τῆς **ἐπὶ** εἰς τὰς λέξεις ἐπίορκος καὶ ἐπιεικῆς.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 11.— Νὰ γίνῃ ἐκθλιψις εἰς τὰς παρακάτω λέξεις :

Κατὰ αὐτῶν, κατὰ ἐμοῦ, παρὰ ἐμοῦ, κατὰ ἐκείνου, παρὰ ἐκείνου, περὶ ἐκείνου, ἀντὶ ἐμοῦ, διὰ αὐτόν, μετὰ ἡμῶν, ὑπὸ ἡμῶν, ἀντὶ ἄλλου, κατὰ ἔτος, ἀλλὰ ὅμως, παρὰ ὀλίγον, παρὰ ἐλπίδα, ἀπὸ ἐρχομαι, ἀνὰ ὁδός, ἐπὶ εὐρίσκω, ἐπὶ ἦλθεν, παρὰ ἐλάμβανε, κατὰ ἔλαβε, κατὰ ἔβαλον.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 12.— Νὰ γίνῃ ἐκθλιψις εἰς τὰς παρακάτω προτάσεις, ὅπου χρειάζεται.

Παρέλαβε μετὰ ἑαυτοῦ καὶ τὸν υἱὸν του. Οἱ μαθηταὶ ἐδιδάχθησαν τὰ μαθήματα κατὰ οἶκον. Οἱ σχολικοὶ ἀγῶνες γίνονται κατὰ ἔτος. Παρὰ ὀλίγον θὰ ἐκέρδιζον τὸ πρῶτον βραβεῖον. Ἡ εἶδησις ἔφθασε μέχρι ἱμῶν. Ἀπεφοίτησα ἀπὸ τὸ σχολεῖον πρὸ ἐνὸς ἔτους. Δὲν ἔχομεν καμ-

μίαν εἶδῃσιν περὶ αὐτοῦ. Ἐσκέφθηεν νὰ φύγω ἀπὸ ἐδῶ. Ὁ Ἴατρος ἐπισκέπτεται τὸν ἀσθενῆ κατὰ ἐκάστην ἡμέραν.

Ἄφαιρέσεις

Παραδείγματα :

Ἐκεῖνος = καὶ ἑκεῖνος ἔρχομαι ἐγὼ = ἔρχομαι ἄγω
νὰ ἰδῆ = καὶ νὰ ἴδῃ νὰ εἶπῃς = καὶ νὰ ἴπῃς

1. Ὄταν ἡ προηγούμενη λέξις τελειώνη εἰς φωνῆεν ἢ δίφθογγον καὶ ἡ ἐπομένη ἀρχίζει ἀπὸ φωνῆεν ἢ δίφθογγον, ἀντὶ νὰ γίνῃ ἐκθλιψις, ἀποβάλλεται τὸ πρῶτον φωνῆεν τῆς ἐπομένης λέξεως. Ἡ μεταβολὴ αὐτῆ λέγεται **ἀφαίρεσις**. Σημεῖον δὲ τῆς ἀφαίρεσεως εἶναι ἡ **ἀπόστροφος**.

Κρᾶσις

Παραδείγματα :

Τὸ ἐναντίον = τὸναντίον τὸ ἐλάχιστον = τοῦλάχιστον
Τὰ ἐμὰ = τὰμὰ τὸ ὄνομα = τοῦνομα

1. Ὄταν μία λέξις τελειώνη εἰς φωνῆεν ἢ εἰς δίφθογγον καὶ ἡ ἐπομένη ἀρχίζει ἀπὸ φωνῆεν ἢ δίφθογγον, συχνὰ αἱ δύο λέξεις ἐνώνονται καὶ συγχωνεύουν τὸ τελικὸν φωνῆεν ἢ τὴν δίφθογγον τῆς προηγούμενης λέξεως μὲ τὸ ἀρχικὸν φωνῆεν ἢ τὴν δίφθογγον τῆς ἐπομένης εἰς ἓν μακρὸν φωνῆεν ἢ εἰς μίαν δίφθογγον. Ἡ συγχώνευσις αὐτῆ λέγεται **κρᾶσις**.

Σημεῖον δὲ τῆς κρᾶσεως εἶναι ἡ **κορωνίς** (´) καὶ τίθεται ἐπὶ τοῦ μακροῦ φωνήεντος τὸ ὅποιον προέρχεται ἐκ τῆς κρᾶσεως.

Συναίρεσις

Παραδείγματα :

ἀγαπά-ω = καὶ ἀγαπῶ νικά-ω = καὶ νικῶ
συκέ-α = καὶ συκῆ ὄρε-α = καὶ ὄρη

1. Ὄταν μία λέξις ἔχη δύο φωνήεντα ἢ ἓν φωνῆεν καὶ μίαν δίφθογγον ἀλλεπάλληλα (δηλ. τὸ ἐν νὰ ἔρχεται κατόπιν τοῦ ἄλλου), συγχωνεύονται εἰς ἓν μακρὸν φωνῆεν ἢ εἰς μίαν δίφθογγον.

Ἡ συγχώνευσις αὐτῆ λέγεται **συναίρεσις**.

2. Ἡ συλλαβὴ ἢ ὁποία προκύπτει ἐκ τῆς συναιρέσεως λέγεται **συνηρημένη** καὶ εἶναι πάντοτε μακρά.

Εὐφωνικὰ σύμφωνα

Παραδείγματα :

Οἱ παῖδες ὑπακούουσι προθύμως.
 Οἱ παῖδες ὑπακούουσιν εἰς τοὺς γονεῖς των.
 Τὸ πλοῖον ἔφθασε σήμερον.
 Τὸ πλοῖον ἔφθασεν εἰς τὸν λιμένα.

Μερικαὶ λέξεις λαμβάνουν εἰς τὸ τέλος ἓν ἐκ τῶν συμφώνων
 ν ἢ ς χάριν εὐφωνίας, ὅταν ἡ ἐπομένη λέξις ἀρχίζῃ ἀπὸ φωνῆεν.

1. Τὸ εὐφωνικὸν ν λαμβάνουν :

α) Αἱ λέξεις αἱ ὁποῖαι λήγουν εἰς **σι**· π.χ. ὑπακούουσιν εἰς τοὺς γονεῖς των.

β) Τὰ γ' ἐνικὰ πρόσωπα τῶν ρημάτων τὰ λήγοντα εἰς **ε** καὶ ὁ ρηματικὸς τύπος **ἐστί**· π.χ. ἔγραψεν ἐπιστολήν. Ὁ Θεὸς εἶπεν: «οὗτος ἐστὶν ὁ υἱός μου».

2. Τὸ εὐφωνικὸν ς λαμβάνουν αἱ λέξεις οὕτω καὶ μέχρι· π.χ. οὕτω λέγουσι — οὕτως ἔλεγον. Μέχρι Πατρῶν — μέχρις Ἀθηνῶν.

ΣΗΜ. Ἡ πρόθεσις **ἐκ** ὅταν εὐρίσκεται πρὸ φωνήεντος γίνεται **ἐξ**· π.χ. ἀνέχωρσεν ἐκ Πατρῶν — ἐξ Ἀθηνῶν.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

ΤΥΠΙΚΟΝ

Τὰ μέρη τοῦ λόγου

1. Ὁ λόγος ἀποτελεῖται ἀπὸ λέξεις. Τὰ διάφορα εἶδη τῶν λέξεων διαιροῦνται εἰς δέκα κατηγορίας καὶ ἀποτελοῦν τὰ μέρη τοῦ λόγου.

2. Τὰ μέρη τοῦ λόγου εἶναι δέκα, τὰ ἐξῆς: Ἄρθρον, οὐσιαστικόν, ἐπίθετον, ἀντωνυμία, ρῆμα, μετοχή, πρόθεσις, ἐπίρρημα, σύνδεσμος καὶ ἐπιφώνημα.

3. Ἀπὸ τὰ δέκα μέρη τοῦ λόγου τὰ ἐξ πρῶτα (τὸ ἄρθρον, τὸ οὐσιαστικόν, τὸ ἐπίθετον, ἡ ἀντωνυμία, τὸ ρῆμα καὶ ἡ μετοχή) λέγονται **κλιτά**, διότι κλίνονται (ἀλλάζουν μορφήν).

4. Τὰ ἄλλα τέσσαρα (ἡ πρόθεσις, τὸ ἐπίρρημα, ὁ σύνδεσμος καὶ τὸ ἐπιφώνημα) λέγονται **ἄκλιτα**, διότι δὲν κλίνονται (δὲν ἀλλάζουν μορφήν).

Α΄. ΚΛΙΤΑ ΜΕΡΗ ΤΟΥ ΛΟΓΟΥ

α΄. Ὀνόματα Οὐσιαστικά

Ἄλεξανδρος Ἑλένη	}	ὀνόματα προσώπων
Λέων Ἀλώπηξ	}	ὀνόματα ζώων
Θρανίον Βιβλίον	}	ὀνόματα πραγμάτων
Ἀνδρεία Εὐτυχία Ἔργασια	}	ὀνόματα φανερώοντα ἰδιότητα ἢ κατάστασιν ἢ πράξιν τῶν προσώπων, τῶν ζώων ἢ τῶν πραγμάτων.

1. Αἱ λέξεις αἱ ὁποῖαι φανερώουν πρόσωπα, ζῶα καὶ πράγματα ἢ τὴν ἰδιότητα, τὴν κατάστασιν καὶ τὴν πράξιν αὐτῶν λέγονται **οὐσιαστικά**.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 13.— Νὰ ξεχωρίσετε τὸ εἶδος τῶν κάτωθι οὐσιαστικῶν :

Πίναξ, ἵππος, πρόβατον, κῆπος, σχολεῖον, οἰκία, μαθητής, Ἡρακλῆς, Ὀλυμπος, ὄρος, ἄμπελος, ἀλήθεια, εὐγένεια, ἐλεημοσύνη, ἔλαφος, γυμναστική, δυστυχία, ἀνάπαυσις, ἐπιμέλεια.

Διαίρεσις τῶν οὐσιαστικῶν

Πέτρος	}	Αἱ λέξεις Πέτρος, Ἀξιός, Ὑμηττός φανερῶν- νουν ἓν μόνον πρόσωπον, ἓν μόνον πρᾶγμα.
Ἀξιός		
Ὑμηττός		

1. Ὅσα οὐσιαστικά φανερῶνουν ἓν ὠρισμένον πρόσωπον, ζῶον ἢ πρᾶγμα, λέγονται **κύρια**.

Ἀνθρωπος	}	Ἡ λέξις ἄνθρωπος φανερῶνει ὅμοια πρόσω- πα καὶ χρησιμοποιεῖται δι' ὅλους τοὺς ἀνθρώ- πους. Ἡ λέξις ἔλεφος φανερῶνει ὅμοια ζῶα καὶ χρησιμοποιεῖται δι' ὅλους τοὺς ἔλεφαντας. Ὅμοίως καὶ ἡ λέξις ὄρος.
Ἐλέφας		
Πλοῖον		
Ὄρος		

2. Ὅσα οὐσιαστικά φανερῶνουν ἓν σύνολον ὁμοειδῶν, προσώ-
πων, ζῶων ἢ πραγμάτων, λέγονται **προσηγορικά**.

Ἀνθρωπος	}	Αἱ λέξεις ἄνθρωπος, λέων, βιβλίον φανερῶ- νουν πρόσωπα, ζῶα ἢ πράγματα τὰ ὅποια ἀντιλαμβάνομεθα μὲ τὰς αἰσθήσεις μας.
Λέων		
Βιβλίον		

3. Ὅσα οὐσιαστικά φανερῶνουν πρόσωπα, ζῶα ἢ πράγματα,
τὰ ὅποια ἀντιλαμβάνομεθα μὲ τὰς αἰσθήσεις μας, λέγονται **συγ-
κεκριμένα**.

Ἀνδρεία	}	Αἱ λέξεις ἀνδρεία, εὐτυχία, ταχύτης φανερῶ- νουν ιδιότητα, κατάστασιν ἢ πρᾶξιν καὶ δὲν τὰς ἀντιλαμβάνομεθα μὲ τὰς αἰσθήσεις μας.
Εὐτυχία		
Ταχύτης		

4. Ὅσα οὐσιαστικά φανερῶνουν ιδιότητα, κατάστασιν ἢ πρᾶ-
ξιν καὶ δὲν τὰ ἀντιλαμβάνομεθα μὲ τὰς αἰσθήσεις μας, λέγονται **ἀφρημένα**.

Κρητικὸς	}	Τὰ ἀπέναντι οὐσιαστικά φανερῶνουν πρό- σωπον, τὸ ὅποιον κατάγεται ἀπὸ κάποιαν χώραν ἢ πόλιν ἢ ἀνήκει εἰς ἓν ἔθνος.
Ἠπειρώτης		
Κορίνθιος		
Ἕλλην		

5. Ὅσα οὐσιαστικά φανερῶνουν τὸν τόπον τῆς καταγωγῆς
ἑνὸς προσώπου λέγονται **ἔθνικά**.

ΣΗΜ. Τὸ ἀρχικὸν γράμμα τῶν κυρίων ὀνομάτων καὶ τῶν ἐθνικῶν γράφεται
μὲ κεφαλαῖον.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 14.— Γράψατε ἀπὸ τὸ ἀναγνωστικόν σας 10 οὐσιαστικά συγκεκριμένα καὶ 10 ἀφηρημένα.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 15.— Νὰ γραφοῦν τὰ παρακάτω οὐσιαστικά χωριστὰ τὰ κύρια, χωριστὰ τὰ προσηγορικά καὶ χωριστὰ τὰ ἔθνικά.

Οἰκία, ἀλώπηξ, σχολεῖον, Ὀλυμπος, Σπαρτιάτης, πόλις, ποταμός, δύναμις, κίνησις, Ἀθηναῖος, Κρήτη, Ἑλλάς, Ἀφροδίτη, μαθητής, πτηνόν, Μακεδών.

Ἄρθρα

Παράδειγμα :

Ὁ κῆπος, ἡ αὐλή, τὸ βιβλίον.

Αἱ λέξεις **ὁ, ἡ, τὸ** τίθενται πρὸ τῶν ὀνομάτων. Φανερώουν ὀρισμένον ἢ γνωστὸν πρόσωπον, ζῶον ἢ πρᾶγμα, καὶ μᾶς γνωρίζουν τὸ γένος των. Αἱ λέξεις αὗται λέγονται **ἄρθρα**.

1. Ἄρθρον λέγεται ἡ μονοσύλλαβος λέξις, ἡ ὁποία τίθεται πρὸ τῶν ὀνομάτων καὶ φανερώνει ὀρισμένον πρόσωπον, ζῶον ἢ πρᾶγμα, καθὼς καὶ τὸ γένος των.

Παρεπόμενα τῶν ὀνομάτων

Ἀπὸ τὰ κλιτὰ μέρη τοῦ λόγου, τὸ ἄρθρον, τὸ οὐσιαστικόν, τὸ ἐπίθετον, ἡ ἀντωνυμία καὶ ἡ μετοχή ἔχουν μερικοὺς τύπους κοινούς (ὁμοίους), οἱ ὁποῖοι καλοῦνται **παρεπόμενα**.

1. Τὰ παρεπόμενα τῶν ὀνομάτων εἶναι τὸ **γένος**, ὁ **ἀριθμός**, ἡ **πτῶσις** καὶ ἡ **κλίσις**.

I. Γένος

Παράδειγμα :

Ὁ δρόμος, ἡ αὐλή, τὸ σχολεῖον.

Ὅσα ὀνόματα ἔχουν τὸ ἄρθρον **ὁ**, εἶναι γένους ἀρσενικοῦ, ὅσα ἔχουν τὸ ἄρθρον **ἡ**, εἶναι γένους θηλυκοῦ καὶ ὅσα ἔχουν τὸ ἄρθρον **τὸ**, εἶναι γένους οὐδετέρου.

Ἐπομένως τὰ γένη εἶναι τρία : **ἀρσενικόν, θηλυκόν** καὶ **οὐδέτερον**.

ΣΗΜ. Τὸ γραμματικόν γένος κάθε πτωτικοῦ διακρίνεται ἀπὸ τὸ ἄρθρον τὸ ὁποῖον ἔχει ἔμπροσθεν αὐτοῦ. Τὸ γραμματικόν ὅμως γένος δὲν συμφωνεῖ πάντοτε μὲ τὸ γένος τὸ φυσικόν. Δηλ. ἓνα ὄνομα τὸ ὁποῖον γραμματικῶς εἶναι γένους οὐδετέρου, φυσικῶς τὸ ὄνομα τοῦτο δύναται νὰ εἶναι γένους ἀρσενικοῦ ἢ θηλυκοῦ· π.χ. τὸ μειράκιον=ὁ νέος, τὸ κοράσιον=ἡ κόρη.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 16.— Θέσατε εἰς τὰς παρακάτω λέξεις τὸ κατάλληλον ἄρθρον :

Οὐρανός, ὄδος, θάρρος, ἀετός, φήμη, δάσος, μέλισσα, πόλεμος, θάλασσα, ξηρά, ἀτμόσφαιρα, πολίτης, τεχνίτης, ἀρτοποιεῖον, ἄνθος, νοσοκομεῖον, καθαριότης, ἀνάστασις.

2. Ἀριθμοὶ

ὁ ἄνθρωπος	—	οἱ ἄνθρωποι
ἡ θύρα	—	αἱ θύραι
τὸ πρόβατον	—	τὰ πρόβατα

Αἱ λέξεις ὁ ἄνθρωπος, ἡ θύρα, τὸ πρόβατον φανερώνουν ἐν πρόσωπον, ἐν πρᾶγμα, ἐν ζῶον. Αἱ λέξεις οἱ ἄνθρωποι, αἱ θύραι, τὰ πρόβατα φανερώνουν πολλὰ πρόσωπα, πολλὰ πράγματα, πολλὰ ζῶα.

1. Ὁ γραμματικὸς τύπος τὸν ὁποῖον λαμβάνουν τὰ ὀνόματα, διὰ νὰ φανερώσουν τὸν ἀριθμὸν (τὸ ποσὸν) τῶν προσώπων, ζῶων ἢ πραγμάτων, λέγεται **ἀριθμὸς**.

2. Ὅσαι λέξεις φανερώνουν ἐν πρόσωπον, ζῶον ἢ πρᾶγμα, εἶναι **Ἐνικοῦ ἀριθμοῦ**. Ὅσαι λέξεις φανερώνουν πολλὰ πρόσωπα, ζῶα ἢ πράγματα, εἶναι **πληθυντικοῦ ἀριθμοῦ**.

Οἱ ἀριθμοὶ εἶναι δύο: ὁ **Ἐνικός** καὶ ὁ **Πληθυντικός**.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 17.—Εὐρετε εἰς τὸ ἀναγνωστικόν σας τὰ ὀνόματα τοῦ Ἐνικοῦ καὶ Πληθυντικοῦ ἀριθμοῦ.

3. Πτώσεις

Ἐνικός ἀριθμὸς

ὁ γεωργὸς σκάπτει τὴν γῆν.
 τοῦ γεωργοῦ ὁ ἀγρὸς κατεστράφη.
 τῷ γεωργῷ εἶμαι φίλος.
 τὸν γεωργὸν βοηθεῖ ὁ υἱὸς του.
 ᾧ γεωργῷ πόσον κοπιάζεις !

Πτώσεις

Ἐνομαστικὴ
 Γενικὴ
 Δοτικὴ
 Αἰτιατικὴ
 Κλητικὴ

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

οἱ γεωργοὶ σκάπτουν τὴν γῆν.
 τῶν γεωργῶν οἱ ἀγροὶ κατεστράφησαν.
 τοῖς γεωργοῖς εἶμεθα φίλοι.
 τοὺς γεωργοὺς βοηθοῦν οἱ υἱοὶ των.
 ᾧ γεωργοῖς πόσον κοπιάζετε !

Ἐνομαστικὴ
 Γενικὴ
 Δοτικὴ
 Αἰτιατικὴ
 Κλητικὴ

Εἰς τὸ ἀνωτέρω παράδειγμα ἡ λέξις γεωργὸς μετέβαλε τύπον (ἄλλαξε μορφήν εἰς τὴν λήγουσαν).

1. Οἱ τύποι τοὺς ὁποίους λαμβάνουν τὸ ἄρθρον, τὸ οὐσιαστικόν, τὸ ἐπίθετον, ἡ ἀντωνυμία καὶ ἡ μετοχή, λέγονται **πτώσεις**. Τὰ

δὲ κλιτὰ μέρη τοῦ λόγου τὰ ὁποῖα ἔχουν πτώσεις λέγονται **πτωτικά**.

2. Αἱ πτώσεις εἶναι πέντε: **Ὀνομαστική, Γενική, Δοτική, Αἰτιατική** καὶ **Κλητική**. Καὶ ἡ μὲν Ὀνομαστική καὶ κλητική λέγονται **ὄρθαι ἢ εὐθεῖαι** πτώσεις, ἡ δὲ Γενική, Δοτική καὶ Αἰτιατική λέγονται **πλάγια**.

3. Αἱ πτώσεις χρησιμοποιοῦνται ὡς ἑξῆς:

α) Ἡ Ὀνομαστική χρησιμοποιεῖται, ὅταν θέλωμεν νὰ ἀπαντήσωμεν εἰς τὴν ἐρώτησιν τίς· π.χ. Τίς σκάπτει τὸν κήπον; Ὁ γεωργός.

β) Ἡ Γενική χρησιμοποιεῖται, ὅταν θέλωμεν νὰ ἀπαντήσωμεν εἰς τὴν ἐρώτησιν τίνος· π.χ. Τίνος κατεστράφη ὁ ἀγρός; Τοῦ γεωργοῦ.

γ) Ἡ Δοτική, ὅταν θέλωμεν νὰ ἀπαντήσωμεν εἰς τὴν ἐρώτησιν εἰς τίνα· π.χ. Εἰς τίνα εἶμαι φίλος; Τῷ γεωργῷ.

δ) Ἡ Αἰτιατική, ὅταν θέλωμεν νὰ ἀπαντήσωμεν εἰς τὴν ἐρώτησιν τίνα· π.χ. Τίνα βοηθεῖ ὁ υἱός; Τὸν γεωργόν.

ε) Ἡ Κλητική, ὅταν καλοῦμεν τινὰ μὲ τὸ ὄνομά του· π.χ. ὦ γεωργέ, πόσον κοπιάζεις

4. Κλίσεις

Ὀνομ.	ὁ	δικαστῆς	ἡ	τράπεζα	ὁ	ἄνθρωπος
Γενικ.	τοῦ	δικαστοῦ	τῆς	τραπέζης	τοῦ	ἀνθρώπου
Δοτικ.	τῷ	δικαστῇ	τῇ	τραπέζῃ	τῷ	ἀνθρώπῳ
Αἰτιατ.	τὸν	δικαστήν	τὴν	τράπεζαν	τὸν	ἄνθρωπον
Κλητ.	ὦ	δικαστὰ	ὦ	τράπεζα	ὦ	ἄνθρωπε

Τὰ παραπάνω ὀνόματα καὶ εἰς τὰς πέντε πτώσεις μεταβάλλονται (ἀλλάζουν μορφήν). Ἡ μεταβολὴ ὁμῶς αὐτὴ γίνεται εἰς τὸ καθένα κατὰ τρόπον διάφορον.

1. Οἱ διάφοροι τρόποι τῆς μεταβολῆς (ἀλλαγῆς) τῶν ὀνομάτων λέγονται **κλίσεις**.

2. Αἱ κλίσεις εἶναι τρεῖς: **πρῶτη, δευτέρα** καὶ **τρίτη**.

Θέμα—Κατάληξις—Χαρακτῆρ

ὁ στρατιώτ - ης	ὑπερασπίζει τὴν πατρίδα
τοῦ στρατιώτ - ου	τὸ ὄπλον εἶναι καθαρὸν
τὸν στρατιώτ - ην	γυμνάζει ὁ ἀξιωματικὸς

Εἰς τὸ ἀνωτέρω παράδειγμα τὸ τελευταῖον μέρος τῆς λέξεως στρατιώτης μεταβάλλεται, ἐνῶ τὸ ἀρχικὸν μέρος μένει ἀμετάβλητον.

1. Ὅλα τὰ κλιτὰ μέρη τοῦ λόγου ὅταν κλίνωνται, μεταβάλ-

λουν τὴν λήγουσαν. Καὶ τὸ μὲν τελευταῖον μέρος τῶν κλιτῶν λέξεων τὸ ὁποῖον μεταβάλλεται κατὰ τὴν κλίσιν, λέγεται **κατάληξις**, τὸ δὲ ἀρχικὸν μέρος τὸ ὁποῖον δὲν μεταβάλλεται, λέγεται **θέμα ἢ ρίζα**. Τὸ τελευταῖον γράμμα τοῦ θέματος λέγεται **χαρακτήρ**.

Παράδειγμα :

θέμα	χαρακτήρ	κατάληξις
ἄνθρω	π	— ος

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 18.— Χώρισε τὰς παρακάτω λέξεις εἰς τὸ θέμα, τὸν χαρακτήρα καὶ τὴν κατάληξιν :

ὁ δικαστής, ὁ ναύτης, ὁ λογίας, ἡ χελώνη, ἡ ἄμαξα, ἡ φωνή, ὁ ἐργάτης, ὁ καρπός, ὁ ἀγρός, ἡ ἄμπελος, τὸ μῆλον, ἡ νῆσος, ὁ κῆπος, ὁ τοίχος,

Κ λ ί σ ι ς τ ῶ ν ἄ ρ θ ρ ω ν

Πτώσεις	Ἐνικὸς ἀριθμὸς			Πληθυντικὸς ἀριθμὸς		
	ἄρσεν.	θηλυκ.	οὐδέτ.	ἄρσεν.	θηλυκ.	οὐδέτ.
Ὄνομ.	ὁ	ἡ	τὸ	οἱ	αἱ	τὰ
Γενική	τοῦ	τῆς	τοῦ	τῶν	τῶν	τῶν
Δοτική	τῷ	τῇ	τῷ	τοῖς	ταῖς	τοῖς
Αἰτιατική	τόν	τήν	τό	τούς	τάς	τά
Κλητική	ὦ	ὦ	ὦ	ὦ	ὦ	ὦ

1. Τὰ ἄρθρα **ὁ, ἡ, οἱ, αἱ** λαμβάνουν δασεῖαν καὶ δὲν τονίζονται.

2. Τὰ ἄρθρα κλητικὴν δὲν ἔχουν· ὡς κλητικὴν λαμβάνουν τὸ ἐπιφώνημα **ὦ**.

3. Τὰ ἄρθρα εἰς μὲν τὴν γενικὴν καὶ δοτικὴν τοῦ ἐνικοῦ καὶ πληθυντικοῦ περισπῶνται, εἰς δὲ τὴν αἰτιατικὴν ὀξύνονται.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 19.— Ἀντιγράψατε τὰς παρακάτω προτάσεις καὶ πρὸ τῶν οὐσιαστικῶν, θέσατε τὰ κατάλληλα ἄρθρα :

— ὕδωρ — θαλάσσης εἶναι ἄλμυρόν. — ἄμαξαν σύρει — ἵππος. — ρίζας — φυτῶν καλύπτει — χῶμα. — τοίχος — οἰκιῶν εἶναι στερεός. — ἐνδυμασία — ναύτου εἶναι λευκή. — μέλισσαι παράγουν — μέλι. — στρατιῶται πολεμοῦν — ἐχθροὺς — πατρίδος. — ὄνομα — κάλῶν ἀνθρώπων, τιμᾶται καὶ μετὰ — θάνατον.

ΠΡΩΤΗ ΚΛΙΣΙΣ

ὁ ταμί - ας ὁ μαθητ - ἦς ἡ χώρ - α ἡ τιμ - ῆ
 ὁ λοχί - ας ὁ φοιτητ - ἦς ἡ οἰκί - α ἡ πηγ - ῆ

1. Ἡ πρώτη κλίσις ἔχει ὀνόματα ἄρσενικά καὶ θηλυκά. Τὰ ἄρσενικά λήγουν εἰς τὴν ὀνομαστικὴν εἰς **ας** καὶ εἰς **ης** καὶ τὰ θηλυκά εἰς **α** καὶ **η**.

Ἄρσενικά τῆς πρώτης κλίσεως

Πτώσ.	Ἄρθρ.	Ἐνικὸς ἀριθμὸς		
Ὄνομ.	ὁ	ταμί-ας	μαθητ-ῆς	στρατιώτ-ης
Γεν.	τοῦ	ταμί-ου	μαθητ-οῦ	στρατιώτ-ου
Δοτ.	τῶ	ταμί-α	μαθητ-ῆ	στρατιώτ-η
Αἰτ.	τόν	ταμί-αν	μαθητ-ῆν	στρατιώτ-ην
Κλητ.	ὦ	ταμί-α	μαθητ-ᾶ	στρατιώτ-α

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Ὄνομ.	οἱ	ταμί-αι	μαθητ-αῖ	στρατιώτ-αι
Γεν.	τῶν	ταμι-ῶν	μαθητ-ῶν	στρατιωτ-ῶν
Δοτ.	τοῖς	ταμί-αις	μαθητ-αῖς	στρατιώτ-αις
Αἰτ.	τούς	ταμί-ας	μαθητ-ᾶς	στρατιώτ-ας
Κλητ.	ὦ	ταμί-αι	μαθητ-αῖ	στρατιώτ-αι

Πτώσ.	Ἄρθρ.	Ἐνικὸς ἀριθμὸς		
Ὄνομ.	ὁ	νομάρχ-ης	χαρτοπῶλ-ης	εἰρηνοδίκ-ης
Γεν.	τοῦ	νομάρχ-ου	χαρτοπῶλ-ου	εἰρηνοδίκ-ου
Δοτ.	τῶ	νομάρχ-η	χαρτοπῶλ-η	εἰρηνοδίκ-η
Αἰτ.	τόν	νομάρχ-ην	χαρτοπῶλ-ην	εἰρηνοδίκ-ην
Κλητ.	ὦ	νομάρχ-α	χαρτοπῶλ-α	εἰρηνοδίκ-η

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Ὄνομ.	οἱ	νομάρχ-αι	χαρτοπῶλ-αι	εἰρηνοδίκ-αι
Γεν.	τῶν	νομαρχ-ῶν	χαρτοπωλ-ῶν	εἰρηνοδικ-ῶν
Δοτ.	τοῖς	νομάρχ-αις	χαρτοπῶλ-αις	εἰρηνοδίκ-αις
Αἰτ.	τούς	νομάρχ-ας	χαρτοπῶλ-ας	εἰρηνοδίκ-ας
Κλητ.	ὦ	νομάρχ-αι	χαρτοπῶλ-αι	εἰρηνοδίκ-αι

Αἱ καταλήξεις τῶν ἀρσενικῶν τῆς πρώτης κλίσεως εἶναι αἱ ἑξῆς :

	Ἑνικός ἀριθμός			Πληθυντικός ἀριθμός	
Ὄνομ.	— ας	— ης		— αι	
Γεν.	— ου	— ου		— ων	
Δοτ.	— α	— η		— αις	
Αιτ.	— αν	— ην		— ας	
Κλητ.	— α	— α	ῆ — η	— αι	

Παρατηρήσεις ἐπὶ τῶν ἀρσενικῶν τῆς α' κλίσεως

1. Ἡ μακρὰ κατάληξις τῆς γενικῆς καὶ δοτικῆς τοῦ ἑνικοῦ καὶ πληθυντικοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἀρσενικῶν τῆς πρώτης κλίσεως, ὅταν τονίζεται εἰς τὴν λήγουσαν περισπᾶται· π.χ. τοῦ μαθητοῦ, τῶ μαθητῆ, τῶν μαθητῶν, τοῖς μαθηταῖς.

2. Ἡ κλητικὴ τοῦ ἑνικοῦ τῶν ἀρσενικῶν τῶν μὲν εἰς ας λήγει εἰς α μακρόν, τῶν δὲ εἰς ης λήγει εἰς η· π.χ. Ὁ λοχίας—ὦ λοχία, ὁ τραυματίας—ὦ τραυματία, ὁ εἰρηνοδίκης—ὦ εἰρηνοδίκη, ὁ Ἀριστείδης—ὦ Ἀριστείδη.

3. Ἀπὸ τὰ λήγοντα εἰς ης ἀρσενικὰ πρωτόκλιτα ἐξαιροῦνται καὶ σχηματίζουν τὴν κλητικὴν εἰς α βραχὺ τὰ ἑξῆς :

α) **Τὰ ἔθνικά**, ὁ Πέρσης—ὦ Πέρσα, ὁ Τεγεάτης—ὦ Τεγεᾶτα.

β) ὅσα λήγουν εἰς **της**· π.χ. στρατιώτης—ὦ στρατιῶτα, ὁ ναύτης—ὦ ναῦτα, ὁ πολίτης—ὦ πολίτα.

γ) Ὅσα εἶναι σύνθετα καὶ λήγουν εἰς **—ἀρχης—πώλης—μέτρης—τρίβης—λάτρης—ώνης**· π.χ. ὁ σχολάρχης—ὦ σχολάρχα, ὁ χαρτοπώλης—ὦ χαρτοπῶλα, ὁ γεωμέτρης—ὦ γεωμέτρα, ὁ παιδοτρίβης—ὦ παιδοτρίβα, ὁ εἰδολωλάτρης—ὦ εἰδολωλάτρα, ὁ τελώνης—ὦ τελῶνα.

ΣΗΜ. 1. Τὸ Δεσπότης σχηματίζει τὴν κλητικὴν εἰς α βραχὺ καὶ ἀναβιβάζει τὸν τόνον εἰς τὴν προπαραλήγουσαν· π.χ. ὦ Δέσποτα.

ΣΗΜ. 2. Τὰ πρωτόκλιτα ὀνόματα τὰ ὅποια τελειώνουν εἰς **ιτης, υτης, ατης** καὶ παράγονται ἀπὸ ἄλλα ὀνόματα ἔχουν τὸ δίχρονον **(ι, α, υ)** τῆς παραληγουσῆς μακρόν· π.χ. Πολίτης (πόλις), πολῖται, Σπαρτιάτης (Σπάρτη) Σπαρτιᾶται, ὀπλίται, τεχνῖται, σμηνῖται, μητροπολίται, τραπεζίται. Ὅσα παράγονται ἀπὸ ῥήματα ἔχουν τὸ δίχρονον **(α, ι, υ)** βραχὺ· π.χ. Ὁ διαβάτης (διαβαίνω) διαβάται, ἐργάτης (ἐργάζομαι) ἐργάται, προστάται, πελάται, συντάκται.

δ) Ἡ κατάληξις **-ας** τῆς πρώτης κλίσεως εἶναι πάντοτε **μακρὰ**· π.χ. τοὺς στρατιώτας, τοὺς ἐπαρχιώτας.

ε) Ἡ γενική τοῦ πληθυντικοῦ ὄλων τῶν οὐσιαστικῶν τῆς πρώτης κλίσεως, τονίζεται ἐπὶ τῆς ληγούσης καὶ περισπᾶται· π.χ. Τῶν στρατιωτῶν, τῶν ταμιῶν.

ς) Ἡ αἰτιατική τῶν πρωτοκλίτων ὀνομάτων τονίζεται ὅπως καὶ ἡ ὀνομαστική· π.χ. Ὁ τραυματίας, τὸν τραυματίαν, ὁ πολίτης, τὸν πολίτην.

ζ) Ἡ κλητική τοῦ πληθυντικοῦ τῶν πρωτοκλίτων ὀνομάτων εἶναι ὁμοία μὲ τὴν ὀνομαστικὴν τοῦ πληθυντικοῦ· π.χ. Οἱ Κυβερνήται—ὦ Κυβερνήται.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 20.— Νὰ κλιθοῦν κατὰ τὸ ταμίας τὰ παρακάτω ὀνόματα :

Ὁ λοχίας, ὁ τραυματίας, ὁ ἐπιχειρηματίας, ὁ καρχαρίας, ὁ νεανίας, ὁ κτηματίας, ὁ Αἰνείας, ὁ μανδύας, ὁ ταραξίας.

Κατὰ τὸ μαθητής : ὁ φοιτητής, ὁ πωλητής, ὁ νικητής, ὁ ἐπιθεωρητής, ὁ βουλευτής, ὁ λογιστής, ὁ δικαστής, ὁ μαχητής, ὁ διαχειριστής, ὁ πιστωτής, ὁ ἀναπληρωτής.

Κατὰ τὸ στρατιώτης : ὁ νησιώτης, ὁ ἐπαρχιώτης, ὁ ταξειδιώτης, ὁ ἐπαίτης, ὁ ναύτης, ὁ ὑπηρετής, ὁ Κυβερνήτης.

Κατὰ τὸ νομάρχης : ὁ γυμνασιάρχης, ὁ σχολάρχης, ὁ τμηματάρχης, ὁ τελετάρχης.

Κατὰ τὸ χαρτοπώλης : ὁ βιβλιοπώλης, ὁ ἀρτοποιώλης, ὁ παντοπώλης, ὁ καφεπώλης, ὁ ὑφασματοπώλης.

Κατὰ τὸ εἰρηνοδίκης : ὁ Νικολαΐδης, ὁ Ἀριστείδης.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 21.— Σχηματίσατε τὴν γενικὴν καὶ δοτικὴν τοῦ ἐνικοῦ καὶ πληθυντικοῦ τῶν ἑξῆς ὀνομάτων :

Ὁ ὀμιλητής, ὁ ἐρευνητής, ὁ προσκυνητής, ὁ ἐκμισθωτής, ὁ διευθυντής, ὁ διοικητής, ὁ παρατηρητής, ὁ δανειστής, ὁ χρεώστης, ὁ ἱερολοχίτης, ὁ ἐφημεριδοπώλης.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 22.— Σχηματίσατε τὴν κλητικὴν τοῦ ἐνικοῦ τῶν ἑξῆς ὀνομάτων :

Ὁ γυμνασιάρχης, ὁ βιβλιοπώλης, ὁ τμηματάρχης, ὁ τελώνης, ὁ νεανίας, ὁ ἐπιχειρηματίας, ὁ τραπεζίτης, ὁ πολίτης, ὁ τεχνίτης, ὁ πελάτης, ὁ ἐργάτης.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 23.— Τρέψατε τὰς παρακάτω προτάσεις εἰς τὸν πληθυντικὸν ἀριθμὸν :

Ὁ στρατιώτης ὑπακούει εἰς τὴν διαταγὴν τοῦ λοχίου. Ὁ πολίτης πρέπει νὰ σέβεται τὸν νόμον. Ὁ ἐφημεριδοπώλης πωλεῖ ἐφημερίδας. Ὁ καρχαρίας εἶναι ζῶον τῆς θαλάσσης. Ὁ κλέπτης καὶ ὁ παραβάτης τοῦ νόμου τιμωρεῖται. Εἰς τὴν πόλιν ζοῦν, ὁ ἐργάτης, ὁ τεχνίτης, ὁ μεσίτης, ὁ τραπεζίτης, ὁ δικαστής, ὁ ποιητής, ὁ φοιτητής, ὁ καθηγητής, ὁ βουλευτής, καὶ ὁ ἐπιχειρηματίας.

Θηλυκά τῆς πρώτης κλίσεως

α) εἰς — η

Πτώσ.	Ἄρθρ.	Ἐνικὸς ἀριθμὸς			
Ὄνομ.	ῆ	φων-ῆ	τέχν-η	σκην-ῆ	δικαιοσύν-η
Γεν.	τῆς	φων-ῆς	τέχν-ης	σκην-ῆς	δικαιοσύν-ης
Δοτ.	τῆ	φων-ῆ	τέχν-η	σκην-ῆ	δικαιοσύν-η
Αἰτ.	τῆν	φων-ῆν	τέχν-ην	σκην-ῆν	δικαιοσύν-ην
Κλητ.	ῶ	φων-ῆ	τέχν-η	σκην-ῆ	δικαιοσύν-η

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Ὄνομ.	αἱ	φων-αἱ	τέχν-αι	σκην-αἱ	δικαιοσύν-αι
Γεν.	τῶν	φων-ῶν	τεχν-ῶν	σκην-ῶν	δικαιοσυν-ῶν
Δοτ.	ταῖς	φων-αῖς	τέχν-αις	σκην-αῖς	δικαιοσύν-αις
Αἰτ.	τάς	φων-άς	τέχν-ας	σκην-άς	δικαιοσύν-ας
Κλητ.	ῶ	φων-αἱ	τέχν-αι	σκην-αἱ	δικαιοσύν-αι

Θηλυκά τῆς πρώτης κλίσεως

β) εἰς — α γεν. — ας

Πτώσ.	Ἄρθρ.	Ἐνικὸς ἀριθμὸς			
Ὄνομ.	ῆ	σκι-ἄ	οἰκί-α	χώρ-α	ῶρ-α
Γεν.	τῆς	σκι-ᾶς	οἰκί-ας	χώρ-ας	ῶρ-ας
Δοτ.	τῆ	σκι-ᾶ	οἰκί-α	χώρ-α	ῶρ-α
Αἰτ.	τῆν	σκι-ἄν	οἰκί-αν	χώρ-αν	ῶρ-αν
Κλητ.	ῶ	σκι-ἄ	οἰκί-α	χώρ-α	ῶρ-α

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Ὄνομ.	αἱ	σκι-αἱ	οἰκί-αι	χωρ-αι	ῶρ-αι
Γεν.	τῶν	σκι-ῶν	οἰκι-ῶν	χωρ-ῶν	ῶρ-ῶν
Δοτ.	ταῖς	σκι-αῖς	οἰκί-αις	χώρ-αις	ῶρ-αις
Αἰτ.	τάς	σκι-άς	οἰκί-ας	χώρ-ας	ῶρ-ας
Κλητ.	ῶ	σκι-αἱ	οἰκί-αι	χωρ-αι	ῶρ-αι

Θηλυκά τῆς πρώτης κλίσεως

γ) εἰς — α γεν. — ης

Πτώσ.	Ἀρθρ.	Ἐνικὸς ἀριθμὸς			
Ὄνομ.	ῆ	ρίζ-α	γλῶσσ-α	θάλασσ-α	τράπεζ-α
Γεν.	τῆς	ρίζ-ης	γλώσσ-ης	θαλάσσ-ης	τραπέζ-ης
Δοτ.	τῇ	ρίζ-ῃ	γλώσσ-ῃ	θαλάσσ-ῃ	τραπέζ-ῃ
Αἰτ.	τῇν	ρίζ-αν	γλῶσσ-αν	θάλασσ-αν	τράπεζ-αν
Κλητ.	ῶ	ρίζ-α	γλῶσσ-α	θάλασσ-α	τράπεζ-α

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Ὄνομ.	αἱ	ρίζ-αι	γλῶσσ-αι	θάλασσ-αι	τράπεζ-αι
Γεν.	τῶν	ρίζ-ῶν	γλώσσ-ῶν	θαλάσσ-ῶν	τραπέζ-ῶν
Δοτ.	ταῖς	ρίζ-αῖς	γλώσσ-αῖς	θαλάσσ-αῖς	τραπέζ-αῖς
Αἰτ.	τάς	ρίζ-ας	γλώσσ-ας	θαλάσσ-ας	τραπέζ-ας
Κλητ.	ῶ	ρίζ-αι	γλῶσσ-αι	θάλασσ-αι	τράπεζ-αι

Καταλήξεις θηλυκῶν α' κλίσεως

	Ἐνικὸς ἀριθμὸς	Πληθυντικὸς ἀριθμὸς
Ὄνομ.	— η — α	— αι
Γεν.	— ης — ας ἤ ης	— ων
Δοτ.	— ῃ — α ἤ ῃ	— αῖς
Αἰτ.	— ην — αν	— ας
Κλητ.	— η — α	— αι

Παρατηρήσεις ἐπὶ τῶν Θηλυκῶν τῆς α' κλίσεως.

1. Τὰ θηλυκὰ πρωτόκλιτα οὐσιαστικά τὰ ὅποια λήγουν εἰς α, τρέπουν τὸ α εἰς η εἰς τὴν γενικὴν καὶ δοτικὴν τοῦ ἐνικοῦ, ἂν πρὸ τοῦ α ὑπάρχῃ σύμφωνον ἐκτὸς τοῦ ρ· π.χ. Ἡ ρίζ-α τῆς ρίζ-ης, ἡ μούσ-α τῆς μούσ-ης.

2. Ἐάν πρὸ τοῦ α ὑπάρχῃ φωνῆεν ἢ ρ τὰ θηλυκὰ φυλάττουν τὸ α (δὲν τὸ τρέπουν εἰς η) π.χ. Ἡ οἰκί-α τῆς οἰκί-ας, ἡ ὥρ-α τῆς ὥρ-ας, ἡ θύρ-α τῆς θύρ-ας.

3. Τὸ **α** τῶν θηλυκῶν τῆς πρώτης κλίσεως εἶναι βραχὺ εἰς ὅσα θηλυκὰ πρὸ τοῦ **α** ὑπάρχει σύμφωνον· π.χ. Ἡ μοῦσα, ἡ γλῶσσα.

4. Τὸ **α** τῶν θηλυκῶν τῆς πρώτης κλίσεως εἶναι γενικῶς μακρὸν εἰς ὅσα οὐσιαστικά ἔχουν πρὸ τοῦ **α** φωνῆεν ἢ **ρ**· π.χ. Ἡ οἰκί-α, ἡ χώρ-α. Ἐξαιρεῖται τὸ σφῦρα.

5. Ἐξαιροῦνται καὶ ἔχουν τὸ **α** βραχὺ :

α) Τὰ εἰς **ρα** δισύλλαβα οὐσιαστικά τὰ ὁποῖα ἔχουν εἰς τὴν παραλήγουσαν δίφθογγον· π.χ. Ἡ σφαῖρα, ἡ μοῖρα, ἡ πείρα, ἡ πρῶ-ρα. Ἐκτὸς ἀπὸ τὰ : αὔρα, λαύρα, σαύρα, Αἴθρα καὶ Φαίδρα.

β) Τὰ εἰς **αία** δισύλλαβα οὐσιαστικά· π.χ. Γραῖα, γαῖα, μαῖα. Καθῶς καὶ τὸ μυῖα.

γ) Ὅλα τὰ προπαροξύτονα· π.χ. Ἄγκυρα, ὁμόνοια, εὐνοια, ποιήτρια.

6. Ἡ αἰτιατικὴ καὶ κλητικὴ τοῦ ἐνικοῦ τῶν εἰς **α** θηλυκῶν οὐσιαστικῶν τονίζονται ὅπως καὶ ἡ ὀνομαστικὴ τοῦ ἐνικοῦ· π.χ. Ἡ μοῖρα, τὴν μοῖραν, ᾧ μοῖρα, ἡ ὦρα, τὴν ὦραν, ᾧ ὦρα.

7. Ἡ ὀνομαστικὴ, αἰτιατικὴ καὶ κλητικὴ τῶν θηλυκῶν οὐσιαστικῶν τῆς πρώτης κλίσεως, ὅταν εἶναι ἀσυναίρετος καὶ τονίζεται εἰς τὴν λήγουσαν ὀξύνεται· π.χ. Ἡ φωνή, τὴν φωνήν, ᾧ φωνή.

8. Ἡ γενικὴ καὶ δοτικὴ τῶν θηλυκῶν οὐσιαστικῶν, ὅταν τονίζονται εἰς τὴν λήγουσαν, περισπῶνται· π.χ. Τῆς τιμῆς, τῇ τιμῇ, τῶν τιμῶν, ταῖς τιμαῖς.

9. Ἡ κατάληξις **ας** τῆς πρώτης κλίσεως εἶναι πάντοτε μακρά· π.χ. Ὁ στρατιώτης, τοὺς στρατιώτας, ἡ σφαῖρα, τῆς σφαίρας, τὰς σφαίρας.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 24.— Νὰ κλιθοῦν κατὰ τὸ φωνῆ :

Ἡ γραμμὴ, ἡ γραμματικὴ, ἡ αὐλή, ἡ φυλακὴ, ἡ παραγωγὴ, ἡ δια-
ταγὴ, ἡ πηγὴ, ἡ ἀρχὴ, ἡ τιμὴ, ἡ ὑπογραφὴ, ἡ μεταβολὴ, ἡ ὁρμὴ.

Κατὰ τὸ τέχνη : Ἡ γνώμη, ἡ νίκη, ἡ τύχη, ἡ φήμη, ἡ ἐπιστήμη.

Κατὰ τὸ καλωσύνη : Ἡ σωφροσύνη, ἡ νοσημοσύνη, ἡ λησιμοσύνη,
ἡ ἐμπιστοσύνη, ἡ ἱερωσύνη, ἡ ἀγιωσύνη, ἡ ἀγαθωσύνη.

Κατὰ τὸ σκιά : Ἡ χαρὰ, ἡ ἀγορά, ἡ δωρεά, ἡ στρατιά, ἡ γενεά.

Κατὰ τὸ χώρα : Ἡ ἡμέρα, ἡ ἑσπέρα, ἡ λύρα, ἡ αὔρα, ἡ λαύρα,
ἡ σαύρα.

Κατὰ τὸ θάλασσα : Ἡ αἶθουσα, ἡ μέλισσα, ἡ βασίλισσα, ἡ διδα-
σκάλισσα, ἡ θύελλα, ἡ χάλαζα, ἡ δίαιτα, ἡ φάλαινα, ἡ μέριμνα, ἡ Ἄμ-
φισσα, ἡ ὕαινα, ἡ λύκαινα.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 25.— Συμπληρώσατε τὰς κατάληξεις τῶν παρακάτω προτάσεων
καὶ τονίσατε τὰς λέξεις αὐτῶν :

Αἱ φαλαιν—ζοῦν εἰς τὰς ψυχρὰς καὶ πολικὰς θαλάσσοι—. Τὴν δικαιο-
συν— ἀπονέμουν οἱ εἰρηνοδικ—, οἱ πταισματοδικ—, οἱ ἀεροπαγιτ— καὶ
οἱ ἐφετ—· Ἡ ὀρθὴ γραφὴ τῆς γλώσσο— μανθάνεται διὰ τῆς γραμματικ—.

Ἡ γενεὰ ἢ ὅποια ζῆ ἐν εἰρήνᾳ—προοδεύει. Διὰ τὴν κατασκευὴν τῶν σιδηροδρομικῶν γραμμῶν—χρειαζόμεθα μεγάλας δαπανᾶς. Αἱ ξυλινῶν γεφυρῶν—εἶναι ὀλιγώτερον δαπανηρῶν, ἀλλὰ μικρᾶς διαρκείας. Αἱ νησοῦν—βαδίζουσι δυσκόλως καὶ ζοῦν εἰς τὰς λιμνᾶς.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 26.—Σχηματίσατε τὰς πλαγίας πτώσεις τοῦ ἐνικοῦ καὶ πληθυντικοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἑξῆς ὀνομάτων :

Ἡ ὄρα, ἡ σφαῖρα, ἡ νῆσσα, ἡ σημαία, ἡ αὐλαία, ἡ θύελλα, ἡ ἀρετή, ἡ μάζα, ἡ αἶθουσα ἢ Ἀμφισσα.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 27.—Τονίσατε ὀρθῶς τὰς παρακάτω λέξεις :

Ἡ μουσα, ἡ γλωσσα, ἡ σφαῖρα, ἡ σημαία. Τὴν ἔλαιαν, τὴν γραϊαν, τὴν κεραϊαν, τὴν αυραν, τῆς σαυρας, τας μuiας, τῆς μοιρας, τῆς φωνῆς, τῆς ἀστραπῆς, τῆς τιμῆς, τῆς φημῆς.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 28.—Θέσατε τὰ ἐντὸς τῆς παρενθέσεως ὀνόματα εἰς τὴν Κλητικὴν πτῶσιν.

Κύριε (δικαστής). Κύριε (Καθηγητής). Κύριε (εἰρηνοδίκης). Κύριε (Νομάρχης). Κύριε (χαρτοπώλης). Κύριε (πταισματοδίκης). Κύριε (τελώνης). Κύριε (Ἀριστείδης).

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 29.—Συμπληρώσατε τὰς λέξεις τῶν κατωτέρω προτάσεων καὶ θέσατε τὸν κατάλληλον τόνον :

Ἡ βασιλίσσα τῶν μεσισῶν— παραμένει παντοτε ἐντὸς τῆς κυψελῆς. Τὴν σημαίαν τοῦ στρατοῦ συνοδεύουσι οἱ τυμπανιστῶν καὶ σαλιγκτῶν. Αἱ μουσῶν— ἦσαν θεαὶ τῆς ποιησεως, τῆς μουσικῆς καὶ τῶν γραμμάτων. Αἱ μui— εἶναι ἐνοχλητικῶν καὶ ἐπικινδυνῶν εἰς τὸν ἀνθρώπον. Εἰς τὴν μονὴν τῆς ἀγίας Λαυρας ὑψώσε τὴν σημαίαν τῆς Ἐπαναστασεως ὁ Παλαιῶν Πατρῶν Γερμανός. Αἱ κεραὶ— τῶν ἐντομῶν εἶναι ὄργανα τῆς ἀκοῆς, τῆς οσφρησεως καὶ τῆς ἀφῆς. Ἡ γλωσσα τῆς σαυρας εἶναι λεπτή, μακρὰ καὶ σχιστή.

Συνηρημένα οὐσιαστικά τῆς α' κλίσεως

Παράδειγμα :

Ἡ γέα = γῆ, ἡ μνάα = μνά, ὁ βορρέας = βορρᾶς.

Τὰ ἀνωτέρω οὐσιαστικά, τὰ ὅποια ἔχουν χαρακτῆρα **ε** καὶ **α** συναιροῦν τὸ **ε** καὶ **α** μὲ τὰς καταλήξεις καὶ λέγονται **συνηρημένα οὐσιαστικά**.

Ταῦτα εἶναι ὀλίγα τὰ ἑξῆς :

α) Ὁ Ἑρμῆς, ὁ Ἀπελλῆς, ὁ Θαλῆς, ὁ βορρᾶς, ἡ Ἀθηναῖα, ἡ Ναυσικᾶ, ἡ μνά, ἡ γαλή, ἡ γῆ.

β) Ὄνόματα μερικῶν δένδρων : ἡ συκῆ, ἡ ἀμυγδαλή, ἡ ροδῆ.

γ) Ὄνόματα μερικῶν δερμάτων : ἡ λεοντή, ἡ ἄλωπεκῆ.

δ) Θηλυκὰ τῶν συνηρημένων ἐπιθέτων εἰς **οὐς** : διπλή, χρυσῆ, ἄργυρᾶ.

Παραδείγματα συνηρημένων τῆς πρώτης κλίσεως.

α) Ἀρσενικά εἰς —ας καὶ εἰς —ης

Πτώσ.	Ἀρθρ.	Ἐνικὸς ἀριθμὸς			
Ὄνομ.	ὁ	βορρέ-ας	— βορρᾶς	Ἐρμέ-ας	— Ἐρμῆς
Γεν.	τοῦ	βορρέ-α	— βορρᾶ	Ἐρμέ-ου	— Ἐρμοῦ
Δοτ.	τῷ	βορρέ-α	— βορρᾶ	Ἐρμέ-α	— Ἐρμῆ
Αἰτ.	τὸν	βορρέ-αν	— βορρᾶν	Ἐρμέ-αν	— Ἐρμῆν
Κλητ.	ὦ	βορρέ-α	— βορρᾶ	Ἐρμέ-α	— Ἐρμῆ

Πτώσ.	Ἀρθρ.	Ἐνικὸς ἀριθμὸς			
Ὄνομ.	ῆ	μνά-α	— μνᾶ	σुकé-α	— σукῆ
Γεν.	τῆς	μνά-ας	— μνᾶς	σुकé-ας	— σукῆς
Δοτ.	τῇ	μνά-α	— μνᾶ	σुकé-α	— σукῆ
Αἰτ.	τὴν	μνά-αν	— μνᾶν	σुकé-αν	— σукῆν
Κλητ.	ὦ	μνά-α	— μνᾶ	σुकé-α	— σукῆ

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Ὄνομ.	αἱ	μνά-αι	— μναῖ	σुकé-αι	— сукαῖ
Γεν.	τῶν	μνα-ῶν	— μνων	σुकé-ων	— сукων
Δοτ.	ταῖς	μνά-αις	— μναῖς	σुकé-αις	— сукαῖς
Αἰτ.	τάς	μνά-ας	— μνᾶς	σुकé-ας	— сукᾶς
Κλητ.	ὦ	μνά-αι	— μναῖ	σुकé-αι	— сукαῖ

Παρατηρήσεις ἐπὶ τῶν συνηρημένων πρωτοκλίτων.

1. Τὰ συνηρημένα οὐσιαστικά τῆς πρώτης κλίσεως συναιροῦνται εἰς ὅλας τὰς πτώσεις ὡς ἑξῆς :

τὸ α + α συναιρεῖται εἰς α : π.χ. μνά-α = μνᾶ

τὸ ε + α συναιρεῖται εἰς η : π.χ. сукé-α = сукῆ

τὸ ε + α (ὅταν προηγῆται ρ) εἰς α : π.χ. βορρέας = βορρᾶς.

2. Τὰ συνηρημένα ὀνόματα τῆς πρώτης κλίσεως λήγουν, τὰ μὲν ἀρσενικά εἰς —ας καὶ —ης, τὰ δὲ θηλυκὰ εἰς —α καὶ —η.

3. Πᾶσα συνηρημένη λήγουσα περισπᾶται.

ΣΗΜ. Ὁ Ἐρμῆς εἰς μὲν τὸν ἑνικὸν σημαίνει τὸν Θεόν, εἰς δὲ τὸν πληθυντικὸν τὰ ἀγάλματα τοῦ Ἐρμοῦ.

Ἡ γῆ εἰς μὲν τὸν ἑνικὸν σημαίνει ὀλόκληρον τὴν γῆν, εἰς δὲ τὸν πληθυντικὸν σημαίνει τὰ χωράφια, τὰ κτήματα.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 30.— Νὰ κλιθοῦν τὰ παρακάτω συνηρημένα οὐσιαστικά :

Ἡ Ναυσικᾶ, ἡ μνᾶ, ἡ γῆ, ἡ συκῆ, ἡ ροδῆ, ἡ λεοντῆ, ἡ ἄλωπεκῆ, ἡ χρυσῆ, ἡ ἀργυρᾶ.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 31.—Νὰ τονίσετε τὰς λέξεις τῶν παρακάτω προτάσεων :

Ἡ Ἀθῆνα ἦτο Θεα καὶ προστατῆς τῆς πολέως τῶν Ἀθηνῶν. Ὁ Ἀπελλῆς ἦτο εἰς ἓκ των μεγάλων ζωγραφῶν τῆς Ἀρχαίας ἐποχῆς. Το κομμι τῆς ἀμυγδαλῆς χρησιμοποιεῖται εἰς τὴν βιομηχανίαν. Τὴν διευθύνει τοῦ βορρα τὴν εὐρισκομένον δια τῆς μαγνητικῆς βελονῆς. Αἱ ἀγριαὶ γαλαὶ ζοῦν εἰς τὰ δασῆ. Εἰς τὴν Ὀλυμπίαν εὐρισκεται τὸ ἀγαλμα τοῦ Ἐρμου τοῦ Πραξιτέλους. Εἰς τὸν κήπον ἐφυτευθησαν διπλαὶ σειραὶ δένδρων. Ἡ μνα ἦτο ἀρχαίον ἀττικὸν νομισμα. Ὁ Θαλῆς ἦτο εἰς ἓκ των ἔπτα σοφῶν τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος. Ἡ συκῆ εἶναι δένδρον καρποφορὸν.

ΔΕΥΤΕΡΑ ΚΛΙΣΙΣ

Παραδείγματα :

ὁ διάδρομ-ος, ἡ ἄρκτ-ος, τὸ τετράδι-ον.

ὁ ἀδελφ-ός, ἡ ἔλαφ-ος, τὸ σχολεῖ-ον.

1. Ἡ δευτέρα κλίσις ἔχει ὀνόματα ἀρσενικά, θηλυκὰ καὶ οὐδέτερα. Καὶ τὰ μὲν ἀρσενικά καὶ θηλυκὰ λήγουν εἰς -ος, τὰ δὲ οὐδέτερα εἰς -ον.

α') Ἀρσενικά δευτερόκλιτα εἰς -ος

Πτώσ.	Ἄρθρ.	Ἐνικὸς ἀριθμὸς			
Ὀν.	ὁ	ἄνθρωπ-ος	φόν-ος	ἄγρ-ός	κῆπ-ος
Γεν.	τοῦ	ἀνθρώπ-ου	φόν-ου	ἄγρ-οῦ	κῆπ-ου
Δοτ.	τῷ	ἀνθρώπ-ω	φόν-ω	ἄγρ-ῶ	κῆπ-ω
Αἰτ.	τὸν	ἄνθρωπ-ον	φόν-ον	ἄγρ-ὸν	κῆπ-ον
Κλητ.	ὦ	ἄνθρωπ-ε	φόν-ε	ἄγρ-ε	κῆπ-ε

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Ὀν.	οἱ	ἄνθρωπ-οι	φόν-οι	ἄγρ-οὶ	κῆπ-οι
Γεν.	τῶν	ἀνθρώπ-ων	φόν-ων	ἄγρ-ῶν	κῆπ-ων
Δοτ.	τοῖς	ἀνθρώπ-οις	φόν-οις	ἄγρ-οῖς	κῆπ-οις
Αἰτ.	τούς	ἀνθρώπ-ους	φόν-ους	ἄγρ-οὺς	κῆπ-οὺς
Κλητ.	ὦ	ἄνθρωποι	φόν-οι	ἄγρ-οὶ	κῆπ-οι

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 32.—Κατὰ τὸ ἄνθρωπος κλίνατε τὰ ἑξῆς :

Ὁ ἔμπορος, ὁ ἔφορος, ὁ ὑπάλληλος, ὁ ἄνεμος, ὁ κάτοικος, ὁ ἔνδοξος, ὁ ἐλεύθερος, ὁ χρήσιμος.

Κατὰ τὸ φόρος: Ὁ χρόνος, ὁ τόπος, ὁ πόνος, ὁ νόμος, ὁ τρόπος, ὁ δρόμος, ὁ λόγος, ὁ νέος, ὁ ὄνος, ὁ ἵππος, ὁ βράχος, ὁ φόβος.

Κατὰ τὸ ἀγρός: Ὁ λαός, ὁ ἀετός, ὁ καρπός, ὁ ποταμός, ὁ μουσικός, ὁ φυσικός, ὁ κληρωτός, ὁ ναυτικός, ὁ γεωργός, ὁ βωμός, ὁ σταθμός, ὁ ἡθικός.

Κατὰ τὸ κῆπος: Ὁ τοῖχος, ὁ οἶκος, ὁ οἶνος, ὁ χοῖρος, ὁ μῦθος, ὁ ἦχος, ὁ θρῆνος.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 33.— Συμπληρώσατε τὰς καταλήξεις τῶν λέξεων τῶν κάτωθι προτάσεων καὶ θέσατε τὸν κατάλληλον τόνον:

Ὁ Ἑρμῆς ἦτο ἀγγελιοφορος τῶν ἀρχαί— Θε— Ὁ ναός εἶναι οἶκος τοῦ Θε— Ἡ ἄμμος εὐρίσκεται εἰς τὰς ἀκτὰς τῶν θαλασσ—, τῶν ποταμ— καὶ τῶν λιμν—. Οἱ τιμὴ— καὶ ἐργατικ— ἔμπορ— πρᾶσθουσι Ὁ οἶν—, ὁ σιτ.— καὶ τὸ ἔλαιον ἐθεωροῦντο δῶρα τοῦ Θε— πρὸς τὸν ἄνθρωπον. Ὁ Διόνυσ— ἦτο κατὰ τὴν μυθολογίαν ὁ Θεός τοῦ οἶν—. Πολλοὶ ἐλληνικ— ἀποικ— ἤσαν εἰς τὰ παραλία τοῦ Εὐξείνου Πόντου. Ἡ φωνὴ τοῦ ἀνθρώπ—, ἡ μελωδία τῶν πτην—, ἡ μουσικὴ τῆς ὀρχηστρ—, ὁ κροτός τοῦ ὄπλ— καὶ ὁ θορυβός τοῦ δρομ— εἶναι ἤχοι.

β') Ὀνόματα θηλυκὰ τῆς β' κλίσεως

Πτώσ.	Ἄρθρ.	Ἑνικὸς ἀριθμὸς			
Ὀν.	ῆ	ὄδ-ὄς	νόσ-ος	ἄμπελ-ος	νῆσ-ος
Γεν.	τῆς	ὄδ-οῦ	νόσ-ου	ἄμπελ-ου	νῆσ-ου
Δοτ.	τῇ	ὄδ-ᾶ	νόσ-ω	ἄμπελ-ω	νῆσ-ω
Αἰτ.	τῆν	ὄδ-ὸν	νόσ-ον	ἄμπελ-ον	νῆσ-ον
Κλητ.	ῶ	ὄδ-ὄς	νόσ-ος	ἄμπελ-ος	νῆσ-ος

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Ὀν.	αἶ	ὄδ-οὶ	νόσ-οι	ἄμπελ-οι	νῆσ-οι
Γεν.	τῶν	ὄδ-ῶν	νόσ-ων	ἄμπελ-ων	νῆσ-ων
Δοτ.	ταῖς	ὄδ-οῖς	νόσ-οις	ἄμπελ-οις	νῆσ-οις
Αἰτ.	τάς	ὄδ-οὺς	νόσ-ους	ἄμπελ-οὺς	νῆσ-οὺς
Κλητ.	ῶ	ὄδ-οὶ	νόσ-οι	ἄμπελ-οι	νῆσ-οι

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 34.— Κατὰ τὸ ὄδος κλίνατε τὰ ἑξῆς:

Ἡ ἀτραπός, ἡ κιβωτός, ἡ τροφός, ἡ δοκός, ἡ αἰδός.

Κατὰ τὸ νόσος: Ἡ δρόσος, ἡ ἄμμος, ἡ ράβδος, ἡ ἄρκτος, ἡ τάφος

Κατὰ τὸ ἄμπελος: Ἡ ἔλαφος, ἡ κάμηλος, ἡ σύνοδος, ἡ εἴσοδος, ἡ

ἔξοδος, ἡ ἔρημος, ἡ ἄβυσσος, ἡ κάμινος, ἡ Ἑπειρος, ἡ Ἐπίδαυρος, ἡ Αἴγυπτος, ἡ Κόρινθος, ἡ χερσόνησος, ἡ κάθοδος, ἡ διάμετρος, ἡ ἔνδοξος, ἡ πρόοδος, ἡ μέθοδος, ἡ δίοδος.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 35.—Νά συμπληρωθοῦν αἱ καταλήξεις τῶν λέξεων τῶν παρακάτω προτάσεων :

Αἱ ἔλαφ—εἶναι ζῶα μυρικαστικά καὶ ζοῦν κατ' ἀγέλ.—Ἡ Ἐπίδαυρ—ἦτο περίφημ—ἀρχαία πόλις διὰ τὸ ἱερόν τοῦ Ἀσκληπιοῦ. Ἡ Κρήτη εἶναι ἡ μεγαλύτερα νῆσ—τῆς Μεσογεί—θαλάσσο—. Κατὰ τὴν ὥρ—τοῦ μαθήματος ἀπαγορεύεται ἡ εἴσοδ—καὶ ἡ ἔξοδ—τῶν μαθητ—Ἡ δρόσ—εἶναι ὠφέλιμ—εἰς τὴν γεωργίαν. Αἱ ψῆφ—τῶν πολιτ—ἀναδεικνύουν τοὺς ἄρχοντας. Ἀπὸ τὰς πέντε Ἑπειρ—μικροτέρα εἶναι ἡ Αὐστράλια.

γ') Οὐδέτερα ὀνόματα τῆς β' κλίσεως

Πτώσ.	Ἄρθρ.	Ἐνικὸς ἀριθμὸς			
Ὄν.	τὸ	φυτ-ὸν	ἔργ-ον	φρούρι-ον	δῶρ-ον
Γεν.	τοῦ	φυτ-οῦ	ἔργ-ου	φρουρί-ου	δῶρ-ου
Δοτ.	τῷ	φυτ-ῶ	ἔργ-ω	φρουρί-ω	δῶρ-ω
Αἰτ.	τὸ	φυτ-ὸν	ἔργ-ον	φρούρι-ον	δῶρ-ον
Κλητ.	ὦ	φυτ-ὸν	ἔργ-ον	φρούρι-ον	δῶρ-ον

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Ὄν.	τὰ	φυτ-ἄ	ἔργ-α	φρούρι-α	δῶρ-α
Γεν.	τῶν	φυτ-ῶν	ἔργ-ων	φρουρί-ων	δῶρ-ων
Δοτ.	τοῖς	φυτ-οῖς	ἔργ-οις	φρουρί-οις	δῶρ-οις
Αἰτ.	τὰ	φυτ-ἄ	ἔργ-α	φρούρι-α	δῶρ-α
Κλητ.	ὦ	φυτ-ἄ	ἔργ-α	φρούρι-α	δῶρ-α

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 36.—Κατὰ τὸ φυτὸν κλίνετε τὰ ἑξῆς :

Τὸ ποτόν, τὸ λουτρόν, τὸ πτερόν, τὸ μυστικόν, τὸ πυκνόν.

Κατὰ τὸ ἔργον : Τὸ τέκνον, τὸ μέτρον, τὸ δένδρον, τὸ φύλλον, τὸ τόξον, τὸ δελτίον, τὸ χωρίον, τὸ θρανίον, τὸ βιβλίον, τὸ πτυχίον.

Κατὰ τὸ φρούριον : Τὸ θέατρον, τὸ ἄροτρον, τὸ ἄτομον, τὸ ὄργανον, τὸ μέτωπον, τὸ δασύλλιον, τὸ ποτήριον, τὸ ἐργαστήριον, τὸ δικαστήριον, τὸ σκοπευτήριον, τὸ ἀναπαυτήριον, τὸ ἐκπαιδευτήριον.

Κατὰ τὸ δῶρον : Τὸ ζῶον, τὸ μῆλον, τὸ πλοῖον, τὸ σῦκον, τὸ γραφεῖον, τὸ Μουσεῖον, τὸ ἀρχεῖον, τὸ σχολεῖον, τὸ φαρμακεῖον, τὸ τελωνεῖον, τὸ Ὑπουργεῖον, τὸ ταχυδρομεῖον.

Γενικός πίναξ καταλήξεων τῶν ὀνομάτων τῆς β' κλίσεως

Πτώσεις	Ἐνικός ἀριθμὸς		Πληθυντικός ἀριθμὸς	
	Ἀρσενικά καὶ θηλυκά	οὐδέτερα	Ἀρσενικά καὶ θηλυκά	οὐδέτερα
Ὄνομ.	— ος	— ον	— οι	— α
Γενική	— ου	— ου	— ων	— ων
Δοτική	— ω	— ω	— οις	— οις
Αἰτιατική	— ον	— ον	— ους	— α
Κλητική	— ε ἤ ος	— ον	— οι	— α

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 37.— Συμπληρώσατε τὰς καταλήξεις καὶ τονίσατε καταλλήλως τὰς παρακάτω προτάσεις :

Οἱ ἀθλητ— προπονοῦνται ἐντὸς τῶν γυμναστηρι—. Τὴν συγκοινωνίαν ἐκτελοῦν τὰ λεωφορεί—. Τὰ πλοῖ.— εἰς τὴν ἀρχαί— ἐποχ— ἤσαν ξυλιν—. Οἱ μαθητ—, ἐπεσκέφθησαν τὸ βυζαντινὸν Μουσεῖ—. Τὸ ἱερόν κεῖται εἰς τὸ ἀνατολικ— ἄκρ— τοῦ να—. Εἰς τὴν Ἥπειρ— ἤτο τὸ Μαντεῖ— τῆς Δωδώνης.

Παρατηρήσεις ἐπὶ τῶν ὀνομάτων τῆς β' κλίσεως

1. Ἡ ὀνομαστική, αἰτιατική καὶ κλητική τῶν ὀνομάτων τῆς δευτέρας κλίσεως καὶ εἰς τὸν ἐνικὸν καὶ εἰς τὸν πληθυντικὸν ἀριθμὸν, ὅταν τονίζονται ἐπὶ τῆς ληγούσης ὀξύνονται. Π.χ. ὁ ἀγρός, τὸν ἀγρόν, ὦ ἀγρός, οἱ ἀγροί, τοὺς ἀγρούς, ὦ ἀγροί.

2. Ἡ γενική καὶ ἡ δοτική τοῦ ἐνικοῦ καὶ πληθυντικοῦ τῶν ὀνομάτων τῆς β' κλίσεως, ὅταν τονίζονται ἐπὶ τῆς ληγούσης περισπῶνται τοῦ ἀγροῦ, τῶ ἀγρῶ, τῶν ἀγρῶν, τοῖς ἀγροῖς.

3. Τὰ οὐδέτερα ἔχουν τρεῖς πτώσεις ὁμοίας : Τὴν ὀνομαστικὴν, τὴν αἰτιατικὴν καὶ τὴν κλητικὴν π.χ. ὄνομ. τὸ δῶρον, αἰτιατικὴ τὸ δῶρον καὶ κλητικὴ ὦ δῶρον.

4. Τὸ α εἰς τὸ τέλος τῶν οὐδετέρων εἶναι πάντοτε βραχύ, ἂν δὲν προέρχεται ἀπὸ συναίρεσιν π.χ. τὰ γραφεῖα, τὰ σχολεῖα.

ΣΗΜ. 1.—Ἡ κατάληξις —τηριον γράφεται εἰς τὴν προπαραλήγουσαν με—η. Π.χ. γυμναστήριον, δικαστήριον, εἰσιτήριον, προσκλητήριον.

ΣΗΜ. 2.—Τὰ εἰς —ειον οὐδέτερα γράφονται με—ει, ὅταν τονίζονται εἰς τὴν παραλήγουσαν. Ἐξαιροῦνται τὰ : Θρανίον, παιδίον, βιβλίον, θηρίον, πτυχίον, φορτίον. Ὅταν τονίζονται εἰς τὴν προπαραλήγουσαν γράφονται με ι π.χ.

δωμάτιον, γυμνάσιον, ἐργοστάσιον, γραμμάτιον, κτίριον, ὑποβρύχιον. Ἐξαιροῦνται τὰ : Λύκειον, Γύθειον, Ἡράκλειον.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 38.— Νά κλιθοῦν τὰ παρακάτω ὀνόματα :

Ὁ τίμιος ὑπάλληλος, ὁ ὑπερήφανος ἄνθρωπος, ὁ ἐργατικός μαθητής, ἡ ἱερά σύνοδος, ἡ ξένη γλῶσσα, ἡ ἐργατική μέλισσα, ἡ ἐλευθέρα εἰσοδος, ἡ ἔνδοξος χώρα, ἡ κρίσιμος στιγμή, τὸ ἡμερον ζῶον.

Συνηρημένα τῆς β' κλίσεως

Παράδειγμα :

Ὁ πλό-ος = πλοῦς, ὀστέ-ον = ὀστοῦν.

Τὰ ἀνωτέρω οὐσιαστικά τῆς β' κλίσεως τὰ ὁποῖα ἔχουν χαρακτηῖρα ο ἢ ε, συναιροῦν (συγχωνεύουν) τὸ ο ἢ ε μετὰ τὰς καταλήξεις. Δι' αὐτὸ λέγονται **συνηρημένα**.

Παραδείγματα συνηρημένων τῆς β' κλίσεως.

Πτώσ.	Ἄρθ.	Ἑνικὸς ἀριθμὸς			
Ὀν.	ὁ	πλό-ος = πλοῦς	τὸ	ὀστέ-ον = ὀστοῦν	
Γεν.	τοῦ	πλό-ου = πλοῦ	τοῦ	ὀστέ-ου = ὀστοῦ	
Δοτ.	τῷ	πλό-ω = πλω	τῷ	ὀστέ-ω = ὀστῶ	
Λιτ.	τόν	πλό-ον = πλοῦν	τὸ	ὀστέ-ον = ὀστοῦν	

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Ὀν.	οἱ	πλό-οι = πλοῖ	τὰ	ὀστέ-α = ὀστᾶ
Γεν.	τῶν	πλό-ων = πλω	τῶν	ὀστέ-ων = ὀστώ
Δοτ.	τοῖς	πλό-οις = πλοῖς	τοῖς	ὀστέ-οις = ὀστοῖς
Λιτ.	τούς	πλό-ους = πλοῦς	τὰ	ὀστέ-α = ὀστᾶ

Παρατηρήσεις ἐπὶ τῶν συνηρημένων τῆς β' κλίσεως.

1. Τὰ συνηρημένα οὐσιαστικά τῆς β' κλίσεως διατηροῦν καὶ τὰς καταλήξεις τῶν ἀσυναιρέτων.

2. Τὰ συνηρημένα οὐσιαστικά τῆς β' κλίσεως συναιροῦνται ὡς ἑξῆς :

α) Τὸ ο + ο ἢ ε + ο συναιρεῖται εἰς **ου**. Π.χ. πλό-ος = πλοῦς, ὀστέον = ὀστοῦν.

β) Τὸ ο + ου ἢ ε + ου συναιρεῖται εἰς ου. Π.χ. πλό-ου=πλοῦ, ὄστέ-ου=ὄστοῦ.

γ) Τὸ ο + ω ἢ ε + ω συναιρεῖται εἰς ω. Π.χ. πλό-ω=πλω̄.

δ) Τὸ ο + οι ἢ ε + οι συναιρεῖται εἰς οι. Π.χ. πλό-οι=πλοῖ, ὄστέ-οις=ὄστοῖς.

ε) Τὸ ε + α συναιρεῖται εἰς α. Π.χ. ὄστέ-α=ὄστᾶ.

ΣΗΜ. Τὰ σύνθετα συνηρημένα οὐσιαστικά παροξύνονται· ἐκτὸς ἀπὸ τὰ πολ-
λαπλασιαστικά τὰ ὅποια λήγουν εἰς πλοῦς· π.χ. εὐ-νους=εὔνους, εὐ-πλοῦς=
εὔπλους, εἰς-πλοῦς=εἰσπλους, εὐ-ροῦς=εὔρους, ἀλλὰ δι-πλοῦς, τριπλοῦς, πεν-
ταπλοῦς.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 39.— Νὰ κλιθοῦν τὰ κάτωθι συνηρημένα :

ὁ πλοῦς, ὁ νοῦς, ὁ ροῦς, ὁ θροῦς, ὁ περίπλους.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 40.— Τονίσατε τὰς λέξεις τῶν παρακάτω προτάσεων :

Αἱ μεγάλοι τρικυμιαὶ δυσχεραίνουν τὸν πλοῦν τῶν πλοίων. Τὰ ὄστα
τοῦ ἀνθρώπου ἀποτελοῦν τὸν σκελετόν. Τὸ ἔλαφρον φουσημα τοῦ ἀνεμοῦ
μεσα εἰς τὸ δασὸς λεγεται θροῦς. Οἱ ἐξερευνηταὶ ἠκολούθησαν τὸν ροῦν
τοῦ ποταμοῦ. Ἡ πνευματικὴ ἐργασία κουράζει τὸν νοῦν.

ΤΡΙΤΗ ΚΛΙΣΙΣ

Ὁ ἀγών, ὁ σωτήρ, ὁ κόραξ, ὁ κώνωψ.
ἡ πόλις, τὸ σῶμα, τὸ ἄστυ, ἡ Κλειώ.

1. Ἡ τρίτη κλίσις ἔχει ὀνόματα ἀρσενικά, θηλυκὰ καὶ οὐδέτερα
τὰ ὅποια εἰς τὴν ὀνομαστικὴν τοῦ ἐνικοῦ λήγουν εἰς ἓν ἀπὸ τὰ σύμ-
φωνα ν, ρ, σ, ξ, ψ καὶ εἰς ἓν ἀπὸ τὰ φωνήεντα —α, —ι, —υ,
—ω.

Παράδειγμα :

Ὄνομ.	ὁ κόραξ	ὁ κώνωψ	ὁ ποιμὴν.
Γεν.	τοῦ κό-ρα-κος	τοῦ κών-ω-πος	τοῦ ποι-μέ-νος

2. Τὰ ὀνόματα τῆς τρίτης κλίσεως ἔχουν, εἰς τὰς πλαγίας πτώ-
σεις τοῦ ἐνικοῦ καὶ εἰς ὅλας τὰς πτώσεις τοῦ πληθυντικοῦ, μίαν συλ-
λαβὴν περισσοτέραν καὶ λέγονται **περιττοσύλλαβα**.

3. Τὸ θέμα τῶν ὀνομάτων τῆς τρίτης κλίσεως γενικῶς εὐρίσκε-
ται ἂν ἀπὸ τὴν γενικὴν τοῦ ἐνικοῦ ἀφαιρεθῆ ἢ κατάληξις **ος**· π.χ.
κόραξ γεν. κόρακος, θέμα κόρακ—. Ἐὰν δὲ τὸ θέμα εἶναι διπλόθεμον
τὸ ἄλλο θέμα εὐρίσκεται ἀπὸ τὴν ἐνικὴν ὀνομαστικὴν· π.χ. λιμέ-
νος—λιμὴν, χιόνος—χιών.

4. Τὰ ὀνόματα τῆς τρίτης κλίσεως τῶν ὁποίων τὸ θέμα λήγει
εἰς τὰ σύμφωνα, **κ, γ, χ, π, β, φ, τ, δ, θ, λ, ρ, ν, σ**, λέ-
γονται **συμφωνόληκτα**· ὅσων τὸ θέμα λήγει εἰς τὰ φωνήεντα **α,**
ι, υ, ω λέγονται **φωνηεντόληκτα**.

Πίναξ καταλήξεων τῆς γ' κλίσεως

Πτώσεις	Ἐνικὸς ἀριθμὸς		Πληθυντικὸς ἀριθμὸς	
	Ἀρσενικά καὶ θηλυκά	Οὐδέτερα	Ἀρσενικά καὶ θηλυκά	Οὐδέτερα
Ὄνομ.	— ς ῆ —	—	— ες	— α
Γεν.	— ος ῆ ως	— ος	— ων	— ων
Δοτ.	— ι	— ι	— σι	— σι
Αἰτ.	— ν ῆ α	—	— ας ῆ νς	— α
Κλητ.	— ς ῆ —	—	— ες	— α

2. Αἱ καταλήξεις —ι, —α, —ας, καὶ σι τῆς τρίτης κλίσεως εἶναι βραχεῖαι.

ΚΛΙΣΙΣ ΤΡΙΤΟΚΛΙΤΩΝ

Α' ΦΩΝΗΝΤΟΛΗΚΤΑ

Φωνηεντόληκτα λέγονται τὰ οὐσιαστικά τὰ ὅποια ἔχουν χαρακτηριστὴρα φωνῆεν. Τὸ θέμα τῶν φωνηεντολήκτων λήγει εἰς **ι, υ, ευ, ου, ω** καὶ **ο**.

α'. Φωνηεντόληκτα ἀρσενικά εἰς —ως

Παραδείγματα :

Ἐνικὸς ἀριθμὸς			Πληθυντικὸς ἀριθμὸς	
Ὄν.	ὁ	ῆρωσ	οἱ	ῆρω-ες
Γεν.	τοῦ	ῆρω-ος	τῶν	ῆρώ-ων
Δοτ.	τῷ	ῆρώ-ϊ	τοῖς	ῆρω-σι
Αἰτ.	τὸν	ῆρω-α	τούς	ῆρω-ας
Κλητ.	ὦ	ῆρωσ	ὦ	ῆρω-ες

Παρατηρήσεις

1. Τὰ ἀρσενικά εἰς —ως γεν. —ωός σχηματίζουν τὴν ὀνομαστικὴν τοῦ ἐνικοῦ μὲ τὴν προσθήκην τῆς καταλήξεως ς εἰς τὸ τέλος τοῦ θέματος π.χ. ῆρω+ς—ῆρωσ.
2. Ἡ αἰτιατικὴ τοῦ ἐνικοῦ ἔχει κατάληξιν α.

3. Ἡ κλητική τοῦ ἐνικοῦ εἶναι ὁμοία μέ τήν ὀνομαστικήν.
 ΓΥΜΝΑΣΜΑ 41.— Νά κλιθοῦν τὰ ὀνόματα :

Ὁ Μίνως, ὁ Τρώς, ὁ Θῶς (σακάλι).

β'. Φωνηεντόληκτα εἰς —υς γεν. —υος

Πτώσεις			Ἐνικὸς ἀριθμὸς			
Ὀν.	ῆ	δρῦς	ὁ	ἰχθύς	ὁ	στάχυς
Γεν.	τῆς	δρυ-ός	τοῦ	ἰχθύ-ος	τοῦ	στάχυ-ος
Δοτ.	τῇ	δρυ-ῖ	τῷ	ἰχθύ-ῖ	τῷ	στάχυ-ῖ
Αἰτ.	τῆν	δρῦ-ν	τόν	ἰχθύ-ν	τόν	στάχυ-ν
Κλητ.	ῶ	δρῦ	ῶ	ἰχθύ	ῶ	στάχυ

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς						
Ὀν.	αἱ	δρύ-ες	αἱ	ἰχθύ-ες	αἱ	στάχυ-ες
Γεν.	τῶν	δρυ-ῶν	τῶν	ἰχθύ-ων	τῶν	σταχύ-ων
Δοτ.	ταῖς	δρυ-σι	τοῖς	ἰχθύ-σι	τοῖς	στάχε-σι
Αἰτ.	τάς	δρῦ-ς	τούς	ἰχθῦ-ς	τούς	στάχυ-ς
Κλητ.	ῶ	δρύ-ες	ῶ	ἰχθύ-ες	ῶ	στάχυ-ες

Παρατηρήσεις ἐπὶ τῶν εἰς —υς γεν. —υος.

1. Τὰ εἰς —υς γεν. —υος ἔχουν θέμα τὸ ὁποῖον λήγει εἰς —υ.
2. Εἰς τήν ὀνομαστικήν τοῦ ἐνικοῦ λαμβάνουν τήν κατάληξιν **ς** π.χ. δρυ+ς=δρῦς.
3. Εἰς τήν αἰτιατικήν τοῦ ἐνικοῦ ἔχουν κατάληξιν **ν** π.χ. τὸν ἰχθύν.
4. Ἡ αἰτιατική τοῦ πληθυντικοῦ τῶν εἰς —υς γεν. υος λήγει εἰς **νς**, τὸ δὲ **ν** πρὸ τοῦ **ς** ἀποβάλλεται καὶ τὸ **υ** βραχὺ ἐκτείνεται εἰς **υ** μακρὸν καὶ περισπᾶται. Π.χ. ἰχθύς θέμα ἰχθυ—κατάληξιν **νς**=ἰχθυ**νς**=ἰχθῦς.
5. Ἡ κλητική τοῦ ἐνικοῦ εἶναι ὁμοία μέ τὸ θέμα. Π.χ. ῶ δρῦ, ῶ στάχυ.
6. Τὰ μονοσύλλαβα εἰς **υς** γεν. —υος εἰς τήν ὀνομαστικήν, αἰτιατικήν καὶ κλητικήν τοῦ ἐνικοῦ περισπῶνται. Π.χ. ῆ δρῦς, τήν δρῦν, ῶ δρῦ.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 42.— Νά κλιθοῦν τὰ ἐξῆς ὀνόματα :

Ἡ κλιτύς, ῆ ὄφρυς, ῆ ὄσφυς, ῆ ἰσχύς, ῆ ἰλύς, ῆ πληθύς, ὁ βότρυς.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 43.— Αἱ παρακάτω προτάσεις νά τραποῦν εἰς τὸν πληθυντικόν :

Κλιτύς λέγεται ἡ κατηφορική πλευρά τοῦ ὄρους. Ἡ ὄφρυς εἶναι προφυλακτικὸν ὄργανον τοῦ ὀφθαλμοῦ. Ὁ καρπὸς τῆς δρυὸς λέγεται βάλανος. Ἡ γαλῆ καταδιώκει τὸν μῦν. Ὁ ἐχθρὸς κατέβαλε τὴν νοτίαν κλιτύν. Ὁ ἰχθύς ζῆ ἐντὸς τῆς θαλάσσης. Ὁ ξυλοκόπος κόπτει τὴν δρῦν.

γ'. Φωνηεντόληκτα εἰς —ις γεν. —εως

Πτώσ.	Ἄρθρ.	Ἐνικὸς ἀριθμὸς		
Ὀν.	ῆ	πόλις	γνώσις	κίνησις
Γεν.	τῆς	πόλεως	γνώσεως	κινήσεως
Δοτ.	τῇ	πόλει (λε-ι)	γνώσει (σε-ι)	κινήσει (σε-ι)
Αἰτ.	τῇν	πόλιν	γνώσιν	κίνησιν
Κλητ.	ὦ	πόλι	γνώσι	κίνησι

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Ὀν.	αἱ	πόλεις (λε-ες)	γνώσεις (σε-ες)	κινήσεις (σεες)
Γεν.	τῶν	πόλεων	γνώσεων	κινήσεων
Δοτ.	ταῖς	πόλεσι	γνώσεσι	κινήσεσι
Αἰτ.	τάς	πόλεις	γνώσεις	κινήσεις
Κλητ.	ὦ	πόλεις (λε-ες)	γνώσεις (σε-ες)	κινήσεις (σε-ες)

Προατηροήσεις

1. Ἡ ὀνομαστική τοῦ ἐνικοῦ τῶν φωνηεντολήκτων —ις γεν. —εως σχηματίζεται διὰ τῆς προσθήκης τῆς καταλήξεως *ς* εἰς τὸ θέμα. Π.χ. πόλι + *ς* = πόλις.

2. Τὰ εἰς —ις γεν. —εως οὐσιαστικά ἔχουν δύο θέματα. Εἰς μὲν τὴν ὀνομαστικὴν, αἰτιατικὴν καὶ κλητικὴν τοῦ ἐνικοῦ ἔχουν τὸ θέμα *ι*, εἰς δὲ τὴν γενικὴν καὶ δοτικὴν τοῦ ἐνικοῦ καὶ εἰς ὅλας τὰς πτώσεις τοῦ πληθυντικοῦ τὸ θέμα *ε*.

3. Ἡ γενική τοῦ ἐνικοῦ (τῶν εἰς —ις γεν. —εως) ἔχει κατάληξιν *ως* μὲ *ω* μέγα (ἀντὶ *ος* μὲ *ο* μικρόν). Π.χ. τῆς πόλεως.

4. Ἡ αἰτιατική τοῦ ἐνικοῦ ἔχει κατάληξιν *ν*. Π.χ. πόλι-ν.

5. Ἡ γενική τοῦ ἐνικοῦ καὶ πληθυντικοῦ τονίζεται εἰς τὴν προπαραλήγουσαν ἂν καὶ ἡ λήγουσα εἶναι μακρά. Π.χ. πόλεως, πόλεων.

6. Ἡ αἰτιατική τοῦ πληθυντικοῦ ἔχει τὸν τύπον τῆς ὀνομαστικῆς τοῦ πληθυντικοῦ π.χ. αἱ πόλεις, τὰς πόλεις.

7. Ἡ κλητική εἶναι ὁμοία μὲ τὸ θέμα. Π.χ. πόλις ὦ πόλι.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 44.—Κλίνατε τὰ παρακάτω ὀνόματα :

Κατὰ τὸ πόλις : Ἡ τάξις, ἡ στάσις, ἡ θέσις, ἡ λύσις, ἡ λέξις, ἡ φύσις, ἡ δόσις, ἡ πίστις, ἡ κρίσις, ἡ σκέψις, ἡ στέψις, ἡ σχέσις, ἡ φράσις.

Κατὰ τὸ γνῶσις : Ἡ πτώσις, ἡ πρᾶξις, ἡ παῦσις, ἡ καῦσις, ἡ θραῦσις, ἡ γεῦσις, ἡ θλιψις, ἡ χρῆσις, ἡ πτῆσις, ἡ λῆξις, ἡ σῆψις, ἡ τῆξις.

Κατὰ τὸ κίνησις : Ἡ ἀνοιξις, ἡ ποίησις, ἡ θέλησις, ἡ μάθησις, ἡ δῆλωσις, ἡ φοίτησις, ἡ πίστωσις, ἡ αἴσθησις, ἡ ἐκτίμησις, ἡ ὕσφρησις, ἡ ἐκθλιψις, ἡ παρέλασις, ἡ πρόθεσις, ἡ ἀφαίρεσις, ἡ διαίρεσις.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 45.— Τρέψατε τὰς παρακάτω προτάσεις εἰς τὸν πληθυντικὸν ἀριθμὸν :

Ἔγινε μεγάλη αὔξις τοῦ ἡμερομισθίου. Ἡ γυμναστικὴ ἀσκήσις δυναμώνει τὸ σῶμα. Τὴν καλὴν σκέψιν καὶ τὴν καλὴν πρᾶξιν ὁ ἄνθρωπος τὴν ἐπιδοκιμάζει. Τὸ ἐπίρρημα εἶναι ἀκλίτος λέξις. Τὴν φόρτωσιν καὶ τὴν ἐκφόρτωσιν τοῦ πλοίου κάμνει ὁ ἐργάτης τοῦ λιμένος. Ἡ στρατιωτικὴ δύναμις τοῦ φυλακίου εἶναι μικρά. Ἡ λύσις τοῦ προβλήματος εἶναι ὀρθή. Ἡ σημερινὴ ἀσκήσις εἶναι δύσκολος. Ἡ εἰδησις ἦτο εὐχάριστος. Ἡ ἐκθεσις ἦτο καλή.

δ'. Φωνηεντόληκτα εἰς —υς γεν. —εως καὶ εἰς υ — γεν. —εως

Ἐνικός ἀριθμὸς				Πληθυντικός ἀριθμὸς				
Ὀν.	ὁ	πῆχ-υς	τὸ	ἄστυ	οἱ	πῆχεις (ε-ες)	τὰ	ἄστη (ε-α)
Γεν.	τοῦ	πῆχε-ως	τοῦ	ἄστε-ως	τῶν	πῆχε-ων	τῶν	ἄστων
Δοτ.	τῷ	πῆχει	τῷ	ἄστει	τοῖς	πῆχε-σι	τοῖς	ἄστε-σι
Αἰτ.	τὸν	πῆχ-υ	τὸ	ἄστυ	τοὺς	πῆχεις	τὰ	ἄστη (ε-α)
Κλητ.	ὦ	πῆχυ	ὦ	ἄστυ	ὦ	πῆχεις ε-ες	ὦ	ἄστη (ε-α)

1. Τὰ εἰς υς γεν. εως καὶ —υ γεν. εως ἔχουν δύο θέματα, ἤτοι θέμα εἰς υ καὶ θέμα εἰς ε καὶ κλίνονται ὅπως τὰ ὀνόματα —ις γεν. —εως.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 46.— Νὰ κλιθοῦν τὰ ὀνόματα πέλεκυς καὶ πρέσβυς.

ε'. Φωνηεντόληκτα εἰς —εως γεν. —εως

Πτώσεις Ἐνικός ἀριθμὸς			Πληθυντικός ἀριθμὸς	
Ὀν.	ὁ	βασιλεὺς	οἱ	βασιλεῖς (βασιλέ-ες)
Γεν.	τοῦ	βασιλέως	τῶν	βασιλέων
Δοτ.	τῷ	βασιλεῖ (βασιλέ-ι)	τοῖς	βασιλεῦσι
Αἰτ.	τὸν	βασιλέ-α	τοὺς	βασιλεῖς
Κλητ.	ὦ	βασιλεῦ	ὦ	βασιλεῖς (βασιλέ-ες)

Παρατηρήσεις ἐπὶ τῶν εἰς —εὐς γεν. —εὐς.

1. Ἡ ὀνομαστικὴ τῶν εἰς —εὐς γεν. εὐς σχηματίζεται μὲ τὴν προσθήκην τῆς καταλήξεως *ς* εἰς τὸ θέμα *εὐ*. Π.χ. βασιλευ+ς= βασιλεὺς.

2. Ὁ χαρακτήρ *υ* τῶν εἰς —εὐς φωνηεντολήκτων ὀνομάτων εἰς τὰς ἄλλας πτώσεις ἀποβάλλεται, διότι εὐρίσκεται μεταξὺ δύο φωνηέντων. Π.χ. ὁ βασιλεὺς γεν. βασιλέ-ως.

3. Ἡ γενικὴ τοῦ ἑνικοῦ ἔχει κατάληξιν *ως* μὲ *ω* μέγα, ἡ δὲ αἰτιατικὴ —*α*. Π.χ. τοῦ βασιλέ-ως, τὸν βασιλέ-α.

4. Ἡ κλητικὴ τοῦ ἑνικοῦ εἶναι ὁμοία μὲ τὸ θέμα καὶ περισπᾶται π.χ. ᾧ βασιλεῦ.

5. Εἰς τὴν δοτικὴν τοῦ ἑνικοῦ, ὀνομαστικὴν καὶ κλητικὴν τοῦ πληθυντικοῦ γίνεται συναίρεσις τοῦ *ε* καὶ *ι* εἰς *ει* τοῦ *ε* καὶ *ε* εἰς *ει*. Π.χ. τῷ βασιλέ+ι=βασιλεῖ, οἱ βασιλέ+ες=βασιλεῖς.

6. Ἡ αἰτιατικὴ τοῦ πληθυντικοῦ λήγει εἰς —*ας* ἢ εἰς —*εις* κατ' ἀναλογίαν πρὸς τὴν συνηρημένην ὀνομαστικὴν τοῦ πληθυντικοῦ. Π.χ. οἱ ἱερεῖς, τοὺς ἱερεῖς.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 47.— Νὰ κλιθοῦν τὰ ὀνόματα :

Ὁ γονεὺς, ὁ γραφεὺς, ὁ ἀλιεὺς, ὁ ἵππευς, ὁ κουρεὺς, ὁ βαφεὺς, ὁ γραμματεὺς, ὁ Θησεύς, ὁ Ὀδυσσεύς.

**στ'. Φωνηεντόληκτα εἰς —αὐς γεν. —ος
καὶ —ους γεν. —ος**

Πτώσεις	Ἑνικός ἀριθμὸς	Πληθυντικός ἀριθμὸς
Ὀν.	ἡ γραῦς	αἱ γραῖ-ες
Γεν	τῆς γρα-ός	τῶν γρα-ῶν
Δοτ.	τῇ γρα-ῇ	ταῖς γραυ-σί
Αἰτ.	τὴν γραῦ-ν	τάς γραῦ-ς
Κλητ.	ᾧ γραῦ	ᾧ γραῖες

Παρατηρήσεις ἐπὶ τῶν εἰς —αὐς γεν.—ος καὶ —ους γεν.—ος.

1. Τὰ εἰς —*αὐς* γεν. —*ος* καὶ —*ους* γεν. —*ος* ἔχουν θέμα τὸ ὁποῖον λήγει εἰς *αυ* καὶ *ου* καὶ σχηματίζουν τὴν ὀνομαστικὴν τοῦ ἑνικοῦ μὲ τὴν προσθήκην τῆς καταλήξεως *ς* εἰς τὸ τέλος τοῦ θέματος π.χ. ὁ βοῦς+ς=βοῦς, ἡ γραῦ+ς=γραῦς.

2. Ὁ χαρακτήρ *υ* τῶν εἰς —*αὐς* καὶ —*ους*, ὅταν εὐρεθῇ κατὰ τὴν κλίσιν μεταξὺ δύο φωνηέντων, ἀποβάλλεται. Π.χ. τῆς γραυ-+ός =γραός, τοῦ βου+ός=βοός.

3. Ἡ αἰτιατική τοῦ ἐνικοῦ ἔχει κατάληξιν **ν** καὶ ἡ κλητική εἶναι ὁμοία μὲ τὸ θέμα π.χ. τὸν βοῦν, κλητ. ᾧ βοῦ.

4. Ἡ αἰτιατική τοῦ πληθυντικοῦ ἔχει κατάληξιν **νς**, ἀλλὰ τὸ **ν** πρὸ τοῦ **ς** ἀποβάλλεται π.χ. τὰς γραῦ + νς = τὰς γραῦς.

5. Ἡ ὀνομαστική αἰτιατική καὶ κλητική τοῦ ἐνικοῦ καὶ ἡ αἰτιατική τοῦ πληθυντικοῦ περισπῶνται π.χ. ὁ βοῦς, τὸν βοῦν ᾧ βοῦ, τοὺς βοῦς.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 48.— Τὰ ἐντὸς τῆς παρενθέσεως ὀνόματα θέσατε εἰς τὴν ἀρμόζουσαν θέσιν.

Ἡ πρόδος τῶν τέκνων εἶναι μεγάλη ἱκανοποίησις διὰ τοὺς (γονεὺς). Τὰ ἱερά ἐνδύματα (τοῦ ἱερέως) λέγονται ἄμφια. Τὸ ἐπάγγελμα τοῦ (ἀλλιεὺς) εἶναι σκληρόν. Τῶν (ἤρωες) τὰ κατορθώματα δὲν λησμονοῦνται. Ὁ πόλεμος τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν (Τρῶες) διήρκησε 10 ἔτη. Οἱ (βοῦς) χρησιμεύουν διὰ τὴν καλλιέργειαν τῆς γῆς. Ἡ ἀνδρεία τοῦ (Ἀχιλλεὺς) καὶ ἡ πανουργία τοῦ (Ὀδυσσεὺς) ἔφεραν τὴν ἦτταν εἰς τοὺς (Τρῶες). Οἱ ἐπίσημοι χαιρετοῦν τοὺς (βασιλεῖς).

ζ'. Φωνηεντόληκτα θηλυκὰ εἰς —ω.

Πτώσεις			Ἐνικὸς ἀριθμὸς	
Ὄν.	ῆ	Καλυψὼ	ῆ	ῆχῶ
Γεν.	τῆς	Καλυψοῦς	τῆς	ῆχοῦς (ῆχό-ος)
Δοτ.	τῇ	Καλυψοῖ	τῇ	ῆχοῖ (ῆχό-ῖ)
Αἰτ.	τὴν	Καλυψὼ	τὴν	ῆχῶ (ῆχό-α)
Κλητ.	ᾧ	Καλυψὼ	ᾧ	ῆχῶ

Παρατηρήσεις

1. Ἡ αἰτιατική τοῦ ἐνικοῦ τῶν θηλυκῶν εἰς **-ω** ὀξύνεται, ἂν καὶ προέρχεται ἐκ συναιρέσεως. Π.χ. τὴν ἠχό + α = ἠχῶ.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 49.— Νὰ κλιθοῦν τὰ παρακάτω ὀνόματα :

Ἡ πειθῶ, ἡ Καλυψὼ, ἡ λεχῶ, ἡ Κλειῶ, ἡ Σαυφῶ, ἡ Λητώ.

Β'. ΣΥΜΦΩΝΟΛΗΚΤΑ

Διαίρεσις τῶν συμφωνολήκτων.

1. Τὰ συμφωνόληκτα ἀνάλογα μὲ τὸν χαρακτῆρα τοὺς διαίρῳνται.

α. οὐρανισκοφωνόληκτα ἔχοντα χαρακτῆρα **κ**, **γ**, **χ**.

β. χειλοφωνόληκτα	ἔχοντα	χαρακτήρα	π, β, φ.
γ. ὀδοντοφωνόληκτα	»	»	τ, δ, θ.
δ. ἐνρινόληκτα	»	»	ν.
ε. ὑγρόληκτα	»	»	λ, ρ.
ς. σιγμόληκτα	»	»	ς.

α'. Οὐρανισκοφωνόληκτα (χαρακτήρ κ, γ, χ,)

Πτώσεις	Ἑνικὸς ἀριθμὸς		
	θέμα κόρακ-	θέμα ὄνουχ-	θέμα αἰγ-
Ὀν.	ὁ κόραξ	ὁ ὄνουξ	ἡ αἰξ
Γεν.	τοῦ κόρακ-ος	τοῦ ὄνουχ-ος	τῆς αἰγ-ός
Δοτ.	τῶ κόρακ-ι	τῶ ὄνουχ-ι	τῆ αἰγ-ι
Αἰτ.	τόν κόρακ-α	τόν ὄνουχ-α	τήν αἰγ-α
Κλητ.	ὦ κόραξ	ὦ ὄνουξ	ὦ αἰξ

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Ὀν.	οἱ κόρακ-ες	οἱ ὄνουχ-ες	αἱ αἰγ-ες
Γεν.	τῶν κόρακ-ων	τῶν ὄνουχ-ων	τῶν αἰγ-ῶν
Δοτ.	τοῖς κόραξ-ι	τοῖς ὄνουξ-ι	ταῖς αἰξ-ι
Αἰτ.	τούς κόρακ-ας	τούς ὄνουχ-ας	τάς αἰγ-ας
Κλητ.	ὦ κόρακ-ες	ὦ ὄνουχ-ες	ὦ αἰγ-ες

Παρατηρήσεις

1. Ἡ ὀνομαστική τῶν οὐρανισκοφωνολήκτων ὀνομάτων σχηματίζεται, ἀφοῦ προσθέσωμεν εἰς τὸ θέμα τὴν κατάληξιν τῆς ὀνομαστικῆς **ς** καὶ τότε ὁ οὐρανισκόφωνος χαρακτήρ **κ, γ, χ** ἐνώνεται μὲ τὸ **ς** καὶ γίνεται **ξ**. Π.χ. κορακ-καὶ **ς** ἢ κατάληξις-κορακ-ς=κόραξ.

2. Τὰ οὐρανισκοφωνόληκτα ἔχουν εἰς τὴν αἰτιατικὴν τὴν κατάληξιν **α**.

3. Ἡ κλητική τοῦ ἐνικοῦ εἶναι ὁμοία μὲ τὴν ὀνομαστικὴν.

4. Ὁ οὐρανισκόφωνος χαρακτήρ μὲ τὸ **σ** τῆς καταλήξεως **σι** τῆς δοτικῆς τοῦ πληθυντικοῦ γίνεται **ξι**. π.χ. κόρακ+σι=κόρακσι =κόραξι.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 50.— Νὰ κλιθοῦν κατὰ τὸ κόραξ.

Ὁ πίναξ, ὁ φύλαξ, ὁ ρύαξ, ὁ ἀνθραξ, ὁ βάμβαξ, ὁ ἰέραξ, ὁ θώραξ, ὁ φοῦνιξ, ὁ κῆρυξ, ὁ μύρμηξ, ἡ κλιμαξ, ἡ πλάξ, ἡ σάρξ, ἡ γλαυξ.

Κατὰ τὸ αἰξ : Ἡ φλόξ, ἡ μᾶστιξ, ὁ πρόσφυξ, ἡ πτέρυξ, ὁ τέττιξ, ἡ διώρυξ, ἡ πλάστιγξ, ἡ σάλπιγξ, ὁ φάρυγξ, ἡ φάλαγξ.

Κατὰ τὸ ὄνυξ : Ἡ θρίξ, ὁ βήξ, ὁ βόστρυξ.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 51.— Νὰ τραποῦν αἱ παρακάτω προτάσεις εἰς τὸν πληθυντικὸν ἀριθμὸν :

Ἐπισημειώθη ὅτι ὁ ἄρθρος ἔχει ἰσχυρὸν θώρακα. Ὁ κόραξ εἶναι πτηνὸν σαρκοφάγον. Ὁ μύρμηξ εἶναι πολὺ ἐργατικὸς. Ὁ φοῖνιξ εἶναι δένδρον τῶν θερμῶν χωρῶν. Τῆς διώρυγος ἡ γέφυρα εἶναι σιδηρᾶ. Τῆς σάλπιγγος ὁ ἦχος εἶναι ἰσχυρὸς. Τὴν γλαῦκα οἱ Ἀρχαῖοι ἐθεώρουν σύμβολον τῆς σοφίας. Τὸν ἄρπαγα μισεῖ ὁ ἄνθρωπος.

β'. Χειλοφωνόληκτα (χαρακτήρ π, β, φ,)

Ἐνικὸς ἀριθμὸς

Πτώσεις	Ἐνικὸς ἀριθμὸς		
	θέμα κωνωπ-	θέμα ἄραβ-	θέμα φλέβ-
Ἰον.	ὁ κώνωψ	ὁ ἄραψ	ἡ φλέψ
Γεν.	τοῦ κώνωπ-ος	τοῦ ἄραβ-ος	τῆς φλεβ-ός
Δοτ.	τῷ κώνωπ-ι	τῷ ἄραβ-ι	τῇ φλεβ-ι
Αἰτ.	τὸν κώνωπ-α	τὸν ἄραβ-α	τὴν φλέβ-α
Κλητ.	ὦ κώνωψ	ὦ ἄραψ	ὦ φλέψ

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Πτώσεις	Πληθυντικὸς ἀριθμὸς		
	θέμα κωνωπ-	θέμα ἄραβ-	θέμα φλέβ-
Ἰον.	οἱ κώνωπ-ες	οἱ ἄραβ-ες	αἱ φλέβ-ες
Γεν.	τῶν κωνώ-πων	τῶν ἀράβ-ων	τῶν φλεβ-ῶν
Δοτ.	τοῖς κώνωψ-ι	τοῖς ἄραψ-ι	ταῖς φλεψ-ι
Αἰτ.	τούς κώνωπ-ας	τούς ἄραβ-ας	τάς φλέβ-ας
Κλητ.	ὦ κώνωπ-ες	ὦ ἄραβ-ες	ὦ φλέβ-ες

Παρατηρήσεις

1. Ἡ ὀνομαστικὴ τῶν χειλοφωνόληκτων σχηματίζεται, ἀφοῦ προστεθῆ εἰς τὸ θέμα ἢ κατάληξις τῆς ὀνομαστικῆς **ς**, ὅποτε ὁ χειλόφωνος χαρακτήρ **π, β, φ** ἐνώνεται μετὰ τὸ **ς** καὶ γίνεται **ψ**. Π.χ. κώνωπ+ς=κώνωψ.

2. Ἡ κλητικὴ εἶναι ὁμοία μετὰ τὴν ὀνομαστικὴν.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 52.— Νὰ κλιθοῦν τὰ ἑξῆς ὀνόματα :

Ἐπισημειώθη ὅτι ὁ ἄρθρος ἔχει ἰσχυρὸν θώρακα. Ὁ κόραξ εἶναι πτηνὸν σαρκοφάγον. Ὁ μύρμηξ εἶναι πολὺ ἐργατικὸς. Ὁ φοῖνιξ εἶναι δένδρον τῶν θερμῶν χωρῶν. Τῆς διώρυγος ἡ γέφυρα εἶναι σιδηρᾶ. Τῆς σάλπιγγος ὁ ἦχος εἶναι ἰσχυρὸς. Τὴν γλαῦκα οἱ Ἀρχαῖοι ἐθεώρουν σύμβολον τῆς σοφίας. Τὸν ἄρπαγα μισεῖ ὁ ἄνθρωπος.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 53.— Τρέψατε τὰς παρακάτω προτάσεις εἰς τὸν πληθυντικὸν ἀριθμὸν :

Ὁ Αἰθίοψ εἶναι μαῦρος. Ὁ κώνωψ εἶναι ἐνοχλητικὸς εἰς τὸν ἄνθρωπον. Ὁ ἰσχυρότατος ἄνεμος λέγεται λαῖλαψ. Ὁ κάτοικος τῆς Ἀραβίας λέγεται Ἀραψ. Ὁ Γυψ εἶναι πτηνὸν ἀρπακτικόν. Ὁ πρεσβυψ δὲν βλέπει πλησίον. Ἡ μηχανὴ κατασκευάζεται ἀπὸ χάλυβα. Ὁ μῶλωψ προέρχεται ἀπὸ κτύπημα. Τοῦ Κύκλωπος ὁ ὀφθαλμὸς ἦτο κυκλικός.

γ'. Ὀδοντοφωνόληκτα (χαρακτήρ τ, δ, θ,)

Πτώσεις	Ἐνικὸς ἀριθμὸς		
	θέμα τάπητ-	θέμα λαμπάδ-	θέμα ὄρνιθ-
Ὀν.	ὁ τάπητ-ς	ἡ λαμπάδ-ς	ἡ ὄρνιθ-ς
Γεν.	τοῦ τάπητ-ος	τῆς λαμπάδ-ος	τῆς ὄρνιθ-ος
Δοτ.	τῷ τάπητ-ι	τῇ λαμπάδ-ι	τῇ ὄρνιθ-ι
Αἰτ.	τὸν τάπητ-α	τὴν λαμπάδ-α	τὴν ὄρνιθ-α
Κλήτ.	ὦ τάπητ-ς	ὦ λαμπάδ-ς	ὦ ὄρνιθ-ς

Πληθυντικός ἀριθμὸς

Ὀν.	οἱ τάπητ-ες	αἱ λαμπάδ-ες	αἱ ὄρνιθ-ες
Γεν.	τῶν τάπητ-ων	τῶν λαμπάδ-ων	τῶν ὄρνιθ-ων
Δοτ.	τοῖς τάπητ-σι	ταῖς λαμπάδ-σι	ταῖς ὄρνιθ-σι
Αἰτ.	τούς τάπητ-ας	τάς λαμπάδ-ας	τάς ὄρνιθ-ας
Κλήτ.	ὦ τάπητ-ες	ὦ λαμπάδ-ες	ὦ ὄρνιθ-ες

Πτώσεις	Ἐνικὸς ἀριθμὸς			
	θέμ. πατριδ-	θέμ. κοινοτήτ-	θέμ. χάριτ-	θέμ. σωματ-
Ὀν.	ἡ ποτρ-ίς	κοινότητ-ς	χάριτ-ς	τὸ σῶμα
Γεν.	τῆς πατριδ-ος	κοινοτήτ-ος	χάριτ-ος	τοῦ σώματ-ος
Δοτ.	τῇ πατριδ-ι	κοινοτήτ-ι	χάριτ-ι	τῷ σώματ-ι
Αἰτ.	τὴν πατριδ-α	κοινοτήτ-α	χάριτ-ν	τὸ σῶμα
Κλήτ.	ὦ πατριδ-ς	κοινοτήτ-ς	χάριτ	ὦ σῶμα

Πληθυντικός ἀριθμὸς

Ὀν.	αἱ πατριδ-ες	κοινοτήτ-ες	χάριτ-ες	τὰ σώματ-α
Γεν.	τῶν πατριδ-ων	κοινοτήτ-ων	χάριτ-ων	τῶν σώματ-ων
Δοτ.	ταῖς πατριδ-σι	κοινοτήτ-σι	χάριτ-σι	τοῖς σώματ-σι
Αἰτ.	τάς πατριδ-ας	κοινοτήτ-ας	χάριτ-ας	τὰ σώματ-α
Κλήτ.	ὦ πατριδ-ες	κοινοτήτ-ες	χάριτ-ες	ὦ σώματ-α

Π α ρ α τ η ρ ή σ ε ι ς

1. Ἡ ὀνομαστικὴ τῶν ὀδοντοφωνολήκτων σχηματίζεται ὡς ἐξῆς: Προσθέτομε εἰς τὸ θέμα τὴν κατάληξιν τῆς ὀνομαστικῆς **ς** καὶ τότε ὁ ὀδοντόφωνος χαρακτήρ **τ, δ, θ** πρὸ τῆς καταλήξεως **ς** ἀποβάλλεται. Π.χ. τάπητ-**ς**, ὁ χαρακτήρ **τ** ἀποβάλλεται καὶ μένει τάπησ.

2. Ἡ ὀνομαστικὴ τῶν οὐδέτερων ὀδοντοφωνολήκτων σχηματίζεται διὰ τῆς ἀποβολῆς τοῦ ἀφώνου ἢ τῶν ἀφώνων συμφώνων τῶν εὐρισκομένων εἰς τὸ τέλος τοῦ θέματος. Π.χ. σώματ- ἀποβάλλεται τὸ ἀφώνον σύμφωνον **τ** καὶ μένει σῶμα, γάλακτ- ἀποβάλλονται τὰ τελευταῖα τοῦ θέματος ἀφωνα **κ** καὶ **τ** καὶ μένει γάλα.

3. Τὰ εἰς **—ις**: (γεν. **—ιτος —ιδος —ιθος**) παροξύτονα ὀδοντοφωνολήκτα σχηματίζουν τὴν αἰτιατικὴν τοῦ ἑνικοῦ εἰς **—ιν** π.χ. Ἡ ἔρις τὴν ἔριν, ἡ χάρις τὴν χάριν, ἡ Ἄρτεμις τὴν Ἄρτεμιν.

4. Ἡ κλητικὴ τοῦ ἑνικοῦ τῶν ἀρσενικῶν καὶ θηλυκῶν ὀδοντοφωνολήκτων εἶναι ὁμοία μὲ τὴν ὀνομαστικὴν, ἐκτὸς ἀπὸ τὰ ὀνόματα παῖς, ὦ παῖ, τυραννὶς ὦ τυραννί, νεᾶνις ὦ νεᾶνι καὶ Ἄρτεμις ὦ Ἄρτεμι.

5. Τὰ οὐδέτερα ὀδοντοφωνολήκτα ἔχουν τρεῖς πτώσεις ὁμοίας τὴν ὀνομαστικὴν, αἰτιατικὴν καὶ κλητικὴν.

ΣΗΜ. Τὰς εἰς **ις** γεν. **ιδος** ἔχουν τὸ **ι** βραχύ. Ἐξαιροῦνται καὶ ἔχουν τὸ **ι** μακρὸν τὰ ἐξῆς: ἀψις - ἴδος, ραφανίς - ἴδος, βλεφαρίς - ἴδος, κηλὶς - ἴδος, σφραγίς - σφραγίδος, κρηπίς - ἴδος, νησίς - ἴδος, κνημὶς - ἴδος, κεραμὶς - ἴδος, βατραχίς - ἴδος, ψηφίς - ἴδος, βαλβίς - ἴδος.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 54.— Νὰ κλιθοῦν τὰ παρακάτω ὀνόματα :

Κατὰ τὸ τάπης :

Ὁ πένης, ὁ λέβης, ὁ γέλωσ, ὁ ἔρωσ, ὁ ἰδρώσ, ὁ ἐσθής.

Κατὰ τὸ λαμπάς :

Ἡ Ἑλλάς, ἡ ἀγελάς, ἡ πεδιάς, ἡ ἐβδομάς, ἡ δεκάς, ἡ μονάς.

Κατὰ τὸ πατρίς :

Ἡ ἐλληνίς, ἡ ἠρωίς, ἡ ἐλπίς, ἡ κνημὶς, ἡ σταφίς, ἡ ἐφημερίς.

Κατὰ τὸ Κοινότης :

Ἡ θερμότης, ἡ σκληρότης, ἡ ὠραιότης, ἡ λαμπρότης, ἡ γενναιότης, ἡ ἐξοχότης.

Κατὰ τὸ σῶμα :

Τὸ πνεῦμα, τὸ γεῦμα, τὸ βῆμα, τὸ κῦμα, τὸ πρᾶγμα, τὸ θαῦμα, τὸ ποίημα, τὸ μάθημα, τὸ νόμισμα, τὸ πλήρωμα.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 55.— Τρέψατε τὰς παρακάτω προτάσεις εἰς τὸν πληθυντικὸν ἀριθμὸν :

Τὸ χόρτον εἶναι τροφή τῆς ἀγελάδος. Ν' ἀγαπᾶς τὸν φίλον σου μὲ τὰ ἐλαττώματά του. Ὁ λέβης κατασκευάζεται ἀπὸ χαλκοῦν ἢ σιδηροῦν

μέταλλον. Τὴν πεδιάδα διασχίζει ὁ ποταμός. Τὸ κατόρθωμα τῆς ἡρώιδος μὲ ἐνθουσιάζει. Τὸ πλήρωμα διεσώθη ἀπὸ τὴν τρικυμίαν. Τὸ ὄρολόγιον πρόγραμμα τοῦ σχολείου ἐγκρίνεται ἀπὸ τὸν ἐπιθεωρητὴν.

δ'. Θέμα εἰς ντ

Πτώσεις	Ἐνικὸς ἀριθμὸς		
	θέμα γερонт-	θέμα ὀδонт-	θέμα γίγανт-
Ὅν.	ὁ γέρον	ὁδός	γίγας
Γεν.	τοῦ γέρονт-ος	ὀδόνт-ος	γίγανт-ος
Δοτ.	τῷ γέρονт-ι	ὀδόνт-ι	γίγανт-ι
Αἰτ.	τὸν γέρονт-α	ὀδόνт-α	γίγανт-α
Κλητ.	ὦ γέρον	ὀδός	γίγας

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Ὅν.	οἱ γέρονт-ες	ὀδόνт-ες	γίγανт-ες
Γεν.	τῶν γέρονт-ων	ὀδόνт-ων	γίγανт-ων
Δοτ.	τοῖς γέρονт-σι	ὀδοῦ-σι	γίγασι
Αἰτ.	τούς γέρονт-ας	ὀδόνт-ας	γίγανт-ας
Κλητ.	ὦ γέρονт-ες	ὀδόνт-ες	γίγανт-ες

Πτώσεις	Ἐνικὸς ἀριθμὸς		Πληθυντικὸς ἀριθμὸς	
	θέμα καθήκонт-			
Ὅν.	τὸ καθήκον		τὰ καθήκοντα	
Γεν.	τοῦ καθήκοντος		τῶν καθηκόντων	
Δοτ.	τῷ καθήκονт-ι		τοῖς καθήκου-σι	
Αἰτ.	τὸ καθήκον		τὰ καθήκοντα	
Κλητ.	ὦ καθήκον		ὦ καθήκοντα	

1. Τὰ οὐσιαστικά τὰ ὁποῖα ἔχουν χαρακτῆρα **ντ** σχηματίζουν τὴν ὀνομαστικὴν τοῦ ἐνικοῦ ὡς ἑξῆς :

α) Ὅσα λαμβάνουν τὴν κατάληξιν **ς** ἀποβάλλουν τὸ **ντ** καὶ τότε τὰ πρὸ τοῦ **ντ** βραχέα φωνήεντα ἐκτείνονται ἀναπληρωματικῶς τὸ μὲν **ο** εἰς **ου**, τὸ **ε** εἰς **ει**, τὸ δὲ **α** βραχὺ εἰς **α** μακρόν. π.χ. ὀδόνт

+ς=όδους (ἀποβάλλεται τὸ ντ καὶ τὸ βραχὺ ο ἐκτείνεται εἰς ου =όδους) γίναντ+ς=γίγας (ἀποβάλλεται τὸ ντ καὶ τὸ α βραχὺ ἐκτείνεται εἰς α μακρόν), χαριεντ+ς=χαρίεις (ἀποβάλλεται τὸ ντ καὶ τὸ ε ἐκτείνεται εἰς ει).

β) Ὅσα εἶναι βαρύτερα καὶ μετοχαὶ σχηματίζουν τὴν ὀνομαστικὴν ἐκ τοῦ ἰσχυροῦ θέματος· π.χ. ὁ λέων (λέοντ), ὁ λέγων (λέγοντ).

2. Ὅσα οὐσιαστικὰ λήγουν εἰς -ων γεν. **οντος**, διὰ νὰ σχηματίσουν τὴν ὀνομαστικὴν τοῦ ἐνικοῦ, ἀποβάλλουν μόνον τὸν χαρακτῆρα τ καὶ ἐκτείνουν τὸ ο εἰς ω· π.χ. λέων θέμα λεοντ=λέον=λέων.

3. Ἡ δοτικὴ τοῦ πληθυντικοῦ ἀριθμοῦ σχηματίζεται ὡς ἑξῆς: Προσθέτομεν εἰς τὸ θέμα τὴν κατάληξιν **σι**, ὅποτε τὸ ντ πρὸ τοῦ σ ἀποβάλλεται, τὰ δὲ βραχέα φωνήεντα ἐκτείνονται ἀναπληρωματικῶς εἰς μακρά· ἦτο τὸ ο γίνεται **ου**, τὸ ε γίνεται **ει** καὶ τὸ α γίνεται **α** μακρόν. Π.χ. γέρον θέμα γεροντ. κατάληξις **-σι** γίνεται **γέροντσι**, τὸ ντ πρὸ τοῦ σ ἀποβάλλεται, τὸ βραχὺ ο ἐκτείνεται εἰς **ου** καὶ γίνεται **γέρουσι**.

Ὁ φονευθεῖς (θέμα φονευθεντ- κατάληξις **σι**=φονευθέντσι=φονευθεῖσι), ἀνδριάς (ἀνδριάντ-σι=ἀνδριάσι).

3. Τὰ ὀξύτονα καὶ τὰ περισπώμενα οὐσιαστικὰ τὰ ἔχοντα χαρακτῆρα **ντ** σχηματίζουν τὴν κλητικὴν ὁμοίαν μὲ τὴν ὀνομαστικὴν, τὰ δὲ παροξύτονα ὁμοίαν μὲ τὸ θέμα· π.χ. ὁ ὄδους κλητ. ὦ ὄδους, γέρων κλητ. ὦ γέρον.

4. Ἡ κλητικὴ τοῦ ἐνικοῦ ἔχει τὴν κατάληξιν **α**.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 56.— Νὰ κλιθοῦν τὰ ὀνόματα :

Ὁ λέων, ὁ δράκων, ὁ θεράπων, ὁ ἀδάμας, ὁ ἀνδριάς, ὁ ἱμάς,

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 57.— Νὰ τραποῦν εἰς τὸν πληθυντικὸν αἱ παρακάτω προτάσεις :

Ὁ ἐλέφας κατοικεῖ εἰς πικνὸν δάσος. Ὁ δράκων ἦτο ζῶον μυθικόν. Ὁ ἀδάμας εἶναι ὁ σκληρότερος ἀνθραξ. Τοῦ γέροντος ἡ κεφαλὴ εἶναι λευκὴ. Τὸ ἀμυντικὸν ὄπλον τοῦ ἐλεφάντος εἶναι ἡ προβασκίς καὶ οἱ χαυλιόδοντες. Τὸν ἀνδριάντα στήθουν εἰς δημόσιον χώρον.

ε'. Ἐνρινόληκτα (χαρακτῆρ ν)

Πτώσ.	Ἄρθρ.	Ἐνικός ἀριθμὸς			
Ὄν.	ὁ	ἀγών	κανὼν	γείτων	ἡ εἰκὼν
Γεν.	τοῦ	ἀγῶν-ος	κανόν-ος	γείτων-ος	τῆς εἰκόνος
Δοτ.	τῷ	ἀγῶν-ι	κανόν-ι	γείτων-ι	τῇ εἰκόν-ι
Αἰτ.	τόν	ἀγῶν-α	κανόν-α	γείτων-α	τὴν εἰκόνα
Κλητ.	ὦ	ἀγών	κανὼν	γείτων	ὦ εἰκὼν

Πτώσ.	Ἄρθρ.	Πληθυντικός ἀριθμός			
Ὀν.	οἱ	ἀγῶν-ες	κανόν-ες	γείτον-ες	αἱ εἰκόνες
Γεν.	τῶν	ἀγῶν-ων	κανόν-ων	γείτόν-ων	τῶν εἰκόνων
Δοτ.	τοῖς	ἀγῶσι	κανό-σι	γείτο-σι	ταῖς εἰκόσι
Αἰτ.	τούς	ἀγῶν-ας	κανόν-ας	γείτον-ας	τάς εἰκόνας
Κλητ.	ὦ	ἀγῶνες	κανόν-ες	γείτον-ες	ὦ εἰκόνες

Πτώσεις	Ἐνικός ἀριθμός				
Ὀν.	ὁ	ποιμὴν	σωλὴν	παιᾶν	ἡ ἀκτίς
Γεν.	τοῦ	ποιμέν-ος	σωλῆν-ος	παιᾶν-ος	τῆς ἀκτῖν-ος
Δοτ.	τῷ	ποιμέν-ι	σωλῆν-ι	παιᾶν-ι	τῇ ἀκτῖνι
Αἰτ.	τόν	ποιμέν-α	σωλῆν-α	παιᾶν-α	τήν ἀκτίνα
Κλητ.	ὦ	ποιμὴν	σωλὴν	παιᾶν	ὦ ἀκτίς

Πληθυντικός ἀριθμός

Ὀν.	οἱ	ποιμένες	σωλῆν-ες	παιᾶν-ες	αἱ ἀκτῖνες
Γεν.	τῶν	ποιμένων	σωλῆν-ων	παιᾶν-ων	τῶν ἀκτῖνων
Δοτ.	τοῖς	ποιμέ-σι	σωλῆ-σι	παιᾶ-σι	ταῖς ἀκτῖσι
Αἰτ.	τούς	ποιμένας	σωλῆν-ας	παιᾶν-ας	τάς ἀκτῖν-ας
Κλητ.	ὦ	ποιμέν-ες	σωλῆν-ες	παιᾶν-ες	ὦ ἀκτῖνες

Παρατηρήσεις

Τὰ διπλόθεμα ἐνρινόληκτα σχηματίζουν τὴν μὲν ἐνικήν ὀνομαστικήν ἀπὸ τὸ ἰσχυρὸν θέμα, τὰς δὲ ἄλλας πτώσεις ἀπὸ τὸ ἀσθενές· π.χ. λιμὴν—λιμένος, χιών—χιόνος.

2. Ἐκ τῶν ἐνρινολήκτων ὅσα ἔχουν θέμα **-ιν -υν** καὶ **ας** προσλαμβάνουν εἰς τὴν ὀνομαστικήν τὴν κατάληξιν **ς** καὶ ἀποβάλλουν τὸν χαρακτήρα **ν** πρὸ τοῦ **ς**· π.χ. ἀκτίς (θέμα ἀκτιν + **ς** = ἀκτίς) Γόρτυς (θέμα Γόρτυν + **ς** = Γόρτυς) μέλας (θέμα μέλαν + **ς** = μέλας).

3. Ἡ κλητική τοῦ ἐνικοῦ εἰς μὲν τὰ ὀξύτονα ἐνρινόληκτα εἶναι ὁμοία μὲ τὴν ὀνομαστικήν, εἰς δὲ τὰ παροξύτονα ὁμοία μὲ τὸ θέμα· π.χ. ὁ ἀγὼν κλητ. ὦ ἀγῶν, ὁ γείτων κλητ. ὦ γείτων.

4. Εἰς τὴν δοτικήν τοῦ πληθυντικοῦ ὁ χαρακτήρ **ν** πρὸ τοῦ **σ** τῆς καταλήξεως **σι** ἀποβάλλεται χωρὶς τὸ πρὸ αὐτοῦ φωνῆεν νὰ ἐκτείνεται εἰς μακρόν· π.χ. γείτων—**σι**=γείτο**σι**.

5. Τὰ ἀρσενικά ὀξύτονα **ων** γεν. **ωνος** γράφονται μὲ **ω** μέγα εἰς ὅλας τὰς πτώσεις. Ἐξαιροῦνται ὁ κανὼν γεν. —ονος, ὁ κηδεμῶν —ονος, ἡ ἡγεμῶν—ονος, ὁ ἀλαζῶν—ονος, ὁ Στρυμῶν—ονος, ὁ Μακεδῶν—ονος.

6. Τὰ θηλυκὰ ὀξύτονα **-ων** γεν. **-ονος** γράφονται μὲ **ο** μικρόν· π.χ. ἡ χελιδῶν—ονος, ἡ χιῶν—ονος. Ἐξαιροῦνται ἡ Βαβυλῶν γεν. ῶνος, Αὐλῶν—γεν. —ῶνος.

7. Τὰ παροξύτονα ἀρσενικά καὶ θηλυκὰ **ων** γεν. **-ονος** γράφονται μὲ **ο** μικρόν· π.χ. ὁ γείτων γεν. —ονος. Ἐξαιροῦνται καὶ γράφονται μὲ **ω** μέγα, ὅσα εἰς τὴν δημοτικὴν τελειῶνουν συνήθως εἰς **ουνι**· π.χ. κώδων (κουδούνη), σάπων, σίφων, ρῶθων, πῶγων, καθὼς καὶ τὰ ὀνόματα ὁ καύσων, ὁ Σόλων, ὁ Πλάτων, ὁ Ἀπόλλων, ὁ Κίμων, ὁ Κρίτων, ὁ Δάμων, ὁ Ζήνων.

ΣΗΜ. Τὰ εἰς **-αν** γεν. **-ἄνος** καὶ **-ις** γεν. **-ῖνος** ἔχουν τὸ πρὸ τοῦ χαρακτῆρος φωνῆεν **α** ἢ **ι** μακρόν· π.χ. παιᾶν=παιᾶνος, Σαλαμίς=Σαλαμίης.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 58.— Νὰ κλιθοῦν τὰ ἑξῆς ὀνόματα :

Κατὰ τὸ ἀγών :

(ων γεν. —ωνος) ὁ αἰών, ὁ κοιτών, ὁ ἐλαιών, ὁ ξενών, ὁ ὀρνιθών, ὁ λειμών, ὁ χειμών, ὁ ἀγκών, ὁ ἀμπελών, ὁ Παρθενών, ὁ Μαραθών.

Κατὰ τὸ κανών :

(ων γεν. —ονος). Ὁ κηδεμών, ὁ ἡγεμών, ὁ ἀλαζών, ὁ Μακεδών, ὁ Στρυμών.

Κατὰ τὸ εἰκόν :

(ων γεν. —ονος). Ἡ χιῶν, ἡ χελιδῶν, ἡ ἀηδῶν, ἡ τρυγῶν, ἡ σιαγῶν.

Κατὰ τὸ γείτων :

(ων γεν. —ονος). Ὁ βραχιών, ὁ ἄξων, ὁ δαίμων, ὁ τέκτων, ὁ πνεύμων, ὁ γνώμων, ὁ εἶρων, ὁ νοήμων, ὁ σώφρων.

Κατὰ τὸ ποιμήν :

(ην γεν. —ενος) Ὁ λιμήν, ὁ πυθμήν, ὁ αὐχὴν, ὁ ἄρρην.

Κατὰ τὸ σωλήν :

(ην γεν. —ῆνος) Ὁ πυρήν, ἡ σειρήν, ὁ Ἑλλην.

Κατὰ τὸ ἀκτίς :

(ις γεν. —ῖνος). Ἡ Σαλαμίς, ἡ Ἐλευσίς, ἡ ρίς.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 59.— Θέσατε τὰ ἐντὸς τῆς παρενθέσεως ὀνόματα εἰς τὴν κατάλληλον πτῶσιν :

Τὸν (χειμών) τὰ ὄρη καλύπτονται ἀπὸ τὴν (χιῶν). Οἱ (χελιδῶν) εἶναι πτηνὰ ἀποδημητικά. Τοῦ (ποιμήν) μουσικὸν ὄργανον εἶναι ὁ αὐλός. Τοῦ (κώδων) ὁ ἦχος εἶναι γλυκός. Τῶν (ἡγεμῶν) τὰ ἀνάκτορα εἶναι μεγαλοπρεπῆ. Τὰ φωτεινὰ σώματα ἐκπέμπουν (ἀκτίς). Οἱ (χιτῶν) ἦσαν κυρίως ἐνδύματα τῶν ἀρχαίων. Οἱ σπουδαιότεροι (ἀγῶν) τῶν ἀρχαίων (Ἑλλην) ἦσαν τὰ Ὀλύμπια πρὸς τιμὴν τοῦ Ὀλυμπίου Διός, τὰ Πύθια πρὸς τιμὴν τοῦ (Ἀπόλλων) καὶ τὰ Ἴσθμια πρὸς τιμὴν τοῦ (Ποσειδῶν).

Στ. Ὑ γ ρ ό λ η κ τ α

Πτώσ.	Ἄρθρ.	Ἐνικὸς ἀριθμὸς		
Ὅν.	ὁ	κλητῆρ	ρήτωρ	αἰθῆρ
Γεν.	τοῦ	κλητῆρ-ος	ρήτορ-ος	αἰθέρ-ος
Δοτ.	τῷ	κλητῆρ-ι	ρήτορ-ι	αἰθέρ-ι
Αἰτ.	τόν	κλητῆρ-α	ρήτορ-α	αἰθέρ-α
Κλητ.	ῶ	κλητῆρ	ρήτορ	αἰθῆρ

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Ὅν.	οἱ	κλητῆρ-ες	ρήτορ-ες	αἰθέρ-ες
Γεν.	τῶν	κλητῆρ-ων	ρήτορ-ων	αἰθέρ-ων
Δοτ.	τοῖς	κλητῆρ-σι	ρήτορ-σι	αἰθέρ-σι
Αἰτ.	τούς	κλητῆρ-ας	ρήτορ-ας	αἰθέρ-ας
Κλητ.	ῶ	κλητῆρ-ες	ρήτορ-ες	αἰθέρ-ες

Παρατηρήσεις

1. Τὰ ὑγρόληκτα ὀνόματα ἔχουν χαρακτῆρα λ, ρ.
2. Ἡ ἐνικὴ ὀνομαστικὴ τῶν ὑγρολήκτων σχηματίζεται ἐκ τοῦ ἰσχυροῦ θέματος· π.χ. ὁ ρήτωρ-τοῦ ρήτορος, ὁ αἰθῆρ-τοῦ αἰθέρος.

ΣΗΜ. Ἀπὸ τὰ ὑγρόληκτα ὀνόματα μόνον τὸ ἄλς (γεν. -ἄλδς=ἄλατι) καὶ τὸ μάρτυς προσλαμβάνουν εἰς τὴν ὀνομαστικὴν τὴν κατάληξιν ε.

3. Ἡ ὀνομαστικὴ τοῦ ἐνικοῦ τῶν οὐδετέρων εἶναι ὁμοία μὲ τὸ θέμα π.χ. τὸ ἕαρ—θέμα ἕαρ, τὸ νέκταρ θέμα νέκταρ.

4. Ἡ κλητικὴ τῶν ὀξυτόνων ποὺ ἔχουν παντοῦ θέμα μακρὸν καθὼς καὶ τὸ μάρτυς, εἶναι ὁμοία μὲ τὴν ὀνομαστικὴν, τῶν δὲ βαρυτόνων εἶναι ὁμοία μὲ τὸ θέμα· π.χ. ὁ κλητῆρ, ῶ κλητῆρ. Ὁ πράκτωρ, ῶ πράκτορ. Ὁ δικτάτωρ-ωρος, ῶ δικτάτωρ.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 60.—Νὰ κλιθοῦν τὰ παρακάτω ὀνόματα :

Ὁ ἀήρ, ὁ σωτήρ, ὁ κρατήρ, ὁ στατήρ, ὁ ζωστήρ, ὁ κλητῆρ, ὁ λαμπτήρ, ὁ φωστήρ, ὁ χαρακτήρ, ὁ πράκτωρ, ὁ αὐτοκράτωρ, ὁ εἰσπράκτωρ, ὁ ἀλέκτωρ, ὁ διδάκτωρ.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 61.—Θέσατε τὴν κατάλληλον πτώσιν εἰς τὰ ἐντὸς τῆς παρενθέσεως ὀνόματα :

Ἡ στέψις τῶν βυζαντινῶν (αὐτοκράτωρ) ἐγίνετο εἰς τὴν Ἀγίαν Σοφίαν. Ἡ ἐκκλησία τιμᾷ τοὺς (μάρτυς) τοῦ Χριστιανισμοῦ. Διὰ μέσου τοῦ (κρατῆρ) ἐξέρχεται ὁ καπνὸς καὶ ἡ λάβα τοῦ ἠφαιστείου. Οἱ

δικαστικοί (κλητήρ) καλοῦν τοὺς (μάρτυς) εἰς τὸ δικαστήριον. Τοῦ (ἐλέκτωρ) ἢ φωνὴ εἶναι καθαρὰ καὶ διαπεραστική. Οἱ (πράκτωρ) λαμβάνουν διαφόρους ὑποθέσεις. Ὁ προϊστάμενος καλεῖ τοὺς (κλητήρ).

Ὑγρόληκτα συγκοπτόμενα εἰς -ηρ

Πτώσ.	Ἑνικός ἀριθμὸς			
Ὄν.	ὁ πατήρ	ἡ μήτηρ	θυγάτηρ	γαστήρ
Γεν.	τοῦ πατρός	τῆς μητρός	θυγατρὸς	γαστρὸς
Δοτ.	τῷ πατρὶ	τῇ μητρὶ	θυγατρὶ	γαστρὶ
Αἰτ.	τὸν πατέρα	τὴν μητέρα	θυγατέρα	γαστέρα
Κλητ.	ὦ πάτερ	ὦ μήτερ	Θύγατερ	γαστήρ

Πληθυντικός ἀριθμὸς

Ὄν.	οἱ πατέρες	αἱ μητέρες	θυγατέρες	γαστέρες
Γεν.	τῶν πατέρων	τῶν μητέρων	θυγατέρων	γαστέρων
Δοτ.	τοῖς πατέρασι	ταῖς μητέρασι	θυγατέρασι	γαστέρασι
Αἰτ.	τοὺς πατέρας	τὰς μητέρας	θυγατέρας	γαστέρας
Κλητ.	ὦ πατέρες	ὦ μητέρες	θυγατέρες	γαστέρες

Πτώσ.	Ἑνικός ἀριθμὸς		Πληθυντικός ἀριθμὸς	
Ὄν.	ὁ ἀνὴρ	ἄστηρ	οἱ ἄνδρες	ἄστέρες
Γεν.	τοῦ ἀνδρός	ἀστέρος	τῶν ἀνδρῶν	ἀστέρων
Δοτ.	τῷ ἀνδρὶ	ἀστέρι	τοῖς ἀνδράσι	ἀστράσι
Αἰτ.	τὸν ἄνδρα	ἄστέρα	τοὺς ἄνδρας	ἄστέρας
Κλητ.	ὦ ἄνερ	ἄστηρ	ὦ ἄνδρες	ἄστέρες

Παρατηρήσεις

1. Μερικὰ ὑγρόληκτα ὀνόματα εἰς -ηρ (γεν. -ερος) συγκοπτοῦν τὸ πρὸ τοῦ χαρακτῆρος ρ, φωνῆεν ε καὶ λέγονται **συγκοπτόμενα**. Εἶναι δὲ αὐτὰ τὰ ἑξῆς : Ὁ πατήρ, ἡ μήτηρ, ἡ θυγάτηρ, ἡ γαστήρ, ὁ ἄστηρ, ὁ ἀνὴρ καὶ ἡ Δημήτηρ.

ΣΗΜ. Τὸ μὲν πατήρ, μήτηρ, θυγάτηρ καὶ γαστήρ συγκοπτοῦν τὸ ε εἰς τὴν γενικὴν καὶ δοτικὴν τοῦ ἐνικοῦ καὶ εἰς τὴν δοτικὴν τοῦ πληθυντικοῦ, τὸ δὲ ἀνὴρ καὶ Δημήτηρ εἰς ὅλας τὰς πτώσεις πλὴν τῆς ὀνομαστικῆς καὶ κλητικῆς τοῦ ἐνικοῦ, τὸ δὲ ἄστηρ μόνον εἰς τὴν δοτικὴν τοῦ πληθυντικοῦ.

2. Τὰ συγκοπτόμενα εἰς τὴν δοτικὴν τοῦ πληθυντικοῦ μετὰ τὴν συγκοπὴν τοῦ εἰ προσλαμβάνουν μεταξὺ τοῦ θέματος καὶ τῆς καταλήξεως ἓνα α βραχὺ· π.χ. πατήρ θέμα πάτερ-σι=πάτεροι—πατρι-σι=πατράσι.

3. Τὰ συγκοπτόμενα πατήρ, μήτηρ, θυγάτηρ, ἀνὴρ καὶ Δημήτηρ (πλὴν τοῦ γαστήρ καὶ ἀστήρ) σχηματίζουν τὴν κλητικὴν τοῦ ἐνικοῦ ὁμοίαν μὲ τὸ θέμα καὶ ἀναβιβάζουν τὸν τόνον· π.χ. ὦ πάτερ, ὦ μήτηρ, ὦ θυγάτερ, ὦ ἀνερ, ὦ Δήμητερ.

4. Εἰς τὸ ὄνομα ἀνὴρ μετὰ τὴν συγκοπὴν τοῦ εἰ καὶ ἀκριβῶς εἰς τὴν θέσιν αὐτοῦ προστίθεται ἐν δ χάριν εὐφωνίας. Π.χ. ἀνὴρ τοῦ ἀνδρός (θέμα ἄνερ) κατάληξις ος=ἄνερος=ἀνρός=ἀνδρός.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 62.— Νὰ κλιθοῦν τὰ ὀνόματα :

Ὁ φιλόπονος ἀνὴρ, ὁ φιλόστοργος πατήρ, ἡ καλὴ μήτηρ, ἡ ταπεινὴ θυγάτηρ, ἡ μικρὰ γαστήρ, ὁ λαμπρὸς ἀστήρ.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 63.— Νὰ τραποῦν αἱ παρακάτω προτάσεις εἰς τὸν πληθυντικόν :

Ἄρχηγός τῆς οἰκογενείας εἶναι ὁ πατήρ. Βοηθός τῆς μητρός εἶναι ἡ θυγάτηρ. Τὸ μικρὸν τέκνον δὲν ἀπομακρύνεται ἀπὸ τὴν μητέρα του. Ὁ ἀστήρ εἶναι οὐράνιον φωτεινὸν σῶμα. Ἡ πρᾶξις τοῦ ἀνδρός δεικνύει τὸν χαρακτῆρα του.

ζ'. Σιγμόληκτα

1. Σιγμόληκτα ὀνόματα λέγονται ὅσα ἔχουν θέμα τὸ ὁποῖον λήγει εἰς σ. Τὰ σιγμόληκτα εἶναι :

α) Τὰ λήγοντα εἰς τὴν ὀνομαστικὴν εἰς -ος καὶ εἰς -ας οὐδέτερα οὐσιαστικά : π.χ. τὸ ὄρος, τὸ ἔτος, τὸ κρέας, τὸ γῆρας.

β) Τὰ εἰς ης κύρια ὀνόματα. Π.χ. ὁ Ἡρακλῆς, ὁ Σωκράτης.

γ) Τὰ εἰς ως θηλυκά. Π.χ. ἡ αἰδώς.

1. Οὐδέτερα οὐσιαστικά -ος γεν. -ους

Πτώσ.	Ἐνικὸς ἀριθμὸς	
Ὀν.	τὸ γένος	τὸ ἄνθος
Γεν.	τοῦ γένους (γένεσ-ος)	τοῦ ἄνθους (ἄνθεσ-ος)
Δοτ.	τῷ γένει (γένεσ-ι)	τῷ ἄνθει (ἄνθεσ-ι)
Αἰτ.	τὸ γένος	τὸ ἄνθος
Κλητ.	ὦ γένος	ὦ ἄνθος

Πτώσ.	Πληθυντικός ἀριθμὸς			
Ὄν.	τὰ γένη (γένεσ-α)	τὰ ἄνθη (ἄνθεσ-α)		
Γεν.	τῶν γενῶν (γενέσ-ων)	τῶν ἀνθέων (ἀνθέσ-ων)		
Δοτ.	τοῖς γένεσι (γένεσ-σι)	τοῖς ἄνθεσι (ἄνθεσ-σι)		
Λίτ.	τὰ γένη (γένεσ-α)	τὰ ἄνθη (ἄνθεσ-α)		
Κλητ.	ὦ γένη (γένεσ-α)	ὦ ἄνθη (ἄνθεσ-α)		

Παρατηρήσεις

1. Τὰ οὐδέτερα σιγμολήκτα εἰς **ος** ἔχουν θέμα **εσ** καὶ σχηματίζουν τὴν ὀνομαστικὴν διὰ τῆς τροπῆς τοῦ πρὸ τοῦ χαρακτῆρος φωνήεντος **ε**, εἰς **ο**. Π.χ. θέμα γενεσ. ονομ. γένος, ἄνθεσ-ἄνθος.

2. Ὁ χαρακτήρ **σ** τῶν σιγμολήκτων, ὅταν εὑρίσκεται μεταξύ δύο φωνηέντων, ἀποβάλλεται. Τὰ φωνήεντα τὰ ὅποια συναπτῶνται μὲ τὴν ἀποβολὴν τοῦ **σ** συναιροῦνται ὡς ἑξῆς: τὸ **ε-ο** εἰς **ου**, τὸ **ε-ι** εἰς **ει**, τὸ **ε-α** εἰς **η** καὶ τὸ **ε-ω** εἰς **ω**.

3. Τὰ ὀνόματα ὄρος, ἄνθος καὶ χεῖλος δὲν συναιροῦνται εἰς τὴν γενικὴν τοῦ πληθυντικοῦ. π.χ. τῶν ὄρεων, τῶν ἀνθέων, τῶν χεϊλέων.

ΣΗΜ. Ἐκ τῶν εἰς **ος** οὐδετέρων σιγμολήκτων ἔχουν τὸ δίχρονον τῆς παραληγούσης μακρὸν τὰ ἑξῆς: Κύρος, μῖσος, ψῦχος, ρίγος, στίφος, ξίφος.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 64.— Νὰ κλιθοῦν κατὰ τὸ γένος τὰ παρακάτω ὀνόματα:

Τὸ ἔθνος, τὸ βάθος, τὸ μῆκος, τὸ κράτος, τὸ πλῆθος, τὸ σκεῦος, τὸ κέρδος, τὸ μέρος, τὸ ὕψος, τὸ μέγεθος, τὸ δάσος, τὸ μῖσος, τὸ πάθος, τὸ νέφος, τὸ κάλλος.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 65.— Τρέπατε τὰς παρακάτω προτάσεις εἰς τὸν πληθυντικὸν ἀριθμὸν:

Τὸ βέλος ἦτο ὄπλον τῶν ἀρχαίων. Τὸ ὑπερβολικὸν κέρδος δὲν εἶναι ἠθικόν. Τὸ μῖσος φθείρει τὸν ἄνθρωπον. Τοῦ ξίφους ἡ αἰχμὴ εἶναι λεπτή. Τοῦ ὄρους ἡ κορυφή εἶναι γυμνή. Τὸ πλάτος τοῦ ἀρχαίου τείχους ἦτο μέγα. Ὁ φυσιολάτρης ἀγαπᾷ καὶ προστατεύει τὸ δάσος. Τὸ ζωηρὸν χρῶμα τοῦ ἄνθους προσελκύει τὸ ἔντομον. Τὸ ἄλλος εἶναι ὁ πνεύμων τῆς πόλεως.

2. Ουδέτερα εις -ας

Πτώσ.	Ἐνικὸς ἀριθμὸς		Πληθυντικὸς ἀριθμὸς		
᾽Ον.	τὸ κρέας	πέρας	τὰ κρέατα	πέρατα	
Γεν.	τοῦ πρέατος	πέρατος	τῶν κρεάτων	περάτων	
Δοτ.	τῷ κρέατι	πέρατι	τοῖς κρέασι	πέρασι	
Αἰτ.	τὸ κρέας	πέρας	τὰ κρέατα	πέρατα	
Κλητ.	ὦ κρέας	πέρας	ὦ κρέατα	πέρατα	

1. Τὰ ἄρσενικά εις -ας σιγμόληκτα κλίνονται ὡς ὀδοντοφωνόληκτα· εἶναι δὲ τὰ ἐξῆς : τὸ κρέας, τὸ πέρας, τὸ τέρας, τὸ γέρας, τὸ γῆρας.

3. Κύρια Σιγμόληκτα εις -ης γεν. -ους

Πτώσ.	Ἐνικὸς ἀριθμὸς			
᾽Ον.	ὁ Σωκράτης	ὁ Περικλῆς	(Περικλέ-ης)	
Γεν.	τοῦ Σωκράτους (εσ-ος)	τοῦ Περικλέους	(Περικλέεσος)	
Δοτ.	τῷ Σωκράτει (εσ-ι)	τῷ Περικλεῖ	(Περικλέεσ-ι)	
Αἰτ.	τὸν Σωκράτη (εσ-α)	τὸν Περικλέα	(Περικλέεσα)	
Κλητ.	ὦ Σώκρατες	ὦ Περικλείς	(Περικλίεες)	

Παρατηρήσεις

1. Τὰ ἄρσενικά κύρια ὀνόματα εις -ης σχηματίζουν τὴν ὀνομαστικὴν τοῦ ἐνικοῦ ἀπὸ τὸ ἰσχυρὸν θέμα-ης, τὰς δὲ ἄλλας πτώσεις ἀπὸ τὸ ἀσθενὲς θέμα -εσ.

2. Τὰ εις ης κύρια ὀνόματα πλὴν τῶν κληῆς, λαμβάνουν εἰς τὴν αἰτιατικὴν τὸ γράμμα ν καὶ σχηματίζουν αὐτὴν κατὰ τὰ πρωτόκλιτα· π.χ. τὸν Σωκράτη καὶ Σωκράτην, τὸν Δημοσθένη καὶ Δημοσθένην.

3. Τὰ κύρια ὀνόματα εις ης σχηματίζουν τὴν κλητικὴν τοῦ ἐνικοῦ ὁμοίαν μὲ τὸ θέμα καὶ ἀναβιβάζουν τὸν τόνον. Π.χ. ὦ Σώκρατες, ὦ Δημόσθενες.

4. Θηλυκὰ σιγμόληκτα εις -ως

᾽Ονομ. ἢ αἰδώσ γεν. τῆς αἰδοῦς (αἰδός-ος αἰδό-ος αἰδοῦς)
 Δοτ. τῇ αἰδοῖ (αἰδόσι) αἰτ. τὴν αἰδῶ (αἰδόσα) κλητ. ὦ αἰδῶς.

Κατὰ τὸ αἰδῶς (ἐντροπή) κλίνεται καὶ τὸ ἤως (γλυκοχάραγμα — αὐγή).

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 66.— Κλίνατε τὰ ἑξῆς ὀνόματα :

Κατὰ τὸ Σωκράτης :

Ὁ Δημοσθένης, ὁ Ἀριστομένης, ὁ Διογένης, ὁ Ἀριστοτέλης, ὁ Ἀριστοφάνης, ὁ Χαραλάμπης.

Κατὰ τὸ Περικλῆς :

Ὁ Ἡρακλῆς, ὁ Θεμιστοκλῆς, ὁ Ἀγαθοκλῆς.

Τονισμὸς τῶν μονοσυλλάβων τριτοκλίτων.

1. Ὅλαι αἱ πτώσεις τῶν οὐσιαστικῶν τονίζονται εἰς τὴν συλλαβὴν εἰς τὴν ὁποίαν τονίζεται καὶ ἡ ὀνομαστική, ἐκτὸς ἐὰν ἐμποδίζῃ τοῦτο ὁ χρόνος τῆς ληγοῦσης. Π.χ. ὁ ἦρως τοῦ ἦρως, ἡ λαμπὰς τῆς λαμπάδος.

2. Τὰ μονοσύλλαβα οὐσιαστικά τῆς τρίτης κλίσεως δὲν ἀκολουθοῦν τὸν ἀνωτέρω κανόνα καὶ τονίζονται εἰς τὴν γενικὴν καὶ δοτικὴν τοῦ ἐνικοῦ καὶ πληθυντικοῦ εἰς τὴν λήγουσαν. Π.χ. μὴν, μηνός, μηνί, μηνῶν, μησί. Ἡ ρις -νος, ὁ ποῦς- δός, ἡ κλεις -δός, ἡ φλόξ -γός, ἡ προῖξ -κός, ὁ βῆξ -χός, ὁ γύψ -πός, ἡ αἶξ -γός.

3. Ἀπὸ τὰ μονοσύλλαβα ἐξαιροῦνται καὶ τονίζονται εἰς τὴν γενικὴν τοῦ πληθυντικοῦ εἰς τὴν παραλήγουσαν τὰ ἑξῆς : φῶς (φῶτων) οὖς (ᾠτων) Τρῶς (Τρώων) παῖς (παίδων) δᾶς (δάδων) Θῶς (Θῶων).

4. Ἡ ἀσυναίρετος ὀνομαστικὴ αἰτιατικὴ καὶ κλητικὴ, ὅταν τονίζεται εἰς τὴν λήγουσαν ὀξύνεται. Ἐξαιροῦνται καὶ περισπῶνται α) τὰ μονοσύλλαβα οὐσιαστικά τῆς τρίτης κλίσεως τὰ ὅποια λαμβάνουν εἰς τὴν αἰτιατικὴν τὴν κατάληξιν *v*. Π.χ. ὁ βοῦς τὸν βοῦν, ἡ γραῦς, τὴν γραῦν, ὁ μῦς τὸν μῦν, ἡ δρυς τὴν δρῦν. β) Τὸ ὄνομα γλαῦξ καὶ τὰ οὐδέτερα πῦρ, φῶς οὖς. γ) Ὅλαι αἱ κλητικαὶ αἱ ὁποῖαι τελειῶνουν εἰς δίφθογγον. Π.χ. ᾧ ἱερεῦ, ᾧ βοῦ, ᾧ παῖ.

Ἄνωμαλα ὀνόματα.

Ἄνωμαλα ὀνόματα λέγονται ὅσα δὲν κλίνονται ὁμαλῶς. Ταῦτα εἶναι :

1. Τὰ Μεταπλαστά.

Μεταπλαστά λέγονται ὅσα κλίνονται μὲν κατὰ μίαν ὀρισμένην κλίσιν εἰς ὅλας τὰς πτώσεις, ἀλλὰ τὸ θέμα των μεταβάλλεται (μεταπλάσσεται). Π.χ.

Τὸ γόνυ, τοῦ γόνατος, τῷ γόνατι, τὸ γόνυ—τὰ γάνατα, τῶν γονάτων, τοῖς γόνασι, τὰ γόνατα.

Ἡ γυνή, τῆς γυναικός, τῇ γυναικί, τὴν γυναῖκα, ὡ γύναι—αἱ γυναῖκες, τῶν γυναικῶν, ταῖς γυναίξι, τὰς γυναῖκας, ὡ γυναῖκες.

Τὸ δόρυ, τοῦ δόρατος, τῷ δόρατι, τὸ δόρυ—τὰ δόαρατα, τῶν δοράτων, τοῖς δόρασι, τὰ δόρατα.

Ὁ Ζεὺς, τοῦ Διός, τῷ Δίϊ, τὸν Δία.

Τὸ ἥπαρ τοῦ ἥπατος, τῷ ἥπατι, τὸ ἥπαρ—τὰ ἥπατα τῶν ἥπατων, τοῖς ἥπασι, τὰ ἥπατα.

Ἡ κλείς, τῆς κλειδός, τῇ κλειδί, τὴν κλείν, ὡ κλείς—αἱ κλείδες, τῶν κλειδῶν, ταῖς κλεισί, τὰς κλείς, ὡ κλείδες.

Ὁ (ἡ) κύων, τοῦ κυνός, τῷ κυνί, τὸν κύνα, ὡ κύων—οἱ κύνες, τῶν κυνῶν, τοῖς κυσί, τοὺς κύνας ὡ κύνες.

Ἡ ναῦς, τῆς νεώς, τῇ νηί, τὴν ναῦν, ὡ ναῦ—οἱ νῆες τῶν νεῶν, ταῖς ναυσί, τὰς ναῦς, ὡ νῆες.

Τὸ οὖς, τοῦ ὠτός, τῷ ὠτί, τὸ οὖς—τὰ ὠτα, τῶν ὠτων, τοῖς ὠσί, τὰ ὠτα.

Τὸ ὕδωρ, τοῦ ὕδατος, τῷ ὕδατι, τὸ ὕδωρ—τὰ ὕδατα, τῶν ὕδατων, τοῖς ὕδασι, τὰ ὕδατα.

Τὸ φῶς, τοῦ φωτός, τῷ φωτί, τὸ φῶς—τὰ φῶτα, τῶν φώτων τοῖς φωσί, τὰ φῶτα.

Τὸ φρέαρ, τοῦ φρέατος, τῷ φρέατι, τὸ φρέαρ—τὰ φρέατα, τῶν φρεάτων, τοῖς φρέασι, τὰ φρέατα.

Ἡ χεῖρ, τῆς χειρός, τῇ χειρί, τὴν χεῖρα, ὡ χεῖρ—αἱ χεῖρες τῶν χειρῶν, ταῖς χερσί, τὰς χεῖρας, ὡ χεῖρες.

2. Διπλογενῆ ἢ ἑτερογενῆ

Διπλογενῆ λέγονται ὅσα εἰς τὸν πληθυντικὸν ἀριθμὸν ἔχουν καὶ ἕτερον γένος. Π.χ. ὁ δεσμὸς—οἱ δεσμοὶ καὶ τὰ δεσμά. Ὁ καπνὸς—οἱ καπνοὶ καὶ τὰ καπνά. Ὁ ναῦλος—οἱ ναῦλοι καὶ τὰ ναῦλα. Ὁ σταθμὸς—οἱ σταθμοὶ καὶ τὰ σταθμά. Ὁ πλοῦτος καὶ τὰ πλούτη.

3. Ἐτερόκλητα

Ἐτερόκλητα λέγονται ὅσα εἰς τὸν ἐνικὸν ἀριθμὸν κλίνονται κατὰ μίαν κλίσιν, εἰς δὲ τὸν πληθυντικὸν κατ' ἄλλην. Π.χ. τὸ πῦρ, τοῦ πυρός, τῷ πυρί, τὸ πῦρ—τὰ πύρα, τῶν πυρῶν, τοῖς πυροῖς, τὰ πυρά. Ἡ ὀκᾶ τῆς ὀκάς, τῇ ὀκᾶ, τὴν ὀκᾶν, ὡ ὀκᾶ—αἱ ὀκάδες, τῶν ὀκάδων, τὰς ὀκάδας, ὡ ὀκάδες.

4. Ἰδιόκλητα

Ἰδιόκλητα λέγονται ὅσα δὲν κλίνονται κατὰ μίαν τῶν τριῶν κλίσεων, ἀλλὰ κατὰ (ιδίαν) ἰδιαιτέραν κλίσιν. Ταῦτα δὲ εἶναι μερικά ὀνόματα ξενικά· π.χ. Ὁ Ἰησοῦς, ὁ καφῆς κλπ.

5. Ἐλλειπτικά

Ἐλλειπτικά λέγονται ὅσα ὀνόματα κλίνονται μόνον εἰς τὸν ἀριθμὸν τὸν ὁποῖον εὐρίσκονται. Εἶναι δὲ ταῦτα :

α) Τὰ κύρια ὀνόματα· π.χ. Αἱ Ἀθηναί, οἱ Δελφοί, ὁ Πειραιεύς, ὁ Ὀλυμπος κ.λ.π.

β) Τὰ ὀνόματα τῶν μετάλλων· π.χ. ὁ σίδηρος, ὁ ἄργυρος.

γ) Τὰ ὀνόματα τῶν ἑορτῶν· π.χ. τὰ ὀλύμπια, τὰ παναθηναία, τὰ χριστούγεννα κ.λ.π.

δ) Τὰ ὀνόματα ἀήρ, αἰθήρ, γῆ, αἱ δυσμαί, τὸ ἔαρ, τὰ ἔγκατα, τὸ μέλι.

6. Ἀκλιτα

Ἀκλιτα λέγονται ὅσα δὲν κλίνονται. Ταῦτα εἶναι :

α) Μερικά ξενικά κύρια ὀνόματα· π.χ. ὁ Ἀδάμ, ὁ Δαυίδ.

β) Τὰ ὀνόματα τῶν γραμμάτων τοῦ ἀλφαβήτου· π.χ. τὸ ἄλφα, τὸ βῆτα κλπ.

γ) Τὰ ἀριθμητικά ἀπὸ τοῦ πέντε μέχρι τοῦ ἑκατόν.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 67.— Τρέψατε τὰς κάτωθι προτάσεις εἰς τὸν πληθυντικὸν ἀριθμὸν:

Τὸ ὕδωρ τοῦ ποταμοῦ ἐπλημμύρισε καὶ κατέστρεψε τὸν ἀγρόν. Ὁ κύων εἶναι πιστὸς φύλαξ τῆς οἰκίας. Ἡ γυνὴ ἐκτελεῖ τὰς οἰκιακὰς ἐργασίας. Διὰ τῆς χειρὸς ἐργαζόμεθα. Τὸ δόρυ ἦτο ὄπλον τῶν ἀρχαίων. Τὸ πῦρ εἰς τὸν πόλεμον διατάσσει ὁ ἀξιωματικὸς.

ΕΠΙΘΕΤΑ

Παραδείγματα :

Ὁ καλὸς διδάσκαλος, ἡ καλὴ μήτηρ, τὸ καλὸν παιδίον.

Ὁ πράσινος κῆπος, ἡ πρασίνη πεδιάς, τὸ πράσινον δένδρον.

Εἰς τὸ πρῶτον παράδειγμα ἡ λέξις **καλὸς** φανερώνει τί λογῆς εἶναι ὁ διδάσκαλος, ἤτοι τὴν ιδιότητα τοῦ οὐσιαστικοῦ. Εἰς τὸ δεύτερον παράδειγμα ἡ λέξις **πράσινος** φανερώνει τί λογῆς εἶναι ὁ κῆπος, ἤτοι τὴν ποιότητα τοῦ οὐσιαστικοῦ.

1. Αἱ λέξεις αἱ ὁποῖαι φανερώνουν τὴν ποιότητα ἢ τὴν ιδιότητα τῶν οὐσιαστικῶν λέγονται **Ἐπιθέτα**.

ΣΗΜ. Τὸ Ἐπίθετον διακρίνεται ἀπὸ τὸ οὐσιαστικόν, διότι αὐτὸ ἔχει τρία γένη. Π.χ. ὁ καλός, ἡ καλή, τὸ καλόν· ἐνῶ τὸ οὐσιαστικόν εὐρίσκεται εἰς ἓν μόνον γένος.

Διαίρεσις ἐπιθέτων

Παραδείγματα :

- ἽΟ λευκὸς χάρτης, ἡ λευκὴ περιστέρα, τὸ λευκὸν ἔνδυμα.
- ἽΟ εὐσεβῆς πατήρ, ἡ εὐσεβῆς μήτηρ, τὸ εὐσεβὲς τέκνον.
- ἽΟ φυγὰς ἀνὴρ, ἡ φυγὰς γυνή.

1. Τὰ ἐπίθετα κατὰ τὸ γένος καὶ τὴν κατάληξιν αὐτῶν διαίρουνται :

- α) Εἰς τριγενῆ καὶ τρικατάληκτα.
- β) Εἰς τριγενῆ καὶ δικατάληκτα.
- γ) Εἰς διγενῆ καὶ μονοκατάληκτα.

2. Τριγενῆ καὶ τρικατάληκτα λέγονται τὰ ἐπίθετα τὰ ὁποῖα ἔχουν τρία γένη καὶ ἰδιαιτέραν κατάληξιν διὰ κάθε γένος· π.χ. ὁ σοφός, ἡ σοφή, τὸ σοφόν.

3. Τριγενῆ καὶ δικατάληκτα λέγονται τὰ ἐπίθετα τὰ ὁποῖα ἔχουν τρία γένη καὶ δύο καταλήξεις· ἤτοι μίαν διὰ τὸ ἄρσενικόν καὶ θηλυκόν καὶ μίαν διὰ τὸ οὐδέτερον· π.χ. ὁ ἐπιμελής, ἡ ἐπιμελής, τὸ ἐπιμελές.

4. Διγενῆ καὶ μονοκατάληκτα λέγονται τὰ ἐπίθετα τὰ ὁποῖα ἔχουν δύο γένη καὶ μίαν μόνον κατάληξιν καὶ διὰ τὸ ἄρσενικόν καὶ διὰ τὸ θηλυκόν· π.χ. ὁ βλάξ, ἡ βλάξ.

Τὰ τριγενῆ καὶ τρικατάληκτα ἐπίθετα λήγουν :

εἰς	-ος	-ῆ	-ον	καλός, καλή, καλόν.
»	-ος	-α	-ον	καθαρός, καθαρά, καθαρόν,
»	-οῦς	-ῆ	-οῦν	ἀπλοῦς, ἀπλή, ἀπλοῦν
»	-οῦς	-ᾶ	-οῦν	ἀργυροῦς, ἀργυρᾶ, ἄργυροῦν
»	-ύς	-εῖα	-ὺ	ταχύς, ταχεῖα, ταχύ.
»	-εἰς	-εσσα	-εν	χαρίεις, χαρίεσσα, χαρίεν.
»	-ας	-αινα	-αν	μέλας, μέλαινα, μέλαν.
»	-ᾶς	-ᾶσα	-ᾶν	πᾶς, πᾶσα, πᾶν.

Τὰ τριγενῆ καὶ δικατάληκτα ἐπίθετα λήγουν :

εἰς	-ος	-ος	-ον	ὁ ἄδικος, ἡ ἄδικος, τὸ ἄδικον
»	-ων	-ων	-ον	ὁ εὐδαίμων, ἡ εὐδαίμων, τὸ εὐδαίμων
»	-ης	-ης	-ες	ὁ εὐσεβής, ἡ εὐσεβής, τὸ εὐσεβές.

ΕΠΙΘΕΤΑ ΤΗΣ ΔΕΥΤΕΡΑΣ ΚΛΙΣΕΩΣ

α') Τρικατάληκτα

Πτώσεις	Ἐνικὸς ἀριθμὸς		
Ὄν.	ὁ καλ-ὸς	ἡ καλ-ή	τὸ καλ-ὸν
Γεν.	τοῦ καλ-οῦ	τῆς καλ-ῆς	τοῦ καλ-οῦ
Δοτ.	τῷ καλ-ῷ	τῇ καλ-ῇ	τῷ καλ-ῷ
Αἰτ.	τόν καλ-ὸν	τήν καλ-ήν	τὸ καλ-ὸν
Κλητ.	ὦ καλ-ε	ὦ καλ-ή	ὦ καλ-ὸν

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Ὄν.	οἱ καλ-οὶ	αἱ καλ-αὶ	τὰ καλ-ὰ
Γεν.	τῶν καλ-ῶν	τῶν καλ-ῶν	τῶν καλ-ῶν
Δοτ.	τοῖς καλ-οῖς	ταῖς καλ-αῖς	τοῖς καλ-οῖς
Αἰτ.	τούς καλ-οὺς	τάς καλ-ὰς	τὰ καλ-ὰ
Κλητ.	ὦ καλ-οὶ	ὦ καλ-αὶ	ὦ καλ-ὰ

Πτώσεις Ἐνικὸς ἀριθμὸς

Ὄν.	ὁ ἅγι-ος	ἡ ἅγι-α	τὸ ἅγι-ον
Γεν.	τοῦ ἅγι-ου	τῆς ἅγι-ας	τοῦ ἅγι-ου
Δοτ.	τῷ ἅγι-ῳ	τῇ ἅγι-ᾳ	τῷ ἅγι-ῳ
Αἰτ.	τόν ἅγι-ον	τήν ἅγι-αν	τὸ ἅγιον
Κλητ.	ὦ ἅγι-ε	ὦ ἅγι-α	ὦ ἅγι-ον

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Ὄν.	οἱ ἅγι-οι	αἱ ἅγι-αι	τὰ ἅγι-α
Γεν.	τῶν ἅγι-ων	τῶν ἅγι-ων	τῶν ἅγι-ων
Δοτ.	τοῖς ἅγι-οις	ταῖς ἅγι-αῖς	τοῖς ἅγι-οις
Αἰτ.	τούς ἅγι-οὺς	τάς ἅγι-αίς	τὰ ἅγι-α
Κλητ.	ὦ ἅγι-οὶ	ὦ ἅγι-αι	ὦ ἅγι-α

Παρατηρήσεις

1. Τὰ ἐπίθετα τῆς β' κλίσεως εἰς μὲν τὸ ἀρσενικὸν καὶ οὐδέτερον κλίνονται ἀκριβῶς ὅπως τὰ ἀρσενικά καὶ οὐδέτερα οὐσιαστικά τῆς

β' κλίσεως, εἰς δὲ τὸ θηλυκὸν ὅπως τὰ θηλυκὰ οὐσιαστικά τῆς α' κλίσεως.

2. Τὸ θηλυκὸν τῶν εἰς -ος δευτεροκλίτων ἐπιθέτων σχηματίζεται εἰς α, ὅταν πρὸ τοῦ -ος ὑπάρχη φωνήεν ἢ δίφθογγος ἢ ρ· π.χ. ἄξιος-ἄξια, δίκαιος-δικαία, καθαρὸς-καθάρᾳ. Ἐξαιρεῖται τὸ ὄγδος-ὄγδοή. Εἰς ὅσα ὑπάρχει πρὸ τοῦ -ος σύμφωνον σχηματίζουν τὸ θηλυκὸν εἰς -η· π.χ. ἀγαθὸς ἀγαθῆ.

3. Τὸ α τοῦ θηλυκοῦ τῶν εἰς -ος δευτεροκλίτων ἐπιθέτων εἶναι μακρόν· π.χ. ὁ δίκαιος, ἡ δικαία.

4. Ἡ ὀνομαστικὴ καὶ ἡ γενικὴ τοῦ πληθυντικοῦ τῶν θηλυκῶν εἰς -ος δευτεροκλίτων τονίζεται εἰς ἐκείνην τὴν συλλαβὴν εἰς τὴν ὁποίαν τονίζεται καὶ ἡ ὀνομαστικὴ καὶ γενικὴ τοῦ ἀρσενικοῦ γένους· π.χ. ἀρσενικόν· οἱ ἅγιοι τῶν ἁγίων, θηλυκόν· αἱ ἅγιοι τῶν ἁγίων.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 68.— Τρέψατε τὰς παρακάτω προτάσεις εἰς τὸν πληθυντικὸν ἀριθμὸν·

Δικαία ἦτο ἡ ἀπόφασις τοῦ δικαστηρίου. Ὁ πονηρὸς ἄνθρωπος εἶναι μισητός. Ἡ θυγάτηρ πρέπει νὰ εἶναι ταπεινή. Ἡ αἵθουσά μας εἶναι ψυχρά. Ἡ ἀηδὼν ἔχει ὠραίαν φωνήν. Τὸν γενναῖον στρατιώτην παρασημοφορεῖ ὁ στρατηγός. Ἡ ἀρχαία Ἑλληνίς δὲν ἐλάμβανε μέρος εἰς τοὺς ἀγῶνας.

β'. Δικατάληκτα β' κλίσεως

Πτώσ.	Ἐνικὸς ἀριθμὸς		
Ὀν.	ὁ ἔνδοξος	ἡ ἔνδοξ-ος	τὸ ἔνδοξ-ον
Γεν.	τοῦ ἐνδόξ-ου	τῆς ἐνδόξ-ου	τοῦ ἐνδόξ-ου
Δοτ.	τῶ ἐνδόξ-ω	τῇ ἐνδόξ-ω	τῶ ἐνδόξ-ω
Αἰτ.	τὸν ἐνδοξ-ον	τὴν ἐνδοξ-ον	τὸ ἐνδοξ-ον
Κλητ.	ὦ ἐνδοξ-ε	ὦ ἐνδοξ-ε	ὦ ἐνδοξ-ον

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Ὀν.	οἱ ἐνδοξ-οι	αἱ ἐνδοξ-οι	τὰ ἐνδοξ-α
Γεν.	τῶν ἐνδόξ-ων	τῶν ἐνδόξ-ων	τῶν ἐνδόξ-ων
Δοτ.	τοῖς ἐνδόξ-οις	ταῖς ἐνδόξ-οις	τοῖς ἐνδόξοις
Αἰτ.	τούς ἐνδόξ-ους	τάς ἐνδόξ-ους	τὰ ἐνδοξ-α
Κλητ.	ὦ ἐνδοξ-οι	ὦ ἐνδοξ-οι	ὦ ἐνδοξ-α

Παρατηρήσεις

1. Τὰ εἰς **-υς** γεν. **-ος** ἐπιθέτα ἔχουν δύο θέματα. Εἰς τὴν ὀνομαστικήν, αἰτιατικήν καὶ κλητικήν τοῦ ἄρσενικοῦ καὶ οὐδετέρου ἔχουν θέμα εἰς **υ** καὶ εἰς ὅλας τὰς ἄλλας πτώσεις ἔχουν θέμα εἰς **ε**.

2. Ἡ ὀνομαστική τοῦ ἐνικοῦ σχηματίζεται μὲ τὴν κατάληξιν **-ς** καὶ ἡ κλητική εἶναι ὁμοία μὲ τὸ θέμα· π.χ. τα-χὺς κλητ. ὦ ταχύ.

3. Τὸ θηλυκὸν τῶν εἰς **-υς -εἰα -υ** ἐπιθέτων σχηματίζεται ἐκ τοῦ θέματος εἰς **ε** μὲ τὴν προσθήκην τῆς καταλήξεως **-ια** καὶ τὸ **ε** μετὰ τοῦ **ι** συναϊρεῖται εἰς **ει**· π.χ. ταχε+ια=ταχεῖα.

4. Τὸ **α** τοῦ θηλυκοῦ τῶν τριτοκλίτων ἐπιθέτων εἶναι βραχύ· π.χ. πᾶσα, ταχεῖα.

5. Ἡ γενικὴ πληθυντικὴ τοῦ θηλυκοῦ τῶν ἐπιθέτων τονίζεται εἰς τὴν λήγουσαν καὶ περισπᾶται· π.χ. πασῶν, τῶν μελαινῶν, τῶν ταχειῶν.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 72.—Νὰ κλιθοῦν τὰ ὀνόματα.

Βαρύς, βραδύς, γλυκύς, εὐρύς, ὀξύς, παχύς, πλατύς, θῆλυς, ἡμισυς.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 73.—Θέσατε τὰ ἐντὸς τῆς παρενθέσεως ἐπιθέτα εἰς τὴν ἀρμόζουσαν πτώσιν.

Διὰ τῆς (εὐθύς) ὁδοῦ κερδίζομεν χρόνον. Ἡ (ὀξύς) γωνία εἶναι μικρότερα τῆς ὀρθῆς. Τοῦ (βραδύς) ἐργάτου ἡ ἀπόδοσις τῆς ἐργασίας εἶναι μικρά. Τὴν (γλυκύς) φωνὴν τῆς ἀηδόνος ἀπολαμβάνει ὁ βοσκός. Οἱ ὑψηλοὶ ἤχοι λέγονται (ὀξύς), οἱ δὲ χαμηλοὶ (βαρύς). Αἱ αἰθουσαι τοῦ σχολείου εἶναι (εὐρύς). Ἡ (γλυκύς) γλῶσσα καταπραῖνει τὸν θυμόν. Ἡ τάφος τοῦ τείχους εἶναι (βαθύς).

Β'. ΣΥΜΦΩΝΟΛΗΚΤΑ

1. Ἀφωνόληκτα Ἐπιθέτα

1. Ἀφωνόληκτα τρικατάληκτα ἐπιθέτα εἶναι τὰ ἔχοντα χαρακτηριστικῶς **-ντ**. Ταῦτα λήγουν εἰς τὴν ὀνομαστικήν τοῦ ἐνικοῦ,

α) Εἰς **-ας -ασα -αν** πᾶς, πᾶσα, πᾶν.

β) Εἰς **-εις -εσσα -εν** χαρίεις, χαρίεσσα, χαρίεν.

γ) Εἰς **-ων -ουσα -ον** ἑκών, ἑκούσα, ἑκόν.

Παραδείγματα ἔχοντα θέμα εἰς ντ.

	Ἐνικὸς ἀριθμὸς		
Πτώσ	Θέμα παντ-		
Ὄν.	ὁ πᾶς	ἡ πᾶσα	τὸ πᾶν
Γεν.	τοῦ παντ-ός	τῆς πάσ-ης	τοῦ παντ-ός
Δοτ.	τῶ παντ-ὶ	τῇ πάσ-ῃ	τῶ παντ-ὶ
Αἰτ.	τὸν πάντ-α	τὴν πᾶσ-αν	τὸ πᾶν
Κλητ.	ὦ πᾶς	ὦ πᾶσα	ὦ πᾶν

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Ὄν.	οἱ πάντ-ες	αἱ πᾶσ-αι	τὰ πάντ-α
Γεν.	τῶν πάντ-ων	τῶν πασῶν	τῶν πάντ-ων
Δοτ.	τοῖς πᾶσ-ι	ταῖς πάσ-αις	τοῖς πᾶσ-ι
Αἰτ.	τούς πάντ-ας	τάς πάσ-ας	τὰ πάντ-α
Κλητ.	ὦ πάντ-ες	ὦ πᾶσ-αι	ὦ πάντ-α

Ἐνικὸς ἀριθμὸς

Θέμα χαριεντ-

Ὄν.	ὁ χαριεῖς	ἡ χαριεσσα	τὸ χαριεν
Γεν.	τοῦ χαριεντ-ός	τῆς χαριέσσ-ης	τοῦ χαριεντ-ός
Δοτ.	τῶ χαριεντ-ι	τῇ χαριέσσ-ῃ	τῶ χαριεντ-ι
Αἰτ.	τὸν χαριεντ-α	τὴν χαριέσσ-αν	τὸ χαριεν
Κλητ.	ὦ χαριεν	ὦ χαριεσσα	ὦ χαριεν

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Ὄν.	οἱ χαριεντ-ες	αἱ χαριεσσ-αι	τὰ χαριεντ-α
Γεν.	τῶν χαριεντ-ων	τῶν χαριεσσ-ῶν	τῶν χαριεντ-ων
Δοτ.	τοῖς χαριε-σι	ταῖς χαριέσσ-αις	τοῖς χαριε-σι
Αἰτ.	τούς χαριεντ-ας	τάς χαριέσσ-ας	τὰ χαριεντ-α
Κλητ.	ὦ χαριεντ-ες	ὦ χαριεσσ-αι	ὦ χαριεντ-α

Παρατηρήσεις

1. Ἡ ἐνικὴ ὀνομαστικὴ τοῦ ἀρσενικοῦ τῶν ἐπιθέτων τούτων σχηματίζεται μὲ τὴν προσθήκην τῆς καταλήξεως **ς** εἰς τὸ τέλος τοῦ θέματος, ὅποτε τὸ **ντ** πρὸ τοῦ **σ** ἀποβάλλεται καὶ τὸ πρὸ αὐτοῦ βραχὺ ἐκτείνεται εἰς μακρόν· π.χ. θέμα παντ+ς=παντς πᾶς.

2. Ἡ ἐνικὴ ὀνομαστικὴ τοῦ οὐδετέρου σχηματίζεται μὲ τὸν τύπον τοῦ θέματος ἀποκοπτομένου τοῦ **τ**· π.χ. παντ=πᾶν.

ΣΗΜ. Τὸ θηλυκὸν τῶν εἰς **-ας -ασα -αν** καὶ **-ων -ουσα -ον** σχηματίζεται διὰ τῆς προσθήκης τῆς καταλήξεως **-ια** ὡς ἐξῆς: Ὁ χαρακτήρ **τ** μὲ τὸ **ι** γίνεται **σσ**, τὸ **εν** **σ** φεύγει καὶ τὸ **ν** πρὸ τοῦ **σ** ἀποβάλλεται καὶ τὸ μὲν **α** βραχὺ ἐκτείνεται εἰς **α** μακρόν τὸ δὲ **ο** εἰς **ου**. Π.χ. θέμα παντ+ια=πάντια=πάνσσα=πάνσα=πᾶσα, θέμα ἐκόντ+ια=ἐκόνσσα=ἐκόνσα=ἐκούσα.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 74.—Τὰ ἐντὸς τῆς παρενθέσεως ἐπίθετα νὰ γραφοῦν εἰς τὴν ἀρμόζουσαν πτώσιν.

(Πᾶς) ἡ ἀνθρωπότης ὑποφέρει ἐκ τοῦ πολέμου. (Πᾶς) ἀνθρώπου προτέρημα εἶναι ἡ ἀρετὴ. Εἰς (πᾶς) περίπτωσιν πρέπει νὰ καταφεύγωμεν εἰς τὸν Θεόν. (Πᾶς) τὰ πράγματα πρέπει νὰ εὐρίσκωνται εἰς τὴν θέσιν των. (Πᾶς) αἱ μαθήτριάι ἔλαβον μέρος εἰς τὰς ἐπιδείξεις.

2. Ἐνρινόληκτα καὶ Ὑγρόληκτα Ἐπίθετα

α'. τρικατάληκτα ἔχοντα θέμα εἰς -ν

Πτώσεις	Ἐνικὸς ἀριθμὸς		
	Θέμα μελαν-		
᾽Ον.	ὁ μέλας	ἡ μέλαινα	τὸ μέλαν
Γεν.	τοῦ μέλαν-ος	τῆς μελαίνης	τοῦ μέλαν-ος
Δοτ.	τῶ μέλαν-ι	τῆ μελαίνης	τῶ μέλαν-ι
Αἰτ.	τόν μέλαν-α	τὴν μέλαιναν	τὸ μέλαν
Κλητ.	ὦ μέλαν	ὦ μέλαινα	ὦ μέλαν

Πληθυντικός ἀριθμὸς

Ὄν.	οἱ μέλαν-ες	αἱ μέλαιν-αι	τὰ μέλαν-α
Γεν.	τῶν μελάν-ων	τῶν μελαιν-ῶν	τῶν μελάν-ων
Δοτ.	τοῖς μέλα-σι	ταῖς μελαίν-αις	τοῖς μέλα-σι
Λίτ.	τούς μέλαν-ας	τάς μελαίν-ας	τὰ μέλαν-α
Κλητ.	ὦ μέλαν-ες	ὦ μέλαιν-αι	ὦ μέλαν-α

Παρατηρήσεις

1. Ἡ ἐνική ὀνομαστική τοῦ ἀρσενικοῦ τῶν ἐπιθέτων τῶν ὁποίων τὸ θέμα λήγει εἰς **ν** προσλαμβάνει τὴν κατάληξιν **ς**. Ὁ χαρακτήρ **ν** πρὸ τοῦ **ς** ἀποβάλλεται, τὸ δὲ **α** βραχὺ ἐκτείνεται εἰς **α** μακρόν· π.χ. ταλαν +ς = τάλας.

2. Ἡ κλητική τοῦ ἐνικοῦ εἶναι ὁμοία μὲ τὸ θέμα· π.χ. ὦ τάλαν.

3. Εἰς τὴν δοτικήν πληθυντικήν τοῦ ἀρσενικοῦ καὶ οὐδετέρου ὁ χαρακτήρ **ν** ἀποβάλλεται πρὸ τοῦ **σ** τῆς καταλήξεως **-σι**, χωρὶς νὰ ἐκτείνεται τὸ πρὸ τοῦ **-σι** βραχὺ φωνῆεν **α** εἰς μακρόν· π.χ. τάλαν-σι = τάλασι.

4. Τὸ θηλυκὸν σχηματίζεται μὲ τὴν προσθήκην τῆς καταλήξεως **ια**, ὅποτε τὸ **ι** ὑπερπιπᾷ τὸ **ν** καὶ ἀποτελεῖ μὲ τὸ **α** τὴν δίφθογγον **αι**· π.χ. μέλαν + ια = μέλαινα.

β'. Δικατάληκτα ἐπίθετα λήγοντα **α**) εἰς -ων γεν. -ονος.

β) εἰς -ην γεν. -ενος.

Παραδείγματα

Πτώσεις	Ἐνικός ἀριθμὸς			
	Θέμα εὐδαιμον-			
Ὄν.	ὁ ἡ	εὐδαίμων	τὸ εὐδαιμον	
Γεν.	τοῦ τῆς	εὐδαίμον-ος	τοῦ εὐδαίμονος	
Δοτ.	τῷ τῇ	εὐδαίμον-ι	τῷ εὐδαίμονι	
Λίτ.	τόν τήν	εὐδαίμον-α	τὸ εὐδαιμον	
Κλητ.	ὦ ὦ	εὐδαιμον	ὦ εὐδαιμον	

Πληθυντικός ἀριθμός

Ὄν.	οἱ αἱ	εὐδαίμον-ες	τὰ εὐδαίμον-α
Γεν.	τῶν τῶν	εὐδαίμόν-ων	τῶν εὐδαίμόν-ων
Δοτ.	τοῖς ταῖς	εὐδαίμο-σι	τοῖς εὐδαίμο-σι
Αἰτ.	τούς τάς	εὐδαίμον-ας	τά εὐδαίμον-α
Κλητ.	ᾧ ᾧ	εὐδαίμον-ες	ᾧ εὐδαίμον-α

Ἐνικός ἀριθμός

Ὄν.	ὁ ἡ	ἄρρην	τὸ ἄρρεν
Γεν.	τοῦ τῆς	ἄρρεν-ος	τοῦ ἄρρεν-ος
Δοτ.	τῷ τῇ	ἄρρεν-ι	τῷ ἄρρεν-ι
Αἰτ.	τόν τήν	ἄρρεν-α	τὸ ἄρρεν
Κλητ.	ᾧ ᾧ	ἄρρεν	ᾧ ἄρρεν

Πληθυντικός ἀριθμός

Ὄν.	οἱ αἱ	ἄρρεν-ες	τά ἄρρεν-α
Γεν.	τῶν τῶν	ἄρρέν-ων	τῶν ἄρρέν-ων
Δοτ.	τοῖς ταῖς	ἄρρε-σι	τοῖς ἄρρε-σι
Αἰτ.	τούς τάς	ἄρρεν-ας	τά ἄρρεν-α
Κλητ.	ᾧ ᾧ	ἄρρεν-ες	ᾧ ἄρρεν-α

Παρατηρήσεις

1. Ἡ ἐνική ὀνομαστική τοῦ ἀρσενικοῦ καὶ θηλυκοῦ σχηματίζε-
ται ὅπως καὶ ἡ ὀνομαστική τῶν ἐνρινολήκτων οὐσιαστικῶν.

2. Ἡ ἐνική κλητική τοῦ ἀρσενικοῦ καὶ θηλυκοῦ καὶ ἡ ὀνομαστική
αἰτιατική καὶ κλητική τοῦ οὐδετέρου ἔχουν τὸν τύπον τοῦ θέματος.

3. Τὰ σύνθετα εἰς **-ων** γεν. **-ονος** εἰς τὴν ἐνικήν κλητικὴν τοῦ
ἀρσενικοῦ καὶ θηλυκοῦ καὶ εἰς τὴν ὀνομαστικὴν, αἰτιατικὴν καὶ κλη-
τικὴν τοῦ οὐδετέρου ἀναβιβάζουν τὸν τόνον, ἀλλ' οὐχὶ πέραν τῆς
τελευταίας συλλαβῆς τοῦ πρώτου συνθετικοῦ π.χ. ὁ ἡ εὐδαίμων,
ᾧ εὐδαίμον, τὸ εὐδαίμον.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 75.—Νὰ κλιθοῦν τὰ ἐπίθετα :

Ὁ σῶφρων, τὸ σῶφρον—ὁ πείσμων, τὸ πείσμον—ὁ νοήμων, τὸ νο-
ήμον—ὁ παράφρων, τὸ παράφρον—ὁ εὐγνώμων, τὸ εὐγνωμον—ὁ μεγα-
λόφρων, τὸ μεγαλόφρον—ὁ ἐλεήμων, τὸ ἐλεήμον.

3. Σιγμόληκτα

α') Σιγμόληκτα δικατάληκτα επίθετα λήγοντα

εἰς -ης γεν. -ους

		Ἐνικὸς ἀριθμὸς	
Πτώσεις		Θέμα ἐπιμελεσ-	
Ὀν.	ὁ ἡ	ἐπιμελής	τὸ ἐπιμελές
Γεν.	τοῦ τῆς	ἐπιμελοῦς (λέ-ος)	τοῦ ἐπιμελοῦς (λέ-ος)
Δοτ.	τῷ τῇ	ἐπιμελεῖ (λέ-ι)	τῷ ἐπιμελεῖ
Αἰτ.	τόν τήν	ἐπιμελεῖ (λέ-α)	τὸ ἐπιμελές
Κλητ.	ὦ	ἐπιμελές	ὦ ἐπιμελές

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Ὀν.	οἱ αἱ	ἐπιμελεῖς (λέ-ες)	τὰ ἐπιμελεῖ (λέ-α)
Γεν.	τῶν τῶν	ἐπιμελῶν (λέ-ων)	τῶν ἐπιμελῶν
Δοτ.	τοῖς ταῖς	ἐπιμελέσι (λέσ-σι)	τοῖς ἐπιμελέσι
Αἰτ.	τούς τὰς	ἐπιμελεῖς	τὰ ἐπιμελεῖ (λέ-α)
Κλητ.	ὦ	ἐπιμελεῖς	ὦ ἐπιμελεῖ

Παρατηρήσεις

1. Εἰς τὰ ἐπίθετα εἰς -ης ὁ χαρακτήρ σ, ὅταν εὐρίσκεται μεταξύ δύο φωνηέντων κατὰ τὴν κλίσιν, ἀποβάλλεται καὶ τὰ συμπίπτοντα φωνήεντα συναίρουνται· π.χ. θέμα ἐπιμελές + ος = ἐπιμελέ + ος = ἐπιμελοῦς.

2. Εἰς τὴν ὀνομαστικὴν τὸ ε συναίρεται εἰς η· π.χ. ἐπιμελές = ἐπιμελής.

3. Τὸ εα τῶν εἰς ης ἐπιθέτων συναίρεται εἰς η· π.χ. τὸν ἐπιμελέ-α = ἐπιμελεῖ. Ὅταν ὅμως πρὸ τοῦ -εα ὑπάρχη ε ἢ ι συναίρεται εἰς α· π.χ. ὑγιέ-α = ὑγιᾶ, ἐνδεέ-α = ἐνδεᾶ.

4. Ἡ ἐνική κλητικὴ τοῦ ἀρσενικοῦ καὶ θηλυκοῦ εἶναι ὁμοία μὲ τὸ θέμα· π.χ. ὁ ἐπιμελής, ὦ ἐπιμελές.

κατὰ τὴν γ' κλίσιν ἐκ τοῦ θέματος **πολύ** καὶ **μέγα**. Ὅλας δὲ τὰς ἄλλας πτώσεις κατὰ τὴν β' κλίσιν ἐκ τοῦ θέματος **πολλό-** καὶ **μεγάλο-**.

2. Τὸ θηλυκὸν τῶν ἀνωμάτων ἐπιθέτων πολὺς καὶ μέγας κλίνεται ὁμαλῶς κατὰ τὴν πρώτην κλίσιν.

3. Τὸ πολὺς εἰς τὰς πτώσεις εἰς τὰς ὁποίας σχηματίζεται ἐκ τοῦ θέματος **πολυ-** καὶ κλίνεται κατὰ τὴν γ' κλίσιν γράφεται μὲ ἓν **-λ**. Εἰς δὲ τὰς πτώσεις εἰς τὰς ὁποίας σχηματίζεται ἐκ τοῦ θέματος **πολλο-** καὶ κλίνεται κατὰ τὴν β' κλίσιν γράφεται μὲ δύο **-λλ**.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 79.—Θέσατε τὰ ἐντὸς τῆς παρενθέσεως ἐπίθετα εἰς τὴν ἀρμόζουσαν πτῶσιν :

Πλῆθος (πολὺς) παρακολουθεῖ τὴν παρέλασιν. Ἐκ τῆς (πολλή) ἐργασίας προέρχεται κούρασις. Τὸ καλὸν ὄνομα ἀποκτᾶται μὲ (πολλή) καλάς πράξεις. Εἰς τὴν μάχην (πολὺς) στρατιῶται ἐφονεύθησαν. Τὰ (μέγα) ἔργα κατορθώνονται διὰ τῆς ὑπομονῆς. Ἡ (πολὺς) ἀφθονία τῶν καρπῶν ἔφερε (μέγας) πλοῦτον. (Πολὺς) ἀθῶοι καταδικάζονται ἀδίκως.

ΚΛΙΣΙΣ ΜΕΤΟΧΩΝ

1. Αἱ μετοχαὶ εἶναι ἐπίθετα τριγενῆ καὶ τρικατάληκτα.

2. Ἐκ τῶν μετοχῶν ὅσαι λήγουν εἰς **-μένος -μένη -μένον** κλίνονται ὡς ἐπίθετα τῆς β' κλίσεως· π.χ. ὁ λυόμενος, ἡ λυομένη, τὸ λυόμενον, ὁ τιμώμενος, ἡ τιμωμένη, τὸ τιμώμενον, ὁ καλούμενος, ἡ καλουμένη, τὸ καλούμενον.

3. Αἱ συνηθέστερα μετοχαὶ αἱ ὁποῖαι κλίνονται κατὰ τὰ τριγενῆ καὶ τρικατάληκτα ἐπίθετα τῆς γ' κλίσεως λήγουν :

- α) Εἰς **-ων -ουσα -ον** ὁ γράφων, ἡ γράφουσα, τὸ γράφον.
- β) Εἰς **-ῶν -ῶσα -ῶν** ὁ τιμῶν, ἡ τιμῶσα, τὸ τιμῶν.
- γ) Εἰς **-ῶν -οὔσα -οὔν** ὁ παρακαλῶν, ἡ -οὔσα, τὸ οὔν.
- δ) Εἰς **-ας -ασα -αν** ὁ γράψας, ἡ γράψασα, τὸ γράψαν.
- ε) Εἰς **-εἰς -εῖσα -έν** ὁ φονευθεῖς, ἡ φονευθεῖσα, τὸ φονευθέν.

Παραδείγματα :

Πτώσεις | Ἑνικός ἀριθμός

Ὄν.	ὁ γράφων	ἡ γράφουσα	τὸ γράφον
Γεν.	τοῦ γράφοντος	τῆς γραφούσης	τοῦ γράφοντος
Δοτ.	τῷ γράφοντι	τῇ γραφούσῃ	τῷ γράφοντι
Αἰτ.	τὸν γράφοντα	τὴν γράφουσαν	τὸ γράφον
Κλητ.	ὦ γράφων	ὦ γράφουσα	ὦ γράφον

Πληθυντικός ἀριθμός

Ὄν.	οἱ γράφοντες	αἱ γράφουσαι	τὰ γράφοντα
Γεν.	τῶν γραφόντων	τῶν γραφουσῶν	τῶν γραφόντων
Δοτ.	τοῖς γράφουσι	ταῖς γραφούσαις	τοῖς γράφουσι
Αἰτ.	τούς γράφοντας	τάς γραφούσας	τὰ γράφοντα
Κλητ.	ὦ γράφοντες	ὦ γράφουσαι	ὦ γράφοντα

Πτώσεις | Ἑνικός ἀριθμός

Ὄν.	ὁ μελετῶν (ἄων)	ἡ μελετῶσα (ἄουσα)
Γεν.	τοῦ μελετῶντος (ἄοντος)	τῆς μελετώσης (αούσης)
Δοτ.	τῷ μελετῶντι (ἄοντι)	τῇ μελετώσῃ (αούσῃ)
Αἰτ.	τὸν μελετῶντα (ἄοντα)	τὴν μελετῶσαν (ἄουσαν)
Κλητ.	ὦ μελετῶν (ἄων)	ὦ μελετῶσα (ἄουσα)

Πληθυντικός ἀριθμός

Ὄν.	οἱ μελετῶντες (ἄοντες)	αἱ μελετῶσαι (ἄουσαι)
Γεν.	τῶν μελετῶντων (ἄόντων)	τῶν μελετουσῶν (αουσῶν)
Δοτ.	τοῖς μελετῶσι (ἄουσι)	ταῖς μελετώσαις (αούσαις)
Αἰτ.	τούς μελετῶντας (ἄοντας)	τάς μελετώσας (αούσας)
Κλητ.	ὦ μελετῶντες (ἄοντες)	ὦ μελετῶσαι (ἄουσαι)

Ἑνικός ἀριθμός

Πληθυντικός ἀριθμός

Ὄν.	τὸ μελετῶν (ἄον)	τὰ μελετῶντα (ἄοντα)
Γεν.	τῷ μελετῶντος (ἄοντος)	τῶν μελετῶντων (ἄόντων)
Δοτ.	τῷ μελετῶντι (ἄοντι)	τοῖς μελετῶσι (ἄουσι)
Αἰτ.	τὸ μελετῶν (ἄον)	τὰ μελετῶντα (ἄοντα)
Κλητ.	ὦ μελετῶν (ἄον)	ὦ μελετῶντα (ἄοντα)

Πτώσεις

Ἑνικὸς ἀριθμὸς

᾽Ον.	ὁ καλῶν	(έων)	ἡ καλοῦσα	(έουσα)
Γεν.	τοῦ καλοῦντος	(έοντος)	τῆς καλούσης	(εούσης)
Δοτ.	τῶ καλοῦντι	(έοντι)	τῇ καλούσῃ	(εούσῃ)
Αἰτ.	τόν καλοῦντα	(έοντα)	τήν καλοῦσαν	(έουσαν)
Κλητ.	ῶ καλῶν	(έων)	ῶ καλοῦσα	(έουσα)

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

᾽Ον.	οἱ καλοῦντες	(έοντες)	αἱ καλοῦσαι	(έουσαι)
Γεν.	τῶν καλοῦντων	(έόντων)	τῶν καλουσῶν	(εουσῶν)
Δοτ.	τοῖς καλοῦσι	(έουσι)	ταῖς καλοῦσαις	(εούσαις)
Αἰτ.	τούς καλοῦντας	(έοντας)	τάς καλοῦσας	(εούσας)
Κλητ.	ῶ καλοῦντες	(έοντες)	ῶ καλοῦσαι	(έουσαι)

Πτώσεις

Ἑνικὸς ἀριθμὸς

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

᾽Ον.	τὸ καλοῦν	(έον)	τὰ καλοῦντα	(έοντα)
Γεν.	τοῦ καλοῦντος	(έοντος)	τῶν καλοῦντων	(έόντων)
Δοτ.	τῶ καλοῦντι	(έοντι)	τοῖς καλοῦσι	(έουσι)
Αἰτ.	τὸ καλοῦν	(έον)	τὰ καλοῦντα	(έοντα)
Κλητ.	ῶ καλοῦν	(έον)	ῶ καλοῦντα	(έοντα)

Πτώσεις

Ἑνικὸς ἀριθμὸς

᾽Ον.	ὁ δηλῶν	(όνων)	ἡ δηλοῦσα	(όουσα)
Γεν.	τοῦ δηλοῦντος	(όνοντος)	τῆς δηλούσης	(οούσης)
Δοτ.	τῶ δηλοῦντι	(όνοντι)	τῇ δηλούσῃ	(οούσῃ)
Αἰτ.	τόν δηλοῦντα	(όνοντα)	τήν δηλοῦσαν	(όουσαν)
Κλητ.	ῶ δηλῶν	(όνων)	ῶ δηλοῦσα	(όουσα)

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

᾽Ον.	οἱ δηλοῦντες	(όνοντες)	αἱ δηλοῦσαι	(όουσαι)
Γεν.	τῶν δηλοῦντων	(όνοντων)	τῶν δηλουσῶν	(οουσῶν)
Δοτ.	τοῖς δηλοῦσι	(όουσι)	ταῖς δηλούσαις	(οούσαις)
Αἰτ.	τούς δηλοῦντας	(όνοντας)	τάς δηλούσας	(οούσας)
Κλητ.	ῶ δηλοῦντες	(όνοντες)	ῶ δηλοῦσαι	(όουσαι)

Πτώσεις	Ἐνικὸς ἀριθμὸς		Πληθυντικὸς ἀριθμὸς	
Ὄν.	τὸ	δηλοῦν (όν)	τὰ	δηλοῦντα (όντα)
Γεν.	τοῦ	δηλοῦντος (όντος)	τῶν	δηλοῦντων (όντων)
Δοτ.	τῷ	δηλοῦντι (όντι)	τοῖς	δηλοῦσι (ούσι)
Αἰτ.	τὸ	δηλοῦν (όν)	τὰ	δηλοῦντα (όντα)
Κλητ.	ᾧ	δηλοῦν (όν)	ᾧ	δηλοῦντα (όντα)

Πτώσεις	Ἐνικὸς ἀριθμὸς					
Ὄν.	ὁ	γράφας	ἡ	γράψασα	τὸ	γράψαν
Γεν.	τοῦ	γράφαντος	τῆς	γράψασης	τοῦ	γράφαντος
Δοτ.	τῷ	γράφαντι	τῇ	γράψασῃ	τῷ	γράφαντι
Αἰτ.	τὸν	γράφαντα	τὴν	γράψασαν	τὸ	γράψαν
Κλητ.	ᾧ	γράφας	ᾧ	γράψασα	ᾧ	γράψαν

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Ὄν.	οἱ	γράφαντες	αἱ	γράψασαι	τὰ	γράψαντα
Γεν.	τῶν	γράφαντων	τῶν	γράψασῶν	τῶν	γράψάντων
Δοτ.	τοῖς	γράψασι	ταῖς	γράψασαις	τοῖς	γράψασι
Αἰτ.	τούς	γράφαντας	τάς	γράψασας	τὰ	γράψαντα
Κλητ.	ᾧ	γράφαντες	ᾧ	γράψασαι	ᾧ	γράψαντα

Πτώσεις | Ἐνικὸς ἀριθμὸς

Ὄν.	ὁ	φονευθεῖς	ἡ	φονευθεῖσα	τὸ	φονευθὲν
Γεν.	τοῦ	φονευθέντος	τῆς	φονευθείσης	τοῦ	φονευθέντος
Δοτ.	τῷ	φονευθέντι	τῇ	φονευθείσῃ	τῷ	φονευθέντι
Αἰτ.	τὸν	φονευθέντα	τὴν	φονευθεῖσαν	τὸ	φονευθὲν
Κλητ.	ᾧ	φονευθεῖς	ᾧ	φονευθεῖσα	ᾧ	φονευθὲν

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Ὄν.	οἱ	φονευθέντες	αἱ	φονευθεῖσαι	τὰ	φονευθέντα
Γεν.	τῶν	φονευθέντων	τῶν	φονευθεισῶν	τῶν	φονευθέντων
Δοτ.	τοῖς	φονευθεῖσι	ταῖς	φονευθείσαις	τοῖς	φονευθεῖσι
Αἰτ.	τούς	φονευθέντας	τάς	φονευθείσας	τὰ	φονευθέντα
Κλητ.	ᾧ	φονευθέντες	ᾧ	φονευθεῖσαι	ᾧ	φονευθέντα

Παρατηρήσεις

1. Τὸ θηλυκὸν τῶν τριτοκλίτων μετοχῶν σχηματίζεται μετὴν προσθήκην τῆς καταλήξεως **-ια** καὶ κλίνεται κατὰ τὴν α' κλίσιν· π.χ. λύουσα θέμα λύοντ+**ια**=λύον**σσα**=λύον**σα**=λύου**σα**.

2. Ἡ κατάληξις **α** τοῦ θηλυκοῦ τῶν τριτοκλίτων μετοχῶν εἶναι βραχεῖα· π.χ. ἡ φονευθεῖσα.

3. Ἡ κλητικὴ τῶν τριτοκλίτων μετοχῶν εἶναι ὁμοία μετὴν ὀνομαστικῆν.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 80.— Νὰ κλιθοῦν αἱ μετοχαί :

Ἐρχων, ὁ ὀρίζων, ὁ παράγων, τὸ μέλλον, τὸ παρὸν, τὸ παρελθόν, τὸ προῖον, τὸ συμφέρον, τὸ περιβάλλον.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 81.— Τρέψατε τὰς παρακάτω προτάσεις εἰς τὸν πληθυντικόν :

Ἐορτάσας ἐδέχθη πολλὰ δῶρα. Τὸν κινδυνεύσαντα κολυμβητὴν ἔσωσεν ὁ φίλος του. Τοῦ θεραπευθέντος στρατιώτου χορηγεῖται ἄδεια. Εἰς τὸν διασωθέντα ναυτικὸν παρεσχέθη ἡ πρώτη βοήθεια. Ὁ μανθάνων τὸ μάθημά του ἱκανοποιεῖ τὸν ἑαυτόν του.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 82.— Θέσατε τὰς ἐντὸς τῆς παρενθέσεως μετοχὰς εἰς τὴν ἀρμόζουσαν πτώσιν.

Τὸν (ἐορτάσας) ἐπεσκέφθησαν πολλοὶ φίλοι του. Οἱ (ἔχων) δύο χιτῶνας, λέγει τὸ Εὐαγγέλιον, ὀφείλουσαν νὰ δίδουν τὸν ἕνα. Τὸν (ἔχων) καλοὺς υἱοὺς πατέρα μακαρίζουσιν οἱ ἄνθρωποι. Οἱ (τιμῶν) τοὺς γονεῖς των τιμοῦν τοὺς ἑαυτοὺς των.

ΒΑΘΜΟΙ ΤΩΝ ΕΠΙΘΕΤΩΝ

Παραδείγματα :

Ἐὸ Πέτρος εἶναι ζωηρός. Ἐὸ Παῦλος εἶναι ζωηρότερος τοῦ Πέτρου. Ἐὸ Δημήτριος εἶναι ζωηρότατος ὅλων.

Εἰς τὸ πρῶτον παράδειγμα τὸ ἐπίθετον **ζωηρός** φανερώνει ἀπλῶς τὴν ιδιότητα τοῦ Πέτρου. Εἰς τὸ δεύτερον παράδειγμα τὸ ἐπίθετον **ζωηρότερος** φανερώνει ὅτι ὁ Παῦλος συγκρινόμενος μετὸν Πέτρον, ἔχει τὴν ιδιότητα αὐτὴν εἰς μεγαλύτερον βαθμόν· καὶ εἰς τὸ τρίτον παράδειγμα τὸ ἐπίθετον **ζωηρότατος** φανερώνει ὅτι ὁ Δημήτριος ἔχει τὴν ιδιότητα αὐτὴν εἰς τὸ ἀνώτατον βαθμόν ἀπ' ὅλους.

1. Τὰ ἐπίθετα ἔχουν τρεῖς βαθμοὺς : Τὸν **θετικόν**, τὸν **συγκριτικόν** καὶ τὸν **ὑπερθετικόν**.

α) Ἐὸ **θετικὸς** βαθμὸς φανερώνει ἀπλῶς τὴν ιδιότητα τοῦ οὐσιαστικοῦ.

β) 'Ο συγκριτικός βαθμός φανερώνει ότι, από δύο ουσιαστικά τὰ ὅποια ἔχουν τὴν ἰδίαν ἰδιότητα, τὸ ἐν ἑξ αὐτῶν ἔχει τὴν ἰδιότητα ταύτην εἰς τὸ ἀνώτερον βαθμὸν ἀπὸ τὸ ἄλλο.

γ) 'Ο ὑπερθετικός βαθμός φανερώνει ότι, ἀπ' ὅλα τὰ οὐσιαστικά τὰ ὅποια ἔχουν τὴν αὐτὴν ἰδιότητα, ἐν ἑξ αὐτῶν ἔχει τὴν ἰδιότητα εἰς τὸν ἀνώτατον βαθμὸν.

2. 'Ο συγκριτικός καὶ ὑπερθετικός βαθμός μαζί λέγονται **παραθετικά**.

Παραθετικά τῶν εἰς -ος Ἐπιθέτων

1. Αἱ καταλήξεις τῶν παραθετικῶν εἶναι τοῦ μὲν συγκριτικοῦ **-τερος -τερα -τερον**, τοῦ δὲ ὑπερθετικοῦ **-τατος -τατη -τατον**. Αἱ καταλήξεις αὗται προστίθενται εἰς τὸ θέμα τοῦ θετικοῦ βαθμοῦ π.χ. ξηρός, θέμα, ξηρο-, ξηρό-τερος.

Παράδειγμα :

Θετικός	Συγκριτικός	Ἐπερθετικός
α) ξηρός (θέμα ξηρο-) λεπτός (θέμ. λεπτό-) τερπνός ἐνδοξός	ξηρότερος λεπτότερος τερπνότερος ἐνδοξότερος	ξηρότατος λεπτότατος τερπνότατος ἐνδοξότατος
β) σοφός νέος	σοφώτερος νεώτερος	σοφώτατος νεώτατος

2. Τὸ θέμα τῶν δευτεροκλίτων ἐπιθέτων λήγει εἰς **ο** : ἀγαθός (θέμα ἀγαθο-). Τὸ **ο** τοῦ θέματος πρὸ τῶν καταλήξεων **-τερος** καὶ **-τατος** γράφεται ἄλλοτε μὲ **ο** καὶ ἄλλοτε μὲ **ω**.

Γράφεται μὲ **ο** :

Παράδειγμα :

α) ζωηρός, (θέμ. ζωηρο-) } α) ὅταν μὲ τὴν προσθήκην τῶν παραθετικῶν καταλήξεων **-τερος** καὶ **-τατος** ἢ πρὸ τοῦ χαρακτῆρος **ο** συλλαβῆ εἶναι **μακρά**.

β) λεπτός (θέμα λεπτο-)
λεπτότερος
λεπτότατος
ένδοξος (θεμ. ένδοξο-)
ένδοξότερος
ένδοξότατος	} β) όταν μέ τήν προσθήκην τῶν παραθετικῶν καταλήξεων ἢ πρό τοῦ χαρακτηριστικοῦ ο συλλαβῆ εἶναι θέσει μακρά , όταν δηλαδή τὸ βραχὺ φωνῆεν τῆς συλλαβῆς εὐρίσκεται πρό δύο ἢ τριῶν συμφῶνων ἢ διπλοῦ ζ, ξ, ψ.
γ) ἔν-τιμος -ότερος
πρόθυμος -ότερος
εὖ-ψυχος -ότερος
ἔγ-κυρος -ότερος	} γ) τὰ σύνθετα ἐπίθετα τῆς β' κλίσεως τὰ ὁποῖα τελειώνουν εἰς -τιμος -θυμος, -ψυχος, -λυπος, -κυρος, -χυμος, -νικος , καὶ κίνδυνος , ἔχουν τὸ δίχρονον μακρόν.
δ) ἀνιαρὸς -ότερος
ἰσχυρὸς -ότερος
λιτὸς -ότερος
τρανὸς -ότερος	} δ) τὰ ἐπίθετα ἀνιαρὸς, ἰσχυρὸς, λιτὸς, τρανὸς, σιμὸς καὶ ψιλὸς ἔχουν τὸ δίχρονον μακρόν.

Γράφεται μέ **ω** (ἐκτείνεται δηλαδή τὸ **ο** εἰς **ω**).

Παράδειγμα :

α) νέος (θέμα (νεο-)
νε-ώτερος
νε-ώτατος	} α) όταν ἢ πρό τοῦ χαρακτηριστικοῦ ο συλλαβῆ εἶναι βραχεῖα.
β) τίμιος-ώτερος
λογικὸς-ώτερος
χρήσιμος-ώτερος
ἀνθρώπινος-ώτερος	} β) τὰ παραθετικά τῶν ἐπιθέτων τὰ ὁποῖα τελειώνουν εἰς -ιος -ικος -ιμος καὶ -ινος , διότι ἔχουν τὸ ι τῆς παραληγούσης βραχύ.

Παραθετικά τῶν λοιπῶν Ἐπιθέτων

Παραδείγματα :

α) ἀληθής-έστερος
εὐδαίμων-έστερος
ἐπιμελής-έστερος	} α) τὰ λήγοντα εἰς -ης -ης -ες καὶ -ων -ων -ον δικατάληκτα ἐπίθετα τῆς γ' κλίσεως σχηματίζουν τὰ παραθετικά εἰς -εστερος .
β) τραχὺς-ύτερος
γλυκὺς-ύτερος
εὐθύς-ύτερος	} β) τὰ εἰς -ύς -εῖα -ὺ ἐπίθετα τῆς γ' κλίσεως σχηματίζουν τὰ παραθετικά τῶν εἰς -ύτερος .

γ) βλάξ-βλακίστερος
 ἄρπαξ-ἄρπαγίστερος
 λάλος-λαλίστερος

γ) τὰ μονοκατάληκτα ἐπίθετα **βλάξ,**
ἄρπαξ, λάλος, πλεονέκτης καὶ **κλέ-**
πτῆς σχηματίζουν τὰ παραθετικά
 τῶν εἰς -ιστερος.

ΣΗΜ. Τὸ ἐπίθετον ἀπλοῦς καὶ τὸ εὖνους σχηματίζουν τὰ παραθετικά τῶν εἰς -ούστερος· π.χ. ἀπλούστερος, εὖνούστερος. Ἐπίσης τὰ ἐπίθετα ἴδιος καὶ φίλος ἔχουν τὰ ἐξῆς παραθετικά· ἰδιαίτερος — ἰδιαίτατος, φίλτερος — φίλτατος.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 83.— Σχηματίσατε τὰ παραθετικά τῶν κάτωθι ἐπιθέτων :

Ἄξιος, τέλειος, σιληρός, σπουδαῖος, ἥσυχος, θερμός, τερπνός, θετικός, δυνατός, πρόθυμος, εὐχυμος, ἄκυρος, φιλόνομος, λιτός, εὐσεβής, εὐγενής, βαθύς, εὐγνώμων, νοήμων.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 84.— Τὰ ἐντὸς τῆς παρενθέσεως ἐπίθετα νὰ γραφοῦν εἰς τὸν κατάλληλον βαθμόν :

Ὁ οἶκος τοῦ Θεοῦ εἶναι (ιερός) χῶρος. Ἡ (ὕψηλῃ) κορυφή τοῦ ὄρους εἶναι ἄδενδρος. Ἡ (πλουσία) χώρα σήμερον εἶναι ἡ Ἀμερικῆ. (Τακτικός) εἶναι ὁ Γεώργιος τοῦ Βασιλείου. Ἡ (εὐφορος) πεδιάς τῆς Ἑλλάδος εἶναι ἡ Θεσσαλία. (Εὐκόλον) εἶναι νὰ ἐργασθῆς νέος παρά γέρον. Ὁ (φοβερός) θάνατος εἶναι τῆς πείνης. Ὁ χρυσός εἶναι (πολύτιμος) τοῦ ἀργύρου. Ὁ Ἕλλην στρατιώτης εἶναι (εὐψυχος) τῶν ἄλλων στρατιωτῶν. Ὁ λέων ὅταν δὲν πεινᾷ εἶναι (ἀκίνδυνος) τῆς τίγρεως.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 85.— Συμπληρώσατε τὰ παραθετικά τῶν ἐπιθέτων τῆς παρακάτω ἀσκήσεως.

Ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος ἦτο ὁ ἐνδοξ—τατος βασιλεὺς τοῦ κόσμου. Ἀνέβη εἰς τὸ θρόνον νε—τατος καὶ εἰς μικρ—τατον διάστημα ἐκυρίευσε τὰ περισσ—τερα καὶ πλουσι—τερα ἔθνη τῆς γῆς. Ἦτο ὠραι—τατος εἰς τὴν μορφήν καὶ τολμηρ—τατος εἰς τοὺς πολέμους. Ἐνίκησε τοὺς ἀνδρει—τάτους λαοὺς καὶ τὸ ὄνομά του ἐγένε γνωστ—τατον εἰς ὅλον τὸν κόσμον.

Ἄνωμαλα παραθετικά

1. Μερικὰ ἐπίθετα σχηματίζουν τὰ παραθετικά τῶν ἀνωμάλως. Αὐτὰ εἶναι τὰ ἐξῆς :

Θετικὸς	Συγκριτικὸς	Ἵπερθετικὸς
καλὸς	καλύτερος	κάλλιστος ἢ ἄριστος
κακὸς	χειρότερος	κάκιστος ἢ χείριστος
μέγας	μεγαλύτερος	μέγιστος
πολύς	πλεióτερος ἢ περισσότερος	πλεϊστος
ὀλίγος	ὀλιγώτερος	ὀλίγιστος ἢ ἐλάχιστος
ταχύς	ταχύτερος	ταχύτατος ἢ τάχιστος
ὕψηλός	ὕψηλότερος	ὕψηλότατος ἢ ὕψιστος

2. Τὰ παραθετικά σχηματίζονται πολλάκις καὶ περιφραστικῶς. Ὁ μὲν συγκριτικὸς διὰ τῶν ἐπιρρημάτων πολὺ, περισσότερον, πλεόν, μᾶλλον ἢ λίαν, ὁ δὲ ὑπερθετικὸς διὰ τῶν ἐπιρρημάτων πάρα πολὺ, (τὰ) μάλιστα. Π.χ. σοφὸς—πολύς, περισσότερον, μᾶλλον ἢ λίαν σοφὸς—πάρα πολὺ, (τὰ) μάλιστα σοφός.

ΣΗΜ. Μερικὰ ἐπίθετα δὲν ἔχουν παραθετικά. Ταῦτα εἶναι : α) ὅσα δηλώνουν ὕλην· π.χ. ξύλινος, χρυσοῦς. β) ὅσα δηλώνουν χρόνον· π.χ. σημερινός, ἐφετεινός. γ) ὅσα δηλώνουν καταγωγὴν· π.χ. πατρικὸς, Περσικὸς. Καὶ δ) τὰ ἐπίθετα : νεκρός, θνητός, ἀθάνατος, πάνσοφος κλπ.

3. Μερικῶν παραθετικῶν ἐλλεῖπει ὁ θετικὸς βαθμὸς, διότι σχηματίζονται ἐξ ἐπιρρήματος ἢ προθέσεως. Τὰ κυριώτερα εἶναι τὰ ἑξῆς :

Ἐπιρρήματα τοπικά	ἄνω	ἀνώτερος	ἀνώτατος
	κάτω	κατώτερος	κατώτατος
	ἄπω	ἀπώτερος	ἀπώτατος
	ἔσω	ἐσώτερος	ἐσώτατος
	ἔξω	ἐξώτερος	ἐξώτατος
	ἐγγύς	ἐγγύτερος	ἐγγύτατος
	πλησίον	πλησιέστερος	πλησιέστατος
Προθέσεις	ὑπὲρ	ὑπέρτερος	ὑπέρτατος
	πρὸ	πρότερος	πρῶτος
	—	ἕστερος	ἕστατος
	—	—	ἔσχατος

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 86.—Θέσατε τὰ ἐντὸς τῆς παρενθέσεως ἐπιρρήματα καὶ προθέσεις εἰς τὸν συγκριτικὸν βαθμὸν.

Ὁ βασιλεὺς εἶναι ὁ (ἄνω) ἄρχων τοῦ κράτους. Οἱ προϊστάμενοι πρέπει νὰ φέρονται πρὸς τοὺς (κάτω) εὐγενῶς. Τὸ (πλησίον) ἀεροδρόμιον τῶν Ἀθηνῶν εἶναι τοῦ Ἑλληνικοῦ. Ἐδῶσα ἐξετάσεις εἰς τὸ (ἄνω) σχολεῖον.

Παραθετικά Ἐπιρρημάτων

Παραδείγματα :

Ἀπῆντησε προθύμως	Ἐτιμωρήθην σκληρῶς.
Ἀπῆντησε προθυμότερον	Ἐτιμωρήθην σκληρότερον
Ἀπῆντησε προθυμότατα	Ἐτιμωρήθην σκληρότατα.

1. Τὰ τροπικὰ ἐπιρρήματα εἰς **-ως** σχηματίζονται ἐκ τῆς γενικῆς πληθυντικῆς τῶν ἐπιθέτων διὰ τῆς τροπῆς τοῦ **-ν** εἰς **-ς**: π.χ. δίκαιος γεν. δικάϊων, ἐπίρρημα δικάϊως. Τὰ εἰς **-ως** ἐπιρρήματα τὰ ὁποῖα τονίζονται εἰς τὴν λήγουσαν περισπῶνται: π.χ. καλῶς, ὀρθῶς.

2. Τὰ παραγόμενα ἐπιρρήματα ἐξ ἐπιθέτων ἔχουν καὶ παραθετικά. Ταῦτα σχηματίζουν τὸν μὲν συγκριτικὸν μὲ τὴν ἐνικὴν αἰτιατικὴν τοῦ οὐδετέρου τοῦ συγκριτικοῦ, τὸν δὲ ὑπερθετικὸν μὲ τὴν πληθυντικὴν αἰτιατικὴν τοῦ οὐδετέρου τοῦ ὑπερθετικοῦ: π.χ. ἐπίρρημα δικάϊως, συγκριτικὸν δικαιοῦτερον, ὑπερθετικὸν δικαιοῦτατα.

ΣΗΜ. Τῶν ἐπιθέτων πολὺς, μέγας, ὀλίγος ὡς ἐπίρρημα τροπικὸν λαμβάνεται τὸ οὐδέτερον.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 87.—Σχηματίσατε ἐπιρρήματα μετὰ τῶν παραθετικῶν τῶν ἀπὸ τὰ κάτωθι ἐπίθετα:

Σοφός, εὐκόλος, φρόνιμος, ἐλαφρός, ἰσχυρός, ἐνδοξος, ἀληθής, εὐδαίμων, βαρὺς, καλός, πολὺς, μέγας, μικρός.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 88.—Τρέψατε τὰ ἐντὸς τῆς παρενθέσεως ἐπιρρήματα εἰς τὸν ὑπερθετικὸν βαθμὸν.

Οἱ στρατιῶται ἐμάχοντο (ἀνδρείως) κατὰ τῶν ἐχθρῶν. (Ὄρθῶς) ἀπήντησεν ὁ μάρτυς εἰς τὸ δικαστήριον. (Δικαίως) ἐτιμωρήθησαν οὗτοι οἱ μαθηταί. Τὰ ἀειθαλῆ δένδρα ἀναπτύσσονται (βραδέως). (Συνήθως) οἱ ὀρειβάται κρατοῦν ράβδον εἰς τὴν ἀνάβασιν. Οὗτος ἐφέρθη (τιμίως) εἰς τὸν φίλον του.

ΑΡΙΘΜΗΤΙΚΑ

Παραδείγματα :

Ἦλθον πέντε μαθηταί. Ὁ Πέτρος ἦλθεν δέκατος. Ὁ ἔμπορος ἔλαβεν διπλοῦν κέρδος. Ὁ Νικόλαος ἔλαβεν διπλάσιον μερίδιον.

1. Αἱ λέξεις πέντε, δέκατος, διπλοῦν, διπλάσιον φανερώουν ἀριθμὸν καὶ λέγονται ἀριθμητικά.

2. Τὰ ἀριθμητικά εἶναι τριῶν εἰδῶν: Α') Ἀριθμητικά ἐπίθετα Β'). Ἀριθμητικά οὐσιαστικά καὶ Γ'). Ἀριθμητικά ἐπιρρήματα.

Α'. Ἀριθμητικά ἐπίθετα

1. Τὰ ἀριθμητικά ἐπίθετα διαιροῦνται εἰς ἀπόλυτα, τακτικά, χρονικά, πολλαπλασιαστικά, ἀναλογικά καὶ διανεμητικά.

α) ἀριθμητικά ἀπόλυτα

Παραδείγματα :

Ἡ αἴθουσά μας ἔχει τριάκοντα μαθητάς, δέκα θρανία καὶ δύο πίνακας.

Αἱ λέξεις **τριάκοντα**, **δέκα** καὶ **δύο** φανερώνουν ἀριθμὸν προσώπων καὶ πραγμάτων.

1. Τὰ ἀριθμητικὰ τὰ ὅποια φανερώνουν ἀπλῶς τὸν ἀριθμὸν τῶν προσώπων, τῶν ζώων καὶ πραγμάτων περὶ τῶν ὁποίων γίνεται λόγος λέγονται **ἀπόλυτα**.

2. Τὰ ἀπόλυτα ἀριθμητικὰ **εἷς**, **τρεῖς** καὶ **τέσσαρες**, κλίνονται ὡς ἐξῆς :

Πτώσ.	εἷς, μία, ἓν			τρεῖς, τρία		τέσσαρες,	τέσσαρα
	Ἐνικὸς ἀριθμὸς			Πληθυντικὸς ἀριθμὸς			
Ὁν.	εἷς	μία	ἓν	τρεῖς	τρία	τέσσαρες	τέσσαρα
Γεν.	ἐνός	μιάς	ἐνός	τριῶν	τριῶν	τεσσάρων	τεσσάρων
Δοτ.	ἐνὶ	μιᾷ	ἐνὶ	τρισὶ	τρισὶ	τέσσαρσι	τέσσαρσι
Αἰτ.	ἓνα	μίαν	ἓν	τρεῖς	τρία	τέσσαρας	τέσσαρα
Κλ.	—	—	—	—	—	—	—

Παρατηρήσεις ἐπὶ τῶν ἀπολύτων ἀριθμητικῶν.

1. Ἐκ τῶν ἀπολύτων ἀριθμητικῶν κλίνονται :

α) Τὸ ἀπόλυτον ἀριθμητικὸν **εἷς** εἰς τὸν ἐνικὸν ἀριθμὸν ὡς τριτόκλιτον ἐπίθετον.

β) Τὰ ἀπόλυτα ἀριθμητικὰ **τρεῖς** καὶ **τέσσαρες** εἰς τὸν πληθυντικὸν ἀριθμὸν ὡς δικατάληκτα ἐπίθετα (ἀρσ. καὶ θηλ. τρεῖς οὐδ. τρία).

γ) Τὰ ἀπὸ τοῦ **διακόσια** καὶ ἄνω ἀπόλυτα ἀριθμητικὰ, μόνον εἰς τὸν πληθυντικὸν ἀριθμὸν ὡς τριγενῆ καὶ τρικατάληκτα ἐπίθετα τῆς β' κλίσεως· π.χ. διακόσιοι, διακοσίων, διακοσίοις, διακοσίους.

2. Ἐκ τῶν ἀπολύτων ἀριθμητικῶν εἶναι ἄκλιτα :

α) Τὸ ἀπόλυτον ἀριθμητικὸν **δύο** καὶ β) τὰ ἀπὸ τοῦ **πέντε** μέχρι τοῦ **ἐκατόν**.

3. Ὅλα τὰ ἀριθμητικὰ δασύνονται, πλὴν τοῦ ὀκτώ, ἐννέα καὶ εἴκοσι.

4. Τὸ ἐννέα γράφεται μὲ δύο νν, τὰ δὲ παράγωγά του μὲ ἓν ν· π.χ. ἔνατος, ἐνενηκόντα, ἀλλὰ καὶ ἐννεακόσια.

ΣΗΜ. Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληες ἀντὶ τῶν ἀραβικῶν ἀριθμῶν 1, 2, 3, 4, κλπ. μετεχειρίζοντο ὡς ἀριθμοὺς τὰ γράμματα τοῦ ἀλφαβήτου ὅπως φαίνεται εἰς τὸν παρατιθέμενον πίνακα. Διὰ τὸν ἀριθμὸν 6 μετεχειρίζοντο τὸ σημεῖον ζ (σίγμα) ἢ στ', διὰ τὸν ἀριθμὸν 90 τὸ 4 (=κόπτα) καὶ διὰ τὸ 900 τὸ 7 (=σαμπί).

Πίναξ τῶν ἀπολύτων καὶ τακτικῶν ἀριθμητικῶν

Ἀριθμοὶ	Ἀπόλυτα	Τακτικὰ
Ἀραβ. ἑλ.		
1 α'	εἷς, μία, ἓν	πρῶτος-η-ον
2 β'	δύο	δεύτερος-α-ον
3 γ'	τρεῖς, τρία	τρίτος-η-ον
4 δ'	τέσσαρες τέσσαρα	τέταρτος-η-ον
5 ε'	πέντε	πέμπτος-η-ον
6 ς'	ἕξ	ἕκτος-η-ον
7 ζ'	ἑπτὰ	ἕβδομος-η-ον
8 η'	ὀκτώ	ὄγδοος-η-ον
9 θ'	ἐννέα	ἕνατος-η-ον
10 ι'	δέκα	δέκατος-η-ον
11 ια'	ἑνδεκα	ἐνδέκατος-η-ον
12 ιβ'	δώδεκα	δωδέκατος-η-ον
13 ιγ'	δέκα τρία	δέκατος τρίτος-η-ον
14 ιδ'	δέκα τέσσαρα	δέκατος τέταρτος-η-ον
15 ιε'	δέκα πέντε	δέκατος πέμπτος-η-ον
16 ις'	δέκα ἕξ	δέκατος ἕκτος-η-ον
17 ιζ'	δέκα ἑπτὰ	δέκατος ἕβδομος-η-ον
18 ιη'	δέκα ὀκτώ	δέκατος ὄγδοος-η-ον
19 ιθ'	δέκα ἐννέα	δέκατος ἕνατος-η-ον
20 κ'	εἴκοσι	εἰκοστός-ἡ-ὸν
30 λ'	τριακόνη	τριακοστός-η-ον
40 μ'	τεσσαράκοντα	τεσσαρακοστός-ἡ-ὸν
50 ν'	πεντήκοντα	πεντηκοστός-η-ον
60 ξ'	ἑξήκοντα	ἑξηκοστός-ἡ-ὸν
70 ο'	ἑβδομήκοντα	ἑβδομηκοστός-η-ον
80 π'	ὀγδοήκοντα	ὄγδοηκοστός-η-ον
90 ς'	ἐνενήκοντα	ἐνενηκοστός-η-ον
100 ρ'	ἑκατὸν	ἑκατοστός-η-ον
200 σ'	διακόσιοι-αι-α	διακοσιοστός-ἡ-ὸν
300 τ'	τριακόσιοι-αι-α	τριακοσιοστός-η-ον
400 υ'	τετρακόσιοι-αι-α	τετρακοσιοστός-η-ον
500 φ'	πεντακόσιοι-αι-α	πεντακοσιοστός-η-ον
600 χ'	ἑξακόσιοι-αι-α	ἑξακοσιοστός-ἡ-ὸν
700 ψ'	ἑπτακόσιοι-αι-α	ἑπτακοσιοστός-η-ον
800 ω'	ὀκτακόσιοι-αι-α	ὀχτακοσιοστός-ἡ-ὸν
900 ϖ'	ἐνακόσιοι-αι-α	ἐνακοσιοστός-η-ον
1000 α	χίλιοι-αι-α	χιλιοστός-η-ον
2000 β	δισχίλιοι-αι-α	δισχιλιοστός-η-ον
10000 ι	μύριοι-αι-α	μυριοστός-η-ον

β) Τακτικά αριθμητικά

Παραδείγματα :

‘Ο Δημήτριος ἦλθεν **πρῶτος** εἰς τοὺς ἀγῶνας. ‘Ο Θρασύβουλος φοιτᾷ εἰς τὴν **πέμπτην** τάξιν.

1. Τακτικά ἀριθμητικά λέγονται ὅσα φανερόνουν τὴν σειρὰν ἢ τὴν τάξιν τὴν ὁποῖαν ἔχει ἐν ἀντικείμενον μεταξὺ τῶν ἄλλων. Λήγουν δὲ εἰς **-τος** μέχρι τοῦ δέκατος ἑνατος (πλήν τοῦ δευτέρου, ἔβδομος καὶ ὄγδοος) καὶ εἰς **-στος** ἀπὸ τοῦ εἰκοστος καὶ ἄνω.

2. Τὰ τακτικά ἀριθμητικά κλίνονται ὡς τρικατάληκτα ἐπίθετα τῆς β’ κλίσεως· π.χ. ὁ πρῶτος, τοῦ πρώτου κ.λ.π.

γ) Χρονικά ἀριθμητικά

1. Τὰ χρονικά ἀριθμητικά φανερόνουν ποῖαν ἡμέραν τελειώνει μία πράξις καὶ λήγουν εἰς **-αιος**· π.χ. δευτεραῖος=τὴν δευτέραν ἡμέραν.

δ) Πολλαπλασιαστικά

Παραδείγματα :

Τριπλοῦν ἄλμα. Οἱ ὑπάλληλοι κατὰ τὰς ἐορτὰς τῶν Χριστουγέννων λαμβάνουν **διπλοῦν** μισθόν.

1. Τὰ πολλαπλασιαστικά φανερόνουν ἀπὸ πόσα μέρη ἀποτελεῖται ἐν ἀντικείμενον καὶ λήγουν εἰς **-πλοῦς -πλή -πλοῦν**· π.χ. ἀπλοῦς, ἀπλή, ἀπλοῦν.

2. Κλίνονται κατὰ τὰ συνηρημένα ἐπίθετα τῆς β’ κλίσεως.

ε) Ἀναλογικά

Παράδειγμα :

‘Ἡ ἐφετεὶνὴ παραγωγὴ εἶναι **διπλάσια** τῆς περυσινῆς.

1. Τὰ ἀναλογικά φανερόνουν πόσας φορὰς ἐν ἀντικείμενον εἶναι μεγαλύτερον τοῦ ἄλλου. Λήγουν δὲ εἰς **-πλάσιος** καὶ κλίνονται ὡς τρικατάληκτα ἐπίθετα τῆς β’ κλίσεως· π.χ. διπλάσιος-α-ον.

ΣΗΜ. Τὰ διανεμητικά ἀριθμητικά φανερόνουν ἀριθμητικὴν διανομὴν καὶ ἐκφέρονται διὰ τῶν προθέσεων **κατά, ἀνά, ἀπό**. Π.χ. ἀνά τρεῖς, ἀπὸ δύο κ.λ.π.

Β'. Ουσιαστικά ἀριθμητικά

Παραδείγματα :

Ἡ Ἀγία Τριάς. Ἡ μεγάλη Ἑβδομάς.

1. Τὰ οὐσιαστικά ἀριθμητικά φανερώουν ἀφηρημένην ἀριθμητικὴν ποσότητα καὶ λήγουν εἰς **-ας** γεν **-αδος**· π.χ. μονὰς-μονάδος, χιλιάς-χιλιάδος.

Γ' Ἐπιρρήματα ἀριθμητικά

1. Τὰ ἐπιρρήματα ἀριθμητικά φανερώουν πόσας φορὰς ἐπαναλαμβάνεται τι. Λήγουν δὲ εἰς **-ακίς** πλήν τοῦ ἄπαξ, δις καὶ τρίς· π.χ. τετράκις, πεντάκις.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 89.—Γράψατε εἰς ἰδιαιτέρας στήλας τὰ ἀπόλυτα, τὰ τακτικά, τὰ πολλαπλασιαστικά καὶ τὰ ἀναλογικά τῶν ἐξῆς ἀριθμῶν :

2, 7, 11, 12, 21, 32, 43, 54, 65, 76, 87, 98, 100.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 90.—Γράψατε εἰς ἰδιαιτέρας στήλας τὰ οὐσιαστικά καὶ ἐπιρρήματα τῶν ἐξῆς ἀριθμῶν :

1, 2, 3, 10, 20, 30, 40, 50, 60, 70, 80, 90, 100.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 91.—Γράψατε τὰ γράμματα τοῦ ἀλφαβήτου τῶν παρακάτω ἀριθμῶν :

6, 10, 21, 32, 43, 54, 65, 76, 87, 98, 101, 202, 303, 404, 505, 666, 777, 888, 999, 1000.

ΑΝΤΩΝΥΜΙΑΙ

Παραδείγματα :

Ὁ Χριστὸς εἶπε : «Ἐγὼ εἶμαι τὸ φῶς τοῦ κόσμου».

Σὺ, αὐτὸς καὶ ἐκείνη ἔχετε τὴν αὐτὴν γνώμην.

Αἱ λέξεις **ἐγὼ, σὺ, αὐτὸς καὶ ἐκείνη** τὰς μεταχειριζόμεθα ἀντὶ τῶν ὀνομάτων.

1. Αἱ λέξεις αἱ ὁποῖαι τίθενται ἀντὶ τῶν ὀνομάτων λέγονται ἀντωνυμιαί.

2. Αἱ ἀντωνυμιαί εἶναι ὀκτῶ ειδῶν : α) **προσωπικαί**, β) **αὐτοπαθεῖς**, γ) **ἀλληλοπαθεῖς**, δ) **κτητικαί**, ε) **δεικτικαί**, στ) **ἔρωτηματικαί**, ζ) **ἀόριστοι** καὶ η) **ἀναφορικαί**.

α'. Προσωπικαί Ἀντωνυμιαί

Παραδείγματα :

Ἐγὼ (ὁ Πέτρος) γράφω, **σὺ** (ὁ Δημήτριος) μελετᾷς, **αὐτὸς** (ὁ Ἀριστείδης) παίζει.

Αἱ λέξεις ἐγώ, σὺ καὶ αὐτός τίθενται ἀντὶ τῶν προσώπων καὶ λέγονται **προσωπικαὶ ἀντωνυμιαί**.

1. Προσωπικαὶ ἀντωνυμιαὶ λέγονται αἱ λέξεις αἱ ὁποῖαι φανερῶνουν τὰ πρόσωπα τοῦ λόγου. Τὰ δὲ πρόσωπα τοῦ λόγου εἶναι τρία :

α' Πρόσωπον τοῦ λόγου εἶναι ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ὁμιλεῖ.

β' Πρόσωπον εἶναι ἐκεῖνο πρὸς τὸ ὁποῖον ἀπευθύνεται ὁ λόγος.

γ' Πρόσωπον εἶναι ἐκεῖνο περὶ τοῦ ὁποῖου γίνεται λόγος.

2. Ἡ προσωπικὴ ἀντωνυμία τοῦ πρώτου προσώπου εἶναι τὸ **ἐγώ**, τοῦ δευτέρου τὸ **σὺ** καὶ τοῦ τρίτου τὸ **αὐτός**.

3. Αἱ προσωπικαὶ ἀντωνυμιαὶ κλίνονται ὡς ἐξῆς :

Πτώσεις	Ἑνικὸς ἀριθμὸς				
	α' πρόσωπον	β' πρόσωπ.	γ' πρόσωπον		
᾽Ον.	ἐγώ	σὺ (ἐσύ)	αὐτός	αὐτή	αὐτό
Γεν.	ἐμοῦ ἢ μου	σοῦ	αὐτοῦ	αὐτῆς	αὐτοῦ
Δοτ.	ἐμοί ἢ μοί	σοί	αὐτῶ	αὐτῇ	αὐτῶ
Αἰτ.	ἐμέ ἢ μέ	σέ	αὐτόν	αὐτήν	αὐτό

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

᾽Ον.	ἡμεῖς	ὑμεῖς (σεῖς)	αὐτοὶ	αὐταὶ	αὐτά
Γεν.	ἡμῶν	ὑμῶν	αὐτῶν	αὐτῶν	αὐτῶν
Δοτ.	ἡμῖν	ὑμῖν	αὐτοῖς	αὐταῖς	αὐτοῖς
Αἰτ.	ἡμᾶς ἢ μᾶς	ὑμᾶς (σᾶς)	αὐτούς	αὐτάς	αὐτά

Παρατηρήσεις

1. Ἡ προσωπικὴ ἀντωνυμία **αὐτός, αὐτή, αὐτό**, συχνὰ ἀποκόπτει τὸ **αυ-** π.χ. ἐβοήθησα αὐτήν=τὴν ἐβοήθησα.

2. Αἱ ἀποκοπτόμεναι πλάγιαί πτώσεις τοῦ ἐνικοῦ καὶ τοῦ πληθυντικοῦ **τοῦ, τῆς, τὸν, τὴν, τούς, τάς, τά**, τῆς προσωπικῆς ἀντωνυμίας **αὐτός**, ὅταν μὲν εὐρίσκωνται πρὸ τῶν ὀνομάτων εἶναι **ἄρθρα**, ὅταν δὲ εὐρίσκωνται μετὰ τὰ ὀνόματα ἢ συνδέουν ῥήματα, εἶναι **ἀντωνυμιαί**. Π.χ. τοῦ βιβλίου (ἄρθρον)· τοῦ ἔδωσε τὸ βιβλίον του (ἀντωνυμία).

3. Ὅταν τὴν ἀντωνυμίαν **αὐτός** τὴν χρησιμοποιοῦμεν διὰ νὰ ἐπαναλάβωμεν ἓν πρόσωπον ἢ πρᾶγμα περὶ τοῦ ὁποῖου προη-

γουμένως ἐγένεν λόγος, τότε τὴν ὀνομάζομεν **ἐπαναληπτικὴν**.
Π.χ. εἶδες αὐτόν; Τὸν εἶδα.

4. Ἡ προσωπικὴ αὐτὸς μετὰ τὸ ἄρθρον σημαίνει ὁ ἴδιος π.χ.
ὁ αὐτὸς μαθητῆς=ὁ ἴδιος μαθητῆς. Ἡ αὐτὴ ἄσκησις νὰ ἐπαναληφθῆ=
ἡ ἰδία ἄσκησις νὰ ἐπαναληφθῆ.

ΣΗΜ. Οἱ τύποι τῆς δοτικῆς τῶν προσωπικῶν ἀντωνυμιῶν δὲν συνηθίζονται
πολὺ σήμερον. Ἀπαντοῦν μόνον σὲ μερικὰς τυποποιημένες ἐκφράσεις. Π.χ. «εἰρήνη
ὑμῖν, εἰρήνη σοι».

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 92.—Νὰ εὑρετε τὰς παρακάτω προσωπικὰς ἀντωνυμίας :

Ἐγὼ μὲν ἐργάζομαι, σὺ δὲ παίζεις. Ὁ διδάσκαλός μου μετὰ ἀγαπᾷ
καὶ ἐγὼ τὸν σέβομαι. Θέλω νὰ μοῦ εἰπῆτε, πῶς σᾶς φαίνεται αὐτό; σᾶς
ἀρέσει ἢ ὄχι. Ὁ Λάκης ἐμελέτησε τὸ μάθημά του καὶ τὸ ἔμαθε. Ὁ μα-
θητῆς πρέπει νὰ ἀκούῃ τὰς συμβουλὰς τοῦ τοῦ δίδῃ ὁ διδάσκαλός του.

β'. Αὐτοπαθεῖς ἀντωνυμίας

Παραδείγματα :

Λοῦω **ἑμαυτὸν**=λοῦω τὸν ἑαυτὸν μου. Λούεις **σεαυτὸν**=λούεις
τὸν ἑαυτὸν σου. Λούουν **ἑαυτοὺς**=λούουν τοὺς ἑαυτοὺς των.

1. Αἱ ἀντωνυμίας **ἑμαυτὸν**, **σεαυτὸν**, **ἑαυτοὺς** αἱ ὁποῖαι φανε-
ρῶνουν ὅτι τὸ ἴδιον πρόσωπον ἐνεργεῖ καὶ τὸ ἴδιον πάσχει, λέγον-
ται **αὐτοπαθεῖς ἀντωνυμίας**.

Αἱ αὐτοπαθεῖς ἀντωνυμίας κλίνονται ὡς ἑξῆς :

		Ἐνικὸς ἀριθμὸς	
Πτώσεις		α' πρόσωπον	
		ἀρσενικὸν	θηλυκὸν
Γεν.	ἑμαυτοῦ	ἑμαυτῆς	=τοῦ ἑαυτοῦ μου
Δοτ.	ἑμαυτῶ	ἑμαυτῇ	=εἰς τὸν ἑαυτὸν μου
Αἰτ.	ἑμαυτὸν	ἑμαυτήν	=τὸν ἑαυτὸν μου
		Πληθυντικὸς ἀριθμὸς	
Γεν.	ἡμῶν αὐτῶν	ἡμῶν αὐτῶν	=τοῦ ἑαυτοῦ μας
Δοτ.	ἡμῖν αὐτοῖς	ἡμῖν αὐταῖς	=εἰς τὸν ἑαυτὸν μας
Αἰτ.	ἡμᾶς αὐτούς	ἡμᾶς αὐτάς	=τὸν ἑαυτὸν μας

Ἐνικὸς ἀριθμὸς			
Πτώσεις	β' πρόσωπον		
	ἀρσενικόν	θηλυκόν	
Γεν.	σεαυτοῦ	σεαυτῆς	= τοῦ ἑαυτοῦ σου
Δοτ.	σεαυτῶ	σεαυτῆ	= εἰς τὸν ἑαυτὸν σου
Αἰτ.	σεαυτὸν	σεαυτήν	= τὸν ἑαυτὸν σου

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Γεν.	ὑμῶν αὐτῶν	ὑμῶν αὐτῶν	= τοῦ ἑαυτοῦ σας
Δοτ.	ὑμῖν αὐτοῖς	ὑμῖν αὐταῖς	= εἰς τὸν ἑαυτὸν σας
Αἰτ.	ὑμᾶς αὐτούς	ὑμᾶς αὐτάς	= τὸν ἑαυτὸν σας

Ἐνικὸς ἀριθμὸς				
Πτώσεις	γ' πρόσωπον			
	ἀρσεν.	θηλυκ.	οὐδέτερον	
Γεν.	ἑαυτοῦ	ἑαυτῆς	ἑαυτοῦ	= τοῦ ἑαυτοῦ του, της, του
Δοτ.	ἑαυτῶ	ἑαυτῆ	ἑαυτῶ	= εἰς τὸν ἑαυτὸν του, της
Αἰτ.	ἑαυτὸν	ἑαυτήν	ἑαυτὸ	= τὸν ἑαυτὸν του, της, του

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Γεν.	ἑαυτῶν	ἑαυτῶν	ἑαυτῶν	= τῶν ἑαυτῶν των
Δοτ.	ἑαυτοῖς	ἑαυταῖς	ἑαυτοῖς	= εἰς τοὺς ἑαυτοὺς των
Αἰτ.	ἑαυτούς	ἑαυτάς	ἑαυτά	= τοὺς ἑαυτοὺς των

Παρατηρήσεις

1. Αἱ αὐτοπαθεῖς ἀντωνυμῖαι γίνονται ἀπὸ τὸ θέμα τῶν προσωπικῶν ἀντωνυμιῶν καὶ τὰς πλαγίας πτώσεις τῆς ἀντωνυμίας αὐτός· π.χ. ἐμὲ-αὐτοῦ=**ἐμαυτοῦ**, σὲ -αὐτοῦ=**σεαυτοῦ**. Καὶ αἱ μὲν τοῦ πρώτου καὶ β' προσώπου εἰς τὸν ἐνικὸν εἶναι ἠνωμένοι καὶ εἰς τὸν πληθυντικὸν χωρισμένοι, αἱ δὲ τοῦ γ' προσώπου εἶναι ἠνωμένοι καὶ εἰς τὸν ἐνικὸν καὶ εἰς τὸν πληθυντικόν.

2. Αἱ αὐτοπαθεῖς ἀντωνυμῖαι τοῦ α' καὶ β' προσώπου ἔχουν

μόνον ἀρσενικόν καὶ θηλυκόν, ἢ δὲ τοῦ γ' προσώπου ἔχει καὶ οὐδέτερον.

3. Ἡμεῖς σήμερον μεταχειριζόμεθα τὴν ἀντωνυμίαν τοῦ γ' προσώπου προσθέτοντες εἰς τὸ τέλος τὰς κεκομμένας προσωπικὰς ἀντωνυμίας **μου, σου, του, μας, σας, τους, ἢ των'** π.χ. τοῦ ἑαυτοῦ μου, τοῦ ἑαυτοῦ σας.

γ'. Ἀλληλοπαθεῖς ἀντωνυμίαι

Παραδείγματα :

Ἀγαπᾶτε **ἀλλήλους** = ἀγαπᾶτε ὁ εἷς τὸν ἄλλον.

Βοηθοῦσιν **ἀλλήλους** = βοηθοῦν ὁ εἷς τὸν ἄλλον.

Ἡ λέξις **ἀλλήλους** εἰς τὰ ἀνωτέρω παραδείγματα σημαίνει ὅτι ἀγαπῶνται καὶ βοηθοῦνται ἀμοιβαίως.

1. Ἡ λέξις ἢ ὅποια φανερώνει ὅτι τὰ ἴδια πρόσωπα ἐκτελοῦν ἀμοιβαίαν ἐνέργειαν λέγεται **ἀλληλοπαθῆς ἀντωνυμία**. Κλίνεται δὲ ὡς ἑξῆς :

Πτώσεις	Πληθυντικὸς ἀριθμὸς		
	ἀρσενικόν	θηλυκόν	οὐδέτερον
Γεν.	ἀλλήλων	ἀλλήλων	ἀλλήλων
Δοτ.	ἀλλήλοις	ἀλλήλαις	ἀλλήλοις
Αἰτ.	ἀλλήλους	ἀλλήλας	ἀλλήλα

ΣΗΜ. Ἡ ἀλληλοπαθῆς ἀντωνυμία κλίνεται μόνον εἰς τὰς πλαγίας πτώσεις τοῦ πληθυντικοῦ ἀριθμοῦ.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 93.— Συμπληρώσατε τὰς παρακάτω προτάσεις μετὰ τὴν κατάλληλον αὐτοπαθῆ καὶ ἀλληλοπαθῆ ἀντωνυμίαν.

Ἄμελῆς βλάπτει τὸν..... Ἀγάπα τὸν πλησίον σου, ὅπως τὸν..... Ὁ τιμῶν τοὺς ἄλλους τιμᾷ τὸν..... Ὅστις δὲν σέβεται τὸν..... δὲν σέβεται οὔτε τοὺς ἄλλους. Οἱ γονεῖς ἀγαποῦν τὰ..... τέκνα. Ὅστις νομίζει τὸν..... σοφὸν οὗτος εἶναι ὁ μεγαλύτερος μωρός. Ὁ ἄνθρωπος κοπιᾷ ὑπὲρ τοῦ..... Οἱ καλοὶ γείτονες βοηθοῦν..... Ὁ Χριστὸς εἶπε : « Ἀγαπᾶτε..... ».

δ'. Κτητικαὶ Ἄντωνυμῖαι

Παραδείγματα :

ὁ πατήρ μου = ὁ ἰδικός μου πατήρ = ὁ ἐμός πατήρ
 ἡ μήτηρ σου = ἡ ἰδική σου μήτηρ = ἡ σὴ μήτηρ
 ὁ κῆπος μας = ὁ ἰδικός μας κῆπος = ὁ ἡμέτερος κῆπος

Αἱ λέξεις, **μου, σου, μας, ὁ ἰδικός μου** φανερώουν τὸν κτήτορα· ἦτοι τὸ πρόσωπον ἐκεῖνο εἰς τὸ ὁποῖον ἀνήκει κάτι καὶ λέγονται **κτητικαὶ ἄντωνυμῖαι**. Εἶναι δὲ αἱ ἑξῆς:

1. Οἱ συγκεκομμένοι τύποι τῆς προσωπικῆς ἄντωνυμίας, **μου, σου, του, μας, σας, των**· π.χ. **ὁ κῆπος μου**.

2. Τὸ ἐπίθετον **ὁ ἰδικός, ἡ ἰδική, τὸ ἰδικόν** μὲ τοὺς συγκεκομμένους τύπους τῆς προσωπικῆς ἄντωνυμίας· π.χ. **ὁ ἰδικός μου**.

3. Ὁ ἐμός, ἡ ἐμή, τὸ ἐμόν—ὁ σός, ἡ σή, τὸ σόν—ὁ ἡμέτερος, ἡ ἡμέτερα, τὸ ἡμέτερον—ὁ ὑμέτερος, ἡ ὑμέτερα, τὸ ὑμέτερον.

1. Ὄταν ὁ κτήτωρ εἶναι εἷς

α' Πρόσωπον

ὁ κῆπος μου = ὁ ἰδικός μου κῆπος = ὁ ἐμός κῆπος
 οἱ κῆποι μου = οἱ ἰδικοὶ μου κῆποι = οἱ ἐμοὶ κῆποι

β' Πρόσωπον

ὁ κῆπος σου = ὁ ἰδικός σου κῆπος = ὁ σός κῆπος
 οἱ κῆποι σου = οἱ ἰδικοὶ σου κῆποι = οἱ σοὶ κῆποι

γ' Πρόσωπον

ὁ κῆπος του = ὁ ἰδικός του κῆπος = ὁ κῆπος αὐτοῦ
 ἢ ὁ ἑαυτοῦ κῆπος
 οἱ κῆποι του = οἱ ἰδικοὶ του κῆποι = οἱ κῆποι αὐτοῦ
 ἢ οἱ ἑαυτοῦ κῆποι

2. Ὄταν οἱ κτήτορες εἶναι πολλοὶ

α' Πρόσωπον

ὁ κῆπος μας = ὁ ἰδικός μας κῆπος = ὁ ἡμέτερος κῆπος
 οἱ κῆποι μας = οἱ ἰδικοὶ μας κῆποι = οἱ ἡμέτεροι κῆποι

β' Πρόσωπον

ὁ κῆπος σας = ὁ ἰδικός σας κῆπος = ὁ ὑμέτερος κῆπος
 οἱ κῆποι σας = οἱ ἰδικοὶ σας κῆποι = οἱ ὑμέτεροι κῆποι

γ' Πρόσωπον

ὁ κῆπος των = ὁ ἰδικός των κῆπος =	ὁ κῆπος αὐτῶν ὁ ἑαυτῶν κῆπος
οἱ κῆποι των = οἱ ἰδικοί των κῆποι =	οἱ κῆποι αὐτῶν οἱ ἑαυτῶν κῆποι

Παρατηρήσεις

Αἱ κτητικαὶ ἀντωνυμίαι τίθενται εἰς τὸ τέλος τῶν οὐσιαστικῶν ὀνομάτων καὶ εἶναι ἄτονοι· π.χ. ὁ συμμαθητῆς μου. Ἐνῶ, αἱ προσωπικαὶ ἀντωνυμίαι τίθενται πάντοτε πρὸ τῶν ρημάτων καὶ τονίζονται· π.χ. μοῦ ἔδωσες τὸ βιβλίον.

ΣΗΜ. Αἱ κτητικαὶ ἀντωνυμίαι ἐμὸς καὶ σὸς γίνονται ἐκ τοῦ ἐνικοῦ τῶν προσωπικῶν ἀντωνυμιῶν, αἱ δὲ ἀντωνυμίαι ἡμέτερος καὶ ὑμέτερος ἐκ τοῦ πληθυντικοῦ τῶν προσωπικῶν ἀντωνυμιῶν. Ὡς κτητικὴ ἀντωνυμία τοῦ γ' προσώπου ἐμὸς καὶ σὸς χρησιμεύει ἡ γενικὴ τῆς ἀντωνυμίας αὐτὸς ἢ ἡ γενικὴ τοῦ γ' προσώπου τῆς αὐτοπαθοῦς ἀντωνυμίας. Π.χ. ὁ πατήρ αὐτοῦ ἢ ὁ ἑαυτοῦ πατήρ.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 94.—Νὰ ἀντικαταστήσετε τὴν κτητικὴν ἀντωνυμίαν ἰδικός μου διὰ τῶν συγκεκριμένων τύπων τῆς προσωπικῆς ἀντωνυμίας.

Ἡ ἰδική μας χώρα εἶναι ἐνδοξος, Προτιμῶ τὸν ἰδικόν μου χάρτην ἀπὸ τὸν ἰδικόν σου. Ὁ καλὸς Χριστιανὸς πρέπει νὰ ἀναγνωρίζῃ τὰ ἰδικὰ του σφάλματα καὶ νὰ μετανοῇ. Κατὰ τὴν ἰδικὴν μου γνώμην ἡ υγεία εἶναι τὸ πολυτιμότερον ἀγαθόν. Ὁ πολίτης δὲν πρέπει νὰ ἐπιδιώκῃ μόνον τὸ ἰδικόν του συμφέρον ἀλλὰ καὶ τὸ συμφέρον τῆς πατρίδος. Μὴ στηρίζεσαι πάντοτε εἰς τὴν ἰδικὴν σου γνώμην, ἀλλὰ νὰ ζητῆς καὶ τὴν γνώμην τῶν μεγαλυτέρων σου.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 95.—Νὰ κλιθοῦν τὰ παρακάτω :

Ὁ ἐμὸς φίλος, ἡ ἐμὴ θυγάτηρ. Τὸ σὸν βιβλίον, ἡ ἡμετέρα οἰκία, ὁ ὑμέτερος ἀγών.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 96.—Νὰ ἀντικατασταθοῦν εἰς τὰς παρακάτω φράσεις αἱ προσωπικαὶ ἀντωνυμίαι καὶ τὸ ἐπίθετον ἰδικός διὰ κτητικῶν. Παράδ. Ὁ ἰδικός μου πατήρ=ὁ ἐμὸς πατήρ. Ἡ μήτηρ μου=ἡ ἐμὴ μήτηρ.

Ὁ ἰδικός μου ἀγρός. Τὸ ἰδικόν σου κτῆμα. Τὸ σχολεῖον μας εἶναι διώροφον. Ὁ κῆπος σας ἔχει πολλὰ ἄνθη. Ὁ πατήρ μου καὶ ἡ μήτηρ σου εἶναι ἀδελφοί. Ἡ ἰδική μας πατρὶς εἶναι ἐνδοξος. Ἡ διαταγή σας ἐξετελέσθη.

ε' Δεικτικαὶ Ἀντωνυμίαι

Παραδείγματα :

Οὗτος εἶναι ὁ διδάσκαλός μου. Αὕτη εἶναι ἡ κόρη τοῦ θεοῦ μου.
Ἐκεῖνος εἶναι πρωταθλητής.

Μὲ τὰς λέξεις **οὗτος, αὕτη, ἐκεῖνος**, δεικνύομεν τὰ πλησίον ἢ μακρὰν πρόσωπα, ζῶα ἢ πράγματα.

1. Αἱ λέξεις τὰς ὁποίας μεταχειρίζομεθα διὰ νὰ δείξωμεν κάτι λέγονται **δεικτικαὶ ἀντωνυμίαι**. Εἶναι δὲ αἱ ἑξῆς: **Οὗτος - αὕτη - τοῦτο, ἐκεῖνος - ἐκείνη - ἐκεῖνο, ὅδε - ἥδε - τόδε, τοιοῦτος - τοιαύτη - τοιοῦτον, τοσοῦτος - τοσαύτη - τοσοῦτον καὶ τόσος - τόση - τόσον.**

Κλίσις τῶν δεικτικῶν ἀντωνυμιῶν

Πτώσεις	Ἐνικός ἀριθμὸς			Πληθυντικός ἀριθμὸς		
ἽΟνομ.	οὗτος	αὕτη	τοῦτο	οὗτοι	αὗται	ταῦτα
Γεν.	τούτου	ταύτης	τούτου	τούτων	τούτων	τούτων
Δοτ.	τούτῳ	ταύτῃ	τούτῳ	τούτοις	ταύταις	τούτοις
Αἰτ.	τούτον	ταύτην	τούτο	τούτους	ταύτας	ταῦτα
Κλητ.	—	—	—	—	—	—

Πτώσεις	Ἐνικός ἀριθμὸς			Πληθυντικός ἀριθμὸς		
ἽΟνομ.	ἐκεῖνος	ἐκείνη	ἐκεῖνο	ἐκεῖνοι	ἐκεῖναι	ἐκεῖνα
Γεν.	ἐκεῖνου	ἐκείνης	ἐκεῖνου	ἐκεῖνων	ἐκεῖνων	ἐκεῖνων
Δοτ.	ἐκεῖνῳ	ἐκείνῃ	ἐκεῖνῳ	ἐκεῖνοις	ἐκεῖναις	ἐκεῖνοῖς
Αἰτ.	ἐκεῖνον	ἐκείνην	ἐκεῖνό	ἐκεῖνους	ἐκεῖνας	ἐκεῖνα
Κλητ.	—	—	—	—	—	—

Πτώσεις	Ἐνικός ἀριθμὸς			Πληθυντικός ἀριθμὸς		
ἽΟνομ.	ὅ δε	ἥ δε	τό δε	οἱ δε	αἱ δε	τά δε
Γεν.	τοῦ δε	τῆς δε	τοῦ δε	τῶν δε	τῶν δε	τῶν δε
Δοτ.	τῷ δε	τῇ δε	τῷ δε	τοῖς δε	ταῖς δε	τοῖς δε
Αἰτ.	τόν δε	τήν δε	τό δε	τούς δε	τάς δε	τά δε
Κλητ.	—	—	—	—	—	—

Παρατηρήσεις

1. Διὰ τῆς ἀντωνυμίας **οὗτος - αὕτη - τοῦτο**, δεικνύομεν τὰ πλησίον πρόσωπα, ζῶα ἢ πράγματα.
2. Διὰ τῆς ἀντωνυμίας **ἐκεῖνος - ἐκείνη - ἐκεῖνο**, δεικνύομεν τὰ μακρὰν καὶ διὰ τῆς ἀντωνυμίας **ὅδε - ἥδε - τόδε** τὰ πολὺ πλησίον.
3. Τὴν ἀντωνυμίαν **τοιοῦτος - τοιαύτη - τοιοῦτον** μεταχειρίζομεθα διὰ νὰ δείξωμεν τὴν ποιότητα τῶν οὐσιαστικῶν.

4. Τὴν ἀντωνυμίαν **τοσοῦτος - τοσαύτη - τοσοῦτον** διὰ νὰ δείξωμεν τὸ πλῆθος ἢ τὸ μέγεθος. Καί

5. Τὴν ἀντωνυμίαν **τόσος - τόση - τόσον** διὰ νὰ δείξωμεν τὴν ποσότητα.

ΣΗΜ. Ἡ ἀντωνυμία ὀδε γίνεται ἀπὸ τὸ ἄρθρον ὁ, ἡ, τὸ καὶ τὸ μόριον **δὲ** καὶ κλίνεται μόνον τὸ ἄρθρον, τὸ **δὲ** μένει ἀκλιτον.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 97.— Κλίνατε τὰ παρακάτω :

Οὗτος ὁ ἀνὴρ, αὕτη ἡ γυνή, τοῦτο τὸ βιβλίον, τοσοῦτος θόρυβος, ἐκείνη ἡ θυγάτηρ, ἡ τοιαύτη γνώμη.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 98.— Τρέπατε τὰς παρακάτω προτάσεις εἰς τὸν πληθυντικόν :

ἽΟ μαθητὴς οὗτος εἶναι ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ἔλαβε τὸ πρῶτον βραβεῖον. Τοιοῦτον ἀποτέλεσμα δὲν ἐπερίμενα. Οὐδέποτε ἐφαντάσθην ὅτι ὁ πόλεμος φέρει τοιαύτην καταστροφὴν. Δὲν ἔπρεπε νὰ ὑποβληθῆς εἰς τόσον κόπον διὰ τοιοῦτον μικρὸν ζήτημα.

στ' Ἑρωτηματικαὶ Ἀντωνυμίαι

Παραδείγματα :

Τίνος εἶναι τὸ βιβλίον ; **Πόσοι** εἶναι οἱ μαθηταί ; **Ποῖος** εἶναι ὁ μεγαλύτερος ποταμὸς τῆς Ἑλλάδος ;

Μὲ τὰς λέξεις **τίνος, πόσοι, ποῖος**, ἐρωτῶμεν διὰ νὰ γνωρίσωμεν ἓνα ἀντικείμενον.

1. Αἱ ἀντωνυμίαι τὰς ὁποίας μεταχειρίζομεθα, ὅταν ἐρωτῶμεν, λέγονται **ἐρωτηματικαὶ ἀντωνυμίαι**. Εἶναι δὲ αἱ ἑξῆς :

Τίς - τί, ποῖος - ποία - ποῖον, πόσος - πόση - πόσον, πότερος (ποῖος ἐκ τῶν δύο) **ποτέρα - πότερον**.

Κλίνονται ὁμαλῶς κατὰ τὰ τρικατάληκτα ἐπίθετα τῆς β' κλίσεως ἐκτὸς τῆς **τίς**, ἡ ὁποία κλίνεται ὡς ἑξῆς :

Πτώσεις	Ἑνικός ἀριθμὸς			Πληθυντικός ἀριθμὸς		
	ἀρσεν.	θηλυκ.	οὐδέτ.	ἀρσεν.	θηλυκ.	οὐδέτ.
ἽΟν.	τίς	τί	τί	τίνες	τίνα	τίνα
Γεν.	τίνος	τίνος	τίνος	τίνων	τίνων	τίνων
Δοτ.	τίνι	τίνι	τίνι	τίσι	τίσι	τίσι
Αἰτ.	τίνα	τί	τί	τίνας	τίνα	τίνα
Κλητ.	—	—	—	—	—	—

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 99.— Τρέψατε τὰς παρακάτω προτάσεις εἰς τὸν πληθυντικὸν ἀριθμὸν :

Τίνος εἶναι τὸ βιβλίον τοῦτο ; Ποῖος εἶναι ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος παραγγέλει ταῦτα ; Πόσῃ ὥρᾳ μελετᾷς τὴν ἡμέραν ; Ποῖον τμῆμα τῆς Ἑλλάδος παράγει καλύτερον καπνόν ; Τίνα ἄνθρωπον οὗτος ἀραγε ζητεῖ.

ζ' Ἀόριστοι Ἄντωνυμιαί

Παραδείγματα :

Ἐκαστον βιβλίον στοιχίζει 25 δραχμάς. Μαθηταί τινες εἶναι ἀμελεῖς. Ἀμφότεροι ἦσαν τυφλοί.

Αἱ λέξεις ἕκαστον, τινες, ἀμφότεροι, φανερώνουν πρόσωπα ἢ πράγματα ἀόριστα, χωρὶς νὰ ὀρίζουν (νὰ φανερώνουν) ποῖα εἶναι τὰ πρόσωπα ἢ τὰ πράγματα αὐτά.

1. Αἱ ἄντωνυμιαί ἐκεῖναι αἱ ὁποῖαι φανερώνουν πρόσωπον, ζῶον ἢ πρᾶγμα τοῦ ὁποῖου δὲν ὀρίζομεν τὸ ὄνομα, εἴτε διότι δὲν δυνάμεθα, εἴτε διότι δὲν θέλομεν, λέγονται ἀόριστοι ἄντωνυμιαί. Εἶναι δὲ αἱ ἑξῆς :

Τις (ἄρσεν. καὶ θηλ.) Τί (οὐδέτερον).

οὐδεις	— οὐδεμία	— οὐδὲν (μηδεῖς—μηδεμία—μηδέν).
καθεις	— καθεμία	— καθέν
κανεις	— καμμία	— κανέν
ἕκαστος	— ἐκάστη	— ἕκαστον
ἕτερος	— ἕτέρα	— ἕτερον
ἄλλος	— ἄλλη	— ἄλλον
ὁ δεῖνα	— ἡ δεῖνα	— τὸ δεῖνα
μερικοὶ	— μερικαὶ	— μερικὰ
ἀμφότεροι	— ἀμφότερα	— ἀμφότερα = καὶ οἱ δύο μαζί
ἐκάτερος	— ἐκατέρα	— ἐκάτερον = ἕκαστος ἐκ τῶν δύο
οὐδέτερος	— οὐδετέρα	— οὐδέτερον = οὔτε ὁ εἷς, οὔτε ὁ ἄλλος.
ἔνιοι	— ἔνιοι	— ἔνια = μερικοὶ

2. Ἡ ἀόριστος ἄντωνυμία τις κλίνεται ὡς ἑξῆς :

Πτώσεις	Ἐνικός ἀριθμὸς			Πληθυντικός ἀριθμὸς	
	ἄρσεν.	θηλυκ.	οὐδέτ.	ἄρσεν. θηλυκ.	οὐδέτ.
᾽Ον.	τις	τί	—	τινές	τινά
Γεν.	τινός	τινός	—	τινῶν	τινῶν
Δοτ.	τινὶ	τινὶ	—	τισὶ	τισὶ
Αἰτ.	τινά	τί	—	τινάς	τινά
Κλητ.	—	—	—	—	—

Παρατηρήσεις

1. Ἡ ἀόριστος ἀντωνυμία **τις - τι** διαφέρει ἀπὸ τὴν ἐρωτηματικὴν ἀντωνυμίαν, διότι τονίζεται εἰς ὅλας τὰς πτώσεις ἐπὶ τῆς ληγούσης.

2. Αἱ ἀντωνυμῖαι **μερικοὶ -αὶ -ά, ἀμφότεροι -αι -α** (καὶ **ἐνιοὶ -αι -α**) κλίνονται εἰς τὸν πληθυντικὸν ἀριθμὸν, ὅπως τὰ ἐπίθετα τῆς β' κλίσεως.

3. Ἡ ἀόριστος ἀντωνυμία ὁ **δεῖνα - ἡ δεῖνα** - τὸ **δεῖνα** εἶναι ἄκλιτος.

4. Τὸ **οὐδεῖς, καθεὶς** καὶ **κανεὶς** κλίνονται ὅπως τὸ ἀριθμητικὸν **εἷς**.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 100.— Νὰ κλιθοῦν τὰ παρακάτω :

Οὐδεῖς, καθεὶς, κανεὶς, (ἐνιοὶ, ἐναι, ἐνια), ἀμφότεροι, ἀμφότεραι, ἀμφότερα, μαθητῆς τις, γυνή τις, φυτὸν τι.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 101.— Διακρίνατε τὰς ἐρωτηματικὰς καὶ ἀορίστους ἀντωνυμίας τοῦ παρακάτω γυμνάσματος :

Ἡμέραν τινὰ ὁ Σωκράτης εἶδε περίλυπον τὸν φίλον του Ἀρίσταρχον καὶ τὸν ἠρώτησεν. Τί ἔχεις Ἀρίσταρχε; Ὁ Ἀρίσταρχος ἀπήντησε: Γνωρίζεις ὅτι ὁ πατήρ μου ἀπέθανε. Ἐχω μητέρα καὶ ἑπτὰ ἀδελφάς. Ἐτερον ἀδελφὸν δὲν ἔχω. Τὰ κτήματά μας οὐδὲν εἰσόδημα μᾶς ἀποφέρουν καὶ οὐδεὶς μᾶς δανεῖζει.

— Ἐγὼ ἐνόμιζον ὅτι τὸ νὰ ἔχη τις ἀδελφὰς εἶναι εὐτυχία καὶ χαρὰ Ἀρίσταρχε. Ποίας ἐργασίας γνωρίζουν αἱ ἀδελφαί σου;

— Μερικαὶ γνωρίζουν νὰ ὑφαίνουν, ἄλλαι νὰ ράπτουν καὶ ἄλλαι νὰ κεντοῦν.

— Τότε δύνασθε ὄχι μόνον τὰς ἀνάγκας σας νὰ θεραπεύσητε, ἀλλὰ νὰ ἔχετε καὶ μικρὸν τι περίσσευμα.

— Ναί, ὦ Σωκράτες, ἀλλὰ τί θὰ εἶπῃ ὁ κόσμος;

— Οὐδεμίαν ἐργασία εἶναι ἐντροπὴ Ἀρίσταρχε.

η' Ἀναφορικαὶ ἀντωνυμῖαι

Παραδείγματα:

Ὁ ἄνθρωπος ὁ **ὁποῖος** φοβεῖται τὸν Θεόν, οὐδέποτε πράττει τὸ κακόν. **Ὅστις** ἐλπίζει, ποτὲ δὲν εἶναι δυστυχής. Δὲν πρέπει νὰ καυχᾶται κανεὶς, **ὅσον** πλούσιος καὶ ἂν εἶναι.

Αἱ λέξεις **ὁποῖος, ὅστις, ὅσον**, ἀναφέρονται εἰς προηγούμενα γνωστὰ πρόσωπα.

1. Ἀναφορικαὶ ἀντωνυμῖαι λέγονται αἱ ἀντωνυμῖαι διὰ τῶν

ὁποίων μία ὁλόκληρος πρότασις ἀναφέρεται (ἀποδίδεται) εἰς μίαν λέξιν ἄλλης προτάσεως.

Εἶναι δὲ αἱ ἑξῆς :

ὄς, ἦ, ὄ — ὅστις, ἦτις, ὄ,τι
 οἷος, οἷα, οἷον — ὁποῖος, ὁποῖα, ὁποῖον
 ὄσος, ὄση, ὄσον — ὁπόσος, ὁπόση, ὁπόσον

Κλίσις ἀναφορικῶν ἀντωνυμιῶν

Πτώσεις	Ἐνικὸς ἀριθμὸς			Πληθυντικὸς ἀριθμὸς		
	ἄρσεν.	θηλ.	οὐδέτ.	ἄρσεν.	θηλ.	οὐδέτ.
Ὅν.	ὄς	ἦ	ὄ	οἷ	αἷ	ἄ
Γεν.	οἷ	ἦς	οἷ	ῶν	ῶν	ῶν
Δοτ.	ῶ	ῆ	ῶ	οἷς	αἷς	οἷς
Αἰτ.	ὄν	ἦν	ὄ	οὓς	ἄς	ἄ
Κλητ.	—	—	—	—	—	—

Πτώσεις	Ἐνικὸς ἀριθμὸς		
	ἄρσενικόν	θηλυκόν	οὐδέτερον
Ὅν.	ὄς τις	ἦ τις	ὄ,τι
Γεν.	οἷ τινος	ἦς τινος	οἷ τινος
Δοτ.	ῶ τινι	ῆ τινι	ῶ τινι
Αἰτ.	ὄν τινα	ἦν τινα	ὄ,τι

Πτώσεις	Πληθυντικὸς ἀριθμὸς		
	ἄρσενικόν	θηλυκόν	οὐδέτερον
Ὅν.	οἷ τινες	αἷ τινες	ἄ τινα
Γεν.	ῶν τινῶν	ῶν τινῶν	ῶν τινῶν
Δοτ.	οἷς τισι	αἷς τισι	οἷς τισι
Αἰτ.	οὓς τινας	ἄς τινας	ἄ τινα

Παρατηρήσεις

1. Ἡ ἀντωνυμία ὄστις εἶναι σύνθετος ἀπὸ τὴν ἀναφορικὴν ἀντωνυμίαν ὄς καὶ τὴν ἀόριστον τις καὶ κλίνονται τὰ δύο μέρη αὐτῆς ἰδιαιτέρως.

2. Αί ἀναφορικοί ἀντωνυμιαὶ **οἷος, ὁποῖος, ὅστις** καὶ **ὅσος**, λαμβάνουν εἰς τὸ τέλος τὸ μόριον **δήποτε** διὰ νὰ ἐπιτείνουν τὴν ἀόριστον σημασίαν των. Ὁ δὲ τόνος καταβιβάζεται εἰς τὸ μόριον **δήποτε**. Π.χ. οἷοσδήποτε, ὁποιοσδήποτε, ὅτισσδήποτε, ὅσοσδήποτε.

3. Αἱ ἀναφορικοί ἀντωνυμιαὶ κλίνονται ὅπως τὰ τρικατάληκτα ἐπίθετα τῆς β' κλίσεως.

4. Ἀντὶ τῆς ἀντωνυμίας ὁποῖος ἢ ὅστις μεταχειριζόμεθα συχνὰ τὴν ἄκλιτον πού· π.χ. ὁ μαθητῆς ὁ ὁποῖος μελετᾷ προοδεύει=ὁ μαθητῆς πού μελετᾷ προοδεύει.

ΣΗΜ. Μὴ συγχέετε τὴν ἄκλιτον ἀντωνυμίαν πού μετὰ τὸ ἐρωτηματικὸν ἐπίρρημα **πού**. Π.χ. οἱ μαθηταὶ πού δὲν τηροῦν τοὺς νόμους τοῦ σχολείου τιμωροῦνται. **Πού** πηγες;

ΣΗΜ. Τὸ ἀναφορικὸν **ὅ,τι** γράφεται μετὰ ὑποδιαστολὴν διὰ νὰ διακρίνεται ἀπὸ τὸν σύνδεσμον **ὅτι**.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 102.—Μεταφέρατε τὰς παρακάτω προτάσεις ἀπὸ τὸν ἐνικὸν εἰς τὸν πληθυντικόν.

Ἡ πεδιάς τὴν ὁποίαν διασχίζει ὁ ποταμὸς εἶναι εὐφορος. Ὁ Χριστὸς λέγει: Νὰ εὐεργετῆς ἐκεῖνον ὅστις σέ μισεῖ καὶ νὰ προσεύχῃσαι ὑπὲρ ἐκείνου ὅστις σέ βλάπτει. Ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος περιφρονεῖ τὸν Θεὸν λέγεται ἀσεβής. Ἐορτάζω τὴν ἡμέραν καθ' ἣν ἐγεννήθην. Ἐφάνη οἷος ἦτο. Πᾶν ὅ,τι γνωρίζω τὸ χρεωστῶ εἰς τὸ διδάσκαλόν μου. Ὅ,τι δὲν πράττεις σήμερον τὸ πράττεις αὔριον μετὰ περισσώτερον κόπον.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 103.—Τρέψατε τὰς παρακάτω προτάσεις εἰς τὸν πληθυντικὸν ἀριθμὸν καὶ χωρίσατε τὰς ἀντωνυμίας των κατ' εἶδος.

Πολλάκις σὲ ἐκάλεσα νὰ με βοηθήσῃς καὶ σὺ ἠρνήθης. Ἐχω τόσον χρῆμα, ὅσον ἔχεις καὶ σὺ. Ζῶον τι εἰσῆλθεν εἰς τὸν ἀγρὸν καὶ κατέστρεψε τὰ φυτά. Ἡ στιγμὴ ἐκείνη ὑπῆρξε κρίσιμος. Ἦλθεν τις καὶ μοῦ εἶπεν ὅτι ὁ δεῖνα ἀσθενεῖ. Κατόπιν πολλοῦ κόπου ἔφθασα εἰς τοιοῦτον ἀποτέλεσμα. Οὗτος εἶναι ὁ μαθητῆς περὶ τοῦ ὁποίου σοῦ ὠμίλησα. Μὴν ἐπιθυμῆς ὅ,τι δὲν δύνασαι νὰ ἀποκτήσῃς. Φρόντισε νὰ εἶσαι χρήσιμος ὄχι μόνον εἰς τὸν ἑαυτὸν σου, ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς ἄλλους.

Ρ Η Μ Α Τ Α

Παραδείγματα

Ὁ μαθητῆς γράφει τὸ μάθημα. Τὸ δένδρον κόπτεται ὑπὸ τοῦ ξυλοκόπου. Ὁ Δημήτριος λούεται. Ὁ Πέτρος ἀναπαύεται.

Ἡ λέξις γράφει φανερώνει ὅτι ὁ μαθητῆς (τὸ ὑποκείμενον) κάμνει μίαν ἐνέργειαν (πρᾶξιν). Ἡ λέξις κόπτεται φανερώνει τὴν παθαίνει τὸ δένδρον. Ἡ λέξις λούεται φανερώνει ὅτι ὁ Δημήτριος

κάννει μίαν ἐνέργειαν καὶ ἡ ἐνέργεια ἐπιστρέφει εἰς τὸν Δημήτριον.

Ἡ λέξις **ἀναπαύεται** φανερώνει ὅτι ὁ Πέτρος οὔτε ἐνεργεῖ, οὔτε πάσχει, ἀλλὰ εὐρίσκεται εἰς μίαν κατάστασιν.

1. Αἱ λέξεις αἱ ὁποῖαι φανερώνουν ὅτι ἐν πρόσωπον, ζῶν ἢ πρᾶγμα (ὑποκείμενον) ἐνεργεῖ ἢ πάσχει ἢ εὐρίσκεται εἰς μίαν κατάστασηιν λέγονται **ρήματα**.

Παρεπόμενα τοῦ ρήματος

1. Ὅπως τὸ ἄρθρον, τὸ οὐσιαστικόν, τὸ ἐπίθετον, ἡ ἀντωνυμία ἔχουν κοινούς τύπους κατὰ τὴν κλίσιν, οἱ ὁποῖοι λέγονται παρεπόμενα (εἶναι δὲ ταῦτα τὸ γένος, ὁ ἀριθμὸς, ἡ κλίσις καὶ ἰδίως ἡ πτώσις ἐκ τῆς ὁποίας καὶ πτωτικὰ ὀνομάζονται), οὕτω καὶ τὸ ρῆμα ἔχει διαφόρους τύπους διὰ τὴν φανερώση τὸν τρόπον κατὰ τὸν ὁποῖον ἐνεργεῖ ἢ πάσχει τὸ ὑποκείμενον. Οἱ διάφοροι αὗτοι τύποι τοῦ ρήματος λέγονται **παρεπόμενα τοῦ ρήματος**.

2. Τὰ παρεπόμενα τοῦ ρήματος εἶναι :

α', Ἡ **διάθεσις**, β', ἡ **φωνή**, γ', ἡ **ἔγκλισις**, δ', ὁ **χρόνος**, ε', ὁ **ἀριθμὸς** καὶ στ', τὸ **πρόσωπον**.

α'. Διάθεσις

1. Ὁ τύπος τοῦ ρήματος διὰ τοῦ ὁποῖου φανερώνεται ἡ κατάστασις εἰς τὴν ὁποίαν εὐρίσκεται τὸ ὑποκείμενον, λέγεται **διάθεσις**.

2. Αἱ διαθέσεις τοῦ ρήματος εἶναι τέσσαρες :

α) Ἐνεργητικὴ β) Παθητικὴ γ) Μέση καὶ δ) Οὐδέτερα.

Ἐπομένως τὰ ρήματα διακρίνονται εἰς **ἐνεργητικά, παθητικά, μέσα καὶ οὐδέτερα**.

α) Ἐνεργητικά ἢ ἐνεργητικῆς διαθέσεως ρήματα λέγονται τὰ ρήματα, τὰ ὁποῖα φανερώνουν ὅτι τὸ ὑποκείμενον ἐνεργεῖ π.χ. ὁ Γεώργιος σκάπτει τὸν κήπον.

β) Παθητικά ἢ παθητικῆς διαθέσεως λέγονται τὰ ρήματα, τὰ ὁποῖα φανερώνουν ὅτι τὸ ὑποκείμενον πάσχει π.χ. τὸ πτηνὸν φονεῦται ὑπὸ τοῦ κυνηγοῦ.

γ) Μέσα ἢ μέσης διαθέσεως λέγονται τὰ ρήματα, τὰ ὁποῖα φανερώνουν ὅτι τὸ ὑποκείμενον ἐνεργεῖ καὶ ἡ ἐνέργεια ἐπιστρέφει εἰς τὸ ἴδιον τὸ ὑποκείμενον π.χ. ὁ μαθητὴς λούεται (ὁ μαθητὴς λούει τὸν ἑαυτὸν του).

δ) Οὐδέτερα ἢ οὐδετέρας διαθέσεως λέγονται, ὅσα ρήματα φανερώνουν ὅτι τὸ ὑποκείμενον οὔτε ἐνεργεῖ, οὔτε πάσχει π.χ. ὁ Πέτρος κοιμᾶται, ὁ ἐργάτης ἀναπαύεται.

β'. Φωναὶ τῶν ρημάτων

Ἐγὼ γράφω	—ἐγὼ βαδίζω	—ἐγὼ ἡσυχάζω
Ἐγὼ παιδεύομαι	—ἐγὼ λούομαι	—ἐγὼ ἀναπαύομαι

Τὰ ἀνωτέρω παραδείγματα τὰ ὁποῖα ἐκφράζουν καὶ τὰς τέσσαρας διαθέσεις τοῦ ρήματος, ἤτοι τὴν ἐνεργητικὴν, παθητικὴν, μέσσην καὶ οὐδετέραν διάθεσιν, ἔχουν δύο τύπους.

1. Οἱ τύποι τοῦ ρήματος διὰ τῶν ὁποίων ἐκφράζεται ἡ διάθεσις τοῦ ὑποκειμένου λέγονται **φωναί**.

Αἱ φωναὶ λοιπὸν εἶναι δύο: **Ἡ ἐνεργητικὴ φωνὴ καὶ ἡ παθητικὴ ἢ μέση φωνή**. Καὶ τὰ μὲν ρήματα τῆς ἐνεργητικῆς τελειώνουν εἰς **-ω**, τῆς δὲ παθητικῆς εἰς **-μαι**.

ΣΗΜ. Πολλὰ ρήματα ἔχουν μίαν φωνήν. *Ὅσα ἔχουν μόνον τὴν μέσσην φωνήν λέγονται **ἀποθετικά**. Π.χ. ἐργάζομαι, δέχομαι.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 104.—Γράψατε εἰς χωριστὴν στήλην τὰ ἐνεργητικά, τὰ παθητικά, τὰ μέσα καὶ τὰ οὐδέτερα ρήματα τῶν ἐξῆς προτάσεων :

ἽΟ γεωργὸς σπείρει τὸν ἀγρὸν. ἽΟ κηπουρὸς περιποιεῖται τὰ ἄνθη τοῦ κήπου. ἽΟ τεχνίτης ἐργάζεται εἰς τὸ ἐργοστάσιον. ἽΟ ἐχθρὸς καταδιώκεται ὑπὸ τῶν ὑπερασπιστῶν τῆς πατρίδος. ἽΟ ἄνθρωπος τὴν Κυριακὴν ἀναπαύεται. ἽΟ Δημήτριος ἀσθνεῖ βαρέως. ἽΗ γῆ θερμαίνεται ἀπὸ τὸν ἥλιον.

γ'. Ἐγκλίσεις

Παραδείγματα :

Κερδίζω χρήματα. Θέλω νὰ κερδίζω χρήματα.
Εἶθε νὰ κερδίζω χρήματα. Κέρδιζε ὅσα πρέπει.

Εἰς τὸ πρῶτον παράδειγμα τὸ ρῆμα **«κερδίζω»** φανερώνει ὅτι ἡ ψυχικὴ διάθεσις τοῦ ὑποκειμένου (ἐκείνου ποῦ ὀμιλεῖ) εἶναι **ὀριστικὴ καὶ πραγματικὴ**.

Εἰς τὸ δεύτερον παράδειγμα τὸ ρῆμα **«νὰ κερδίζω»** ἐκφράζει **θέλησιν καὶ ἐπιθυμίαν** τοῦ ὑποκειμένου.

Εἰς τὸ τρίτον παράδειγμα τὸ ρῆμα **«εἶθε νὰ κερδίζω»** ἐκφράζει **εὐχὴν** τοῦ ὑποκειμένου.

Εἰς τὸ τέταρτον παράδειγμα τὸ ρῆμα **«κέρδιζε»** ἐκφράζει **συμβουλήν προσταγὴν** τοῦ ὑποκειμένου.

1. Οἱ διάφοροι τύποι (μορφαί) τοὺς ὁποίους λαμβάνει τὸ ρῆμα διὰ τὴν φανερῶση τῆν ψυχικὴν διάθεσιν τοῦ ὑποκειμένου λέγονται **ἐγκλίσεις**.

Αἱ ἐγκλίσεις εἶναι τέσσαρες: **ὀριστικὴ, ὑποτακτικὴ, εὐκτικὴ καὶ προστακτικὴ**.

α) **Ὀριστική** λέγεται ἡ ἔγκλισις ἡ ὁποία φανερώνει ὅτι ἡ διάθεσις τοῦ ὑποκειμένου εἶναι ὀριστική καὶ πραγματική· π.χ. παίζω, γράφω, κερδίζω.

β) **Ὑποτακτική** λέγεται ἡ ἔγκλισις ἡ ὁποία φανερώνει τὴν προσδοκωμένην ἐπιθυμίαν τοῦ ὑποκειμένου (κάτι ποῦ θέλει καὶ ἐπιθυμεῖ τὸ ὑποκειμενον καὶ προσδοκᾷ νὰ γίνη)· π.χ. ὅταν τελείωσης τὴν ἐργασίαν σου, θὰ σὲ περιμένω. Θέλω νὰ μοῦ γράψης.

γ) **Εὐκτική** λέγεται ἡ ἔγκλισις ἡ ὁποία φανερώνει εὐχήν· π.χ. εἶθε νὰ κερδίσωμεν χρήματα.

δ) **Προστακτική** λέγεται ἡ ἔγκλισις ἡ ὁποία φανερώνει προσταγήν, συμβουλήν ἢ παράκλησιν τοῦ ὑποκειμένου· π.χ. λέγε τὴν ἀλήθειαν. Τελείωσε γρήγορα.

Ὄνοματικοὶ τύποι τοῦ ρήματος

Παραδείγματα :

Τὸ **προλαμβάνειν** εἶναι καλύτερον τοῦ **θεραπεύειν**.

Τὸ **καπνίζειν** ἀπαγορεύεται εἰς κλειστοὺς χώρους.

1. Αἱ λέξεις **προλαμβάνειν, θεραπεύειν, καπνίζειν** εἶναι **ὀνοματικοὶ τύποι**, διότι ὁμοιάζουν μὲ ὄνομα οὐσιαστικόν ἀφηρημένον τὸ ὁποῖον δὲν κλίνεται. Ὁ ὀνοματικὸς αὐτὸς τύπος λέγεται **ἀπαρέμφατον**, διότι δὲν φανερώνει (δὲν παρεμφαίνει) οὔτε πρόσωπον, οὔτε ἀριθμόν, οὔτε ἔγκλισιν, ἀλλ' ἀπλῶς ἐκφράζει τὴν διάθεσιν καὶ τὸν χρόνον τοῦ ρήματος.

ΣΗΜ. Ὅταν τὸ ἀπαρέμφατον ἔχει ἄρθρον ἰσοδυναμεῖ μὲ ἀφηρημένον οὐσιαστικόν. Π.χ. Τὸ κλέπτειν εἶναι κακόν=ἡ κλοπὴ εἶναι κακόν. Ἀπαγορεύεται τὸ καπνίζειν=ἀπαγορεύεται τὸ κάπνισμα.

Παραδείγματα :

Ὁ **προσέχων** μαθητῆς **μανθάνει**.

Ὁ **ἐργαζόμενος** **ἀμείβεται**.

Αἱ λέξεις **προσέχων** καὶ **ἐργαζόμενος** εἶναι **ὀνοματικοὶ τύποι** τοῦ ρήματος, διότι ὁμοιάζουν μὲ ὄνομα ἐπίθετον τὸ ὁποῖον κλίνεται ὡς τριγενές καὶ τρικατάληκτον ἐπίθετον. Οἱ τύποι αὐτοὶ τοῦ ρήματος λέγονται **μετοχαί**, διότι μετέχουν καὶ τοῦ ρήματος (διότι ἔχουν φωνήν, διάθεσιν καὶ χρόνον) καὶ τοῦ ἐπιθέτου (διότι κλίνονται ὡς τριγενῆ καὶ τρικατάληκτα ἐπίθετα).

δ'. Χρόνοι του ρήματος

Γράφω τὸ μάθημα (ἡ ἐνέργεια τοῦ ρήματος γίνεται εἰς τὸ παρόν). **Ἐγραφα** τὸ μάθημα (ἡ ἐνέργεια τοῦ ρήματος ἔγινε εἰς τὸ παρελθόν).

Θὰ γράψω τὸ μάθημα (ἡ ἐνέργεια τοῦ ρήματος θὰ γίνῃ εἰς τὸ μέλλον).

Οἱ τύποι τοῦ ρήματος **γράφω, ἔγραφα, θὰ γράψω** φανερώ-
νουν ὄχι μόνον τὴν ἐνέργειαν τοῦ ὑποκειμένου, ἀλλὰ καὶ τὸν **χρό-
νον** κατὰ τὸν ὁποῖον ἔγινε ἡ ἐνέργεια (ἡ πρᾶξις) αὐτῆ.

1. Οἱ διάφοροι τύποι τοὺς ὁποῖους λαμβάνει τὸ ρῆμα διὰ νὰ φανερώσῃ τὸ χρονικὸν διάστημα, πότε γίνεται, πότε ἔγινε καὶ πότε θὰ γίνῃ ἡ ἐνέργεια (ἡ διάθεσις) τοῦ ὑποκειμένου, λέγονται **χρόνοι τοῦ ρήματος**.

2. Οἱ χρόνοι τοῦ ρήματος εἶναι ὀκτώ: **Ἐνεστώς, Παρατα-
τικὸς, Ἀόριστος, Μέλλον διαρκῆς, Μέλλον στιγμιαίος, Πα-
ρακείμενος, Ὑπερσυντέλικος** καὶ **Μέλλον τετελεσμένος**.

α) Ὁ **Ἐνεστώς** φανερώνει ὅτι ἡ πρᾶξις γίνεται τώρα καὶ δι-
αρκεῖ· π.χ. γράφω, παίζω, τρέχω.

β) Ὁ **Παρατατικὸς** φανερώνει ὅτι ἡ πρᾶξις ἔγινε εἰς τὸ παρελ-
θὸν καὶ ἐξηκολούθει νὰ γίνεται· π.χ. ἔσκαπτον, ἔγραφον, ἔτρεχον.

γ) Ὁ **Ἀόριστος** φανερώνει ἀπλῶς ὅτι ἡ πρᾶξις ἔγινε εἰς τὸ πα-
ρελθόν· π.χ. ἔγραφα, ἔτελείωσα.

δ) Ὁ **Μέλλον Διαρκῆς** φανερώνει ὅτι ἡ πρᾶξις θὰ γίνεται
εἰς τὸ μέλλον διαρκῶς καὶ κατ' ἐπανάληψιν· π.χ. θὰ γράφω, θὰ
παίζω.

ε) Ὁ **Μέλλον Στιγμιαίος** φανερώνει ὅτι ἡ πρᾶξις θὰ γίνῃ
εἰς τὸ μέλλον μίαν φοράν· π.χ. θὰ γράψω, θὰ παίξω.

στ) Ὁ **Παρακείμενος** φανερώνει πρᾶξιν ἡ ὁποία ἔχει γίνεи εἰς
τὸ παρελθόν καὶ τὸ ἀποτέλεσμα τῆς πράξεως ὑπάρχει τώρα,
ὅπου γίνεται λόγος περὶ αὐτῆς· π.χ. ἔχω γράψει.

ζ) Ὁ **Ὑπερσυντέλικος** φανερώνει πρᾶξιν ἡ ὁποία εἶχε τελειώσει
εἰς τὸ παρελθόν, πρὶν γίνεи μία ἄλλη πρᾶξις· π.χ. εἶχον φύγει,
ὅταν ἤρχεσο εἰς τὴν πόλιν.

η) Ὁ **Μέλλον τετελεσμένος** φανερώνει ὅτι ἡ πρᾶξις θὰ ἔχη
γίνεи εἰς τὸ μέλλον ὕστερα ἀπὸ ὠρισμένον χρονικὸν διάστημα·
π.χ. Ὄταν θὰ ἔλθω τὸ ἀπόγευμα εἰς τὸ σχολεῖον, θὰ ἔχω τελειώ-
σει τὰ γραπτά μου.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 105.—'Από τὸ σημερινὸν μάθημα τῆς ἀναγνώσεως σημειώσατε εἰς ἰδίαν στήλην τὰ ρήματα τὰ ὅποια εὐρίσκονται εἰς χρόνους οἱ ὅποιοι φανερῶν τὸ παρὸν, τὸ παρελθὸν καὶ τὸ μέλλον.

Θέμα—

τρέφ-ω

ἀπολύ-ω

τιμά-ω=τιμῶ

Χαρακτήρ—

τρέφ-εις

ἀπολύ-εις

τιμά-εις=τιμᾶς

Κατάληξις

τρέφ-ει

ἀπολύ-ει

τιμά-ει=τιμᾷ

1. Τὸ μέρος τοῦ ρήματος τὸ ὁποῖον κατὰ τὴν κλίσιν δὲν μεταβάλλεται καὶ χρησιμεύει διὰ τὸν σχηματισμὸν πάντων τῶν τύπων αὐτοῦ λέγεται **ρηματικὸν θέμα**: π.χ. τρέφω, ρημ. θέμα τρέφ—.

2. Τὸ μέρος τοῦ ρήματος τὸ ὁποῖον κατὰ τὴν κλίσιν μεταβάλλεται λέγεται **κατάληξις**: π.χ. γράφ-ω, γράφ-εις.

3. Τὸ τελευταῖον γράμμα τοῦ θέματος λέγεται **χαρακτήρ**: π.χ. τρέφ-ω, ρημ. θέμα τρέφ— χαρακτήρ φ.

4. Τὰ ρήματα κατὰ τὸν χαρακτήρα διαίρουνται :

α) **Εἰς συμφωνόληκτα**, ὅσα ἔχουν χαρακτήρα συμφωνόν: π.χ. γράφω θέμα γραφ. χαρακτήρ φ.

β) **Εἰς φωνηεντόληκτα**, ὅσα ἔχουν χαρακτήρα φωνῆεν: π.χ. λύω, θέμα λυ— χαρακτήρ υ.

5. Τὰ συμφωνόληκτα ὑποδιαίρουνται :

α) **Εἰς οὐρανισκοφωνόληκτα** (πλέκω), **χειλοφωνόληκτα**, (βλέπω), **ὀδοντοφωνόληκτα**, (πείθω), **ἐνρινόληκτα**, (μένω), **ὕγρόληκτα** (φέρω).

6. Τὰ φωνηεντόληκτα ὑποδιαίρουνται α) εἰς **συνηρημένα**: π.χ. τιμάω=τιμῶ, βοηθέω=βοηθῶ, δηλώω=δηλῶ.

β) **Εἰς ἀσυναίρετα**: π.χ. λύω, παιδεύω.

ΣΗΜ. 1. Ἐκ τῶν ρημάτων ὅσα περισπῶνται λέγονται περισπώμενα. Π.χ. τιμῶ. Ὅσα παροξύνονται λέγονται βαρύτονα. Π.χ. γράφω, παιδεύω.

ΣΗΜ. 2. Διὰ τὸν σχηματισμὸν ὠρισμένων χρόνων τοῦ ρήματος προσθέτομεν εἰς τὸ ρημ. θέμα ἢ περισσότερα γράμματα. Τὸ γράμμα τοῦτο λέγεται **χρονικός χαρακτήρ**. Τὸ ρηματικὸν θέμα μὲ τὸν χρονικὸν χαρακτήρα ἀποτελοῦν τὸ χρονικὸν θέμα. Π.χ. νὰ λύσω, ρημ. θέμα λυ- χρονικός χαρακτήρ σ, χρονικὸν θέμα λυσ-.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 106.—Γράψατε εἰς χωριστὴν στήλην τὰ κάτωθι οὐρανισκοφωνόληκτα, χειλοφωνόληκτα, ὀδοντοφωνόληκτα, ἐνρινόληκτα, ὑγρόληκτα καὶ φωνηεντόληκτα ρήματα.

Βλέπω, πλέκω, κλέπτω, ψάλλω, ὑφαίνω, πταίω, τρίβω, διώκω, θάπτω, στέλλω, πλύνω, παύω, λέγω, σπεύδω, χαίρω, λευκαίνω, βασιλεύω, στρέφω, βρέχω, πείθω, μαραίνω.

Α ὕ ξ η σ ι ς τ ῶ ν ρ η μ ᾶ τ ω ν

α'. Συλλαβική αύξησης

Ἐνεστῶς	Παρατατικός	Ἀόριστος
λύω	ἔλυον	ἔλυσα
γράφω	ἔγραφον	ἔγραψα
τρέχω	ἔτρεχον	ἔτρεξα

1. Τὰ ρήματα λαμβάνουν εἰς τὸν παρατατικὸν καὶ ἀόριστον τῆς ὀριστικῆς εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ θέματος ἓνα **ε**. Τὸ **ε** αὐτὸ λέγεται **συλλαβική αύξησης**.

2. Τὴν συλλαβικὴν αύξησησιν λαμβάνουν τὰ ρήματα τὰ ὁποῖα ἀρχίζουσι ἀπὸ σύμφωνον.

ΣΗΜ. Ὅσα ρήματα ἀρχίζουσι ἀπὸ **ρ**, διπλασιάζουσι τὸ **ρ** μετὰ τὴν συλλαβικὴν αύξησησιν· π.χ. ρίπτω, παρατ. ἔρριπτον.

β'. Χρονική αύξησης

Ἐνεστῶς	Παρατατικός	Ἀόριστος
ἀκούω	ἤκουον	ἤκουσα
ἐλπίζω	ἤλπιζον	ἤλπισα
ὀνομάζω	ὠνόμαζον	ὠνόμασα
αἰσθάνομαι	ἤσθανόμην	ἤσθάνθην

1. Τὰ ρήματα τὰ ὁποῖα ἀρχίζουσι ἀπὸ φωνῆεν ἢ δίφθογγον δὲν λαμβάνουσι συλλαβικὴν αύξησησιν, ἀλλὰ τρέπουσι (μεταβάλλουσι) τὸ ἀρκτικὸν βραχὺ φωνῆεν ἢ τὴν δίφθογγον τοῦ θέματος εἰς ἄλλο μακρὸν φωνῆεν ἢ εἰς ἄλλην δίφθογγον. Ἡ τροπὴ αὕτη λέγεται **χρονική αύξησης** καὶ γίνεται ὡς ἐξῆς :

Τὸ α	εἰς η	ἀκούω	ἤκουον	ἤκουσα
Τὸ ε	εἰς η	ἐλπίζω	ἤλπιζον	ἤλπισα
Τὸ ο	εἰς ω	ὀνομάζω	ὠνόμαζον	ὠνόμασα
Τὸ αι	εἰς η	αἰσθάνομαι	ἤσθανόμην	ἤσθάνθην
Τὸ οι	εἰς ω	οἰκτίρω	ὠκτιρον	ὠκτιρα
Τὸ αυ	εἰς ηυ	αὐξάνω	ἠύξανον	ἠύξησα
Τὸ ευ	εἰς ηυ	εὐχομαι	ἠύχομην	ἠύχῆθην

2. Τὰ ρήματα ἔχω, ἔλκω ἢ ἐλκύω, ἐλίσσω, ἐργάζομαι, ἐθίζω, ἔρπω, ἔπομαι, τρέπουσι κατὰ τὴν αύξησησιν τὸ **ε** εἰς **ει** καὶ οὐχὶ εἰς **η**· π.χ. εἶχον, εἶλκον, εἶραζόμην.

3. Ὅσα ρήματα ἀρχίζουσι ἀπὸ **ι** καὶ **υ** βραχύ, τρέπουσι τὸ **ι** καὶ **υ** εἰς μακρὸν εἰς τὸν παρατατικὸν καὶ ἀόριστον τῆς ὀριστικῆς καὶ δὲν φαίνεται ἡ αὔξησις· π.χ. ἰκετεύω — ἰκέτευον, ὑβρίζω — ὑβρίζον.

ΣΗΜ. Τὸ ἑορτάζω κατὰ τὴν αὔξησιν τρέπει τὸ **ο** τῆς δευτέρας συλλαβῆς εἰς **ω**. Π.χ. ἑορτάζω — ἐώρταζον. Τὰ ρήματα θέλω καὶ δύναμαι λαμβάνουσι χρονικὴν αὔξησιν ἀντὶ συλλαβικῆς· ἤθελον, ἠδυνάμην.

Αὔξησις τῶν συνθέτων ρημάτων

Ἐνεστώσ	Παρατατικὸς	Ἀόριστος
εἰς-πράττω	εἰς-ἐπράττον	εἰς-ἐπραξα
περι-γράφω	περι-ἐγράφον	περι-έγραψα
δια-τρέχω	δι-έτρεχον	δι-έτρεξα

1. Ὅσα ρήματα εἶναι σύνθετα μὲ προθέσεις λαμβάνουσι τὴν αὔξησιν μετὰ τὴν πρόθεσιν. Τὸ δὲ τελικὸν φωνῆεν τῆς προθέσεως ἀποβάλλεται (ἐκθλίβεται) πλὴν τῶν προθέσεων **πρὸ** καὶ **περί**.

ΣΗΜ. Τὰ σύνθετα ρήματα ἐνοχλῶ, ἀνορθῶ, ἀνέχομαι, ἀμφισβητῶ, λαμβάνουσι αὔξησιν διπλὴν, ἔσωθεν καὶ ἔξωθεν. Π.χ. ἠνώχλουσι, ἠνώρθουσι, ἠνεχόμενοι, ἠμφισβήτησι.

2. Μερικὰ σύνθετα καὶ παρασύνθετα ρήματα λαμβάνουσι τὴν αὔξησιν εἰς τὴν ἀρχὴν.

ἀνάπτω	—ἤναπτον,	ἀνοίγω	—ἤνοιγον
ἐμποδίζω	—ἤμποδίζον,	συντομεύω	—ἔσυντόμευον
προστατεύω	—ἐπροστάτευον,	προτιμῶ	—ἐπροτίμων
συλλογίζομαι	—ἐσυλλογίζομην,	προφασίζομαι	—ἐπροφασίζομην
συνθηκολογῶ	—ἐσυνθηκολόγουν,	δυστυχεῶ	—ἔδυστύχουν

ΣΗΜ. Μερικὰ ρήματα ἀπλᾶ, σύνθετα ἢ παρασύνθετα δὲν λαμβάνουσι αὔξησιν. Π.χ. συνεδριάζω—συνεδρίαζον, συνηθίζω—συνήθιζον, συνεχίζω—συνέχιζον, ἐξοικονομῶ—ἐξοικονόμουν, ἐξηγῶ—ἐξήγησα.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 107.—Σχηματίσατε τὸ **α'** ἐνικὸν πρόσωπον τοῦ παρατατικοῦ καὶ τοῦ ἀόριστου τῶν κάτωθι ρημάτων :

Θαυμάζω, παιδεύω, ράπτω, ἀκούω, ἀγοράζω, ἀσφαλίζω, ἀμαρτάνω, ἐλπίζω, ἐτοιμάζω, ἐλευθερώνω, ὁμολογῶ, ὀνομάζω, αἰχμαλωτίζω, αἰσθάνομαι, αὐξάνω, εὐλογῶ, εὐχομαι, εὐδοκιμῶ, διαλύω, παρακούω, διορίζω, καταγράφω, περιγράφω, υπογράφω, συγγράφω, προασπίζω, ἀποφασίζω, περιορίζω, ἐξοπλίζω, προσεύχομαι.

Ἄ ν α δ ι π λ α σ ι α σ μ ὸ ς

Παραδείγματα :

λύομαι	=λελυμένος	γράφομαι	=γεγραμμένος
ράπτομαι	=έρραμμένος	ψηφίζομαι	=έψηφισμένος
σφάλλομαι	=έσφαλμένος	στρέφομαι	=έστραμμένος
έτοιμάζομαι	=ήτοιμασμένος	αυξάνομαι	=ηυξημένος

Τὰ ρήματα **λύομαι** καὶ **γράφομαι** διὰ τὸ νὰ σχηματίζουν τὴν μετοχὴν τοῦ παθητικοῦ παρακειμένου ἐπαναλαμβάνουν τὸ ἄρκτικόν σύμφωνον τοῦ θέματος μὲ ἔν ε.

Τὰ ρήματα **ράπτομαι**, **ψηφίζομαι** καὶ **σφάλλομαι** λαμβάνουν εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ θέματος μόνον ἔν ε (συλλαβικὴν αὔξησιν). Τὰ ρήματα **έτοιμάζομαι** καὶ **αυξάνομαι** τῶν ὁποίων τὸ θέμα ἀρχίζει ἀπὸ φωνῆεν ἢ δίφθογγον λαμβάνουν χρονικὴν αὔξησιν.

1. Ἡ ἐπανάληψις τοῦ ἄρκτικοῦ συμφώνου τοῦ θέματος μὲ ἔν ε ἢ ἡ προσθήκη ἑνὸς μόνου ε εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ θέματος ἢ ἡ ἕκτασις τοῦ ἄρκτικοῦ φωνήεντος τοῦ θέματος λέγεται **ἀναδιπλασιασμός**.
*Ἐχομεν τριῶν εἰδῶν ἀναδιπλασιασμόν.

2. **Πρώτου εἶδους ἀναδιπλασιασμόν** δηλ. ἐπανάληψιν τοῦ ἄρκτικοῦ μὲ ἔν ε, λαμβάνουν :

α) Ὅσα ρήματα ἀρχίζουν ἀπὸ ἀπλοῦν συμφώνων ἔκτος ἀπὸ τὰ ρήματα τὰ ὁποῖα ἀρχίζουν ἀπὸ ρ· π.χ. παιδεύομαι—**πε**-παιδεύμενος.

β) Ὅσα ρήματα ἀρχίζουν ἀπὸ δύο συμφωνῶν τῶν ὁποίων τὸ πρῶτον εἶναι ἄφωνον καὶ τὸ δεύτερον ὑγρὸν ἢ ἔνρινον· π.χ. γράφομαι— **γε**-γραμμένος.

ΣΗΜ. Ὅσα ρήματα ἀρχίζουν ἀπὸ δασύ συμφώνων **χ, φ, θ** κατὰ τὸν ἀναδιπλασιασμόν τρέπουσιν τὸ δασύ εἰς ἀντίστοιχον ψιλὸν ἦτοι τὸ **χ** εἰς **κ**, τὸ **φ** εἰς **π**, τὸ **θ** εἰς **τ**. Π.χ. χωρίζω—**κε**χωρισμένος, θάπτω—**τε**θαμμένος.

3. **Δευτέρου εἶδους ἀναδιπλασιασμόν** δηλ. ἔν ε, ὅπως εἰς τὴν συλλαβικὴν αὔξησιν, λαμβάνουν :

α) Ὅσα ρήματα ἀρχίζουν ἀπὸ ρ· π.χ. ράπτομαι—**έρ**ραμμένος.

β) Ὅσα ρήματα ἀρχίζουν ἀπὸ συμφώνων διπλοῦν· π.χ. ζυγίζω—**έ**ζυγισμένος.

γ) Ὅσα ρήματα ἀρχίζουν ἀπὸ δύο συμφωνῶν χωρὶς νὰ εἶναι τὸ πρῶτον ἄφωνον καὶ τὸ δεύτερον ὑγρὸν ἢ ἔνρινον· π.χ. σφάλλομαι—**έ**σφαλμένος.

δ) Ὅσα ἀρχίζουν ἀπὸ τρία συμφωνῶν· π.χ. στρέφω—**έ**στραμμένος.

4. **Τρίτου είδους αναδιπλασιασμόν** ὅμοιον δηλ. μετὴν χρονικὴν αὐξησιν λαμβάνουν τὰ ρήματα τῶν ὁποίων τὸ θέμα ἀρχίζει ἀπὸ φωνῆεν ἢ δίφθογγον· π.χ. ὀργίζομαι—ὠργισμένος, αὐξάνομαι—ἠύξημένος.

5. Τὰ σύνθετα μετὰ προθέσεις ρήματα λαμβάνουν τὸν ἀναδιπλασιασμόν μετὰ τὴν πρόθεσιν· π.χ. καταγράφω—καταγεγραμμένος.

ΣΗΜ. 1. Τὰ ρήματα τῶν ὁποίων τὸ θέμα ἀρχίζει ἀπὸ γν, ἔχουν τὸν ἀναδιπλασιασμόν ὅμοιον μετὴν συλλαβικὴν αὐξησιν ἂν καὶ τὸ θέμα τῶν ἀρχίζει ἀπὸ ἄφωνον πρὸ ἐνρίνου. Π.χ. ἀναγνωρίζω—ἀνεγνωρισμένος.

ΣΗΜ. 2. Τὸ ρῆμα κτῶμαι=ἀποκτῶ, λαμβάνει ἀναδιπλασιασμόν διὰ τοῦ ε ἂν καὶ ἀρχίζει ἀπὸ δύο σύμφωνα, χωρὶς νὰ εἶναι ἄφωνον πρὸ ὑγροῦ ἢ ἐνρίνου π.χ. κекτημένος.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 108.—Σχηματίσατε τὴν παθητικὴν μετοχὴν τῶν κάτωθι ρημάτων,

Τιμῶμαι, παύομαι, τρίβομαι, χωρίζομαι, ὀργίζομαι, στεροῦμαι, γυμνάζομαι, φυλάττομαι, καλύπτομαι, φωτίζομαι, ἀναγράφομαι, σπείρομαι, ἀναγκάζομαι, στρέφομαι, ἀπομακρύνομαι, πείθομαι, πειρώομαι, ὀρίζομαι, ἀποστέλλομαι, ὀπλίζομαι.

Κλίσις τῶν βοηθητικῶν ρημάτων

1. Διὰ νὰ σχηματισθοῦν οἱ περιφραστικοὶ χρόνοι τῶν ρημάτων χρησιμεύουν :

α) Τὰ μόρια **θά, νά, ἴνα, ἂν, ἄς, εἴθε νά.**

β) Τὰ βοηθητικὰ ρήματα **ἔχω** καὶ **εἶμαι**. Ταῦτα κλίνονται ὡς ἐξῆς :

α'. Τὸ ρῆμα ἔχω

Ὄριστ.	Ἵποτακτ.	Εὐκτικὴ	Προστακτικὴ	Ἀπαρέμφ.	Μετοχὴ
ἔχω	νά ἔχω	εἴθε νά ἔχω	—	ἔχειν	ὁ ἔχων
ἔχεις	νά ἔχῃς	» » ἔχῃς	ἔχε		ἡ ἔχουσα
ἔχει	νά ἔχῃ	» » ἔχῃ	ἄς ἔχῃ		τὸ ἔχον
ἔχομεν	νά ἔχωμεν	» » ἔχωμεν	—		
ἔχετε	νά ἔχετε	» » ἔχετε	ἔχετε		
ἔχουν	νά ἔχουν	» » ἔχουν	ἄς ἔχουν		

Παρατατικός : εἶχον, εἶχες, εἶχε, εἶχομεν, εἶχετε, εἶχον.

Μέλλων : θά ἔχω, θά ἔχῃς, θά ἔχῃ, θά ἔχωμεν, θά ἔχετε, θά ἔχουν.

β'. Τὸ ρῆμα εἶμαι

Ὅριστ.	Ὑποτακτ.	Εὐχτική	Προστακτική	Ἀπα- ρέμφ.	Μετοχή
εἶμαι	νά εἶμαι	εἴθε νά εἶμαι	(ἔσο) ἢ νά εἶσαι	εἶναι	ὁ ὄν
εἶσαι	νά εἶσαι	» » εἶσαι	(ἔστω) ἢ ἄς εἶναι		ἡ οὖσα
εἶναι	νά εἶναι	» » εἶναι			
εἴμεθα	νά εἴμεθα	» » εἴμεθα	(ἔστέ) ἢ νά εἴσθε		
εἴσθε	νά εἴσθε	» » εἴσθε	(ἔστώσαν) ἢ ἄς εἶναι		τὸ ὄν
εἶναι	νά εἶναι	» » εἶναι			

Παρατατικός : ἦμην, ἦσο, ἦτο, ἦμεθα, ἦσθε, ἦσαν.

Μ. Διαρκής : θά εἶμαι, θά εἶσαι, θά εἶναι, θά εἴμεθα, θά εἴσθε, θά εἶναι.

Αἱ καταλήξεις τῆς ἐνεργητικῆς φωνῆς

	Ὅριστ.	Ὑποτακτ.	Εὐκτική	Προστακτ.	Ἀπα- ρέμφ.	Μετοχή	
Ἐνεστώσ.	ὦ	(νά) ὦ	(εἶθε νά) ὦ	—	εἶν	ῶν ουσα ον	
	εἶς	» ἦς	» » ἦς	ε			
	εἰ	» ἦ	» » ἦ	(ἄς) ἦ			
	όμεν	» ὠμεν	» » ὠμεν	—			
	ετε	» ἦτε	» » ἦτε	ετε			
	ουσι (ν)	» ὠσι (ν)	» » ὠσι (ν)	(ἄς) ὠσι (ν)			
Παρατατ.	ον, ες, ε, ὠμεν, ετε, ον.						
Ἀόριστός	σα	(νά) σω	(εἶθε νά) σω	—	(σαι)	σας σασα σαν	
	σας	» σῆς	» » σῆς	σον			
	σε	» σῆ	» » σῆ	(ἄς) σῆ			
	σάμεν	» σῶμεν	» » σῶμεν	—			
	σατε	» σῆτε	» » σῆτε	σατε			
	σαν	» σῶσι (ν)	» » σῶσι (ν)	(ἄς) σῶσι (ν)			
M. Διαρκ.	(θά) ὦ, ἦς, ἦ, ὠμεν, ἦτε, ὠσι (ν)						
M. Στιγμ.	(θά) ὦ					(σεῖν)	(ῶν σουσα σον)
	» σῆς						
	» σῆ						
	» σῶμεν						
	» σῆτε						
» σῶσιν							
Παρακείμενος	ἔχω σει	νά ἔχω σει	εἶθε νά ἔχω σει	—	σει	ὁ ἔχων-σει ἡ ἔχουσα-σει τὸ ἔχον-σει	
	ἔχεις »	» ἔχῃς »	» » ἔχῃς »	νά ἔχῃς »			
	ἔχει »	» ἔχῃ »	» » ἔχῃ »	ἄς ἔχῃ »			
	ἔχομεν »	» ἔχωμεν »	» » ἔχωμεν »	—			
	ἔχετε »	» ἔχητε »	» » ἔχητε »	νά ἔχητε »			
	ἔχουσι »	» ἔχωσι »	» » ἔχωσι »	ἄς ἔχωσι »			
Ὑπερσυν- τέλικος	εἶχον, εἶχες, εἶχε -σει εἶχομεν, εἶχετε, εἶχον -σει						
Μέλλων Τετελεσ.	θά ἔχω, θά ἔχῃς, θά ἔχῃ -σει θά ἔχωμεν, θά ἔχητε, θά ἔχωσι -σει						

Παρατηρήσεις ἐπὶ τοῦ σχηματισμοῦ τῆς ἐνεργητικῆς φωνῆς.

Ἡ Ὑποτακτικὴ τοῦ Ἐνεστῶτος σχηματίζεται περιφραστικῶς μετὰ τὸ *νά* ἢ *ἄν* ἢ *ἵνα* καὶ τὰς καταλήξεις.

Ἡ Εὐκτικὴ τοῦ Ἐνεστῶτος σχηματίζεται περιφραστικῶς μετὰ τὸ *εἶθε* *νά* καὶ τὰς καταλήξεις τῆς ὑποτακτικῆς.

Ἡ Προστακτικὴ τοῦ Ἐνεστῶτος δὲν ἔχει πρῶτα πρόσωπα. Τὰ τρίτα πρόσωπα σχηματίζονται περιφραστικῶς μετὰ τὸ μόριον *ἄς* καὶ τὰς καταλήξεις τῶν τρίτων προσώπων τῆς ὑποτακτικῆς.

Ἡ Ὑποτακτικὴ τοῦ Ἀορίστου σχηματίζεται περιφραστικῶς μετὰ τὸ *νά* ἢ *ἄν* ἢ *ἵνα* καὶ τὰς καταλήξεις τῆς.

Ἡ Εὐκτικὴ τοῦ Ἀορίστου σχηματίζεται περιφραστικῶς μετὰ τὸ *εἶθε* *νά* καὶ τὰς καταλήξεις τῆς ὑποτακτικῆς τοῦ ἀορίστου.

Ἡ Προστακτικὴ τοῦ Ἀορίστου δὲν ἔχει πρῶτα πρόσωπα. Τὰ τρίτα πρόσωπα σχηματίζονται περιφραστικῶς μετὰ τὸ μόριον *ἄς* καὶ τὰς καταλήξεις τῶν τρίτων προσώπων τῆς ὑποτακτικῆς τοῦ ἀορίστου.

Ὁ Μέλλων Διαρκῆς σχηματίζεται περιφραστικῶς μετὰ τὸ μόριον *θά* καὶ μετὰ τὰς καταλήξεις τῆς ὑποτακτικῆς τοῦ ἐνεστῶτος.

Ὁ Μέλλων Στιγμιαῖος σχηματίζεται περιφραστικῶς μετὰ τὸ μόριον *ἰά* καὶ τὰς καταλήξεις τῆς ὑποτακτικῆς τοῦ ἀορίστου.

Ὁ Παρακειμένος σχηματίζεται περιφραστικῶς διὰ τοῦ βοηθητικοῦ ρήματος *ἔχω* καὶ τοῦ ἀπαρεμφάτου τοῦ μέλλοντος ἢ τοῦ ἀορίστου β' κατ' ἀποκοπὴν τοῦ *ν* π.χ. *ἔχω λύσει*, *ἔχω μάθει*.

Ἡ Ὑποτακτικὴ τοῦ Παρακειμένου σχηματίζεται διὰ τῆς ὑποτακτικῆς τοῦ ρήματος *ἔχω* καὶ τοῦ ἀπαρεμφάτου τοῦ μέλλοντος ἢ τοῦ ἀορίστου β' κατ' ἀποκοπὴν τοῦ *ν*.

Ἡ Εὐκτικὴ τοῦ Παρακειμένου σχηματίζεται διὰ τῆς λέξεως *εἶθε*, τῆς ὑποτακτικῆς τοῦ ρήματος *ἔχω* καὶ τοῦ ἀπαρεμφάτου τοῦ μέλλοντος ἢ τοῦ ἀορίστου β', κατ' ἀποκοπὴν τοῦ *ν*.

Ἡ Προστακτικὴ τοῦ Παρακειμένου σχηματίζεται διὰ τῆς ὑποτακτικῆς τοῦ ρήματος *ἔχω*, τοῦ ἀπαρεμφάτου τοῦ μέλλοντος κατ' ἀποκοπὴν τοῦ *ν* καὶ τίθεται εἰς μὲν τὰ β' πρόσωπα τὸ μόριον *νά*, εἰς δὲ τὰ τρίτα πρόσωπα τὸ μόριον *ἄς*.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 109.—Σχηματίσατε τὴν ὀριστικὴν ὄλων τῶν χρόνων τοῦ ρήματος παιδεύω.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 110.—Σχηματίσατε τὴν ὑποτακτικὴν ὄλων τῶν χρόνων τῶν ρημάτων ἐλκύω καὶ θεραπεύω.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 111.—Σχηματίσατε τὴν εὐκτικὴν καὶ προστακτικὴν ὄλων τῶν χρόνων τῶν ρημάτων βασιλεύω καὶ καταλύω.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 112.—Σχηματίσατε τὸ ἀπαρέμφατον καὶ τὴν μετοχὴν ὄλων τῶν χρόνων τῶν ρημάτων πτύω, διαλύω, πιστεύω.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 113.—Σχηματίσατε τὸ γ' πληθυντικὸν πρόσωπον εἰς ὄλους τοὺς χρόνους καὶ εἰς ὄλας τὰς ἐγκλίσεις τῶν ρημάτων προφητεύω καὶ ἀναλύω.

Παθητική ἢ μέση φωνή

	Ὅριστική	Ὑποτακτική	Εὐκτική
*Εὐεστῶς	λύ-ομαι	νά, ἄν, ἴνα λύ-ομαι	εἴθε νά λύ-ομαι
	λύ-εσαι	» » » λύ-ησαι	» » λύ-ησαι
	λύ-εται	» » » λύ-ηται	» » λύ-ηται
	λυ-όμεθα	» » » λυ-όμεθα	» » λυ-όμεθα
	λύ-εσθε	» » » λύ-ησθε	» » λύ-ησθε
λύ-ονται	» » » λύ-ωνται	» » λύ-ωνται	
Παρατατικός		ἐλυ-όμεν, ἐλύ-εσο, ἐλύ-ετο	
		ἐλυ-όμεθα, ἐλύ-εσθε, ἐλύ-οντο	
Π. Ἀόρισ.	ἐλύθην	νά, ἴνα, ἄν λυ-θῶ	εἴθε νά λυ-θῶ
	ἐλύ-θης	» » » λυ-θῆς	» » λυ-θῆς
	ἐλύ-θη	» » » λυ-θῆ	» » λυ-θῆ
	ἐλύ-θημεν	» » » λυ-θῶμεν	» » λυ-θῶμεν
	ἐλύ-θητε	» » » λυ-θῆτε	» » λυ-θῆτε
	ἐλύ-θησαν	» » » λυ-θῶσι (ν)	» » λυ-θῶσι (ν)
Μέλλον Διαρκής		θά λύ-ομαι, θά λύ-ησαι, θά λύ-ηται	
		θά λυ-όμεθα, θά λύ-ησθε, θά λύ-ωνται	
Μέλλον Στιγμιαῖος		θά λυ-θῶ, θά λυ-θῆς, θά λυ-θῆ	
		θά λυ-θῶμεν, θά λυ-θῆτε, θά λυ-θῶσι (ν)	
Παρακείμενος	ἔχω, ἔχεις, ἔχει λυ-θῆ	νά ἔχω, νά ἔχης νά ἔχη λυ-θῆ	εἴθε νά ἔχω κλπ. λυ-θῆ
	ἔχομεν, ἔχετε, ἔχουσι λυ-θῆ ῆ	νά ἔχομεν, νά ἔχητε νά ἔχουσι λυ-θῆ ῆ	εἴθε νά ἔχομεν κλπ. λυθῆ
	εἶμαι, εἶσαι, εἶναι λελυμένος -η -ον	νά εἶμαι, νά εἶσαι, νά εἶναι λελυμένος -η -ον	εἴθε νά εἶμαι κλπ. λελυμένος -η -ον
	εἴμεθα, εἴσθε, εἶναι λελυμένοι -αι -α	νά εἴμεθα, νά εἴσθε, νά εἶναι λελυμένοι -αι -α	εἴθε νά εἴμεθα κλπ. λελυμένοι -αι -α
Ὑπερσυντέλικος		εἶχον, εἶχες, εἶχε, εἶχομεν, εἶχετε, εἶχον λυθῆ ῆ ἤμεν, ῆσο, ῆτο λελυμένος -η -ον	
		ῆμεθα, ῆσθε, ῆσαν λελυμένοι -αι -α	
M. Τετελεσμένος		θά ἔχω, θά ἔχης, θά ἔχη λυθῆ	
		θά ἔχομεν, θά ἔχητε, θά ἔχουσι (ν) λυθῆ ῆ	
		θά εἶμαι, θά εἶσαι, θά εἶναι λελυμένος -η -ον	
		θά εἴμεθα, θά εἴσθε, θά εἶναι λελυμένοι -αι -α	

Προστακτική	Ἀπαρέμφατον	Μετοχή
λύ-ου ἤ νά λύ-ησαι ἄς λύ-ηται	λύ-εσθαι	ὁ λυ-όμενος
λύ-εσθε ἄς λύ-ωνται		ἡ λυ-ομένη τὸ λυ-όμενον
λύ-θητι ἤ νά λυθῆς ἄς λυθῆ	(λυ-θῆναι)	ὁ λυ-θείς
λυ-θῆτε ἄς λυ-θῶσι (ν)		ἡ λυ-θεῖσα τὸ λυθὲν

νά εἶσαι) λελυμένος ἄς εἶναι) -η -ον		ὁ λελυ-μένος
νά εἶσθε) λελυμένοι ἄς εἶναι) -αι -α		
νά ἔχῃς) λυθῆ ἄς ἔχῃ) — νά ἔχητε) λυθῆ ἄς ἔχωσι)		τὸ λελυ-μένον

Καταλήξεις τῆς μέσης φωνῆς

	Ὅριστική	Ὑποτακτική	Εὐκτική	Προστακτ.	
I. Ἐνεστῶς	ομαι	(νά) ωμαι	εἶθε νά ωμαι	—	
	οσαι	» ησαι	» » ησαι	ου	
	εται	» ηται	» » ηται	(ἄς) ηται	
	ομεθα	» ωμεθα	» » ωμεθα	—	
	εσθε	» ηστε	» » ησθε	ησθε	
	ωνται	» ωνται	» » ωνται	(ἄς) ωνται	
	Παρατατικός	ομην, εσο ετο, ομεθα, εσθε, οντο			
II. Ἀόριστος	θην	(νά) θῶ	εἶθε νά θῶ	—	
	θης	» θῆς	» » θῆς	θητι	
	θη	» θῆ	» » θῆ	(ἄς) θῆ	
	θημεν	» θῶμεν	» » θῶμεν	—	
	θητε	» θῆτε	» » θῆτε	θητε	
	θησαν	» θῶσι	» » θῶσι	(ἄς) θῶσι	
	M. Διαρκῆς	(θα) ωμαι, ησαι, ηται, ωμεθα, ησθε, ωνται			
	M. Στιγμαῖος	(θα) θῶ, θῆς, θῆ, θῶμεν, θῆτε, θῶσι (ν)			
III. Παρακείμενος	ἔχω	νά ἔχω	εἶθε νά ἔχω	—	
	ἔχεις	» ἔχης	εἶθε νά ἔχης	νά εἶσαι	
	ἔχει	» ἔχη	κλπ. -θῆ	ἄς εἶναι	
	ἔχομεν	» ἔχομεν	εἶθε νά ἔχομεν	μένος-η-ον	
	ἔχετε	» ἔχητε	κλπ. -θῆ	—	μένος
	ἔχουσι	» ἔχουσι	ῆ	νά εἰσθε	μένη
	ῆ	» ῆ			μένον
	εἶμαι	» εἶμαι	εἶθε νά εἶμαι	ἄς εἶναι	
	εἶσαι	» εἶσαι	κλπ.	-μένοι-αι-α	
	εἶναι	» εἶναι	μένος-η-ον	ῆ	
	εἶμεθα	» εἶμεθα	εἶθε νά εἶμεθα	νά ἔχης	
	εἴσθε	» εἴσθε	κλπ.	νά ἔχη -θῆ	
εἶναι	» εἶναι	μένοι-αι-α	κλπ.		
	Ἵπερσυντέλικος	εἶχον, εἶχες, εἶχε -θῆ εἶχομεν, εἶχετε, εἶχον -θῆ ῆ ῆμην, ῆσο, ῆτο -μένος-η-ον ῆμεθα ῆσθε, ῆσαν -μένοι-αι-α			
	Μέλλον Τετελεσμένος	θα ἔχω, θα ἔχης, θα ἔχη -θῆ θα ἔχομεν, θα ἔχητε, θα ἔχωσι -θῆ ῆ θα εἶμαι, θα εἶσαι, θα εἶναι -μένος-η-ον θα εἶμεθα, θα εἴσθε, θα εἶναι -μένοι-αι-α			

Παρατηρήσεις ἐπὶ τοῦ σχηματισμοῦ
τῆς παθητικῆς ἢ μέσης φωνῆς.

Ἡ Ὑποτακτικὴ τοῦ Ἐνεστῶτος σχηματίζεται περιφραστικῶς
μὲ τὰ μόρια νά, ἄν, ἵνα καὶ τὰς καταλήξεις τῆς.

Ἡ Εὐκτική τοῦ Ἐνεστῶτος σχηματίζεται περιφραστικῶς μετὰ τὰ μόρια εἶθε νά καί τὰς καταλήξεις τῆς ὑποτακτικῆς.

Ἡ Προστακτική δὲν ἔχει πρῶτα πρόσωπα. Τὰ τρίτα πρόσωπα σχηματίζονται μετὰ τὸ μόριον ἄς καί τὰς καταλήξεις τῶν τρίτων προσώπων τῆς ὑποτακτικῆς.

Ἡ Ὑποτακτικὴ τοῦ Ἀορίστου σχηματίζεται περιφραστικῶς μετὰ τὰ μόρια νά ἢ ἄν ἢ ἴνα καί τὰς καταλήξεις θω, θης, θη κ.λ.π.

Ἡ Εὐκτικὴ τοῦ Ἀορίστου σχηματίζεται μετὰ τὸ εἶθε νά καί τὰς καταλήξεις τῆς ὑποτακτικῆς τοῦ ἀορίστου.

Ἡ Προστακτικὴ τοῦ Ἀορίστου δὲν ἔχει πρῶτα πρόσωπα. Αἱ καταλήξεις τῶν β' προσώπων εἶναι -θητι εἰς τὸν ἐνικὸν καὶ -θητε εἰς τὸν πληθυντικόν. Τὰ τρίτα πρόσωπα σχηματίζονται μετὰ τὸ μόριον ἄς καί τὰς καταλήξεις τῶν τρίτων προσώπων τῆς ὑποτακτικῆς τοῦ ἀορίστου.

Ὁ Μ. Διαρκῆς σχηματίζεται περιφραστικῶς μετὰ τὸ μόριον θά καί μετὰ τὰς καταλήξεις τῆς ὑποτακτικῆς τοῦ ἐνεστῶτος.

Ὁ Μ. Στιγμιαῖος σχηματίζεται περιφραστικῶς μετὰ τὸ μόριον θά καί μετὰ τὰς καταλήξεις τῆς ὑποτακτικῆς τοῦ ἀορίστου.

Ὁ Παρακειμένος σχηματίζεται ἢ μετὰ τὸ βοηθητικὸν ρῆμα ἔχω καὶ τὸ ἀπαρέμφατον τοῦ παθ. ἀορίστου κατ' ἀποκοπὴν τῆς συλλαβῆς -ναι ἢ μετὰ τὸ βοηθητικὸν ρῆμα εἶμαι καὶ τὴν μετοχὴν τοῦ παρακειμένου.

Ἡ Ὑποτακτικὴ τοῦ Παρακειμένου σχηματίζεται ἢ μετὰ τὴν ὑποτακτικὴν τοῦ ρήματος ἔχω καὶ τὸ ἀπαρέμφατον τοῦ παθ. ἀορίστου κατ' ἀποκοπὴν τῆς συλλαβῆς -ναι ἢ μετὰ τὴν ὑποτακτικὴν τοῦ ρήματος εἶμαι καὶ τὴν μετοχὴν τοῦ παρακειμένου.

Ἡ Εὐκτικὴ τοῦ Παρακειμένου λαμβάνει τὸ μόριον εἶθε καὶ σχηματίζεται ἢ μετὰ τὴν ὑποτακτικὴν τοῦ ρήματος ἔχω καὶ τὸ ἀπαρέμφατον τοῦ παθ. ἀορίστου κατ' ἀποκοπὴν τοῦ -ναι ἢ μετὰ τὴν ὑποτακτικὴν τοῦ ρήματος εἶμαι καὶ τὴν μετοχὴν τοῦ παρακειμένου.

Ἡ Προστακτικὴ τοῦ Παρακειμένου σχηματίζεται μετὰ τὴν ὑποτακτικὴν τοῦ ρήματος εἶμαι καὶ τὴν μετοχὴν τοῦ παρακειμένου καὶ τίθεται τὸ μὲν μόριον νά εἰς τὸ β' ἐνικὸν καὶ πληθυντικὸν πρόσωπον, τὸ δὲ μόριον ἄς εἰς τὸ γ' ἐνικὸν καὶ πληθυντικὸν πρόσωπον.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 114.—Γράψατε ὄλους τοὺς χρόνους τῆς ὀριστικῆς τῶν ρημάτων παιθεύομαι καὶ ἀπολύομαι.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 115.—Σχηματίσατε τὴν ὑποτακτικὴν καὶ εὐκτικὴν ὄλων τῶν χρόνων τοῦ ρήματος φυτεύομαι.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 116.—Σχηματίσατε τὴν προστακτικὴν, τὸ ἀπαρέμφατον καὶ τὴν μετοχὴν ὄλων τῶν χρόνων τοῦ ρήματος παύομαι.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 117.—Σχηματίσατε τὸ γ' ἐνικὸν πρόσωπον ὄλων τῶν χρόνων καὶ ὄλων τῶν ἐγκλίσεων τοῦ ρήματος φονεύομαι.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 118.—Συμπληρώσατε τὰς καταλήξεις τῶν παρακάτω ρημάτων.

Ὁ μαθητὴς σηκώνετ—πολύ πρῶτὴ νίπτετ—, ἐνδύετ—, προσεύχετ— καὶ ἔρχετ— εἰς τὸ σχολεῖον. Ὁ ἥλιος κρύπτετ— πίσω ἀπὸ τὰ σύννεφα. Τὸ φῶς τοῦ ἡλίου χάνετ— σιγά, σιγά καὶ σκοτάδι πυκνὸ ἀπλώνετ—

εις ὅλην τὴν πλάσιν. Ἐγὼ ὁμιλῶ καὶ σεῖς ἀκούετ— Μὴ βασανίζετ— τὰ ζῶα. Μὴ ἀπαντᾶτ— χωρὶς νὰ σκέπτεσθ— "Ὅταν γράφετ— μὴ βιάζεσθ— Τὸ ὠρολόγιον ἔπαψ— νὰ κτυπᾶ δὲν ἀκούετ— πλέον. Οἱ καλοὶ φίλοι χαίρουν— ὅταν καὶ σὺ χαίρεσ— καὶ λυποῦντ— ὅταν καὶ σὺ λυπᾶσ— Τὸ φυτὸ χωρὶς νερὸ ξηραίνεται— Τὸ σπέρμα παρασύρετ— ἀπὸ τὸν ἀνεμον, μετεφέρετ— εἰς ἄλλο μέρος καὶ ἔτσι διαδίδετ— τὸ φυτόν. Ὁ κορμὸς τῶν δένδρων διακλαδίζειτ— εἰς μικροὺς κλάδους. Τὰ ἄνθη μετὰ τὴν γονιμοποίησιν μαραίνοντ— καὶ πίπτουν. Οἱ βουλευταὶ ἐκλέγοντ— ἀπὸ τοὺς πολίτας.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 119.— Συμπληρώσατε τὰς καταλήξεις τῶν παρακάτω ρημάτων.

Ἐγὼ ζυπνῆσ— πρῶτ, διότι χθὲς βράδῳ εἶχον κοιμηθ— ἐνωρίς. Τὸ ἀπόγευμα θὰ ἔχω τελειώσ— ὅλην τὴν ἐργασίαν μου. Ὁ κηπουρὸς ἔχει φυτεῦσ— πολλὰ δένδρα. Οἱ μαθηταὶ ἔχουν συγκεντρωθ— εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ σχολείου. Ὅσοι ἔχετε γράψ— τὴν ἐκθεσίιν σας ἤμπορεῖτ— νὰ πηγαίνετ— Ἡ ἐκδρομὴ μας δὲν θὰ ἀναβληθ— διότι ὁ καιρὸς ἔχει ἀρκετὰ βελτιωθ—. Ἐλπίζω ὅτι ὅλοι σας θὰ ἔχετε ἐτοιμασθ—. Ὅταν οἱ Σπαρτιάται ἐφθασαν εἰς τὰς Ἀθήνας, οἱ Ἀθηναῖοι εἶχον νικήσ— τοὺς Πέρσας εἰς τὸν Μαραθῶνα. Τὰ ἀποτελέσματα τῶν ἀγώνων ἔχουν δημοσιευθ— εἰς τὰς ἐφημερίδας. Ἡ πατρίς μας ἔχει ἐλευθερωθ— ἐδῶ καὶ 130 χρόνια περίπου. Ἀπὸ τότε ἔχει προσδεύσ— πολὺ ὁ τόπος μας, Ἐχουν κτισθ— νέαι πόλεις, ἔχουν ἰδρυθ— ἐργοστάσια, σχολεῖα καὶ πολλὰ κοινωφελῆ ἰδρύματα.

Ὁρθογραφικαὶ παρατηρήσεις ἐπὶ τῶν ρημάτων

Γνωρίζω, ἀρχίζω, ἐλπίζω, νομίζω, φροντίζω, ἐγγίζω.

1. Ὅσα ρήματα λήγουν εἰς -ίζω, γράφονται μὲ **ι**. Ἐξαιροῦνται ἀθροίζω, ἀναβλύζω, ἀντικρύζω, γογγύζω, δακρύζω, κατακλύζω συγχύζω καὶ δανείζω.

Ξηραίνω, μαραίνω, ὑγιαίνω, ὑφαίνω, θερμαίνω.

2. Ὅσα ρήματα λήγουν εἰς -αίνω γράφονται μὲ **αι**. Ἐξαιροῦνται μένω καὶ δένω.

Φονεύω, φυτεύω, πιστεύω, θεραπεύω, ἱππεύω.

3. Ὅσα ρήματα λήγουν εἰς -εὺω γράφονται μὲ τὴν δίφθογγον **ευ**, ἐκτὸς ἀπὸ τὸ σέβομαι.

Πληρώνω, διορθώνω, τελειώνω, ἐνώνω.

4. Ὅσα ρήματα λήγουν εἰς -ωνω γράφονται μὲ **ω**.

Φθείρω, σπείρω, ἐγείρω.

5. Ὅσα ρήματα λήγουν εἰς -εῖρω γράφονται μὲ **ει**. Ἐξαιροῦνται σύρω, οἰκτίρω, ὀλοφύρω, ὀδύρομαι.

Ψάλλω, σφάλλω, βάλλω, στέλλω, ἀγγέλλω, ἀνατέλλω.

6. Ὅσα ρήματα λήγουν εἰς -λλω καὶ εἶναι βαρύτερα γράφονται μὲ δύο **λλ**. Ἐξαιροῦνται τὸ θέλω καὶ ὀφείλω.

Φυλάττω, πράττω, κηρύσσω, ἀλλάσσω, χαράσσω.

7. Ὅσα ρήματα λήγουν εἰς **-ττω** ἢ **-σω** οὐρανισκόφωνα γράφονται μὲ δύο **ττ** ἢ **σσ**.

Πλύνω, μολύνω, εὐρύνω, ὀξύνω, διευθύνω, ἐπιταχύνω.

8. Ὅσα ρήματα λήγουν εἰς **-υνω** γράφονται μὲ **υ**. Ἐξαιροῦνται τὰ κρίνω, κλίνω, πίνω καὶ τείνω.

Σχηματισμὸς συμφωνολήκτων ρημάτων

α'. Οὐρανισκοφωνόληκτα (χαρακτήρ κ.γ.χ.)

Παραδείγματα :

Πλέκω, ἀόριστος ἐπλεκ-σα=ἐπλεξα, παθ. ἀόριστος ἐπλέκ-θην=ἐπλέχθην, παθ. μετοχή πεπλεκ-μένος=πεπλεγμένος. Διώκω, ἀόριστος ἐδίωκ-σα=ἐδίωξα, παθ. ἀόριστος ἐδίωκ-θην=ἐδιώχθην, παθ. μετοχή δεδιωκ-μένος=δεδιωγμένος.

Οἱ ἀόριστοι **ἐπλεξα** καὶ **ἐδίωξα** σχηματίζονται μὲ τὴν προσθήκην τῆς καταλήξεως **-σα** εἰς τὸ θέμα, ὁπότε ὁ οὐρανισκόφωνος χαρακτήρ **κ** πρὸ τοῦ **σ** συγχωνεύεται εἰς **ξ**. Οἱ παθητικοὶ ἀόριστοι **ἐπλέχθην** καὶ **ἐδιώχθην** σχηματίζονται μὲ τὴν προσθήκην τῆς καταλήξεως **-θην**, ὁπότε ὁ οὐρανισκόφωνος χαρακτήρ **κ** πρὸ τοῦ **θ** μεταβάλλεται εἰς **χ**. Αἱ μετοχαὶ τοῦ παθ. παρακειμένου **πεπλεγμένος** καὶ **δεδιωγμένος** σχηματίζονται μὲ τὴν προσθήκην τῆς καταλήξεως **-μενος** εἰς τὸ θέμα, ὁπότε ὁ οὐρανισκόφωνος χαρακτήρ **κ** πρὸ τοῦ **μ** μεταβάλλεται εἰς **γ**.

1. Ὁ οὐρανισκόφωνος χαρακτήρ **κ, γ, χ** πρὸ τοῦ **σ** συγχωνεύεται εἰς **ξ**, πρὸ τοῦ **θ** μεταβάλλεται εἰς **χ** καὶ πρὸ τοῦ **μ** μεταβάλλεται εἰς **γ**.

ΣΗΜ. Ἐν τὰ οὐρανισκοφωνόληκτα περιλαμβάνονται καὶ τὰ ρήματα τὰ ὁποῖα λήγουν εἰς **-ττω** ἢ εἰς **-σω**. π.χ. φυλάττω, ἐφύλαξα, ἐφύλαχθην.

ΣΗΜ. 2. Τὰ ρήματα πλέκω καὶ βρέχω εἰς τὸν β' ἀόριστον παρακειμένου καὶ ὑπερσυντέλικον μεταβάλλον τὸ **ε** τοῦ θέματος εἰς **α** π.χ. βρέχω, ἐβράχην, ἔχω βραχῆ.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 120.— Νὰ κλιθοῦν τὰ κάτωθι ρήματα :

Πλέκω, βρέχω, διώκω, φυλάττω, κηρύττω, στηρίζω, πλέκομαι, βρέχομαι, διώκομαι, φυλάττομαι, στηρίζομαι.

β'. Χειλοφωνόληκτα (χαρακτήρ, π.β.φ.)

Παραδείγματα :

Τρίβω, ἀόριστος ἔτριβ-σα=ἔτριψα, παθ. ἀόριστος ἐτίβ-θην=ἐτρίφθην καὶ παθ. μετοχή τετριβ-μένος=τετριμμένος.

Ὁ ἀόριστος **ἔτριψα** σχηματίζεται μὲ τὴν προσθήκην τῆς καταλήξεως **-σα** εἰς τὸ θέμα, ὁπότε ὁ χειλόφωνος χαρακτήρ **β** πρὸ τοῦ **σ** συγχωνεύεται εἰς **ψ**. Ὁ παθητικὸς ἀόριστος **ἐτρίφθην** σχηματίζεται μὲ τὴν προσθήκην τῆς καταλήξεως **-θην**, ὁπότε ὁ χειλόφωνος χαρακτήρ **β** πρὸ τοῦ **θ** μεταβάλλεται εἰς **φ**.

Ἡ παθητικὴ μετοχὴ **τετριμμένος** σχηματίζεται μὲ τὴν προσθηκὴν τῆς καταλήξεως **-μενος** εἰς τὸ θέμα, ὁπότε ὁ χειλόφωνος χαρακτήρ **β** πρὸ τοῦ **μ** μεταβάλλεται εἰς **μ**.

1. Ὁ χειλόφωνος χαρακτήρ **π,β,φ** πρὸ τοῦ **σ** συγχωνεύεται εἰς **ψ**, πρὸ τοῦ **θ** μεταβάλλεται εἰς **φ** καὶ πρὸ τοῦ **μ** μεταβάλλεται εἰς **μ**.

ΣΗΜ. Τὰ ρήματα τρέφω, στρέφω, τρέπω καὶ κλέπτω εἰς τὸν παρακείμενον, ὑπερσυντέλικον καὶ παθητ. ἄοριστον **β'** μεταβάλλουν τὸ **ε** τοῦ θέματος εἰς **α** π.χ. Ἐτράφην, ἔχω τραφῆ εἶχον τραφῆ.

ΣΗΜ. 2. Εἰς τὰ χειλοφωνόληκτα ρήματα περιλαμβάνονται καὶ τὰ ρήματα τὰ ὁποῖα λήγουν εἰς **-πτω** π.χ. ρίπτω, ἐρρίφθην, ἐρριμένος.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 121.— Νὰ κλιθοῦν τὰ παρακάτω ρήματα.

Τρίβω, ἀλείφω, καλύπτω, βλάπτω, ἐγκαταλείπω, γράφω, τρίβομαι, καλύπτομαι, ἐγκαταλείπομαι, καὶ γράφομαι.

γ'. Ὀδοντοφωνόληκτα (χαρακτ. τ.δ.θ.)

Παράδειγμα :

Πείθω, ἄοριστος ἐπειθ-σα=ἔπεισσα=ἔπεισα, παθ. ἄοριστος ἐπίεθ-θην=ἐπέισθην καὶ παθ. μετοχὴ πεπειθ-μένος=πεπεισμένος.

Ὁ ἄοριστος **ἔπεισα** σχηματίζεται μὲ τὴν προσθηκὴν τῆς καταλήξεως **-σα** εἰς τὸ θέμα, ὁπότε ὁ ὀδοντόφωνος χαρακτήρ **θ** πρὸ τοῦ **σ** ἀποβάλλεται Ὁ παθ. ἄοριστος **ἐπέισθην** καὶ ἡ παθητικὴ μετοχὴ **πεπεισμένος** σχηματίζονται μὲ τὴν προσθηκὴν τῶν καταλήξεων **-θην** καὶ **-μένος**, ὁπότε ὁ ὀδοντόφωνος χαρακτήρ **θ** πρὸ τοῦ **θ** καὶ **μ** μεταβάλλεται εἰς **σ**.

1. Ὁ ὀδοντόφωνος χαρακτήρ **τ,δ,θ** πρὸ τοῦ **σ** ἀποβάλλεται καὶ πρὸ τοῦ **θ** ἢ **μ** μεταβάλλεται εἰς **σ**.

ΣΗΜ. Εἰς τὰ ὀδοντοφωνόληκτα περιλαμβάνονται τὰ ρήματα τὰ ὁποῖα λήγουν εἰς **ζω**, π.χ. νομίζω, ἐνόμισα, ἐνομίσθην, νενομισμένος.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 122.— Νὰ κλιθοῦν τὰ κάτωθι ρήματα :

Πείθω, κλάθω, θαυμάζω, ὑβρίζω, δοξάζω, πείθομαι, ὀνομάζομαι, θαυμάζομαι, ὑβρίζομαι, δοξάζομαι.

δ'. Ὑγρόληκτα (χαρακτήρ λ, ρ.)

Παράδειγματα :

Στέλλω θέμ. στελ- ἐνεργητικὸς ἄοριστος ἔστελ-α=ἔστειλα. Φθείρω θέμα φθερ- ἐνεργητικὸς ἄοριστος ἔφθερ-α=ἔφθειρα.

1. Ὁ ἐνεργητικὸς ἄοριστος τῶν ὑγρολήκτων ρημάτων σχηματίζεται χωρὶς τὸν χρονικὸν χαρακτήρα **σ** τῆς καταλήξεως **-σα**, τὸ δὲ πρὸ τοῦ χαρακτῆρος φωνῆεν **ε** ἐκτείνεται εἰς **ει**.

Παράδειγματα :

Στέλλω. θέμ. στελ- παθ. ἄοριστος ἐστά-λην, παθ. μετοχὴ ἐσταλ-μένος. Φθείρω θέμ. φθερ- παθ. ἄοριστος, ἐφθάρην, παθ. μετοχὴ ἐφθαρ-μένος.

2. Ὅσα ἐκ τῶν ὑγρολήκτων ρημάτων ἔχουν θέμα μονοσύλλα-

βον καὶ πρὸ τοῦ χαρακτῆρος ἔχουν **ε**, τρέπουν εἰς τὸν παθ. ἀόριστον β' καὶ εἰς τὴν παθητ. μετοχὴν τὸ **ε** εἰς **α**.

Παράδειγμα :

Στέλλω, παρατατικὸς ἔστελλον, ἀόριστος ἔστειλα.

3. Τὰ εἰς **-λλω** λήγοντα ρήματα εἰς μὲν τὸν ἐνεστώτα καὶ παρατατικὸν γράφονται μὲ δύο **-λλ**, πλὴν τοῦ θέλω καὶ ὀφείλω, εἰς δὲ τοὺς ἄλλους χρόνους μὲ ἓν **λ**.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 123.— Νὰ κλιθοῦν τὰ κάτωθι ρήματα :

Στέλλω, φθείρω, σπείρω, ἀναγγέλλω, στέλλομαι, φθειρομαι, ἀναγγέλλομαι.

ε' . Ἐνρινόληκτα (χαρακτ. μ,ν.)

Παραδείγματα :

Μένω θεμ. μεν.- ἀόριστος ἔμεν-α=ἔμεινα, ὑφαίνω θέμ- ὑφαν- ἀόριστος ὕφαν-α=ὕφανα.

1. Ὁ ἐνεργητικὸς ἀόριστος τῶν ἐνρινολήκτων ρημάτων σχηματίζεται χωρὶς τὸν χρονικὸν χαρακτῆρα σ τῆς καταλήξεως **-σα**, τὰ δὲ πρὸ τοῦ χαρακτῆρος φωνήεντα **ε** ἢ **α** ἐκτείνονται τὸ μὲν **ε** εἰς **ει**, τὸ δὲ **α** βραχὺ εἰς **α** μακρὸν.

Παραδείγματα :

Ὑφαίνω, θεμ. ὑφαν- μετοχὴ ὑφαν-μένος=ὑφασμένος. Ξηραίνω, θεμ. ξηραν- παθ. μετοχὴ ἐξηραν-μένος=ἐξηραμμένος.

2. Ὁ χαρακτῆρ **ν** τῶν ἐνρινολήκτων ρημάτων εἰς τὴν παθητικὴν μετοχὴν πρὸ τοῦ **μ** τρέπεται εἰς **σ** ἢ εἰς **μ**.

Παραδείγματα :

Κλίνω, θέμα κλιν- παθ. ἀόριστος ἐκλίν-θην =ἐκλίθην, παθ. μετοχὴ κε-κλιν-μένος=κεκλιμένος.

3. Τὰ ἐνρινόληκτα ρήματα **κλίνω**, **κρίνω** καὶ **πλύνω** ἀποβάλλουν τὸν χαρακτῆρα **ν**, ὅταν ἡ κατάληξις ἀρχίζῃ ἀπὸ σύμφωνον.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 124.— Νὰ κλιθοῦν τὰ κάτωθι ρήματα.

Θερμαίνω, ἀποξηραίνω, κλίνω, πλύνω, θερμαίνομαι, ἀποξηραίνομαι, κλίνομαι, πλύνομαι.

Ἄοριστοι δεύτεροι

α) Ἐνεργητικὸς ἀόριστος β' .

Ἐνεστώτως Ἄοριστος β'.

Ἐνεστώτως Ἄοριστος β'.

Φεύγω — ἔφυγον

λαμβάνω — ἔλαβον

Βλέπω — εἶδον

τυγχάνω — ἔτυχον

1. Ὁ ἀόριστος τῆς ἐνεργητικῆς φωνῆς πολλῶν ρημάτων δὲν σχηματίζεται μὲ τὴν κατάληξις **-σα**, ἀλλὰ εἰς τὴν ὀριστικὴν λαμβάνει τὰς κατάληξεις τοῦ παρατατικοῦ, εἰς δὲ τὰς ἄλλας ἐγκλίσεις εἰς

τὸ ἀπαρέμφατον καὶ μετοχὴν τὰς καταλήξεις τοῦ ἐνεστώτος. Ὁ ἄοριστος αὐτὸς λέγεται **ἐνεργητικὸς ἄοριστος β'** καὶ κλίνεται ὡς ἐξῆς:

Σχηματισμὸς τοῦ ἄοριστου β' τοῦ ρήματος φεύγω

Ὅριστική	Ὑποτακτ.	Εὐκτική	Προστακτ.	Ἄπ.	Μετοχή
ἔφυγον	νά φύγω	εἶθε νά φύγω	—	φύγειν	ὁ φυγών ἡ φυγοῦσα τὸ φυγόν
ἔφυγες	» φύγῃς	» » φύγῃς	φύγε		
ἔφυγε	» φύγῃ	» » φύγῃ	ἄς φύγῃ		
ἔφύγομεν	» φύγωμεν	» » φύγωμεν	—		
ἔφύγετε	» φύγητε	» » φύγητε	φύγετε		
ἔφυγον	» φύγωσι	» » φύγωσι	ἄς φύγωσι		

Παρατηρήσεις ἐπὶ τοῦ ἐνεργητικοῦ ἄοριστου β'.

1. Τὸ ἀπαρέμφατον καὶ ἡ μετοχὴ τοῦ ἐνεργητικοῦ ἄοριστου β' τονίζεται ἐπὶ τῆς ληγούσης: π.χ. μαθεῖν, μαθῶν, φυγεῖν, φυγών.

2. Τὸ δεύτερον ἐνικὸν πρόσωπον τῆς προστακτικῆς τοῦ ἐνεργητικοῦ ἄοριστου β' τονίζεται ἐπὶ τῆς παραληγούσης: π.χ. φύγε, μάθε. Ἐξαιροῦνται καὶ τονίζονται ἐπὶ τῆς ληγούσης τὸ ἐλθέ, εὔρέ, εἰπέ, ἰδέ (ἀλλὰ καὶ ἴδε).

ΣΗΜ. Ὁ ἄοριστος β' εἶδον μόνον εἰς τὴν ὀριστικὴν γράφεται μὲ εἰ· εἰς δὲ τὰς ἄλλας ἐγκλίσεις γράφεται μὲ ι. Π.χ. νά ἰδῶ, ἰδέ, ἰδῶν.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 125.— Σχηματίσατε τὸν ἐνεργητικὸν ἄοριστον β' εἰς ὅλας τὰς ἐγκλίσεις τῶν κάτωθι ρημάτων.

*Ἐβαλὼν (βάλλω) ἤλθον (ἔρχομαι) ἔπαθον (πάσχω) εὔρον (εὔρισκω)
ΓΥΜΝΑΣΜΑ 126.— Κλίνατε τὰς κάτωθι μετοχάς.

*ὁ εὐρών-οῦσα-όν, ὁ μαθών-οῦσα-όν, ὁ λαβών-οῦσα-όν.

β) Παθητικὸς ἄοριστος β'.

Ἐνεστώς

γράφομαι
δέρομαι

Παθ. ἄοριστος β'.

ἐγράφην
ἐδάρην

1. Ὁ παθητικὸς ἄοριστος πολλῶν ρημάτων σχηματίζεται ὄχι ἀπὸ τὸν χρονικὸν χαρακτήρα **θη**, ἀλλὰ ἀπὸ τὸν χρονικὸν χαρακτήρα **η**. Ὁ ἄοριστος αὐτὸς λέγεται παθητικὸς ἄοριστος β' καὶ κλίνεται ὡς ἐξῆς:

Ὅριστική	Ὑποτακτική	Εὐκτική	Προστ.	Ἄπ.	Μετοχή
ἐγράφην	νά γραφῶ	εἶθε νά γραφῶ	γράφῃθι		ὁ γραφεὶς ἡ γραφεῖσα τὸ γραφέν
ἐγράφῃς	» γραφῃς	» » γραφῃς	ἄς γραφῃ		
ἐγράφῃ	» γραφῃ	» » γραφῃ	—		
ἐγράφωμεν	» γραφώμεν	» » γραφώμεν	γραφῃτε		
ἐγράφῃτε	» γραφῃτε	» » γραφῃτε	ἄς γραφῃτε		
ἐγράφασιν	» γραφῶσι	» » γραφῶσι	φῶσι (ν)		

Παρατηρήσεις

“Όσα ρήματα ἔχουν παθητικὸν ἀόριστον β'. καὶ ἔχουν πρὸ τοῦ χαρακτήρος των **ε** ἢ **ει** τρέπουν αὐτὸ εἰς **α'** π.χ. τρέφομαι-ἐτρέφην, τρέπομαι-ἐτρέπην, στρέφομαι-ἐστρέφην.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 127.— Κλίνατε τὸν παθητικὸν ἀόριστον β'. εἰς ὅλας τὰς ἐγκλίσεις τῶν κάτωθι ρημάτων.

Δέρομαι, σπείρομαι, στρέφομαι, τρέφομαι, φθείρομαι, τρέπομαι.

ΣΥΝΗΡΗΜΕΝΑ ἢ ΠΕΡΙΣΠΩΜΕΝΑ ΡΗΜΑΤΑ

Παραδείγματα :

Τιμά-ω-ῶ, ποιέ-ω-ποιῶ, δηλό-ω-δηλῶ.

1. Μερικὰ φωνηεντόληκτα ρήματα τὰ ὁποῖα λήγουν εἰς **-αω**, **-εω** καὶ **-οω** συναιροῦν εἰς τὸν ἐνεστώτα καὶ τὸν παρατατικὸν τῆς ἐνεργητικῆς καὶ παθητικῆς φωνῆς τὸν χαρακτήρα **α, ε, ο** μετὰ τῶν καταλήξεων καὶ λέγονται **συνηρημένα**. Τὰ συνηρημένα αὐτὰ ρήματα λέγονται καὶ **περισπώμενα**, διότι μετὰ τὴν συναίρεσιν τονίζονται ἐπὶ τῆς ληγούσης καὶ περισπῶνται.

2. Τὰ συνηρημένα ρήματα διαιροῦνται εἰς τρεῖς τάξεις α) Τὰ ἔχοντα χαρακτήρα **α (αω)** β) τὰ ἔχοντα χαρακτήρα **ε (εω)** καὶ γ) τὰ ἔχοντα χαρακτήρα **ο (οω)** καὶ κλίνονται ὡς ἑξῆς :

ΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΣ ΣΥΝΗΡΗΜΕΝΩΝ ΡΗΜΑΤΩΝ

εἰς -αω

Ἑνεργητικὴ φωνή

	Ὅριστικὴ	ὑποτακτικὴ	Εὐδικτικὴ
Ἑνεστῶς	τιμά-ω —τιμῶ	νά τιμά-ω —τιμῶ	εἶθε νά τιμῶ
	τιμά-εις —τιμᾶς	» τιμά-ῃς —τιμᾶς	» » τιμᾶς
	τιμά-ει —τιμᾶ	» τιμά-ῃ —τιμᾶ	» » τιμᾶ
	τιμά-ομεν —τιμῶμεν	» τιμά-ομεν —τιμῶμεν	» » τιμῶμεν
	τιμά-ετε —τιμᾶτε	» τιμά-ῃτε —τιμᾶτε	» » τιμᾶτε
	τιμά-ουσι —τιμῶσι	» τιμά-ωσι —τιμῶσι	» » τιμῶσι

Προστακτικὴ : τιμά-ε-τίμα, ἄς τιμά-ῃ-τιμᾶ, νά τιμά-ετε-τιμᾶτε, ἄς τιμά-ωσι-τιμῶσι. **Ἀπαρέμφ.** τιμά-ειν-τιμᾶν. **Μετοχή :** ὁ τιμά-ων-τιμῶν, ἡ τιμά-ουσα-τιμῶσα, τὸ τιμά-ον-τιμῶν.

Παρατατικὸς ἐτίμα-ον-ἐτίμων, ἐτίμα-ες-ἐτίμας, ἐτίμα-ε-ἐτίμα, ἐτιμά-ομεν-ἐτιμῶμεν, ἐτιμά-ετε-ἐτιμᾶτε, ἐτίμα-ον-ἐτίμων.

Ἄοριστος : ἐτίμησα. **Μ. Διαρκῆς :** θά τιμῶ. **Μ. Στιγμ. :** θά τιμήσω. **Παρακ.** ἔχω τιμήσει. **Ἐπερσ.** εἶχον τιμήσει. **Μ. τετελ.** θά ἔχω τιμήσει.

Παθητικὴ φωνή

	Ὅριστικὴ	ὑποτακτικὴ	Εὐδικτικὴ
Ἑνεστῶς	τιμά-ομαι —τιμῶμαι	νά τιμά-ομαι —τιμῶμαι	εἶθε νά τιμῶμαι
	τιμά-εσαι —τιμᾶσαι	» τιμά-ῃσαι —τιμᾶσαι	» » τιμᾶσαι
	τιμά-εται —τιμᾶται	»»τιμά-ῃται —τιμᾶται	» » τιμᾶται
	τιμα-όμεθα —τιμῶμεθα	» τιμα-όμεθα —τιμῶμεθα	» » τιμῶμεθα
	τιμά-εσθε —τιμᾶσθε	» τιμά-ῃσθε —τιμᾶσθε	» » τιμᾶσθε
	τιμά-ονται —τιμῶνται	» τιμά-ώνται —τιμῶνται	» » τιμῶνται

Προστακτικὴ : τιμά-ου-τιμῶ, ἄς τιμᾶται, τιμά-εσθε-τιμᾶσθε, ἄς τιμῶνται. **Ἀπαρέμφ.** τιμά-εσθαι-τιμᾶσθαι. **Μετοχή :** ὁ τιμα-όμενος-τιμῶμενος, ἡ τιμα-ομένη-τιμῶμένη, τὸ τιμα-όμενον-τιμῶμενον.

Παρατατικὸς : ἐτιμα-όμην-ἐτιμῶμην, ἐτιμά-εσο-ἐτιμᾶσο, ἐτιμά-ετο-ἐτιμᾶτο, ἐτιμα-όμεθα-ἐτιμῶμεθα, ἐτιμά-εσθε-ἐτιμᾶσθε, ἐτιμά-οντο-ἐτιμῶντο.

Παθ. ἄορ. ἐτιμήθην, **Μ. Διαρκῆς** θά τιμῶμαι. **Μ. Στιγματικός** θά τιμηθῶ. **Παρακ.** ἔχω τιμηθῆ. **Ἐπερσ.** εἶχον τιμηθῆ. **Μ. τετελ.** θά ἔχω τιμηθῆ.

Παρατηρήσεις ἐπὶ τῶν εἰς -αω συνηρημένων

1. Ἡ συναίρεσις τοῦ χαρακτῆρος **α** μετὰ τῶν καταλήξεων γίνεται ὡς ἑξῆς :

α) Τὸ **α** μετὰ τοῦ **ε** συναίρεται εἰς **α'** π.χ. τίμα-ε=τίμα.

β) Τὸ **α** μετὰ τοῦ **η** συναίρεται εἰς **α'** π.χ. τιμά-ητε+τιμᾶτε.

γ) Τὸ **α** τοῦ **ει** συναίρεται εἰς **α'** π.χ. τιμάει=τιμᾶ.

δ) Τὸ **α** μετὰ τοῦ **η** συναίρεται εἰς **α'** π.χ. τιμά-η=τιμᾶ.

ε) Τὸ **α** μετὰ τοῦ **ο** συναίρεται εἰς **ω'** π.χ. τιμά-ομεν=τιμῶμεν.

στ) Τὸ **α** μετὰ τοῦ **ω** συναίρεται εἰς **ω'** π.χ. τιμά-ωμεν=τιμῶμεν.

ζ) Τὸ **α** μετὰ τοῦ **ου** συναίρεται εἰς **ω'** π.χ. τιμά-ουσι=τιμῶσι.

2. Τὸ **ι** τῆς καταλήξεως ὑπογράφεται πλὴν τοῦ ἀπαρεμφάτου π.χ. τιμά-ειν=τιμᾶν.

3. Ὁ χαρακτῆρ **α** τῶν εἰς -αω συνηρημένων ρημάτων εἰς τὸν ἀόριστον, τὸν μέλλοντα, τὸν παρακείμενον καὶ ὑπερσυντέλικον ἐκτείνεται εἰς **η**, ἐκτὸς τῶν ρημάτων τὰ ὅποια πρὸ τοῦ **α** ἔχουν **ε**, **ι**, **ο**, **ρ**. Π.χ. τιμά-ω=τιμῶ-τιμήσω, μειδι-άω-μειδιῶ=ἐμειδίασα, θεά-ομαι-θεῶμαι=ἐθεάθην, ἀκροάομαι-ἀκροῶμαι=ἤκροάσθην.

ΣΗΜ. Δὲν ἐκτείνουν τὸν χαρακτῆρα **α** εἰς **η** τὰ ρήματα γελῶ-ἐγέλασα, χαλῶ-ἐχάλασα, σπῶ-ἔσπασα.

4. Ἐκτὸς τοῦ ἔνεστ ὥτος καὶ παρατατικοῦ ὅλοι οἱ ἄλλοι χρόνοι τῶν εἰς -αω σχηματίζονται καὶ κλίνονται κατὰ τὰ βαρύτενα ρήματα.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 128.— Νὰ κλιθοῦν τὰ κάτωθι ρήματα :

Νικῶ, μελετῶ, ἀγαπῶ, ἐρωτῶ, γελῶ, κυβερνῶ, ὀρμῶ, σιωπῶ, πηδῶ, φοιτῶ, νικῶμαι, ἀγαπῶμαι, κυβερνῶμαι, ἐρωτῶμαι.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 129.— Τρέψατε τὰ παρακάτω ρήματα εἰς τὸν παρατατικὸν καὶ εἰς τὸ αὐτὸ πρόσωπον καὶ ἀριθμὸν.

Ὁ μαθητὴς φοιτᾶ τακτικῶς εἰς τὸ σχολεῖον. Ὁ Πέτρος καὶ ἡ Ἑλένη τιμοῦν καὶ ἀγαποῦν πολὺ τὸν διδάσκαλόν τους. Ἐγὼ τὸν ἐρωτῶ καὶ αὐτὸς δὲν ἀπαντᾷ. Οἱ μαθηταὶ γράφουν καὶ μελετοῦν τὰ μαθήματά των. Μὲ τὴν ἐπιμέλειαν νικᾷς ὅλας τὰς δυσκολίας. Πολλοὶ δαπανῶσιν ἀσκόπως τὰ χρήματά των.

ΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΣ ΣΥΝΗΡΗΜΕΝΩΝ ΡΗΜΑΤΩΝ

είς -εω

Ἐνεργητικὴ φωνή

	Ὅριστικὴ		ὑποτακτικὴ		Εὐκτικὴ
Ἐνεστῶς	ποιέ-ω	-οῶ	νά ποιέ-ω	-ποιῶ	εἶθε νά ποιῶ
	ποιέ-εις	-ποιεῖς	νά ποιέ-ης	-ποιῆς	» » ποιῆς
	ποιέ-ει	-ποιεῖ	νά ποιέ-ῃ	-ποιῆ	» » ποιῆ
	ποιέ-ομεν	-ποιοῦμεν	νά ποιέ-ωμεν	-ποιῶμεν	» » ποιῶμεν
	ποιέ-ετε	-ποιεῖτε	νά ποιέ-ητε	-ποιῆτε	» » ποιῆτε
	ποιέ-ουσι	-ποιοῦσι	νά ποιέ-ωσι	-ποιῶσι	» » ποιῶσι (ν)

Προστακτικὴ: ποιέ-ε—ποιεί, ἄς ποιῆ, ποιέ-ετε—ποιεῖτε, ἄς ποιῶσι(ν). **Ἄπαρέμφ.** : ποιέ-ειν—εἶν **Μετοχή:** ὁ ποιέ-ων—ποιῶν, ἡ ποιέ-ουσα—ποιοῦσα τὸ ποιέ-ον—ποιοῦν.

Παρατατικὸς: ἐποίη-ον—ἐποίουν, ἐποίη-ες—ἐποίεις, ἐποίη-ε—ἐποίει, ἐποίη-ομεν—ἐποιοῦμεν, ἐποίη-ετε—ἐποιεῖτε, ἐποίη-ον—ἐποίουν.

Ἄοριστος ἐποίησα. **Μ. Διαρκῆς** θά ποιῶ. **Μ. Στιγμαῖος** θά ποιήσω. **Παρακειμ.** ἔχω ποιήσει. **Ἐπερσυντ.** εἶχον ποιήσει. **Μ. τετελεσμένος** θά ἔχω ποιήσει.

Παθητικὴ φωνή

	Ὅριστικὴ		ὑποτακτικὴ		Εὐκτικὴ
Ἐνεστῶς	ποιέ-ομαι	-ποιοῦμαι	νά ποιέ-ομαι	-ποιῶμαι	εἶθε νά ποιῶμαι
	ποιέ-εσαι	-ποιεῖσαι	νά ποιέ-ησαι	-ποιῆσαι	» » ποιῆσαι
	ποιέ-εταί	-ποιεῖται	νά ποιέ-ηται	-ποιῆται	» » ποιῆται
	ποιέ-όμεθα	-ποιούμεθα	νά ποιέ-ώμεθα	-ποιώμεθα	» » ποιώμεθα
	ποιέ-εσθε	-ποιεῖσθε	νά ποιέ-ησθε	ποιῆσθε	» » ποιῆσθε
	ποιέον-ται	ποιοῦνται	νά ποιέ-ωνται	-ποιῶνται	» » ποιῶνται

Προστακτικὴ: ποιέ-ου—ποιοῦ, ἄς ποιῆται, ποιέ-εσθε—ποιεῖσθε, ἄς ποιέ-ωνται—ποιῶνται. **Ἄπαρέμφ.** : ποιέ-εσθαι—ποιεῖσθαι. **Μετοχή:** ὁ ποιέ-όμενος—ποιούμενος, ἡ ποιέ-ομένη—ποιουμένη, τὸ ποιέ-όμενον—ποιούμενον.

Παρατατικὸς: ἐποιέ-ομην—ἐποιοῦμην, ἐποιέ-εσο—ἐποιεῖσο, ἐποιέ-ετο—ἐποιεῖτο, ἐποιέ-όμεθα—ἐποιοῦμεθα, ἐποιέ-εσθε—ἐποιεῖσθε, ἐποιέ-οντο—ἐποιοῦντο.

Ἄοριστος: ἐποιήθην. **Μ:** Διαρκῆς θά ποιῶμαι. **Μ. Στιγμαῖος** θά ποιηθῶ. **Παρακειμ.** ἔχω ποιηθῆ. **Ἐπερσυντ.** εἶχον ποιηθῆ. **Μ. τετελεσμένος** θά ἔχω ποιηθῆ.

Παρατηρήσεις ἐπὶ τῶν εἰς -εω συνηρημένων ρημάτων.

1. Ἡ συναίρεσις τοῦ χαρακτήρος **ε** μετὰ τὰς καταλήξεις γίνεται ὡς ἑξῆς :

α) Τὸ **ε** μετὰ τοῦ **ε** συναιρεῖται εἰς **ει**· π.χ. ποιέ-ετε-ποιεῖτε.

β) Τὸ **ε** μετὰ τοῦ **ο** συναιρεῖται εἰς **ου**· π.χ. ποιέ-ομεν=ποιοῦμεν.

γ) Τὸ **ε** μετὰ τοῦ **ω** συναιρεῖται εἰς **ω**· π.χ. ποιέ-ω=ποιῶ.

2. Ὁ χαρακτήρ **ε** τῶν εἰς **-εω** ρημάτων εἰς τὸν ἀόριστον, τὸν μέλλοντα τὸν παρακείμενον καὶ ὑπερσυντέλικον ἐκτείνεται εἰς **η**, ἐκτὸς τῶν ρημάτων **ἄρκω**, **ἐπαινῶ**, **ἀφαιρῶ**, **καλῶ** καὶ **τελῶ**. π.χ. ποιῶ-ποιήσω. Ἄλλὰ ἀρκῶ-ἤρκεσα, ἐπαινῶ-ἐπήνεσα, ἀφαιρῶ-ἀφήρεσα, καλῶ-ἐκάλεσα καὶ τελῶ-ἐτέλεσα.

3. Ὅλοι οἱ χρόνοι τῶν εἰς **-εω**, ἐκτὸς τοῦ ἐνεστώτος καὶ παρατατικού σχηματίζονται καὶ κλίνονται ὅπως τὰ φωνηεντόληκτα βαρύτονα ρήματα.

4. Αἱ καταλήξεις τοῦ μέλλοντος καὶ τοῦ ἀορίστου (**ησω-ησα**) τῶν εἰς **-εω** καὶ **-αω** περισπωμένων ρημάτων γράφονται μετὰ **η**· π.χ. τιμῶ-ἐτίμησα, ἐρωτῶ-θᾶ ἐρωτήσω-ἠρώτησα.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 130.— Νὰ κλιθοῦν τὰ κάτωθι ρήματα :

Πωλῶ, παρακαλῶ, προχωρῶ, τιμωρῶ, φιλονικῶ, ἀρκῶ, ὁμολογῶ, θρηνῶ, μαρτυρῶ, μισῶ, τιμωροῦμαι, ἀρκαοῦμαι, ὠφελοῦμαι, ὀδηγοῦμαι.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 131.— Τρέψατε τὰ παρακάτω ρήματα εἰς τὸν παρατατικόν καὶ ἀόριστον εἰς τὸ αὐτὸ πρόσωπον καὶ ἀριθμόν.

Ὁ γεωργὸς καλλιεργεῖ τὸν ἀγρόν. Ὁ Χριστὸς εὐλογεῖ τὰ παιδιά. Ἐγὼ βοηθῶ τὴν μητέρα μου. Οἱ μαθηταὶ παρακολουθοῦν τὴν θείαν λειτουργίαν. Τὸ πλοῖον ἀναχωρεῖ τὴν ὀρισιμένην ὥραν. Οὐδεὶς ἄνευ κόπου εὐτυχεῖ. Τὸ πλοῖον καθυστερεῖ λόγῳ τῆς τρικυμίας. Οἱ στρατιῶται πολεμοῦν τοὺς ἐχθροὺς τῆς πατρίδος. Αὐτὸς ζητεῖ ὑπάλληλον διὰ τὸ γραφεῖον του. Μετὰ τὴν μίαν χεῖρα κρατεῖ τὸ ξίφος καὶ μετὰ τὴν ἄλλην προφυλάσσεται.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 132.— Θέσατε τὰ ἐντὸς τῆς παρενθέσεως ρήματα εἰς τὸ κατάλληλον πρόσωπον.

Ἡ ἑχίδνα (θεωροῦμαι) ἀπὸ τὰ ἐπικίνδυνα φίδια τοῦ τόπου μας. Τὰ πλοῖα σήμερον (κινουῦμαι) μετὰ τὸν ἀτμὸν καὶ τὸν ἠλεκτρισμόν. Ἄλλοτε (κινουῦμαι) μετὰ τὸν ἄνεμον. Τὸ καλὸν ὄνομα (ἀποκτῶμαι) μετὰ πολλὰς καλὰς πράξεις καὶ (χάνομαι) μετὰ μίαν κακὴν. Ἀναίσθητος λέγεται ἐκεῖνος ποὺ δὲν (συγκινουῦμαι) ἡ ψυχὴ του. Τὰ καλὰ τέκνα (ἐκτιμῶμαι) καὶ (ἀγαπῶμαι) ἀπὸ τοὺς γονεῖς των. Ὁ ἐπιμελής μαθητὴς (ἐπαινοῦμαι) ὑπὸ τοῦ διδασκάλου, ἐνῶ ὁ ἀμελής (τιμωροῦμαι). Ἡ γυνὼσις (ἀποκτῶμαι) μετὰ τὴ μελέτη.

ΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΣ ΣΥΝΗΡΗΜΕΝΩΝ ΡΗΜΑΤΩΝ εἰς ο - ω

Ἑνεργητικὴ φωνή

	Ὅριστικὴ	Ἑποτακτικὴ	Εὐκτικὴ
Ἑνεστῶς	δηλό-ω	-δηλῶ	νά δηλό-ω -δηλῶ
	δηλό-εις	-δηλοῖς	» δηλό-ης -δηλοῖς
	δηλό-ει	-δηλοῖ	» δηλό-ῃ -δηλοῖ
	δηλό-ομεν	-δηλοῦμεν	» δηλό-ωμεν -δηλώμεν
	δηλό-ετε	-δηλοῦτε	» δηλό-ητε -δηλώτε
	δηλό-ουσι	-δηλοῦσι	» δηλό-ωσι -δηλώσι(ν)

Προστακτικὴ: δήλο-ε—δήλου, ἄς δηλόῃ—δηλοῖ, νά δηλό-ητε—δηλώται, ἄς δηλό-ωσι—δηλώσι, Ἐπαρέμφ. τὸ δηλό-ειν—δηλοῦν. **Μετοχή:** ὁ δηλό-ων—δηλών, ἡ δηλό-ουσα—δηλοῦσα, τὸ δηλό-ον—δηλοῦν.

Παρατατικὸς: ἐδήλο-ον—ἐδήλου, ἐδήλο-ες—ἐδήλους, ἐδήλο-ε—ἐδήλου, ἐδηλό-ομεν—ἐδηλοῦμεν, ἐδηλό-ετε—ἐδηλοῦτε, ἐδήλο-ον—ἐδήλου.

Ἄοριστος: ἐδήλωσα. **Μ. Διαρκής:** θά δηλῶ. **Μ. Στιγμ.:** θά δηλώσω. **Παρακείμεν.:** ἔχω δηλώσει, Ἐπερσυντ. : εἶχον δηλώσει. **Μ. Τετέλ.:** θά ἔχω δηλώσει.

Παθητικὴ φωνή

	Ὅριστικὴ	Ἑποτακτικὴ	Εὐκτικὴ
Ἑνεστῶς	δηλό-ομαι	-δηλοῦμαι	νά δηλό-ωμαι -λώμαι
	δηλό-εσαι	-δηλοῦσαι	» δηλό-ῃσαι -λώσαι
	δηλό-εταί	-δηλοῦται	» δηλό-ῃται -λώται
	δηλο-όμεθα	-δηλούμεθα	» δηλο-ώμεθα -λώμεθα
	δηλό-εσθε	-δηλοῦσθε	» δηλό-ῃσθε -λώσθε
	δηλό-ονται	-δηλοῦνται	» δηλό-ωνται -λῶνται

Προστακτικὴ: δήλο-ου—δήλου, ἄς δηλώται, δηλό-ῃσθε—δηλώσθε, ἄς δηλώνται. Ἐπαρέμφ. : δηλό-εσθαι—δηλοῦσθαι. **Μετοχή:** ἡ δηλο-όμενος—ούμενος, ἡ δηλο-ομένη—λουμένη, τὸ δηλο-όμενον—ούμενον.

Παρατατικὸς: ἐδηλο-όμην—ἐδηλούμην, ἐδηλό-εσο—ἐδηλοῦσο, ἐδηλό-ετο—ἐδηλοῦτο, ἐδηλο-όμεθα—ἐδηλούμεθα, ἐδηλόεσθε—ἐδηλοῦσθε, ἐδηλό-οντο—ἐδηλοῦντο.

Ἄοριστος: ἐδηλώθη. **Μ. Διαρκής:** θά δηλώμαι. **Μ. Στιγμ.:** θά δηλωθῶ. **Παρακείμεν.:** ἔχω δηλωθῆ. **Ἐπερσυντ.:** εἶχον δηλωθῆ. **Μ. Τετέλ.:** θά ἔχω δηλωθῆ.

Παρατηρήσεις ἐπὶ τῶν εἰς -ωω συννηρημένων ρημάτων

1. Ἡ συναίρεσις τοῦ χαρακτήρος **ο** μετὰ τὰς καταλήξεις γίνεται ὡς ἑξῆς :

- α) Τὸ **ο** μετὰ τοῦ **ε** συναιρεῖται εἰς **ου**· π.χ. δῆλο-ε-δῆλου.
 β) Τὸ **ο** μετὰ τοῦ **ο** συναιρεῖται εἰς **ου**· π.χ. δηλό-ομεν-δηλοῦμεν.
 γ) Τὸ **ο** μετὰ τοῦ **η** συναιρεῖται εἰς **ω**· π.χ. δηλό-ητε-δηλώτε.
 δ) Τὸ **ο** μετὰ τοῦ **ω** συναιρεῖται εἰς **ω**· π.χ. δηλό-ω-δηλώ.
 ε) Τὸ **ο** μετὰ τοῦ **ει** συναιρεῖται εἰς **οι**· π.χ. δηλό-εις-δηλοῖς.
 στ) Τὸ **ο** μετὰ τοῦ **ου** συναιρεῖται εἰς **ου**· π.χ. δηλό-ουσι-δηλοῦσι.

2. Ὁ χαρακτήρ **ο** τῶν εἰς -ωω συννηρημένων ρημάτων εἰς τὸν ἀόριστον, τὸν μέλλοντα, τὸν παρακείμενον καὶ ὑπερσυντέλικον ἐκτείνεται εἰς **ω**· π.χ. δηλώσω, ἐδήλωσα, ἐδηλώθη.

3. Ὅλοι οἱ χρόνοι τῶν εἰς -ωω συννηρημένων ρημάτων, πλὴν τοῦ ἔνεστῶτος καὶ παρατατικοῦ, κλίνονται ὅπως τὰ βαρύτενα ρήματα.

ΣΗΜ. Τὰ εἰς -ωω ρήματα εἰς τὴν νεοελληνικὴν ἔγιναν βαρύτενα καὶ λήγουν εἰς -ωνω· π.χ. διορθώνω.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 133.— Νὰ κλιθῶν τὰ κάτωθι ρήματα :

Ἄξιῶ, βεβαιῶ, διορθῶ, σημειῶ, πληρῶ, ὑποδουλῶ, ζημιῶ, μαστιγῶ, στεφανῶ, ἐρημῶ.

Β'. ΑΚΛΙΤΑ ΜΕΡΗ ΤΟΥ ΛΟΓΟΥ

α' Πρόθεσις

Παραδείγματα :

Πηγαίνω εἰς τὸ σχολεῖον. Ἔρχομαι ἐκ Θεσσαλονίκης. Ἐν τῷ στρατῷ ὑπάρχει μεγάλη πειθαρχία. Ἐταξίδευσά διὰ θαλάσσης.

1. Αἱ ἀκλιτοὶ λέξεις εἰς, ἐκ, ἐν καὶ διὰ, τίθενται ἔμπροσθεν ἀπὸ τὰ κλιτὰ μέρη τοῦ λόγου καὶ λέγονται **προθέσεις**.

2. Αἱ προθέσεις εἶναι δύο εἰδῶν **Κύριαί** καὶ **Καταχρηστικαί**.

α) Αἱ κύριαί προθέσεις εἶναι 18 αἱ ἑξῆς :

ἐν, εἰς, ἐκ ἢ ἐξ, σύν, πρός, πρό, ἀνά, κατά, διὰ, μετὰ, παρά, ἀντί, ἀμφί, ἐπί, περί, ἀπό, ὑπό, ὑπέρ.

β) Καταχρηστικαί προθέσεις εἶναι αἱ ἑξῆς :

ἄνευ, χωρὶς, ἔνεκα, ἄχρι, μέχρι, πλὴν.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 134.— Νὰ ἀντιγράψετε ὅλας τὰς προθέσεις αἱ ὁποῖαι εὐρίσκονται εἰς τὰς παρακάτω προτάσεις.

Ἄγγελοι ἀνέβαινον καὶ κατέβαινον ἐξ οὐρανοῦ καὶ ἔψαλλον τὸ Δό-

ξα ἐν Ὑψίστοις Θεῷ. . . Ὁ Ὑμηττός εὐρίσκεται πρὸς ἀνατολὰς τῶν Ἀθηναίων. Ὁ Παρθενὼν ἐκτίσθη τὸ 447 πρὸ Χριστοῦ. Ἐπὶ τουρκοκρατίας τὰ Ἑλληγνόπουλα ἐμάνθανον γράμματα εἰς τὰ μοναστήρια. Οἱ μαθηταὶ ἐργάζονται ὑπὸ τὴν ἐπίβλεψιν τοῦ διδασκάλου των. Ἡ γόρασα ἐν βιβλίον ἀντὶ 20 δραχμῶν. Ὁ μαθητὴς ὁ ὁποῖος μελετᾷ σὺν τῷ χρόνῳ καλυτερεύει. Ἐθυσίασε τὴν ζωὴν του χάριν τῆς πατρίδος. Ἄνευ κόπου τίποτε δὲν ἀποκτᾶται. Ὁ Ἰερεὺς εὐχεταὶ ὑπὲρ τῆς εἰρήνης καὶ εὐτυχίας τοῦ κόσμου.

Παρατηρήσεις ἐπὶ τῶν προθέσεων

Παραδείγματα :

μετα-φέρω=μεταφέρω,	ὑπό-γράφω=ὑπογράφω
παρα-καλῶ=παρακαλῶ,	περι-μένω=περιμένω

1. Εἰς τὰ ἀνωτέρω παραδείγματα αἱ προθέσεις ἐνώνονται μὲ ἄλλας λέξεις καὶ σχηματίζουσιν μίαν λέξιν, ἡ ὁποία λέγεται **σύνθετος**.

8. Τὸ **ν** τῶν προθέσεων **ἐν** καὶ **σύν**, ὅταν ἐνώνεται μὲ ἄλλας λέξεις, παθαίνει τὰς ἐξῆς μεταβολάς.

α) Πρὸ τῶν χειλοφώνων **π,β,φ**, καὶ τοῦ **ψ**, μεταβάλλεται τὸ **ν** εἰς **μ**· π.χ. συν-πο-νῶ=συμπονῶ, συν-βαδίζω=συμβαδίζω, συν-φέρει=συμφέρει, ἐν-βάλλω=ἐμβάλλω, ἐν-πόλεμος=ἐμπόλεμος.

β) Πρὸ τῶν οὐρανισκοφώνων **κ,γ,χ** καὶ τοῦ **ξ**, μεταβάλλεται εἰς **γ**· π.χ. συν-κατοικῶ=συγκατοικῶ, συν-γράφω=συγγράφω, συν-χαίρω=συγχαίρω.

γ) Πρὸ τῶν ὑγρῶν **λ,ρ** καὶ τοῦ **μ**, τὸ **ν** ἀφομοιοῦται μὲ αὐτά· π.χ. συν-λέγω=συλλέγω, συν-ροῦ=συρροῦ, συν-μαθητὴς=συμμαθητὴς.

δ) Τὸ **ν** τῆς προθέσεως **σύν**, ὅταν ἡ ἐπομένη λέξις ἀρχίζῃ ἀπὸ **σ** καὶ μετὰ τὸ **σ** ἀκολουθεῖ ἀμέσως φωνῆεν, ἀφομοιοῦται μὲ αὐτό· π.χ. συν-σίτιον=συσσίτιον, συν-σωρεύω=συσσωρεύω. Ὅταν δὲ μὴ ἀμέσως μετὰ τὸ **σ** ἀκολουθεῖ σύμφωνον, τὸ **ν** ἀποβάλλεται· π.χ. συν-στρατιώτης=συστρατιώτης, συν-σκέπτομαι=συσκέπτομαι.

ε) Τὸ **ν** τῆς προθέσεως **σύν** πρὸ τοῦ **ζ** ἀποβάλλεται· π.χ. συν-ζητῶ=συζητῶ, συν-ζῶ=συζῶ.

ΣΗΜ. Τὸ **ν** τῆς προθέσεως **ἐν**, πρὸ τοῦ **ρ, σ** καὶ **ζ** μένει ἀμετάβλητον· π.χ. ἐνρινον, ἐνσημον, ἐνσφαιρος, ἐνζυμος.

5) Ἄν ἡ πρόθεσις λήγῃ εἰς φωνῆεν, ἡ δὲ δευτέρα λέξις ἀρχίζει ἀπὸ **ρ**, τὸ **ρ** διπλασιάζεται· π.χ. ἐπί-ρῆμα=ἐπίρρημα, ἀπο-ρίπτω=ἀπορρίπτω.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 135.— Νά χωρίσετε εἰς τὰ μέρη των τὰς παρακάτω λέξεις :

Ἐνδύω, ἐκλέγω, εἰσπλέω, ἐξέρχομαι, συμπαίζω, συμμαθητής, συλλαμβάνω, συντρέχω, προσθέτω, μεταβαίνω, παραδέχομαι, ἀντιστρέφω, ἀμφιβάλλω, ἐπιτυγχάνω, περιγράφω, ἀπολύω, ὑπερπηδῶ.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 136.— Συνθέσατε τὰς παρακάτω προθέσεις καὶ λέξεις :

Διὰ-έρχομαι, κατὰ-ἔχω, ἐν-γράφω, συν-γράφω, ἐν-κατάστασις, συν-κατοικῶ, ἐν-χαράσσω, συν-χαίρω, ἐν-βαίνω, συν-βαδίζω, ἐν-πνέω, σύν-παρασύρω, συν-φοίτησις, ἐν-μισθός, συν-ρέω, συν-λόγος.

β'. Ἐπιρρήματα

Παραδείγματα :

Τὸ ἀεροπλάνον ἔπεσεν **ἐπάνω** εἰς τοὺς βράχους. **Χθές** ὁ καιρὸς ἦτο βροχερός. **Πολλάκις** οἱ ἄρματωλοὶ καὶ κλέφτες ἐπολέμουν ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας συνεχῶς, χωρὶς τροφῆν. Οἱ μαθηταὶ ἔμαθον **καλῶς** τὰ μαθήματά των.

Εἰς τὸ πρῶτον παράδειγμα ἡ λέξις **ἐπάνω** μᾶς προσδιορίζει ἀκριβῶς τὸν τόπον, ὅπου ἔπεσεν τὸ ἀεροπλάνον. Ὁ προσδιορισμὸς αὐτὸς ἀναφέρεται εἰς τὸ ρῆμα καὶ λέγεται **ἐπίρρημα**. Καὶ ἐπειδὴ προσδιορίζει τὸν τόπον λέγεται **τοπικὸν ἐπίρρημα**. Ἡ λέξις **χθές** προσδιορίζει τὸν χρόνον δηλαδὴ πότε ὁ καιρὸς ἦτο βροχερός καὶ λέγεται **χρονικὸν ἐπίρρημα**. Ἡ λέξις **πολλάκις** προσδιορίζει τὸ **ποσὸν** δηλαδὴ πόσας φορὰς οἱ κλέφται ἐπολέμουν χωρὶς τροφῆν.

Ἡ λέξις **καλῶς** προσδιορίζει τὸν τρόπον δηλ. πῶς οἱ μαθηταὶ ἔμαθον τὰ μαθήματά των καὶ λέγεται **τροπικὸν ἐπίρρημα**.

1. Αἱ ἄκλιτοι λέξεις, αἱ ὅποιαι προσδιορίζουν ἄλλας λέξεις καὶ κυρίως ρήματα, κατὰ τόπον, χρόνον, τρόπον καὶ ποσὸν λέγονται **ἐπιρρήματα**.

2. Ἐπιρρήματα ἔχομεν τεσσάρων εἰδῶν :

α) **Τοπικά** : Ἐδῶ, ἐκεῖ, ἐνταῦθα, ἐπάνω, κάτω, ἀριστερά, δεξιὰ, αὐτοῦ, παντοῦ, ἀλλαχοῦ, οὐδαμοῦ, ἐντός, ἐκτός, πλησίον, μακρὰν, ἀπέναντι, ἀντίκρυ κλπ.

β) **Χρονικά** : πότε, τότε, ἄλλοτε, σήμερον, αὔριον, χθές, πέρυσι, ἐφέτος, πρότερον, ὕστερον, τώρα, πάντοτε, πάλιν, ἔπειτα, εὐθύς, ἐνωρίς, ἄργα κ.λ.π.

γ) **Τροπικά** : καλῶς, κακῶς, οὕτω, τοιοῦτοτρόπως, ὀρθῶς, ἀληθῶς, εὐγενῶς, εὐτυχῶς, δυστυχῶς, ταχέως, βραδέως, δικαίως, καθώς, ἐξῆς, ἄλλως, ἀμισθί, ἑλληνιστί κλπ.

δ) **Ποσοτικά** : λίαν, πολὺ, ὀλίγον, πολλάκις, τοσάκις, ὁσάκις, τετράκις, μᾶλλον, πλεόν κλπ.

ΣΗΜ. Εἰς τὰ τροπικὰ ἐπιρρήματα κατατάσσονται καὶ τὰ :

Διστακτικά : τάχα, τυχόν, πιθανῶς, ἴσως, δῆθεν.

Βεβαιωτικά : ναί, μάλιστα, βεβαίως.

Εὐκτικά : εἶθε, μακάρι, ἄνποτε.

Ἄρνητικά : ὄχι, μή, οὐ.

3. Ὅσα ἐπιρρήματα λήγουν εἰς **-ως** καὶ τονίζονται εἰς τὴν λήγουσαν περισπωμένην π.χ. καλῶς, εὐτυχῶς.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 137.— Εὗρετε τὰ ἐπιρρήματα τῆς παρακάτω ἀσκήσεως καὶ γράψατε αὐτὰ κατ' εἶδος χωριστά.

Πολλοὶ Βυζαντινοὶ ναοὶ σώζονται μέχρι σήμερον εἰς ἀρίστην κατάστασιν. Ὅσακις ὁ δρόμος εἶναι ἀνώμαλος τὸ αὐτοκίνητον προχωρεῖ βραδέως. Εἰς τοὺς πέριξ λόφους τοῦ σχολείου ἐφυτεύθησαν ἐφέτος πολλὰ δενδρύλλια. Ἀπὸ τὴν κορυφὴν τοῦ Ὑμηττοῦ βλέπομεν κάτωθεν τὴν ἀπλώνεται ἢ πόλις τῶν Ἀθηνῶν. Οἱ χωρικοὶ κοιμοῦνται ἐνωρίς καὶ ξυπνοῦν λίαν πρῶτ. Τὴν ἀνοιξιν κυριαρχεῖ παντοῦ τὸ πράσινον. Ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τοῦ σχολείου ὑπάρχει μεγάλη καθαριότης. Οἱ ἀθληταὶ εἶχον ἤδη τρέξει τὸ ἥμισυ καὶ πλεον τοῦ δρόμου

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 138.— Γράψατε ὅσα ἐπιρρήματα θὰ εὗρετε εἰς τὸ σημερινὸν μάθημα τῆς ἀναγνώσεως.

γ'. Σύνδεσμοί

Παραδείγματα :

Ὁ Πέτρος καὶ ὁ Ἀνδρέας εἶναι ἀδελφοί.

Τὸ κλίμα τῆς Θεσσαλίας τὸ μὲν χειμῶνα εἶναι πολὺ ψυχρὸν, τὸ δὲ θέρος πολὺ θερμὸν.

Ἡ λέξις καὶ ἐνώνει δύο λέξεις (Πέτρος—Ἀνδρέας).

Αἱ λέξεις μὲν, δέ, ἐνώνουν (συνδέουν) δύο προτάσεις.

1. Αἱ λέξεις αἱ ὅποια συνδέουν λέξιν μὲ λέξιν ἢ πρότασιν μὲ ἄλλην πρότασιν λέγονται **σύνδεσμοι**.

Οἱ σύνδεσμοι εἶναι :

α) **Συμπλεκτικοί :** καί, οὔτε, μήτε, οὐδέ, μηδέ.

β) **Διαζευκτικοί :** ἢ, εἴτε-εἴτε.

γ) **Ἀντιθετικοί :** μὲν, δέ, ἀλλά, ὅμως, ἂν καί, ἀλλ' ὅμως, καί-τοι, μολονότι.

δ) **Συλλογιστικοί ἢ συμπερασματικοί :** ἄρα, λοιπόν, ὥστε, ὅθεν, ἐπομένως.

ε) **Αἰτιολογικοί :** διότι, ἐπειδὴ.

στ) **Ὑποθετικοί :** ἔάν, ἂν.

ζ) **Χρονικοί :** ὅτε, ὁπότε, ὅταν, ὁπότεαν, ἕως, ἕως ὅτου, ἀφοῦ, ἀφ' ὅτου, πρὶν, προτοῦ, ἐνόσω, μέχρι, μέχρις ὅτου, ἅμα.

η) **Τελικοί** : ἴνα, ὅπως, νά, διὰ νά.

θ) **Εἰδικοί** : ὅτι.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 139.—'Αποστηθίσατε τοὺς συνδέσμους καὶ μάθετε τὴν ὀρθογραφίαν τους.

δ'. Ἐπιφωνήματα

Παραδείγματα :

Εὖγε, ἤλθες πρῶτος εἰς τὰς ἐξετάσεις.

'Αλλοίμονον εἰς τοὺς ἠττημένους.

'Η λέξις **εὖγε**, ἐκφράζει ἔπαινον ἐνθουσιασμόν.

'Η λέξις **ἀλλοίμονον**, ἐκφράζει λύπην.

1. Αἱ ἄκλιτοι λέξεις μὲ τὰς ὁποίας ἐκφράζομεν χαρὰν, λύπην, θαυμασμόν, ἐκπληξιν, ὀργήν, λέγονται **ἐπιφωνήματα**.

Τὰ κυριώτερα ἐπιφωνήματα εἶναι τὰ ἑξῆς :

α) **Θαυμαστικά** : ᾧ, ᾗ, πωπώ· ταῦτα ἐκφράζουν θαυμασμόν.

β) **Γελαστικά** : ᾗ, ᾗ, ᾗ, χά, χά, χά· ταῦτα ἐκφράζουν χαρὰν καὶ γέλωτα

γ) **Σχελιαστικά** : ἀλλοίμονον, φεῦ, οἴμοι· ταῦτα ἐκφράζουν λύπην, ὀργήν ἢ ἀγανάκτησιν.

δ) **Ἐκπληκτικά** : ᾗ, μπᾶ· ταῦτα ἐκφράζουν ἐκπληξιν.

ε) **Ἐπαινετικά** : εὖγε, μπράβο· ταῦτα ἐκφράζουν ἔπαινον καὶ ἐνθουσιασμόν.

στ) **Κλητικόν** : ᾧ.

Πίναξ τῶν συνηθεστέρων ἀνωμάτων ρημάτων

1. Ἄγω (=ὀδηγῶ, φέρω) παρατ. ἦγον, ἀόρ. β'. ἦγαγον, μετοχή ὁ ἀγαγών, ἡ ἀγαγοῦσα, τὸ ἀγαγόν. :

2. Ἄνεβαίνω, ἀόρ. β'. ἀνέβην, μετοχή ὁ ἀναβάς, ἡ ἀναβᾶσα, τὸ ἀναβάν.

3. Ἄμαρτάνω, ἀόρ. ἡμάρτησα, ἀόρ, β' ἡμαρτον.

4. Ἄποθνήσκω, ἀόρ. β' ἀπέθανον.

5. Ἄφικνούμαι (=φθάνω) ἀόρ. ἀφίχθην, μετοχ. ἀφίχθεις ἡ ἀφίχθεισα τὸ ἀφίχθέν.

6. Ἄφήνω, ἀόρ. ἀφησα καὶ ἀφήκα, παθ. ἀόρ. ἀφέθην.

7. Βάλλω, παρατατ. ἔβαλλον, ἀόρ. β' ἔβαλον, παθ. ἀόρ. ἐβλήθην, παθ. μετοχή ὁ βεβλημένος, ἡ βεβλημένη τὸ βεβλημένον.

8. Βλέπω, ἀόρ. εἶδον, μετοχή ὁ ἰδών, ἡ ἰδοῦσα, τὸ ἰδόν.

9. Γίγνομαι καὶ γίνομαι, ἐνεργητ. ἀόρ. ἔγινα, ἀόρ. β' ἐγενόμην, μετοχ. παρακ. γεγεννημένος.

10. Δεικνύω, παθ. άόρ. έδειχθην, μετοχή παρακ. ό δεδειγμένος, ή δεδειγμένη, τó δεδειγμένον.
11. Έρχομαι, άόρ. β', ήλθον, προστ. έλθέ, μετοχή ό έλθών, ή έλθοῦσα, τó έλθόν.
12. Εύρίσκω, άόρ. β'. εὔρον, προστ. εύρέ, μετοχή ό εύρών, ή εύροῦσα, τó εύρόν.
13. Έλκω (=σύρω) είλκον, άόρ. είλκυσα.
14. Θετώ, παθ. άόρ. έτέθην, μετοχή παρακ. ό τεθειμένος, ή τεθειμένη, τó τεθειμένον.
15. Θάπτω, παθ. άόρ. έτάφην, μετοχή παθ. παρακ. ό τεθαμμένος ή τεθαμμένη, τó τεθαμμένον.
16. Καίω, παθ. άόρ. έκάην και έκαύθην, μετοχή παθ, παρακ. ό κεκαυμένος, ή κεκαυμένη, τó κεκαυμένον.
17. Λαμβάνω, άόρ. έλαβον, παθ. άόρ. έλήφθην.
18. Λέγω, άόρ. είπον, παθ. άόρ. έλέχθην, μετοχή παθ. παρακ. ό είρημένος, ή είρημένη, τó είρημένον.
19. Λείπω, παρατ. έλειπον, άόρ. έλιπον.
20. Μανθάνω, παρατ. έμάνθανον, άόρ. έμαθον.
21. Πάσχω, παρατ. έπασχον, άόρ. έπαθον.
22. Πείθω, παθ. άόρ. έπίεσθην, μετοχή παθ. παρακ. ό πεπεισμένος, ή πεπεισμένη, τó πεπεισμένον.
23. Σήπομαι, παθ. άόρ. έσάπην, μετοχή ό σαπείς, ή σαπείσα, τó σαπέν.
24. Πράττω, παθ. άόρ. έπράχθην, μετοχή παθ. παρακ. ό πεπραγμένος, ή πεπραγμένη, τó πεπραγμένον.
25. Τέμνω (=κόπτω) άόρ. έταμον, παθ. άόρ. έτμήθην, μετοχή παθ. παρακ. ό τετμημένος ή τετμημένη, τó τετμημένον.
26. Τήκομαι, παθ. άόρ. έτάκην και έτήχθην.
27. Τυγχάνω, άόρ. β' έτυχον.
28. Τρέφω, άόρ. έθρεψα, παθ. άόρ. έτράφην.
29. Τρώγω, άόρ. β' έφαγον.
30. Φεύγω, άόρ. β' έφυγον.
31. Φθειρώ άόρ. έφθειρα, παθ. άόρ. β' έφθάρην, μετοχή παθ. παρακ. έφθαρμένος, έφθαρμένη, έφθαρμένον.
32. Χαίρω, παρατ. έχαιρον, παθ. άόρ. β' έχάρην.

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟΝ

ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΚΟΝ

1. Ἐτυμολογικὸν λέγεται τὸ μέρος τῆς γραμματικῆς τὸ ὁποῖον ἐξετάζει πῶς ἐκ τῆς ἀρχικῆς ρίζης τῶν λέξεων τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης σχηματίζονται αἱ ἀπλαῖ λέξεις καὶ πῶς ἐκ τῶν ἀπλῶν λέξεων σχηματίζονται ἄλλαι σύνθετοὶ λέξεις.

2. Αἱ λέξεις τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης εἶναι **ἀπλαῖ** καὶ **σύνθετοι**.

α'. Ἀπλαῖ λέξεις

Παραδείγματα :

γράφ-ω θέμα γράφ- κατάληξις ω=γράφω
πόλι-ς θέμα πόλι- κατάληξις ς=πόλις.

Αἱ λέξεις γράφω καὶ πόλις σχηματίζονται ἀπὸ τὸ ριζικὸν θέμα **γράφ-** καὶ **πόλι-** μετὰ τὴν προσθήκην τῆς ρηματικῆς καταλήξεως **ω** καὶ τῆς ὀνοματικῆς **ς** καὶ λέγονται **ριζικαὶ ἢ πρωτότυποι λέξεις**.

Αἱ λέξεις αἱ ὁποῖαι σχηματίζονται ἀπὸ τὸ ἀρχικὸν θέμα (ἀρχικὴν ρίζαν), μετὰ τὴν προσθήκην τῆς ὀνοματικῆς ἢ ρηματικῆς καταλήξεως, λέγονται **ριζικαὶ πρωτότυποι λέξεις**.

Παραδείγματα :

Θερμός : θερμότης, θερμοκρασία, θερμόμετρον.

Αἱ λέξεις θερμότης, θερμοκρασία, θερμόμετρον σχηματίζονται ἀπὸ τὴν πρώτην λέξιν θερμός διὰ τῆς προσθήκης διαφόρων καταλήξεων καὶ λέγονται **παράγωγοι λέξεις**.

2) Αἱ λέξεις αἱ ὁποῖαι σχηματίζονται ἐκ τοῦ θέματος ἄλλης λέξεως διὰ τῆς προσθήκης διαφόρων καταλήξεων, λέγονται **παράγωγοι λέξεις**.

3) Αἱ ἀπλαῖ λέξεις εἶναι **ριζικαὶ ἢ παράγωγοι**.

β'. Σύνθετοι λέξεις

Παραδείγματα :

λόγος+γράφω=λογογράφος

φίλος+τιμῆ=φιλότιμος

Εἰς τὰ ἀνωτέρω παραδείγματα παρατηροῦμεν ὅτι αἱ λέξεις λό-

γος και γράφω, φίλος και τιμή, ηνώθησαν και άπετέλεσαν τας νέας λέξεις **λογογράφος και φιλότιμος**. Αί λέξεις αύται λέγονται **σύνθετοι**.

1. Η νέα λέξις ή όποία σχηματίζεται από την ένωσιν δύο άλλων λέξεων, λέγεται **σύνθετος**. Έξ αυτών ή μὲν πρώτη λέξις λέγεται **πρώτον συνθετικόν**, ή δὲ δευτέρα **δευτερον συνθετικόν** και ό τρόπος αύτός του σχηματισμού της λέγεται **σύνθεσις**.

Παράδειγμα :

εἰρήνη+δίκη=εἰρηνοδίκης=εἰρηνοδικεῖον.

Η λέξις εἰρηνοδικεῖον παράγεται από την σύνθετον λέξιν εἰρηνοδίκης.

2. Η λέξις ή όποία παράγεται από άλλην σύνθετον λέξιν, λέγεται **παρασύνθετος**.

3. Το ἔτυμολογικόν διαιρεῖται εἰς δύο μέρη :

α) Εἰς την **παραγωγὴν** ή όποία ἐξετάζει τὸν σχηματισμὸν τῶν ἀπλῶν λέξεων (πρωτοτύπων και παραγῶγων) και

β) Εἰς την **σύνθεσιν** ή όποία ἐξετάζει τὸν σχηματισμὸν τῶν συνθέτων λέξεων.

1. ΠΑΡΑΓΩΓΗ

Αἱ παράγωγοι λέξεις εἶναι **ρήματα, οὐσιαστικά, ἐπίθετα και ἐπιρρήματα**.

1ον Ρήματα Παράγωγα

Τὰ ρήματα παράγονται α) από ονόματα (οὐσιαστικά-ἐπίθετα) και β) από ἐπιρρήματα.

α) Ρήματα παραγόμενα από ονόματα

Τὰ ρήματα τὰ παραγόμενα από ονόματα (οὐσιαστικά-ἐπίθετα) ἔχουν τὰς ἑξῆς παραγωγικὰς καταλήξεις.

αω (=ῶ) : τόλμη-τολμάω=ῶ, τιμή-τιμάω=ῶ, νίκη-νικάω=ῶ.

εω (=ῶ) : νόσος-νοσέω=ῶ, πλοῦτος-πλουτέω=ῶ, τέλος-τελέω=ῶ.

οω (=ῶ) : δοῦλος-δουλόω=ῶ, χρυσός-χρυσόω=ῶ.

ευω : βασιλεὺς-βασιλεύω, ἵππευς-ἵππεύω, κόλαξ-κολακέω.

αζω : ἄρπαξ-ἄρπάζω, δόξα-δοξάζω, κόπος-κοπιάζω.

ιζω : ἐλπίς-ἐλπίζω, φροντίς-φροντίζω, μᾶστιξ-μαστίζω.

αινω : θερμός-θερμαίνω, λευκός-λευκαίνω, ψυχρός-ψυχραίνω.
υνω : βραδύς-βραδύνω, ταχύς-ταχύνω, όξυς-όξύνω.
αιρω-λλω : καθαρός-καθαίρω, άγγελος-άγγέλλω.
σχω-σσω : γήρας-γηράσκω, φύλαξ-φυλάσσω.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 140.— Σχηματίσατε τὰ παράγωγα ρήματα έκ τῶν κάτωθι οὐσιαστικῶν καί ἐπιθέτων.

όρμη, ήσυχος, όρος, χάραξ, λεπτός, ξηρός, ελεύθερος,
 κουρεύς, ύγρός, δίκη, θέρος, θάρρος, αρχή, κέρδος,
 άήρ, έρις, αγορά, όνομα, φωνή, δοκιμή, χορός, γύρος,
 ύγιής, πόνος, γλυκύς, όδός, μορφή, ύβρις, σιωπή,
 τραύμα, σύντροφος, έλλην.

β) Ρήματα παραγόμενα έξ επιρρημάτων

Τὰ ρήματα τὰ όποια παράγονται άπό επιρρήματα έχουν τήν παραγωγικήν κατάληξιν ζω· π.χ. δίχα-διχάζω, χωρίς-χωρίζω, έγ-γύς-έγγίζω.

2ον Οὐσιαστικά Παράγωγα

Τὰ παράγωγα οὐσιαστικά γίνονται α) έκ ρημάτων β) έξ επιθέτων καί γ) έξ άλλων οὐσιαστικῶν.

α) Οὐσιαστικά Παράγωγα έκ ρημάτων

Τὰ οὐσιαστικά τὰ όποια παράγονται έκ ρημάτων σημαίνουν :
 α) Τό πρόσωπον τό όποιον ένεργεί τήν πράξιν καί έχουν τās καταλήξεις :

-ευσ : γράφω-γραφεύς, φονεύω-φονεύς, βάπτω-βαφεύς.
 -της : ποιῶ-ποιητής, ύφαίνω-ύφαντής, δικάζω-δικαστής.
 -τηρ : σώζω-σωτήρ, καλῶ-κλητήρ, συσφίγγω-συσφιγκτήρ.
 -ος : τρέφω-τροφός, βόσκω-βοσκός, άδω-άοιδός.
 -τωρ : πράττω-πράκτωρ, εισπράττω-εισπράκτωρ.

β) Τήν άφηρημένην έννοιαν τῶν ρηματικῶν οὐσιαστικῶν. Αι συνηθέστεραι καταλήξεις είναι :

-α : φέρω-φορά, σπείρω-σπορά.
 -η : άρπάζω-άρπαγή, βρέχω-βροχή.
 -ια : μαρτυρῶ-μαρτυρία, βαθμολογῶ-βαθμολογία.
 -εια : λατρεύω-λατρεία, βασιλεύω-βασιλεία.
 -ος : λέγω-λόγος, τρέμω-τρόμος.
 -σις : κρίνω-κρίσις, λάμπω-λάμψις.

-**σια** : θύω-θυσία, ἐργάζομαι-ἐργασία.

γ) Τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἐνεργείας τοῦ ρήματος. Ἡ κατάληξις αὐτῶν εἶναι :

-**μα** : πράττω-πρᾶγμα, ποιῶ-ποίημα, βαίνω-βῆμα.

δ) Τὸν τόπον εἰς τὸν ὁποῖον γίνεται ἡ ἐνέργεια τοῦ ρήματος. Ἡ κατάληξις αὐτῶν εἶναι :

-**τηριον** : ἀκροῶμαι-ἀκροατήριον, δικάζω-δικαστήριον.

ε) Τὸ ὄργανον μὲ τὸ ὁποῖον γίνεται ἡ πρᾶξις. Ἡ κατάληξις αὐτῶν εἶναι :

-**τρον** : ἀροτριῶ-ἄροτρον, κλείω-κλείθρον.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 141.— Εὕρετε τὰ ρήματα ἀπὸ τὰ ὁποῖα παράγονται τὰ κάτωθι οὐσιαστικά :

Βάπτισις, θέλησις, παιδευσίς, λύσις, μέτρημα, προφήτης, κράκτης, ἵππευτής, ἐφεύρεσις, κλησίς, κομιστής, λέξις, ἐκπαιδευτήριον.

β) Οὐσιαστικὰ παραγόμενα ἐξ ἐπιθέτων

Τὰ οὐσιαστικά τὰ ὁποῖα παράγονται ἀπὸ ἐπίθετα εἶναι ἀφηρημένα οὐσιαστικά καὶ σημαίνουν ιδιότητα. Αἱ καταλήξεις τῶν ἀφηρημένων οὐσιαστικῶν εἶναι :

-**ια** : σοφὸς-σοφία, κακὸς-κακία, φίλος-φιλία.

-**εια** : ἐπιμελὴς-ἐπιμέλεια, ἀληθής-ἀλήθεια.

-**συνη** : δίκαιος δικαιοσύνη σώφρων-σωφροσύνη.

-**της** : βραδύς-βραδύτης, γλυκὺς-γλυκύτης.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 142.— Σχηματίσατε ἀπὸ τὰ κάτωθι ἐπίθετα, θηλυκὰ οὐσιαστικά.

Πονηρός, εὐκόλος, ἀτυχής, εὐτυχής, περίεργος, ἅγιος, ταπεινός, ἐλεήμων, ἀρχαῖος, νέος, ἐχθρός, θερμός, ταχύς, εὐρύς, ἀμαθής, ἴσος, κακός, ἀσθενής, εὐφυής, ὑγιής, εὐγνώμων, ἀγνώμων.

γ) Οὐσιαστικὰ παραγόμενα ἐξ ἄλλων οὐσιαστικῶν.

Τὰ οὐσιαστικά τὰ παραγόμενα ἐξ ἄλλων οὐσιαστικῶν εἶναι :

1. Τὰ ὑποκοριστικά τὰ ὁποῖα σημαίνουν σμίκρυνσιν τῆς ἐννοίας τοῦ ὀνόματος ἀπὸ τὸ ὁποῖον παράγονται καὶ λέγονται ἢ θωπευτικῶς ἢ περιφρονητικῶς. Αἱ συχνότερα καταλήξεις τῶν ὑποκοριστικῶν εἶναι :

-**ιδιον** : μάχαιρα-μαχαιρίδιον ξίφος-ξιφίδιον.

-**ιον** : παῖς-παιδίον, βίβλος-βιβλίον, χώρα-χωρίον.

-**αριον** : ἵππος-ἵππάριον, ἄνθρωπος-ἄνθρωπάριον.

-**υδριον** : λόγος-λογύδριον, νέφος-νεφύδριον.

-**υλλιον** : δάσος-δασύλλιον, εἶδος-εἰδύλλιον.

ισκος : οἶκος-οἰκίσκος, ἄνθρωπος-ἄνθρωπίσκος.

2. Τὰ μεγεθυντικά τὰ ὅποια σημαίνουν μεγέθυνσιν τοῦ ὀνόματος ἀπὸ τὸ ὅποιον παράγονται καὶ ἔχουν καταλήξεις **-ων** καὶ **-ιας**. Π.χ. χεῖλος-χείλων (ὁ ἔχων μεγάλη χεῖλη)· μέτωπον-μετωπίας (ὁ ἔχων μέγα μέτωπον).

3. Τὰ περιεκτικά τὰ ὅποια σημαίνουν τὸν τόπον, ὅστις περιέχει πολλὰ ὅμοια πράγματα ἐξ ἐκείνων τὰ ὅποια φανερώνει ἡ πρωτότυπος λέξις. Ταῦτα ἔχουν τὴν κατάληξιν **-ων**· π.χ. ἐλαία-ἐλαιῶν, ἄμπελος-ἄμπελών.

4. Τὰ ἔθνικὰ τὰ ὅποια σημαίνουν τὸν τόπον ἀπὸ τὸν ὅποιον κατάγεται τις. Αἱ καταλήξεις τῶν ἔθνικῶν εἶναι :

-ος : Αἰτωλία-Αἰτωλός, Κρήτη-Κρητικός, Ἴταλία-Ἴταλός.

-ιος : Κόρινθος-Κορίνθιος, Σάμος-Σάμιος, Ρόδος-Ρόδιος.

-εως : Λαμία-Λαμиеύς, Μέγαρο-Μεγαρεύς.

-ιτης : Αἰγίνα-Αἰγινίτης, Ἀράχωβα-Ἀραχωβίτης.

-ωτης : Ἡπειρος-Ἡπειρώτης, Πειραιεὺς-Πειραιώτης.

-ατης -ιατης : Τεγέα-Τεγεάτης, Σπάρτη-Σπαρτιάτης.

5. Τὰ πατρωνυμικά τὰ ὅποια σημαίνουν τὸν υἱὸν ἢ τὸν ἀπόγονον τοῦ πατρὸς ἢ τῆς μητρός. Αἱ καταλήξεις τῶν πατρωνυμικῶν εἶναι :

-ιδης : Πέτρος-Πετρίδης, Οἰκονόμος-Οἰκονομίδης.

-αδης : Ἀσκληπιός-Ἀσκληπιάδης, Γρηγόριος-Γρηγοριάδης.

6. Τὰ παρώνυμα τὰ ὅποια σημαίνουν ἀπλῶς τὸν ἔχοντα σχεῖν μὲ ἐκεῖνο τὸ ὅποιον φανερώνει τὸ πρωτότυπον ἢ τὸν ἀνήκοντα εἰς αὐτό. Συνήθεις καταλήξεις αὐτῶν εἶναι :

-εως : ἵππος-ἵππεύς, ἱερόν-ἱερεύς.

-της : δῆμος-δημότης, πόλις-πολίτης.

-ιτης, -ωτης, -ιώτης : ὄπλον-ὄπλίτης, θίασος-θιασώτης, στρατιά-στρατιώτης.

7. Τοπικά τὰ ὅποια σημαίνουν τὸν τόπον ὅπου διαμένει ἢ δρᾷ ἐκεῖνο τὸ ὅποιον σημαίνει τὸ πρωτότυπον καὶ ἔχουν καταλήξεις **-ον** καὶ **ειον** : ἔμπορος-ἐμπόριον, ἱατρός-ἱατρεῖον.

8. Γονεωνυμικά τὰ ὅποια σημαίνουν νεογνὸν ζῶου. Ἡ κατάληξις αὐτῶν εἶναι **ιδεως** : ἀετὸς-ἀετιδεύς, λέων-λεοντιδεύς.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 143.— Σχηματίσατε τὰ ὑποκοριστικά τῶν κάτωθι οὐσιαστικῶν :

Ζῶον, σάκκος, ὄρνις, δένδρον, ρύαξ, δικηγόρος, νεανίας, σημεῖωμα, κράτος, βασιλεὺς, γέρον, θυγάτηρ, δρόμος, ρίζα, ἄλσος, μισθός, μέρος, χοῖρος, ναός, βιβλίον.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 144.— Σχηματίσατε τὰ περιεκτικά τῶν κάτωθι λέξεων :

Ἄχυρον, περιστέρα, ἐλαία, δάφνη, πεύκη, στρατός, ὄρνις, ξένος, ἄνθος.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 145.— Σχηματίσατε τὰ ἔθνικὰ τῶν ἐξῆς :

Ἀθῆναι, Θῆβαι, Κέρκυρα, Μεγαλόπολις, Αἴγυπτος, Εὐρώπη, Μυτιλήνη, Θεσσαλία, Πελοπόννησος, Ζάκυνθος, Εὐβοία.

3ον Παράγωγα Ἐπίθετα

Τὰ ἐπίθετα παράγονται α) ἀπὸ ρήματα καὶ β) ἀπὸ ὀνόματα.

α) Ἐπίθετα παραγόμενα ἐκ ρημάτων

Τὰ ἐκ ρημάτων παραγόμενα ἐπίθετα εἶναι :

1. Ὅσα λήγουν εἰς **-τος** καὶ φανερώνουν τὸν δυνάμενον ἢ τὸν ἄξιον νὰ πάθῃ, ὅ,τι σημαίνει τὸ ρῆμα· π.χ. κατορθῶ=κατορθωτὸν (ἐκεῖνο τὸ ὅποιον δύναται νὰ κατορθωθῆ), ἐπαινετὸς (ἐκεῖνος ὁστις ἀξίζει νὰ ἐπαινεθῆ).

2. Ὅσα λήγουν εἰς **-τέος** καὶ φανερώνουν ἐκεῖνον, ὅστις ὀφείλει (πρέπει) νὰ πάθῃ, ὅ,τι σημαίνει τὸ ρῆμα· π.χ. πληρῶ-πληρωτέος (ὅστις πρέπει νὰ πληρωθῆ), ἀφαιρῶ-ἀφαιρετέος (ὅστις πρέπει νὰ ἀφαιρεθῆ).

3. Ὅσα λήγουν εἰς **-ιμος** καὶ **-τηριος** καὶ φανερώνουν τὸν ἐπιτήδειον ἢ ἱκανόν, δι' ἐκεῖνο τὸ ὅποιον σημαίνει τὸ ρῆμα· π.χ. μάχομαι-μάχιμος (ἱκανὸς εἰς τὸ μάχεσθαι), σώζω-σωτήριος (ἱκανὸς εἰς τὸ σώζειν).

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 146.—Σχηματίσατε ἐπίθετα ἀπὸ τὰ κάτωθι ρήματα.

Διαιρῶ, εἰσπράττω, ἐξετάζω, προσθέτω, πολλαπλασιάζω, γράφω, ἀγαπῶ, λύω, πιστεύω, θαυμάζω, μισῶ, ὠφελεῶ.

β) Ἐπίθετα παραγόμενα ἐξ οὐσιαστικῶν

Τὰ ἐπίθετα τὰ ὅποια παράγονται ἀπὸ οὐσιαστικά εἶναι :

1. Ὅσα λήγουν εἰς **-ιος** **-κος** **-ικος** καὶ **-ακος** καὶ δηλώνουν ἐκεῖνον ὅστις ἀνήκει ἢ ἔχει σχέσιν μὲ τὴν ἔννοιαν τοῦ οὐσιαστικοῦ ἐκ τοῦ ὁποίου παράγονται· π.χ. φύσις-φυσικός, βασιλεὺς-βασιλικός, Κορίνθιος-Κορινθιακός, οὐρανός-οὐράνιος.

2. Ὅσα λήγουν εἰς **-ινος**-(**ι**)**αῖος** καὶ **-ησιος** καὶ σημαίνουν τὸν χρόνον κατὰ τὸν ὅποιον γίνεται τι· π.χ. ἔαρ-ἔαρινός, μῆν-μηνιαῖος, ἡμέρα-ἡμερήσιος.

3. Ὅσα λήγουν εἰς **-ινος** καὶ **-ους** καὶ σημαίνουν τὴν ὕλην ἐκ τῆς ὁποίας εἶναι κατασκευασμένον κάτι· π.χ. ξύλον-ξύλινος λίθος-λίθινος, ἀργυρὸς-ἀργυροῦς.

4. Ὅσα λήγουν εἰς **-λος**, **-λεος**, **-ρος**, **-ωδης**, **-εινος** καὶ σημαίνουν ἀφθονίαν ἢ ὁμοιότητα ἐκεῖνου τὸ ὅποιον φανερώνει τὸ οὐσιαστικόν· π.χ. ρώμη-ρωμαλέος, ἰσχύς-ἰσχυρός, φῶς-φωτεινός, χεῖμαρος-χειμαρώδης.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 147.—Νὰ σχηματισθοῦν ἐπίθετα ἐκ τῶν κάτωθι οὐσιαστικῶν.

Πόλεμος, ἔθνος, μανία, χειμών, θέρος, ἔτος, νύξ, ὑγεία, ψώρα, πέ-

τρα, βροχή, σκότος, έσπέρα, μεσημβρία, όρος, θάρρος, νόσος, πόθος, σίδηρος, τιμή, αιών, άμμος, δρόσος, άδελφός, άκμή, μοΐρα, κολοσσός, αίμα, όνειρον.

4ον Παράγωγα Έπιρρήματα

Τά έπιρρήματα παράγονται από όνόματα, επίθετα, άντωνυμίας, ρήματα και από άλλα έπιρρήματα. Είναι δέ 4 ειδών: **τοπικά**, **τροπικά**, **ποσοτικά** και **χρονικά**.

1. Τοπικά έπιρρήματα

Τά τοπικά σημαίνουν ή στάσιν εις ένα τόπον ή κίνησιν προς ένα τόπον ή κίνησιν από έναν τόπον.

α) Όσα από τά τοπικά σημαίνουν στάσιν εις ένα τόπον λήγουν εις **-θι**, **-οι**, **-ου**, **-αχου**. π.χ. άλλος-άλλοθι, αυτός-αυτόθι, οίκος-οίκοι, άλλαχού.

β) Όσα σημαίνουν κίνησιν προς ένα τόπον λήγουν εις **-σε**, **-δε** (-ζε). π.χ. οίκαδε, έκείσε.

γ) Όσα σημαίνουν την κίνησιν από ένα τόπον λήγουν εις **-θεν**. π.χ. έξω-θεν, άλλο-θεν.

2. Τροπικά

α) Τά τροπικά έπιρρήματα, όσα λήγουν εις **ως**, γίνονται από την γενικήν πληθυντικήν του άρσενικοΰ τών επίθέτων, τών άντωνυμιών και τών μετοχών τής Ένεργητικής και Παθητικής διά τής τροπής του **ν** εις **σ**. π.χ. ένδόξως-ένδόξων, άλλος άλλων-άλλως, έπόμενος-επομένων-επομένως.

β) Όσα λήγουν εις **-δον** γίνονται από όνόματα. π.χ. άγέλη-άγεληδόν.

γ) Όσα λήγουν εις **-δην**, **-αδην** γίνονται από ρήματα. π.χ. βαίνω-βάδην, τρέχω-τροχάδην.

δ) Όσα λήγουν εις **-ι** και **-τι** γίνονται από όνόματα ή ρήματα. π.χ. άμισθος-άμισθί, όνομάζω-όνομαστί.

3. Ποσοτικά

Τά ποσοτικά γίνονται κυρίως από τας άντωνυμίας και τά άριθμητικά και λήγουν εις **-ακίς**. π.χ. τετράκις.

4. Χρονικά

Τά χρονικά γίνονται από άορίστους και άναφορικές άντωνυμίας και λήγουν εις **-τε**. π.χ. άλλος-άλλοτε, πās-πάντοτε, έκαστος-έκάστοτε.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 148.— Σχηματίσατε ἐπιρρήματα.

1. **Τοπικά** ἀπὸ τὰς λέξεις : κάτω, ἄνω, ἔσω, ἔξω, ἐμπρός, ὀπίσω, γύρω, δεξιὰ, ἀριστερά, ἐκεῖ, ἄλλος, αὐτός, μακρὰν.

2. **Τροπικά** ἀπὸ τὰς λέξεις : ἄξιος, τέλειος, ἥσυχος, πρόθυμος, εὐκολος, φρόνιμος, ἀληθής, βαρὺς, καλός, ἀνδρεῖος, συνήθης, τίμιος, σκληρός, ὀρθός, ταχύς, εὐχάριστος, εὐσεβής, ἐλεύθερος, προηγούμενος, ἐλληνίζω, ἄμεσος ἀνώμαλος, διαρκής.

3. **Ποσοτικά** ἀπὸ τὰς λέξεις : ἑπτὰ, πλεῖστον, τόσος, εἴκοσι, πενήκοντα, ἑκατόν, χίλια, μύριοι.

II. ΣΥΝΘΕΣΙΣ

A'. Πρῶτον Συνθετικὸν

Τὸ πρῶτον συνθετικὸν εἰς τὰς συνθέτους λέξεις δύναται νὰ εἶναι α) ὄνομα πτωτικόν, β) ρῆμα, καὶ γ) πρόθεσις ἢ ἐπίρρημα.

α) *Τὰ πτωτικά ὡς πρῶτον συνθετικὸν*

1. Πτωτικὸν πρωτόκλιτον

Παραδείγματα :

Ἄγορά+νόμος=ἀγορανόμος, νίκη+φέρω=νικηφόρος, ἀλλὰ λί-μνη+θάλασσα=λιμνοθάλασσα, γέφυρα+ποιῶ=γεφυροποιός.

Τὰ πρωτόκλιτα ὀνόματα ὡς πρῶτα συνθετικά πολλάκις σχηματίζουν τὸ α καὶ η τοῦ θέματος εἰς ο.

ΣΗΜ. Ἐκ τῶν πρωτοκλιτῶν τὸ γῆ ὡς πρῶτον συνθετικὸν γίνεται πολλάκις γεω. Π.χ. γῆ+λόφος=γῆλοφος, ἀλλὰ γῆ+γράφω=γεωγραφία.

2. Πτωτικὸν δευτερόκλιτον

Παραδείγματα :

Ξένος+δέχομαι=ξενοδόχος, λόγος+τέχνη=λογοτέχνης, ἀλλὰ θά-νατον+φέρω=θανατηφόρος, λαίμῳν+τέμνω=λαιμητόμος.

Τὰ δευτερόκλιτα ὡς πρῶτα συνθετικά μετασχηματίζουν πολλάκις τὸ θέμα των εἰς η κατ' ἀναλογίαν μὲ τὰ πρωτόκλιτα.

ΣΗΜ. Τὸ ἐπίθετον καλός, ὅταν εἶναι πρῶτον συνθετικὸν, γίνεται πολλάκις καλλι. Π.χ. καλή+γραφῆ=καλλιγραφία, καλή+τέχνη=καλλιτέχνης.

3. Πτωτικὸν τριτόκλιτον

Παραδείγματα :

Λέξις+λόγος=λεξιλόγιον, τάξις+θέτω=ταξιθέτης, ἀλλὰ ἰχθυός+πωλῶ=ἰχθυοπώλης, λαμπάδα+φέρω=λαμπαδηφόρος.

Τὰ τριτόκλιτα ὡς πρῶτα συνθετικά διατηροῦν κυρίως τὸ θέμα των, μερικὰ ὅμως μετασχηματίζουσι αὐτὸ εἰς **ο** καὶ ὀλίγα εἰς **η**.

ΣΗΜ. Τὰ τριτόκλιτα *ὕδωρ*, *κρέας*, *γῆρας*, ἔχουσι ὡς πρῶτον συνθετικὸν τὸ θέμα *ὕδατ* καὶ *ὕδρο* -*κρεο* -*γηρο* π.χ. ὕδατοφράκτης, κρεοπώλης, γηροκομεῖον.

4. Πτωτικὸν ἀριθμητικὸν

Τὰ ἀριθμητικά *εἷς*, *δύο*, *τρία*, *τέσσαρα*, ὅταν εἶναι πρῶτα συνθετικά γίνονται *μονο-δι-τρι* καὶ *τετρα-* π.χ. ἔν+ἔτος=*μονο-*ετής, δύο+πρόσωπον=*δι*πρόσωπος, τρεῖς+γωνία=*τρι*γωνον, τέσσαρα+ἡμέρα=*τετρα*ῆμερος.

β) Τὰ ρήματα ὡς πρῶτον συνθετικὸν

Ὅταν τὸ πρῶτον συνθετικὸν εἶναι ρῆμα καὶ τὸ δεύτερον συνθετικὸν ἀρχίζει ἀπὸ φωνῆεν, τότε τὸ θέμα τοῦ ρήματος ἢ τίθεται μόνον τοῦ ἢ λαμβάνει ἐν **σ**. Ἐὰν ὅμως τὸ δεύτερον συνθετικὸν ἀρχίζῃ ἀπὸ σύμφωνον, τότε τὸ θέμα τοῦ ρήματος λαμβάνει **ε** ἢ **ι** ἢ **ο**. Π.χ. ἄρχω+ἱερεὺς=ἄρχιερεὺς, ρίπτω+ἀσπίς=ριπ-**σ**-ασπίς=ρίψασπίς, ἀλλὰ ἄρχω+κακὸς=ἄρχ-**έ**-κακός, ἄρχω+ναύαρχος=ἄρχ**ι**-ναύαρχος.

γ) Τὰ ἄκλιτα ὡς πρῶτον συνθετικὸν

Ἐκ τῶν ἀκλίτων μερῶν ὡς πρῶτα συνθετικά εἶναι :

α) Αἱ προθέσεις· π.χ. ἐν+τρόμος=*ἐν*τρομος, εἰς+ὁδός=*εἰ*-σοδος.

β) Τὰ ἐπιρρήματα *ἀεὶ*, *πάλιν*, *εὖ*, *ἄρτι* καὶ *χαμαί*· π.χ. ἀεικίνητος, ἀείμνηστος, ἄρτι-γέννητος, εὖ-καιρος, εὖ-τυχής, παλι-νόστησις, χαμαί-μηλον.

ΣΗΜ. Τὸ τελικὸν **ω** τῶν ἐπιρρημάτων ἄνω καὶ κάτω εἰς τὰς συνθέτους λέξεις ἄνω+φορά, κάτω+φορά γίνεται **η**=κατήφορος, ἀνήφορος.

γ) Τὰ ἀχώριστα μόρια τὰ ὁποῖα εὐρίσκονται πάντοτε ἠνωμένα μὲ ἄλλας λέξεις εἶναι τὰ ἑξῆς : α) *ἡμι*, β) *δυσ*.

δ) Τὸ στερητικὸν, ἀθροιστικὸν καὶ ἐπιτακτικὸν **α**· π.χ. ἄ-βασίλευτος, *δυσ*-κίνητος, *ἡμι*-σφαίριον.

Β' Δεύτερον Συνθετικὸν

Τὸ δεύτερον συνθετικὸν δύναται νὰ εἶναι α) *οὐσιαστικόν*, β) *ἐπίθετον*, γ) *ρῆμα* καὶ δ) *ἄκλιτον* μέρος τοῦ λόγου.

α) Οὐσιαστικὸν ὡς δεύτερον συνθετικὸν

Ἡ λέξις ἢ ὁποῖα ἔχει ὡς δεύτερον συνθετικὸν οὐσιαστικόν, μετὰ τὴν

σύνθεσίν της ἢ παραμένει οὐσιαστικὸν ἢ γίνεται ἐπίθετον. Καὶ ἐὰν ἡ λέξις μετὰ τὴν σύνθεσίν της παραμένει οὐσιαστικόν, τότε τὸ δεύτερον συνθετικὸν δὲν μεταβάλλεται· π.χ. ἄκρα+πόλις=ἄκρόπολις. Ὅταν ὁμως μετὰ τὴν σύνθεσίν της γίνῃ ἐπίθετον, τότε τὸ δεύτερον συνθετικὸν μεταβάλλεται· π.χ. αἰσχρὸς+κέρδος=αἰσχροκερδής.

β) Ἐπίθετον ὡς δεύτερον συνθετικὸν

Τὸ ἐπίθετον ὡς δεύτερον συνθετικὸν δὲν μεταβάλλεται· π.χ. κυανοῦς+λευκός=κυανόλευκος.

γ) Τὸ ρῆμα ὡς δεύτερον συνθετικὸν

Τὸ ρῆμα ὡς δεύτερον συνθετικὸν δὲν μεταβάλλεται, ὅταν τὸ πρῶτον συνθετικὸν εἶναι πρόθεσις καὶ τὸ σύνθετον παραμένει ρῆμα· π.χ. ἀνα+βάλλω=ἀναβάλλω, κατα-στρέφω=καταστρέφω. Ὅταν ὁμως τὸ πρῶτον συνθετικὸν εἶναι ἄλλο μέρος τοῦ λόγου, ἐκτὸς τῶν προθέσεων, γίνεται ὄνομα καὶ προσλαμβάνει τὰς καταλήξεις -ος, -της, -ας ἢ -ης. Π.χ. θάλασσα+μάχομαι=θαλασσομάχος, ἄνεμος+δεικνύω=ἀνεμοδείκτης, ἄρτον+πωλῶ=ἄρτοπώλης, ὄρθινας+θηράω=ὄρθινοθήρας.

ΣΗΜ. Αἱ λέξεις ἔχω καὶ ἔργον ὡς δεύτερον συνθετικὸν γίνονται -ουχος καὶ -οὔργος· π.χ. σύνταξις+ἔχω=συνταξιούχος, κακὸν+ἔργον=κακοὔργος. Ἡ γῆ ὡς δεύτερον συνθετικὸν γίνεται γειο· π.χ. ὑπὸ+γῆ=ὑπόγειον.

δ) Ἄκλιτον ὡς δεύτερον συνθετικὸν

Τὸ ἄκλιτον ὡς δεύτερον συνθετικὸν μένει ἀμετάβλητον· π.χ. ὑπερ-άνω, ἔκ-τοτε.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 149.— Νὰ γίνῃ ἡ σύνθεσις τῶν κάτωθι λέξεων.

ἐπι+γράφω, ἀρχή+ἄγω. παρὰ+ρίζα, ἔξω+φύλλον, ἄνω+γῆ, πᾶν+ἔργον, στρατός+ἄγω, πίδα+ἐλαύνω, σταυρός+προσκύνησις, κατὰ+ὑστερῶ, ἀπὸ+ὄρμη, δυσ+τύχη, δώδεκα+ἔτος, μόνος+ἄρχω, εὐ+γένος, καλή+πόλις, ἡμι+ἄνος, ἡμι+σελήνη εὐ+μέγεθος, ταχὺς+γράφω, νύξ+φύλαξ, ἀ+ὑπνος κακός+τόπος, ἡμέρα+νύξ, παχὺς+σιά, τρί+στύλος.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 150.— Χωρίσατε τὰς κάτωθι λέξεις εἰς τὰ συνθετικά των μέρη.

Ὀδοιπόρος, θανατηφόρος, ἰσχυρογνώμων, λογοτέχνης, ἄσχημος, ἄοπλος, ἡμιμαθής, πολυετής, χαρτοπαίκτης, γεωμέτρης, ἀνώγειον, αἰσχροκερδής, πολυμαθής, νομοθέτης, τρίστυλος.

ΜΕΡΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟΝ

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟΝ

Αἱ λέξεις τὰς ὁποίας χρησιμοποιοῦμεν διὰ τὸ ἐκφράσωμεν τὰς σκέψεις μας, τόσον εἰς τὸν προφορικὸν ὅσον καὶ εἰς τὸν γραπτὸν λόγον, δὲν τίθενται κατὰ τύχην, ἀλλὰ τοποθετοῦνται καθ' ὠρισμένην τάξιν καὶ ἀκολουθοῦν ὠρισμένους κανόνας, οἱ ὁποῖοι λέγονται **συντακτικοὶ κανόνες**.

Τὸ μέρος τῆς γραμματικῆς τὸ ὁποῖον διδάσκει τοὺς συντακτικούς κανόνας λέγεται **Συντακτικόν**.

1. Πρότασις

Παραδείγματα :

Τὸ δένδρον εἶναι ὑψηλόν.
Ἡ μήτηρ ἀσθενεῖ.
(Ἐγὼ) ὑγιαίνω.

Κάθε σύντομος προφορικῆ ἢ γραπτῆ ὁμιλία, ἔστω καὶ διὰ μιᾶς λέξεως, ἢ ὁποία ἐκφράζει τέλειον νόημα, λέγεται **πρότασις**.

2. Ἀπλῆ πρότασις

Οἱ κύριοι ὅροι τῆς προτάσεως.

α) Ὑποκείμενον

Παραδείγματα :

Ὁ μαθητῆς εἶναι ἐπιμελής.
Ἡ κόρη φαίνεται ἐργατικῆ.
Ὁ σκύλος τρέχει.

Εἰς τὸ α) παράδειγμα περὶ τίνος λέγομεν ὅτι εἶναι ἐπιμελής ; Περὶ τοῦ μαθητοῦ. Εἰς τὸ β) παράδειγμα περὶ τίνος λέγομεν ὅτι φαίνεται ἐργατικῆ ; Περὶ τῆς κόρης. Εἰς τὸ γ) παράδειγμα περὶ τίνος λέγομεν ὅτι τρέχει ; Περὶ τοῦ σκύλου.

Ἐκεῖνο τὸ (πρόσωπον, ζῶον, ἢ πρᾶγμα) περὶ τοῦ ὁποίου λέγομεν κάτι (γίνεται λόγος) λέγεται **ὑποκείμενον**.

β) Κατηγορούμενον

Εἰς τὸ α) παράδειγμα τί λέγομεν περὶ τοῦ ὑποκειμένου μαθητῆς ; Λέγομεν ὅτι εἶναι ἐπιμελής. Εἰς τὸ β) παράδειγμα τί λέγομεν περὶ τοῦ ὑποκειμένου κόρη ; Λέγομεν ὅτι φαίνεται ἐργατικῆ. Εἰς τὸ γ) παράδειγμα τί λέγομεν περὶ τοῦ ὑποκειμένου σκύλος ; Λέγομεν ὅτι τρέχει.

1. Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἀποδίδεται εἰς τὸ ὑποκείμενον τῆς προτάσεως λέγεται **κατηγορημα**. Εἰς τὸ 1ον καὶ 2ον παράδειγμα τὸ κατηγορημα ἐπιμελής καὶ ἐργατικὴ εἶναι **ὄνομα**, εἰς τὸ 3ον παράδειγμα εἶναι **ρῆμα**.

2. Τὸ κατηγορημα εἶναι ὄνομα ἢ ρῆμα. Ὅταν τὸ κατηγορημα εἶναι ὄνομα, λέγομεν αὐτὸ **κατηγορούμενον**, ὅταν τὸ κατηγορημα εἶναι ρῆμα, λέγομεν αὐτὸ ἀπλῶς **ρῆμα**.

γ) Συνδεδεικτὸν

Εἰς τὸ ἀνωτέρω α' παράδειγμα τὸ κατηγορούμενον ἐπιμελής συνδέεται μὲ τὸ ὑποκείμενον μαθητῆς διὰ τοῦ ρήματος **εἶναι**. Εἰς τὸ β' παράδειγμα τὸ κατηγορούμενον ἐργατικὴ συνδέεται μὲ τὸ ὑποκείμενον κόρη διὰ τοῦ ρήματος **φαίνεται**.

1. Τὸ ρῆμα τὸ ὁποῖον συνδέει τὸ κατηγορούμενον μὲ τὸ ὑποκείμενον λέγεται **συνδεδεικτὸν**.

ΣΗΜ. Τὰ συνηθέστερα συνδεδεικτὰ ρήματα εἶναι τὰ ἑξῆς: Εἶμαι, φαίνομαι, γίνομαι, λέγομαι, ἐκλέγομαι, καλοῦμαι, θεωροῦμαι.

Παραδείγματα :

Ὁ Πέτρος **εἶναι** ἀσθενής=ὁ Πέτρος **ἀσθενεῖ**

Ἐγὼ **εἶμαι** ὑγιής=ἐγὼ **ὕγιαίνω**.

Τὸ συνδεδεικτὸν **εἶναι** καὶ τὸ κατηγορούμενον **ἀσθενής** γίνεται ἔν ρῆμα=**ἀσθενεῖ**. Τὸ συνδεδεικτὸν **εἶμαι** καὶ τὸ κατηγορούμενον **ὕγιής** γίνεται ἔν ρῆμα=**ὕγιαίνω**.

1. Πολλάκις τὸ κατηγορούμενον καὶ τὸ συνδεδεικτὸν συγχωνεύονται εἰς ἓν ρῆμα:

Παραδείγματα :

Τὸ δένδρον **εἶναι** ὑψηλόν.

Ὁ ἥλιος **λάμπει**.

Ὑγιαίνω (ἐννοεῖται ἐγὼ).

Τὸ α) παράδειγμα ἀποτελεῖται ἀπὸ τὸ ὑποκείμενον, τὸ συνδεδεικτὸν καὶ τὸ κατηγορούμενον. Τὸ β) παράδειγμα ἀποτελεῖται ἀπὸ τὸ ὑποκείμενον καὶ τὸ ρῆμα καὶ τὸ γ) παράδειγμα ἀποτελεῖται ἐκ τοῦ ρήματος μόνον.

2. Ἡ πρότασις ἢ ὁποῖα ἀποτελεῖται ἀπὸ τὸ ὑποκείμενον, τὸ συνδεδεικτὸν καὶ τὸ κατηγορούμενον ἢ ἀπὸ τὸ ὑποκείμενον καὶ τὸ ρῆμα ἢ ἀπὸ ρῆμα μόνον λέγεται **ἀπλῆ πρότασις**.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 151.— Σχηματίσατε ἀπλᾶς προτάσεις μὲ τὰ ἀκόλουθα ὑποκείμενα.

Ὁ οὐρανός, ἡ βροχὴ, ἡ γῆ, ὁ πίναξ, ὁ μαθητής, ὁ λέων.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 152.— Σχηματίσατε ἀπλᾶς προτάσεις μὲ τὰ ἀκόλουθα κατηγορούμενα.

Ἐπιμελής, σοφός, δίκαιος, ἡμέρος, εὐτυχής, λαμπρός, ἐργατικός.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 153.—Γράψατε εἰς χωριστὰς στήλας τοὺς κυρίους ὄρους τῶν κάτωθι προτάσεων.

Ὁ Πέτρος εἶναι ἡσυχός. Τὸ πρόβατον εἶναι ἡμερον. Ὁ ἥλιος λάμπει. Ὁ οὐρανὸς εἶναι καθαρὸς. Τὸ φύλλον εἶναι πράσινον. Τὸ μῆλον εἶναι ὄριμον. Ἡ γῆ εἶναι στραγγύλη. Ὁ πατήρ ἀσθενεῖ. Τὸ βιβλίον εἶναι ὠφέλιμον. Τὸ πρόβλημα φαίνεται δύσκολον.

3. Σύνθετος πρότασις

Παραδείγματα :

Ὁ Πέτρος, ὁ Παῦλος, ὁ Χρῆστος καὶ ὁ Λεωνίδας εἶναι φίλοι. Ὁ μαθητὴς εἶναι ἐπιμελής, τακτικός, πρόθυμος καὶ ὑπάκουος. Ὁ Παῦλος ἦλθε, ἔφαγε, ἐμελέτησε καὶ ἔγραψε. Ὁ Πέτρος καὶ ὁ Παῦλος ἦσαν εὐτακτοὶ καὶ ἐπιμελεῖς. Ὁ Πέτρος καὶ ὁ Παῦλος ἐμελέτων καὶ ἔγραφον.

Τὸ πρῶτον παράδειγμα ἔχει πολλὰ ὑποκείμενα. Τὸ δεύτερον ἔχει πολλὰ κατηγορούμενα. Τὸ τρίτον πολλὰ ρήματα. Τὸ τέταρτον δύο ὑποκείμενα καὶ δύο κατηγορούμενα καὶ τὸ πέμπτον παράδειγμα δύο ὑποκείμενα καὶ δύο ρήματα. Ἡ πρότασις ἢ ὁποία ἔχει περισσότερα τοῦ ἑνὸς ὑποκείμενα ἢ κατηγορούμενα ἢ ρήματα λέγεται **σύνθετος**.

4. Ἀντικείμενον

Παράδειγμα :

Ὁ κηπουρὸς καλλιεργεῖ τὸν κῆπον.

Εἰς τὸ ἀνωτέρω παράδειγμα τὸ ρῆμα καλλιεργεῖ φανερώνει ὅτι τὸ ὑποκείμενον **κηπουρὸς** ἐνεργεῖ καὶ ἡ ἐνέργειά του μεταβαίνει εἰς τὸν κῆπον.

1) Τὰ ρήματα τὰ ὁποῖα φανερώνουν ὅτι τὸ ὑποκείμενον ἐνεργεῖ καὶ ἡ ἐνέργεια αὐτοῦ μεταβαίνει εἰς ἓν πρόσωπον, ζῶον ἢ πρᾶγμα λέγονται **ἐνεργητικὰ ρήματα**. Τὸ δὲ πρόσωπον, ζῶον ἢ πρᾶγμα εἰς τὸ ὁποῖον μεταβαίνει ἡ ἐνέργεια λέγεται **ἀντικείμενον**.

5. Συμφωνία ρήματος-ὑποκειμένου

Παραδείγματα :

Ἐγὼ γράφω, σὺ γράφεις, ἡμεῖς γράφομεν.

1. Τὸ ρῆμα συμφωνεῖ πρὸς τὸ ὑποκείμενον κατ' ἀριθμὸν καὶ Πρόσωπον.

Παραδείγματα :

Ἐγὼ (α' ἐν.) καὶ ὁ Πέτρος (γ' ἐν.) γράφομεν.

Σὺ (β' ἐν.) καὶ ὁ Πέτρος (γ' ἐν.) γράφετε.

2. Ὄταν τὰ ὑποκείμενα εἶναι δύο ἢ περισσότερα, ἀλλὰ διαφόρων προσώπων, τὸ ρῆμα τίθεται εἰς τὸν πλῆθ. ἀριθμὸν καὶ κατὰ τὸ ἐπι-

κρατέστερον πρόσωπον. Εἶναι δὲ ἐπικρατέστερον τὸ πρῶτον πρόσωπον τοῦ δευτέρου καὶ τὸ δεύτερον τοῦ τρίτου.

6. Συμφωνία κατηγορουμένου-Υποκειμένου

Παραδείγματα :

Ὁ πατήρ εἶναι καλός. Ἡ μήτηρ εἶναι ἀγαθή.

Τὸ παιδίον εἶναι ἥσυχον. Οἱ στρατιῶται εἶναι ἀνδρεῖοι.

1. Τὸ κατηγορούμενον ἂν εἶναι ἐπίθετον συμφωνεῖ πρὸς τὸ ὑποκείμενον κατὰ γένος, ἀριθμὸν καὶ πτώσιν.

Παραδείγματα :

Τὰ Μέγαρα εἶναι πόλις. Τὰ πρόβατα εἶναι πλοῦτος.

Αἱ Ἀθήναι εἶναι πρωτεύουσα. Ἡ Κρήτη εἶναι νῆσος.

2. Τὸ κατηγορούμενον ἂν εἶναι ὄνομα οὐσιαστικόν, συμφωνεῖ πρὸς τὸ ὑποκείμενον ἀναγκαστικῶς μόνον κατὰ πτώσιν, τυχαίως δὲ κατὰ γένος καὶ ἀριθμὸν.

Παραδείγματα :

Ὁ Κώστας καὶ ὁ Παῦλος εἶναι ἥσυχοι.

Ἡ Ἑλλη καὶ ἡ Πόπη εἶναι ἀγαπημένοι.

3. Ὄταν τὰ ὑποκείμενα (δύο ἢ περισσότερα) εἶναι ἔμφυχα ὄντα καὶ τοῦ αὐτοῦ γένους, τὸ κατηγορούμενον αὐτῶν τίθεται εἰς τὸν πληθ. ἀριθμὸν καὶ κατὰ τὸ γένος αὐτῶν.

Παραδείγματα :

Οἱ τοῖχοι, αἱ αἴθουσαι καὶ αἱ θύραι εἶναι ζωγραφισμένα.

Ἡ ἐντροπή καὶ ὁ φόβος εἶναι ἔμφυτα εἰς τὸν ἄνθρωπον.

4. Ὄταν τὰ ὑποκείμενα (δύο ἢ περισσότερα) εἶναι ἄψυχα καὶ ἑτερογενῆ τὸ κατηγορούμενον αὐτῶν τίθεται εἰς τὸν πληθ. ἀριθμὸν καὶ κατὰ τὸ οὐδέτερον γένος.

7. Ἐπηυξημένη ἢ πεπλατυσμένη πρότασις

Παραδείγματα :

Ὁ μαθητὴς γράφει

Ὁ Πέτρος εἶναι ἄτακτος

Ὁ ἐπιμελής μαθητὴς γράφει ὀρθῶς.

Ὁ μικρὸς Πέτρος εἶναι πολὺ ἄτακτος

} Ἀπλᾶι πρότασις.

} Πεπλατυσμένοι

} πρότασις.

1. Ἡ πρότασις ἢ ὁποῖα ἐκτὸς ἀπὸ τὸ ὑποκείμενον, τὸ κατηγορούμενον ἢ τὸ ρῆμα, ἔχει ἄλλας λέξεις αἱ ὁποῖαι προσδιορίζουν αὐτὰ λέγεται **ἐπηυξημένη ἢ πεπλατυσμένη πρότασις**.

7. Προσδιορισμοί

Παραδείγματα :

Ἐπιμελής μαθητῆς γράφει ὀρθῶς.

Ὁ Γεώργιος εἶναι πολὺ τακτικός.

Ἐὰν θέλωμεν νὰ προσδιορίσωμεν ἀκριβῶς τὸ ὑποκείμενον τοῦ ἀνωτέρω παραδείγματος δηλ. νὰ ὀρίσωμεν ποῖος μαθητῆς γράφει, θέτομεν τὴν λέξιν ἐπιμελής.

Ἐὰν θέλωμεν νὰ προσδιορίσωμεν ἀκριβέστερον τὸ ρῆμα δηλ. πῶς γράφει ὁ μαθητῆς, θέτομεν τὴν λέξιν ὀρθῶς.

Ἐὰν θέλωμεν νὰ προσδιορίσωμεν ἀκριβέστερον τὸ κατηγορούμενον τακτικός θέτομεν τὴν λέξιν πολὺ.

1. Αἱ λέξεις αἱ ὁποῖαι προσδιορίζουν ἀκριβέστερον τὸ ὑποκείμενον ἢ τὸ ρῆμα ἢ τὸ κατηγορούμενον τῆς προτάσεως λέγονται **προσδιορισμοί**.

α) Προσδιορισμὸς τοῦ ὑποκειμένου

Παραδείγματα :

Ὁ μικρὸς μαθητῆς εἶναι εὐτακτος.

Ἀλέξανδρος ὁ βασιλεὺς ἤτο στρατηγός.

Ἡ λέξις μικρὸς εἶναι ἐπίθετον καὶ προσδιορίζει τὸ ὑποκείμενον μαθητῆς. Ἡ λέξις βασιλεὺς εἶναι ὄνομα καὶ προσδιορίζει τὸ ὑποκείμενον Ἀλέξανδρος.

1. Τὸ ὑποκείμενον τῆς προτάσεως προσδιορίζεται κυρίως ἢ δι' ἐπιθέτου καὶ ὁ τοιοῦτος προσδιορισμὸς λέγεται **ἐπιθετικός** ἢ δι' οὐσιαστικοῦ καὶ λέγεται **οὐσιαστικός** ἢ **παραθετικός** **προσδιορισμὸς**.

β) Προσδιορισμὸς τοῦ ρήματος

Παραδείγματα :

Τὸ αὐτοκίνητον τρέχει ταχέως.

Ὁ Στέφανος κατοικεῖ εἰς τὰς Ἀθήνας.

Ἡ λέξις ταχέως εἶναι ἐπίρρημα καὶ προσδιορίζει τὸ ρῆμα τρέχει. Ἡ φράσις εἰς τὰς Ἀθήνας εἶναι πλαγία πτώσις μετὰ τὴν πρόθεσιν «εἰς» καὶ προσδιορίζει τὸ ρῆμα κατοικεῖ.

1. Τὸ ρῆμα τῆς προτάσεως προσδιορίζεται κυρίως ἢ δι' ἐπίρρηματος καὶ λέγεται **ἐπίρρηματικός** **προσδιορισμὸς** ἢ διὰ μιᾶς τῶν πλαγίων πτώσεων μετὰ προθέσεως καὶ λέγεται **ἐμπρόθετος** **προσδιορισμὸς**.

γ) Προσδιορισμὸς τοῦ κατηγορουμένου

Παραδείγματα :

Ὁ ἵππος εἶναι χρήσιμος εἰς τὸν γεωργόν.

Ὁ μαθητῆς εἶναι πολὺ ἐπιμελής.

Ὁ Ὀλυμπος εἶναι ὑψηλὸν ὄρος.

Εἰς τὴν πρώτην πρότασιν τὸ κατηγορούμενον «**χρήσιμος**» εἶναι ἐπιθέτον καὶ προσδιορίζεται μετὰ τὴν πρόθεσιν «**εἰς**» καὶ τὴν πлагίαν πτώσιν «**τὸν γεωργόν**». Εἰς τὴν δευτέραν πρότασιν τὸ κατηγορούμενον «**ἐπιμελής**» προσδιορίζεται μετὰ τὸ ἐπίρρημα **πολύ**. Εἰς τὴν τρίτην πρότασιν τὸ κατηγορούμενον «**ὄρος**» εἶναι οὐσιαστικόν καὶ προσδιορίζεται διὰ τοῦ ἐπιθέτου «**ὕψηλόν**».

1. Τὸ κατηγορούμενον ἂν εἶναι ἐπιθέτον λαμβάνει ἐπίρρηματικὸν προσδιορισμὸν ἢ ἐμπρόθετον. Ἐὰν εἶναι οὐσιαστικὸν λαμβάνει ἐπιθετικὸν προσδιορισμὸν.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 154.— Διακρίνατε ποῖοι εἶναι οἱ προσδιορισμοὶ τῶν κάτωθι προτάσεων καὶ ποῖον ὄρον τῆς προτάσεως προσδιορίζει ἕκαστος.

Ἡ δασώδης περιοχή εἶναι μεγάλη. Ὁ ἰδικός μου πατήρ ἀσθενεῖ. Τὸ ὄρος Ὀλυμπος εἶναι ὑψηλόν. Ὁ ἐργαζόμενος ἄνθρωπος εὐτυχεῖ. Ὁ μαθητὴς ἐργάζεται συνεχῶς. Ἡ Κρήτη εἶναι μεγάλη νῆσος. Ἡ ἔλαφος εἶναι ταχὺς εἰς τοὺς πόδας. Ὁ προσέχων μαθητὴς μανθάνει. Ὁ εὐθὺς δρόμος εἶναι συντομώτερος. Τὸ δάσος εἶναι χρήσιμον εἰς τὸν ἄνθρωπον. Αὐτοὶ ἐτιμωρήθησαν δικαίως. Ὁ χειμὼν εἶναι λίαν ψυχρός.

ΠΕΡΙΟΔΟΙ

Παράδειγμα :

Ὁ Πέτρος εἶναι μαθητὴς τῆς β' τάξεως. Ἐυπῶ πολὺ πρῶτ' καὶ πηγαίνει ἑνωρὶς εἰς τὸ σχολεῖον. Εἶναι πάντοτε τακτικός, οὐδέποτε ἀνησυχεῖ τοὺς συμμαθητάς του καὶ τὸν ἀγαποῦν ὅλοι μέσα εἰς τὴν τάξιν.

Ὁ ἀνωτέρω λόγος χωρίζεται εἰς τρία μέρη. Τὸ ἓν μέρος ἀπὸ τὸ ἄλλο χωρίζεται διὰ τελείας καὶ λέγεται περίοδος.

Ὁ ἀνωτέρω λόγος ἔχει τρεῖς περιόδους. Ἡ πρώτη περίοδος ἔχει μίαν πρότασιν. Ἡ δευτέρα περίοδος ἔχει δύο προτάσεις, 1η ἔυπνῶ πολὺ πρῶτ' καὶ ἡ 2α πηγαίνει ἑνωρὶς εἰς τὸ σχολεῖον. Ἡ τρίτη περίοδος ἔχει τρεῖς προτάσεις.

1. Ἡ περίοδος ἔχει μίαν ἢ περισσότερας προτάσεις, αἱ ὁποῖαι χωρίζονται μετὰ τῶν μετὰ κόμμα ἢ συνδέονται διὰ συνδέσμου. Ἡ περίοδος ἔχει τόσας προτάσεις, ὅσα εἶναι τὰ ῥήματά της.

Κυρία ἢ ἀνεξάρτητος καὶ ἐξηρητημένη ἢ δευτερεύουσα πρότασις

Παραδείγματα :

- 1) Ὁ Πέτρος πηγαίνει εἰς τὸ σχολεῖον.
- 2) ἵνα μάθῃ γράμματα.

Εἰς τὸ ἀνωτέρω παράδειγμα ἔχομεν μίαν περίοδον μετὰ δύο προτάσεις, αἱ ὁποῖαι χωρίζονται μετὰ κόμμα. Ἐὰν εἴπω τὴν πρώτην πρότασιν «**ὁ Πέτρος πηγαίνει εἰς τὸ σχολεῖον**» ἐκφράζω τέλειον νόημα. Ἐὰν εἴπω τὴν δευτέραν πρότασιν «**ἵνα μάθῃ γράμματα**» δὲν ἐκφράζω τέλειον νόημα. Ἐὰν ὅμως εἴπω καὶ τὰς δύο προτάσεις «**ὁ**

Πέτρος πηγαίνει εις τὸ σχολεῖον, ἵνα μάθῃ γράμματα» μετὴν δευτέραν πρότασιν συμπληρώνω τὴν πρώτην, ἐκφράζω δηλ. τὸν σκοπὸν διὰ τὸν ὅποιον ὁ Πέτρος πηγαίνει εἰς τὸ σχολεῖον.

1. Ἡ πρότασις ἡ ὁποία ἐκφράζει τέλειον νόημα λέγεται **κυρία ἢ ανεξάρτητος πρότασις**.

2. Ἡ πρότασις ἡ ὁποία δὲν ἐκφράζει τέλειον νόημα καὶ χρησιμεύει διὰ τὸ συμπληρῶν τὸ νόημα τῆς πρώτης προτάσεως, δὲν δύναται νὰ τεθῆ μόνη τῆς εἰς τὴν ὁμιλίαν, ἀλλὰ ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν κύρια καὶ λέγεται **δευτερεύουσα ἢ ἐξηρητημένη πρότασις**.

3. Αἱ προτάσεις εἶναι δύο εἰδῶν· **κύριαι ἢ ανεξάρτητοι** καὶ **δευτερεύουσαι ἢ ἐξηρητημέναι**.

Σύνδεσις τῶν προτάσεων

α) Σύνδεσις κατὰ παράταξιν

1) Ὁ Παῦλος γράφει

2) Ὁ Παῦλος μελετᾷ.

3) Τὸ ἀπόγευμα θὰ γράψω

4) Τὸ ἀπόγευμα θὰ μεταβῶ εἰς τὸν κινηματογράφον.

5) Ὁ Θεὸς τοὺς καλοὺς ἀμείβει.

6) Ὁ Θεὸς τοὺς κακοὺς τιμωρεῖ.

Αἱ ἀνωτέρω προτάσεις εἶναι κύριαι, διότι ἐκφράζουν τέλειον νόημα. Τὰς κυρίας αὐτὰς προτάσεις δυνάμεθα νὰ τὰς συνδέσωμεν ὡς ἑξῆς :

Ὁ Παῦλος γράφει **καὶ** μελετᾷ.

Τὸ ἀπόγευμα **ἢ** θὰ γράψω **ἢ** θὰ μεταβῶ εἰς τὸν κινηματογράφον.

Ὁ Θεὸς τοὺς **μὲν** καλοὺς ἀμείβει τοὺς **δὲ** κακοὺς τιμωρεῖ.

Ἡ πρώτη καὶ δευτέρα πρότασις συνδέονται μεταξύ των **μέ** τὸν συμπλεκτικὸν σύνδεσμον **καί**, ἡ 3η καὶ ἡ 4η πρότασις συνδέονται μετὸν διαζευκτικὸν σύνδεσμον «**ἢ**». Ἡ 5η καὶ 6η συνδέονται μετὸς ἀντιθετικούς συνδέσμους **μὲν, δέ**.

Αἱ κύριαι προτάσεις αἱ ὁποῖαι συνδέονται μεταξύ των μετὸν συνδέσμους **συμπλεκτικούς, διαζευκτικούς, ἀντιθετικούς** καὶ **συμπερασματικούς** πλὴν τοῦ ὥστε, λέγονται **παρατεταγμένοι προτάσεις**, ὁ δὲ τρόπος αὐτὸς τῆς συνδέσεως τῶν προτάσεων λέγεται **σύνδεσις κατὰ παράταξιν**.

β) Σύνδεσις καθ' ὑπόταξιν

Παράδειγμα :

Θὰ γίνῃ τοῦτο, **διότι** εἶναι δίκαιον.

Ἡ ἀνωτέρω δευτερεύουσα πρότασις φανερώνει διατί θὰ γίνῃ τοῦτο (δηλ. τὴν αἰτίαν).

1. Ἡ δευτερεύουσα πρότασις ἡ ὁποία φανερώνει τὴν αἰτίαν

λέγεται **αἰτιολογική** καὶ συνδέεται μετὰ τῆς κυρίας δι' αἰτιολογικῶν συνδέσμων, διότι, ἐπειδὴ κ.τ.λ.

Παράδειγμα :

Ἐγύρισα ὀπίσω, **ὅταν** εἶδα ὅτι ἦτο ἀργά.

Ἡ δευτερεύουσα πρότασις φανερώνει τὸ **πότε** ἐγύρισα δηλ. τὸν χρόνον, ὅταν ἦτο πλέον ἀργά.

2. Ἡ δευτερεύουσα πρότασις ἡ ὁποία φανερώνει τὸν **χρόνον** λέγεται **χρονική** καὶ συνδέεται διὰ τῶν χρονικῶν συνδέσμων ὅτε, ὁπότε, ὅταν, ἀφοῦ, ἐνῶ, ὁπότεν, ἕως ὅτου, μέχρις ὅτου, πρὶν.

Παράδειγμα :

Ἐβρεξε τόσο, **ὥστε** ἐπλημμύρισε ἡ πόλις.

Ἡ δευτερεύουσα πρότασις φανερώνει τὸ ἐπακολούθημα (τὸ ἀποτέλεσμα) τῆς βροχῆς· δηλ. τὴν βροχὴν ἐπηκολούθησεν ἡ πλήμμυρα τῆς πόλεως.

3. Ἡ δευτερεύουσα πρότασις ἡ ὁποία φανερώνει τὸ **ἐπακολούθημα** (ἀποτέλεσμα) τῆς κυρίας προτάσεως λέγεται **πρότασις ἀκολουθίας ἢ συμπερασματική** καὶ συνδέεται μετὰ τῆς κυρίας διὰ συμπερασματικῶν συνδέσμων ὥστε, πού.

Παράδειγμα :

Ἐχω τὴν ὑπόψιν, **ὅτι** δὲν λέγεις τὴν ἀλήθειαν

Ἡ δευτερεύουσα πρότασις φανερώνει εἰδικώτερον ἐκείνο τὸ ὁποῖον ἐκφράζει γενικῶς ἡ κυρία πρότασις.

4. Ἡ δευτερεύουσα πρότασις ἡ ὁποία φανερώνει **εἰδικώτερον**, ἐκείνο τὸ ὁποῖον ἐκφράζει γενικῶς ἡ κυρία πρότασις λέγεται **εἰδική πρότασις** καὶ συνδέεται μετὰ τῆς κυρίας διὰ τῶν εἰδικῶν συνδέσμων ὅτι, πῶς.

Παράδειγμα :

Ἐπραξα τοῦτο, **ἵνα** ἐπιτύχω ἐκεῖνο.

Ἡ δευτερεύουσα πρότασις ἡ ὁποία φανερώνει τὸ τέλος δηλ. τὸν σκοπὸν τῆς κυρίας προτάσεως λέγεται **τελική πρότασις** καὶ συνδέεται μετὰ τῆς κυρίας διὰ τῶν τελικῶν συνδέσμων ἵνα, ὅπως, διὰ νά, μή, μήπως.

Παράδειγμα :

Εἰπέ μου, Πέτρο, **ποῖος** ἐπραξε αὐτό;

Ἡ δευτερεύουσα πρότασις διὰ τῆς ὁποίας ἐρωτῶμεν διὰ κάτι λέγεται πлагία **ἐρωτηματική**.

Παράδειγμα :

Μὴ ἐμπιστεύεσθε ποτὲ εἰς ἕνα ἄνθρωπον, **ὅστις** δὲν ἐμπιστεύεται τοὺς ἄλλους.

Ἡ δευτερεύουσα πρότασις «**ὅστις δὲν ἐμπιστεύεται τοὺς ἄλλους**» ἀναφέρεται εἰς τὴν λέξιν τῆς κυρίας προτάσεως ἄνθρωπον.

5. Ἡ δευτερεύουσα πρότασις ἢ ὁποῖα ἀναφέρεται εἰς μίαν λέξιν τῆς κυρίας προτάσεως λέγεται **ἀναφορικὴ πρότασις** καὶ συνδέεται μετὰ τῆς κυρίας διὰ τῶν ἀναφορικῶν ἀντωνυμιῶν, ὅστις, ὁποῖος, ὅποιος, ὅσος, ὅ,τι καὶ ἀναφορικῶν ἐπιρρημάτων, ὅπου, ποῦ κ.τ.λ.

Παράδειγμα :

Ἄν ἔσπειρες, θὰ θερίσης.

Ἡ δευτερεύουσα πρότασις ἢ ὁποῖα φανερώνει ὑπὸ τίνα ὄρον (ὑπόθεσιν) θὰ γίνῃ κάτι λέγεται **ὑποθετικὴ πρότασις** καὶ συνδέεται μὲ τοὺς ὑποθετικοὺς συνδέσμους **ἂν, ἐάν.**

Παράδειγμα :

Ἐγὼ πεινώ, ἂν καὶ ἔφαγα πρὸ ὀλίγου.

6. Ἡ δευτερεύουσα πρότασις ἢ ὁποῖα φανερώνει ὅτι τὸ ἀποτελεσμα αὐτῆς εἶναι ἀντίθετον μὲ τὴν πρᾶξιν τὴν ὁποῖαν ἐκφράζει ἢ κυρία πρότασις λέγεται **ἐναντιωματικὴ πρότασις** καὶ συνδέεται μετὰ τῶν ἀντιθετικῶν συνδέσμων **ἂν καί.**

Αἱ δευτερεύουσαι ἢ ἐξηρητημέναί προτάσεις ὀνομάζονται ἀναλόγως τοῦ συνδέσμου, ὅστις συνδέει αὐτάς μετὰ τὴν κυρίαν. Καὶ εἶναι : **Αἰτιολογικαί, χρονικαί, συμπερασματικαί, εἰδικαί, τελικαί, ἀναφορικαί, ὑποθετικαί καὶ ἐναντιωματικαί.**

Ἐπί τῆς δευτερεύουσας προτάσεως τῶν ἐξηρητημένων προτάσεων μὲ τὰς κυρίας λέγεται **σύνδεσις καθ' ὑπόταξιν.**

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 155.—Χαρακτηρίσατε τὰς κάτωθι δευτερεύουσας προτάσεις :

Ἐνα μόνον πρᾶγμα ποὺ κερδίζει ὁ ψεύτης εἶναι νὰ μὴ τὸν πιστεύουν, ὅταν λέγει τὴν ἀλήθειαν. Ὅστις ἐλπίζει, ποτὲ δὲν εἶναι δυστυχής. Ὅ,τι πράττεις διὰ τὸν ἄλλον τὸ πράττεις διὰ τὸν ἑαυτὸν σου. Ἄν ἔχῃς τύχη, διάβαινε. Ἄν καὶ εὕρισκώμεθα εἰς τὴν ἐποχὴν τοῦ χειμῶνος, ὁ καιρὸς εἶναι ὠραῖος. Ὁ Γεώργιος ἦτο τόσο καλὸς ἀθλητής, ὥστε ἐπῆρε τὸ πρῶτον βραβεῖον.

Ἑνεργητικὴ καὶ Παθητικὴ Σύνταξις

Ποιητικὸν Αἶτιον

Παραδείγματα.

Ἐν μαθητῆς τιμωρεῖται ὑπὸ τοῦ διδασκάλου.

Τὸ δένδρον κόπτεται ὑπὸ τοῦ χωρικοῦ.

Εἰς τὰ ἀνωτέρω παραδείγματα τὰ ρήματα τιμωρεῖται καὶ κόπτεται σημαίνουν ὅτι τὰ ὑποκείμενα μαθητῆς καὶ δένδρον πάσχουν, ἀλλὰ τὸ πάθος αὐτῶν προέρχεται ἐξ ἄλλου προσώπου.

1. Τὰ ρήματα τὰ ὁποῖα σημαίνουν ὅτι τὸ ὑποκείμενον αὐτῶν πάσχει, λέγονται **παθητικά.** Τὸ δὲ πάθος τοῦ ὑποκειμένου συνηθέστερα προέρχεται ἐξ ἄλλου προσώπου, ζώου ἢ πράγματος.

2. Τὸ πρόσωπον, ζῶον ἢ πρᾶγμα τὸ ὁποῖον παράγει τὸ πάθος λέγεται **ποιητικὸν αἴτιον**.

Τροπὴ Ἐνεργητικῆς συντάξεως εἰς Παθητικὴν

Ἐνεργητικὴ Σύνταξις	Παθητικὴ Σύνταξις
ἽΟ διδάσκαλος διδάσκει τοὺς μαθητάς.	Οἱ μαθηταὶ διδάσκονται ὑπὸ τοῦ διδασκάλου.
ἽΟ κτίστης κτίζει τὴν οἰκίαν.	Ἡ οἰκία κτίζεται ὑπὸ τοῦ κτίστου.

1. Ἡ τροπὴ τῆς ἐνεργητικῆς συντάξεως εἰς παθητικὴν γίνεται ὡς ἑξῆς :

- α) Τὸ ἐνεργητικὸν ρῆμα γίνεται παθητικόν.
- β) Τὸ ἀντικείμενον τῆς ἐνεργητικῆς προτάσεως γίνεται ὑποκείμενον εἰς τὴν παθητικὴν.
- γ) Τὸ ὑποκείμενον τῆς ἐνεργητικῆς γίνεται ποιητικὸν αἴτιον.

Τροπὴ τῆς Παθητικῆς συντάξεως εἰς Ἐνεργητικὴν

Παθητικὴ Σύνταξις	Ἐνεργητικὴ Σύνταξις
ἽΟ λαγὸς φονεύεται ὑπὸ τοῦ κυνηγοῦ.	ἽΟ κυνηγὸς φονεύει τὸν λαγόν.
ἽΟ στρατιώτης γυμνάζεται ὑπὸ τοῦ λοχίου.	ἽΟ λοχίας γυμνάζει τὸν στρατιώτην.

1. Ἡ τροπὴ τῆς παθητικῆς συντάξεως εἰς ἐνεργητικὴν γίνεται ὡς ἑξῆς :

- α) Τὸ παθητικὸν ρῆμα μεταβάλλεται εἰς ἐνεργητικόν.
- β) Τὸ ὑποκείμενον τῆς παθητικῆς γίνεται ἀντικείμενον.
- γ) Τὸ ποιητικὸν αἴτιον γίνεται ὑποκείμενον τῆς ἐνεργητικῆς.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 156.— Τρέψατε τὰς κάτωθι προτάσεις ἀπὸ τὴν παθητικὴν εἰς τὴν ἐνεργητικὴν.

ἽΟ ἥλιος φωτίζει τὴν γῆν. ἽΟ Θεὸς ἐπλάσεν τὸν ἄνθρωπον. Τὸν ἐπιμελῆ καὶ φρόνιμον μαθητὴν ἀγαπᾷ ὁ διδάσκαλος. Τὰ τέκνα τιμοῦν τοὺς γονεῖς των. ἽΟ ἰατρὸς θεραπεύει τοὺς ἀσθενεῖς.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 157.— Τρέψατε τὰς κάτωθι προτάσεις ἀπὸ τὴν ἐνεργητικὴν εἰς τὴν παθητικὴν.

ἽΟ Ἀχιλλεὺς ἐφονεύθη ὑπὸ τοῦ Πάριδος. ἽΟ Κωνσταντινούπολις ἐκυριεύθη ὑπὸ τῶν Τούρκων τὸ 1453 μ. Χ. Αἱ Ὀῤῥβιαὶ κατεστράφησαν ὑπὸ τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου τὸ 335 π. Χ. ἽΟ Φιλικὴ Ἐταιρεία ἰδρύθη εἰς τὴν Ὀδυσσὸν τὸ 1816. Αἱ εἰδήσεις μεταδίδονται ὑπὸ τοῦ ραδιοφώνου.

ΑΝΑΛΥΣΙΣ ΜΕΤΟΧΩΝ

Α'. Μετοχαὶ ἐπιθετικάι

Παραδείγματα :

Ὁ ἀτακτῶν μαθητῆς τιμωρεῖται=ὁ μαθητῆς ὁ ὁποῖος ἀτακτεῖ τιμωρεῖται=ὁ ἀτακτος μαθητῆς τιμωρεῖται.

Ὁ ἐργαζόμενος ἄνθρωπος προκόπτει=ὁ ἄνθρωπος ὁ ὁποῖος ἐργάζεται προκόπτει.

Ἡ μετοχὴ ἀτακτῶν τίθεται ὡς ἐπίθετον μετὰ τοῦ οὐσιαστικοῦ μαθητῆς, τὸ ὁποῖον προσδιορίζει καὶ ἀναλύεται διὰ τῆς ἀναφορικῆς ἀντωνυμίας «ὁποῖος» ἢ ἰσοδυναμεῖ μετὰ τὸ ἐπίθετον «ὁ ἀτακτος». Ἡ μετοχὴ ἢ ὁποῖα ἀναλύεται δι' ἀναφορικῆς ἀντωνυμίας ἢ ἰσοδυναμεῖ μετὰ ἐπίθετον, λέγεται ἐπιθετική.

Β. Κατηγορηματικάι μετοχαὶ

Παραδείγματα :

Ὁ πατὴρ βλέπει τὸν υἱὸν τοῦ ἐργαζόμενον=ὁ πατὴρ βλέπει ὅτι ὁ υἱὸς τοῦ ἐργάζεται.

Ὁ μαθητῆς εὐχαριστεῖται μελετῶν=ὁ μαθητῆς εὐχαριστεῖται νὰ μελετᾷ.

Ἡ μετοχὴ «ἐργαζόμενον» τίθεται ὡς κατηγορούμενον καὶ ἀναλύεται διὰ τοῦ ὅτι καὶ ὀριστικῆς (ὅτι ἐργάζεται).

Ἡ μετοχὴ «μελετῶν» τίθεται ὡς κατηγορούμενον καὶ ἀναλύεται διὰ τοῦ νὰ καὶ ὑποτακτικῆς (νὰ μελετᾷ).

Ἡ μετοχὴ ἢ ὁποῖα τίθεται ὡς κατηγορούμενον καὶ ἀναλύεται διὰ τοῦ ὅτι καὶ ὀριστικῆς ἢ διὰ τοῦ νὰ καὶ ὑποτακτικῆς, λέγεται κατηγορηματικὴ μετοχὴ.

Γ. Παραθετικάι ἢ ἐπιρρηματικάι μετοχαὶ

Παραδείγματα :

Ὁ πατὴρ ταῦτα εἰπὼν ἀνεχώρησε=ὁ πατὴρ ἀφοῦ εἶπε ταῦτα ἀνεχώρησε. Ἡ μετοχὴ «εἰπὼν» σημαίνει χρόνον.

Ὁ μαθητῆς ἀσθενήσας δὲν ἐμελέτησε=ὁ μαθητῆς ἐπειδὴ ἡσθένησε δὲν ἐμελέτησε. Ἡ μετοχὴ «ἀσθενήσας» σημαίνει αἰτίαν.

Ὁ μαθητῆς μανθάνει μελετῶν=ὁ μαθητῆς μανθάνει ἐὰν μελετᾷ. Ἡ μετοχὴ «μελετῶν» σημαίνει ὑπόθεσιν.

Ὁ πτωχὸς ζῆ **ἐργαζόμενος** = ὁ πτωχὸς ζῆ μὲ τὴν ἐργασίαν του.
Ἡ μετοχὴ «ἐργαζόμενος» σημαίνει **τρόπον**.

Συμβουλευθῶ ἡμᾶς νεώτερος ὢν = συμβουλευθῶ σᾶς ἂν καὶ εἶμαι νεώτερος. Ἡ μετοχὴ «ὢν» σημαίνει ὅτι τὸ **ἐπακολούθημα** εἶναι ἐναντίον πρὸς τὴν ἐκφραζομένην πράξιν τῆς κυρίας προτάσεως καὶ λέγεται **ἐναντιωματική**.

Αἱ παραθετικά ἢ ἐπιρρηματικά μετοχαὶ αἱ ὁποῖαι τίθενται ὡς προσδιορισμοὶ ἐπιρρηματικοὶ διὰ νὰ φανερώσουν χρόνον, αἰτίαν, ὑπόθεσιν, τρόπον καὶ ἐναντίωσιν, λέγονται **χρονικά, αἰτιολογικά, ὑποθετικά, τροπικά καὶ ἐναντιωματικά**.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Συμπληρωματικοὶ κανόνες τονισμοῦ

Ὁ τονισμὸς τῶν λέξεων στηρίζεται, ὅπως γνωρίζομεν, ἐπὶ τῶν γενικῶν κανόνων τοῦ τονισμοῦ.

Ἡ ἐφαρμογὴ ὅμως τῶν κανόνων τοῦ τονισμοῦ εἰς τὰς λέξεις τῶν ὁποίων αἱ συλλαβαὶ ἔχουν τὰ δίχρονα, **α, ι, υ** εἶναι δύσκολος, διότι πρέπει νὰ γνωρίζωμεν πότε τὰ δίχρονα εἰς τὴν λήγουσαν εἶναι μακρὰ ἢ βραχέα καὶ πότε εἰς τὴν παραλήγουσαν.

Α'. Πότε τὸ α εἰς τὴν λήγουσαν εἶναι βραχὺ

Τὸ **α** εἰς τὴν λήγουσαν εἶναι **βραχὺ** :

α) Εἰς τὰ θηλυκὰ εἰς **α** τῆς πρώτης κλίσεως τὰ ὁποῖα ἔχουν πρὸ τοῦ **α** σύμφωνον· π.χ. ἡ μοῦσα, ἡ γλῶσσα.

β) Εἰς τὰ θηλυκὰ εἰς **-ρα** τὰ ἔχοντα δίφθογγον πρὸ τοῦ **ρ**, πλὴν τῆς **-αυ**· π.χ. σφαῖρα, μοῖρα.

γ) Εἰς τὰ θηλυκὰ **μαῖα, γραῖα, μυῖα**.

δ) Εἰς τὰ παροξύτονα θηλυκὰ· π.χ. ἡ πλήμμυρα, ἡ γέφυρα.

ε) Τὸ **α** ὡς κατάληξις εἰς τὰ οὐδέτερα τῆς β' κλίσεως· π.χ. τὰ δῶρα, τὰ μῆλα.

ς) Τὸ **α** καὶ **ας** ὡς κατάληξις τῶν ὀνομάτων τῆς γ' κλίσεως· π.χ. τὸ θαῦμα, τὸν ἰδρώτα, τοὺς σωτήρας.

ζ) Τὰ θηλυκὰ τῶν ἐπιθέτων τῶν ὁποίων τὸ ἀρσενικὸν εἶναι τριτόκλιτον· π.χ. ὁ ταχύς, ἡ ταχεῖα.

η) Τὸ **α** εἰς τὰ ἀριθμητικά, τὰ ρήματα (ἐκτὸς τῶν συνηρημένων) καὶ τ' ἄλλα ἄκλιτα μέρη τοῦ λόγου· π.χ. ἐξῆντα, ἤλθαν, εἶδαν, τὸ παιδεῦσαν.

Β'. Πότε τὸ α εἰς τὴν λήγουσαν εἶναι μακρὸν

Τὸ **α** εἰς τὴν λήγουσαν εἶναι **μακρὸν** :

α) Εἰς τὴν ὀνομαστικὴν, αἰτιατικὴν καὶ κλητικὴν τῶν θηλυκῶν τῆς

α' κλίσεως τῶν ἐχόντων πρὸ τοῦ α φωνῆεν ἢ ρ. (Τὸ καθαρὸν). Π.χ. ἡ χώρα—τὴν χώραν, ἡ σημαία—τὴν σημαίαν.

β) Τὸ ας τῆς α' κλίσεως· π.χ. τοὺς στρατιώτας, τῆς σφαίρας.

γ) Ἡ κατάληξις ας τῆς ὀνομαστικῆς τῆς γ' κλίσεως ἡ ὁποία προέρχεται ἐξ ἀναπληρωματικῆς ἐκτάσεως· π.χ. ὁ λύσας (λύσαντ-ς), ἀδάμας.

δ) Αἱ καταλήξεις α καὶ ας εἰς τὰ περισπώμενα ρήματα εἰς αω=ω, διότι προέρχονται ἀπὸ συναίρεσιν· π.χ. ἡρώτα-ες=ἡρώτας, ἡρώτα-ε=ἡρώτα, ἐπήδα, ἐνίκα, ἡγάπα.

ε) Τὸ α τῶν θηλυκῶν συνηρημένων ὀνομάτων τῆς α' κλίσεως· π.χ. Ἄθηνᾶ, Ναυσικᾶ, ἀμυγδαλῆ-ἀμυγδαλᾶς, συκῆ-συκᾶς, ἄλωπεκῆ -ἀλωπεκᾶς.

ς) Τὸ α τῶν θηλυκῶν συνηρημένων ἐπιθέτων τῆς β' κλίσεως ο-ος =ους· π.χ. ἡ ἀργυρᾶ, ἡ χρυσῆ-τὰς χρυσᾶς.

ζ) Τὰ α τῶν θηλυκῶν τῶν δευτεροκλίτων ἐπιθέτων· π.χ. δίκαιος δικαία.

Γ'. Τὰ δίχρονα ι καὶ υ

Τὰ δίχρονα ι καὶ υ γενικῶς εἰς τὴν λήγουσαν τῶν λέξεων εἶναι βραχέα, ἐὰν δὲν προέρχονται ἐκ συναίρεσεως· π.χ. ὁ πῆχυς, τῷ ἀγῶνι, ἐρωτῶσι.

Δ'. Πότε τὸ δίχρονον (α, ι, υ,) τῆς παραληγοῦσης εἶναι μακρόν

Τὸ δίχρονον (α, ι, υ,) εἶναι μακρόν:

α) Εἰς τὰ -ατης -υτης -ιτης ὀνόματα τῆς α' κλίσεως, ὅταν προέρχονται ἐξ ὀνομάτων· π.χ. (Σπάρτη)-Σπαρτιᾶται, (πόλις)πολίται, (τέχνη) -τεχνῖται.

β) Εἰς ὀρισμένα ὀνόματα τῆς α' κλίσεως· π.χ. ἡ μάξα-αἱ μάξαι, ἡ νίκη, αἱ νῖκαι, ἡ λύπη-αἱ λύπαι, ἡ ὕλη-αἱ ὕλαι ἡ ζύμη-αἱ ζῦμαι, ἡ αἰσχύνη-αἱ αἰσχῦναι, ἡ ἀξίνη-αἱ ἀξῖναι, ἡ κνῖσα, ἡ τρῦπα.

γ) Εἰς τὰ εἰς -ινος ἔθνικα καὶ κύρια ὀνόματα· π.χ. Κωνσταντῖνος, Ταραντῖνος, Βυζαντῖνος.

δ) Εἰς ὀρισμένα τῆς β' κλίσεως· π.χ. ὁ γριῖπος, (σάκκος) δικτύων) ὁ γριῖφος, ὁ ἄλλος, ὁ Χῖος, ὁ τυφος, ὁ Φριξος, ὁ μῦθος, ὁ πῖλος, ὁ πρίνος, ὁ σῖτος, ὁ στῦλος, τὸ σῦκον, τὸ φῦλον, ἡ Σῦρος, ἡ Σκυρος, τὸ πῦον.

ε) Εἰς μερικά θηλυκὰ τῆς γ' κλίσεως λήγοντα εἰς -αξ· π.χ. ἡ κλιμαξ καθὼς καὶ ὁ βλάξ-τὸν βλαῖνα, ὁ γῦψ-τὸν γῦπα.

ς) Εἰς τὰ λήγοντα εἰς -αν-ανος· π.χ. ὁ παιᾶν-τοῦ παιᾶνος, ὁ τιτάν-ἄνος, ὁ Ἀκαρνάν-τοῦ Ἀκαρνᾶνος.

ζ) Εἰς μερικά ἐκ τῶν ληγόντων εἰς -ις -ιδος. Ταῦτα εἶναι: τὸ ἀψίς

-ῖδος, βαλβίς-ῖδος, βλεφαρίς-ῖδος, κηλὶς-ῖδος, κημίς-ῖδος, νησίς-ῖδος, κρηπίς-ῖδος, ραφανίς-ῖδος, σφραγίς-ῖδος, ψηφίς-ῖδος.

η) Εἰς τὰ λήγοντα εἰς **-μα** τὰ ὁποῖα παράγονται ἐκ ρημάτων π.χ. τὸ δρᾶμα, τὸ κρῖμα, τὸ κῦμα, τὸ κλῖμα, τὸ πρᾶγμα, τὸ χρῖσμα, τὸ τρῖμμα.

θ) Εἰς ὀλίγα ἐκ τῶν ουδετέρων εἰς **-ος** γεν. **-ους** π.χ. τὸ κῦρος, τὸ μῖσος, τὸ ρῖγος, τὸ σφρῖγος, τὸ ξῖφος.

ι) Εἰς ὠρισμένα ἐκ τῶν εἰς **-ις** γεν. **-εως** π.χ. ἡ πρᾶξις, ἡ θλίψις, ἡ ψῦξις, ἡ ρῖψις, ἡ στῦψις, ἡ μῖξις.

Ἐκ τῶν ρημάτων ἔχουν τὸ δίχρονον **(α, ι, υ)** τῆς παραληγουσῆς **μακρὸν** τὰ ἐξῆς :

α) Ἐκ τῶν ρημάτων εἰς **-ττ**, τὸ πράττω, κηρύττω, καὶ φρίττω π.χ. πράττε, τὸ πρᾶξαν, τὸ κηρῦξαν, φρίττε, τὸ φρίξον.

β) Ἐκ τῶν ρημάτων εἰς **-πτ** τὸ ρίπτω, πίπτω καὶ κύπτω π.χ. πίπτε-τὸ πίπτον, ρίπτε-τὸ ρῖψαν, κύπτε.

γ) Ἐκ τῶν λοιπῶν ἀφωολήκτων ἔχουσι τὸ δίχρονον **μακρὸν** τὸ θλίβω, πνίγω, τρίβω, φρίγω, ψύχω π.χ. τρῖβε, φρίξον, ψῦξε τὸ θλίβον.

δ) Ἐκ τῶν φωνηεντολήκτων εἰς **-ιω** καὶ **-υω** ὅλα σχεδὸν ἔχουν τὸ δίχρονον **μακρὸν**. Π.χ. τὸ δακρῦον, τὸ ἰσχυῶν, τὸ λῦον, τὸ ξῦον, χρῖε. Ἐξ αὐτῶν τὸ λῦω, φύω, καὶ δύω, εἰς τὰ εἰς **-σις** παράγωγά των ἔχουν τὸ δίχρονο **βραχύ**. Π.χ. λύσις, δύσις, φύσις.

ε) Ἐκ τῶν ρημάτων εἰς **-υνω**, ὅσα γίνονται ἐκ τῶν εἰς **-υς** ἐπιθέτων π.χ. βραδύνω-τὸ βραδῦνον, τὸ παχύνω, τὸ ὀξύνω, τὸ ταχύνω καὶ ὅσα γίνονται κατ' ἀναλογίαν τούτων. Π.χ. τὸ λαμπρύνω, τὸ πραῦνω, τὸ φαιδρύνω.

ς) Τὰ ρήματα **κλίνω**, **κρίνω**, **πλύνω** καὶ **τίνω** ἔχουν τὸ δίχρονον **μακρὸν** μόνον εἰς τὸν ἀόριστον καὶ εἰς τὰ εἰς **-μα** παράγωγά των, πανταχοῦ ἄλλοῦ **βραχύ** π.χ. κλίνε-κλίσις ἀλλὰ τὸ κλῖναν, κρίνε-κρίσις ἀλλὰ τὸ κρῖμα, πλύνε-πλύσις ἀλλὰ τὸ πλῦναν-πλῦμα, τίνε-τίσις ἀλλὰ τὸ τῖναν.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

ΦΘΟΓΓΟΛΟΓΙΚΟΝ

Λόγος—Πρότασις—Λέξεις	
Σύλλαβαί—Φθόγγοι	3
Διαίρεσις γραμμάτων	4
Διφθογγοί	5
Σύλλαβαί	6
Σύλλαβισμός	6
Χρόνος τῶν συλλαβῶν	8
Πνεύματα	8
Τόνοι	10
Γενικοί κανόνες τονισμοῦ	11
Ἄτονοι λέξεις	12
Ἐγκλιτικαὶ λέξεις	12
Σημεῖα στίξεως	14
Ἐκθλιψίς	15
Ἀφάιρσις	17
Κράσις	17
Συναίρεισις	17
Εὐφωνικά σύμφωνα	18

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

ΤΥΠΙΚΟΝ

Τὰ μέρη τοῦ λόγου	19
Ὀνόματα οὐσιαστικά	19
Διαίρεσις οὐσιαστικῶν	20
Ἄρθρα—παρεπόμενα τῶν ὀνομάτων	21
ΠΡΩΤΗ ΚΛΙΣΙΣ	
Ἀρσενικά τῆς α' κλίσεως	25
Θηλυκά τῆς α' κλίσεως	28
Συνηρημένα οὐσιαστικά τῆς α' κλίσεως	31

ΔΕΥΤΕΡΑ ΚΛΙΣΙΣ

Ἀρσενικά τῆς β' κλίσεως	33
Θηλυκά τῆς β' κλίσεως	34
Οὐδέτερα τῆς β' κλίσεως	35
Συνηρημένα τῆς β' κλίσεως	37

ΤΡΙΤΗ ΚΛΙΣΙΣ

Α' Φωνηεντόληκτα	39
α' » εἰς -ως	39
β' » » -υς	40
γ' » » -ις	41
δ' » » -υς-υ	42
γεν. -εως	42

ε' Φωνηεντόληκτα εἰς -εως γεν.	
-εως	42
ς' Φωνηεντόληκτα εἰς -αυς καὶ -ους	43
ζ' Φωνηεντόληκτα εἰς -ω	44
Β' Συμφωνόληκτα	44
α' οὐρανισκοφωνόληκτα	45
β' χειλοφωνόληκτα	46
γ' ὀδοτοφωνόληκτα	47
δ' τὰ ἔχοντα θέμα ντ	49
ε' ἐνρινόληκτα	50
ς' ὑγρόληκτα	53
συγκοπτόμενά	54
ζ' σιγμόληκτα	55
1. Οὐδέτερα εἰς ος γε. ους	55
2. Οὐδέτερα εἰς ας	57
3. Σιγμόληκτα εἰς ης γεν. ους	57
4. Θηλυκά σιγμ. εἰς ως	57
Τονισμὸς μονοσυλλάβων τριτοκλίτων	58
Ἀνώμαλα ὀνόματα	58

ΕΠΙΘΕΤΑ

α' Τρικατάληκτα Ἐπίθετα	62
τῆς β' κλίσεως	62
β' Δικατάληκτα τῆς β' κλ.	63
γ' Συνηρημένα Ἐπίθετα τῆς β' κλίσεως	64
Ἐπίθετα τῆς Τρίτης κλίσεως	
Α' Φωνηεντόληκτα	65
α) Τρικατάληκτα Ἐπίθετα εἰς -υς γεν. -υος	65
Β' Συμφωνόληκτα	
1. Ἀφωνόληκτα ἔχοντα θέμα -ντ	67
2. Ἐνρινόληκτα Ἐπίθετα	68
α) Τρικατάληκτα ἔχοντα θέμα ν-	68
β) Δικατάληκτα -ων -ονος καὶ -ην -ενος	69
3. Σιγμόληκτα δικατάληκτα εἰς -ην γεν. -ους	71

ΑΝΩΜΑΛΑ ΕΠΙΘΕΤΑ

ΚΛΙΣΙΣ ΜΕΤΟΧΩΝ	74
ΒΑΘΜΟΙ ΕΠΙΘΕΤΩΝ	78
Παραθετικά Ἐπιθέτων	79
Ἀνώμαλα Παραθετικά	81
Παραθετικά Ἐπιρρημάτων	82
ΑΡΙΘΜΗΤΙΚΑ	83

ΑΝΤΩΝΥΜΙΑΙ 87

α' Προσωπικαὶ Ἀντωνυμιαὶ	87
β' Αὐτοπαθεῖς	89
γ' Ἀλληλοπαθεῖς	91
δ' Κτητικαὶ	92
ε' Δεικτικαὶ »	93
στ' Ἐρωτηματικαὶ »	95
ζ' Ἀόριστοι »	96
η' Ἀναφορικαὶ »	97

ΡΗΜΑΤΑ

Παρεπόμενα τοῦ ρήματος	100
α' Διάθεσις τοῦ »	100
β' Φωναὶ τῶν ρημάτων	101
γ' Ἐγκλίσις	101
ἽΟνοματικοὶ τύποι τοῦ ρήματος	102
δ' Χρόνοι τοῦ ρήματος	103
Αὔξησις τῶν ρημάτων	105
ἽΑναδιπλασιασμός	107
Κλίσις τῶν βοηθητικῶν ρημάτων	108
Κλίσις βαρυτόνων ρημάτων	110
Σχηματισμὸς συμφωνολήκτων ρημάτων	119
α) Οὐρανισκοφωνόληκτα	119
β) Χειλοφωνόληκτα	119
γ) Ὀδοντοφωνόληκτα	120
δ) Ὑγράληκτα	120
ε) Ἐνρινόληκτα	121
ἽΑόριστοι β'	121
Συνηρημένα ρήματα	123
Σχηματισμὸς τῶν εἰς -αω	124
» » » -εω	126
» » » -οω	128

Β' ΑΚΑΙΤΑ ΜΕΡΗ ΤΟΥ ΛΟΓΟΥ

α' Πρόθεσις	129
β' Ἐπιρρήματα	131
γ' Σύνδεσμοι	132
δ' Ἐπιφωνήματα	133
ἽΑνώμαλα ρήματα	133

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟΝ

ἽΕτυμολογικὸν	135
ἽἈπλαῖ καὶ σύνθετοι λέξεις	135
Παραγωγή	136
1. Παράγωγα ρήματα	136
2. Οὐσιαστικά παράγωγα	137
3. Παράγωγα Ἐπίθετα	140
4. » Ἐπιρρήματα	141

ΣΥΝΘΕΣΙΣ

Πρῶτον συνθετικὸν	142
Δεύτερον »	143

ΜΕΡΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟΝ

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟΝ

1. Πρότασις	145
2. Κύριοι ὅροι τῆς προτάσεως	145
3. Σύνθετος πρότασις	147
4. ἽἈντικείμενον	147
5. Συμφωνία ρήματος - ὑποκειμένου	147
6. Συμφωνία κατηγορημένου - ὑποκειμένου	148
7. ἽΕπινηξήμενη πρότασις	148
8. Προσδιορισμοὶ	149
Περίοδοι	150
Κυρία καὶ δευτερεύουσα πρότασις	150
Σύνδεσις τῶν προτάσεων	151
α) Σύνδεσις κατὰ παράταξιν	151
β) Σύνδεσις καθ' ὑπόταξιν	151
ἽΕνεργητικὴ καὶ παθητικὴ Σύνταξις	153
Ποιητικὸν αἰτίον	153
Τροπὴ ἽΕνεργητικῆς συντάξεως εἰς Παθητικὴν	154
Τροπὴ Παθητικῆς συντάξεως εἰς ἽΕνεργητικὴν	154

ΑΝΑΛΥΣΙΣ ΜΕΤΟΧΩΝ

Α' Μετοχαὶ ἽΕπιθετικαὶ	155
Β' » Κατηγορηματικαὶ	155
Γ' Παραθετικαὶ ἢ ἽΕπιρρηματικαὶ Μετοχαὶ	155
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ	156

Μονοτυπικὴ στοιχειοθεσία καὶ ἐκτύπωσις
Φ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗ καὶ Κ. ΜΙΧΑΛΛΑ
Στὰ Πεισματόγλου 10. Τηλ. 24-268. Ἀθήναι

0020560737

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΕΥΧΛΗΣ

ἽΗλεκτρονικὴ ἀποθήκη ἀπὸ τοῦ Ἰνστιτούτου Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΣ

ΦΥΣΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ ΣΤ' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

ΑΡΙΘΜΗΤΙΚΗ Δ' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

Δ/νσις Συγγραφέως
Στέντορος 1
Τηλ. 72-900
'Αθήναι (5)